

ЮВІЛЕЙНЕ ВИДАННЯ

"VOLHYNIAN CHRONICLE"

"CHRONIQUE DE VOLHYN"

ЛІТОПИС ВОЛНИ

ВІДНІПЕТЬ

1951

1976

25-ЛІТТЯ ІСНУВАННЯ

РІК 25

1977 — 1978

Ч. 12

RESEARCH INSTITUTE OF VOLYN

Litopys Volyni

(„Volynian Chronicle“)

№ 12

SPECIAL 25TH ANNIVERSARY ISSUE

1951-1976

Winnipeg 1977 — 1978 Canada

ЛІТОПИС ВОЛИНИ

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЗБІРНИК ВОЛИНОЗНАВСТВА

У редактуванні цього числа „Л.В.“ брали участь такі члени
Редакційної Колегії:

Гол. Редактор Ю. Мулик-Луцик, відп. ред. С. Радчук, редактори - Ф.
Онуфрійчук і М. Подворник, коректори - о. С. Ярмусь і о. С. Кишок, тех.
ред. І. Онуфрійчук

Видас. Інститут Дослідів Волині і Товариство „Волиня“ у Вінніпезі.
Редакція застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи.
Замовлення, кореспонденцію, матеріали і гроші слати на адресу:

RESEARCH INSTITUTE OF VOLYN

P.O. Box 606

Winnipeg, Manitoba

CANADA R3C 2K3

РІК XXV

1977-1978

ЧИСЛО 12

На порозі другого чвертьстоліття

На шляху праці української еміграції поза межами України на ниві української науки й культури цього року було відзначено факт 25-ліття існування й діяльності Інституту Дослідів Волині в Вінніпезі.

Її волиняки, що внаслідок другої світової війни опинилися в Вінніпезі, найперше створили свій земляцький інтелектуальний гурток волинян, з якого пізніше розвивається і во „Волиня“ та Інститут Дослідів Волині. Джерело мотивації створення цього гуртка спочатку мало еміграційно-польовий характер. Неомілкувано опинившись поза межами Волині, волиняни в етапі свого еміграційного розвінчання вступували один одних, щоб поділитися враженнями з цієї постійної хуртовини; щоб довідатися про долю своїх рідних, друзів, есеїв, з Волині та знайомих, і щоб похвалитися „високим підям с'ювом“ тих, хто врятувався як їх шпорою собі в жертву милої війни.

Земляцький характер Товариства „Волиня“ став тією основою, на якій об'ївилася українська еміграція в цих

473394

іною книжок, а також з пожертв. ІДВ втримав свою роботу. Тепер у касі ІДВ є вже засоби й можна продовжувати видавничу діяльність, що стало головною метою Інституту Дослідів Волині.

На цьому місці варто згадати про видання праць Митрополита Іларіона. Досі ми видали і перевидали 14 наукових праць його авторства, а тепер друкується "Етимологічно-семантичний словник української мови", на який ІДВ від Фондації ім. Т. Шевченка одержав 5,500.00 доларів.

Інститут Дослідів Волині має у своїх планах видавати інші праці, зокрема з волинознавства. Але ця його видавнича діяльність може продовжуватися тільки спільними силами всіх волинців у вітчизні та в світі, в сернях яких жевріє любов до Волині й України.

Наша видавнича діяльність стала відомою в усьому вітчизняному світі, бо свої видання вислалимо майже до всіх університетських книгозбірень. До Інституту Дослідів Волині пишуть майже з усіх вітчизняних країн, навіть з-заздаліздійсночасно. ІДВ листується з нашими людьми, що живуть в Південній Америці, Новій Зеландії, Австралії, Італії, Англії, Чехословаччині, Польщі, Румунії та інших країнах світу. Багато з них просять прислати їм праці Митрополита Іларіона, бо довідалися, що тільки ІДВ і Т-ва "Волинь" має виключне право його праці видавати і перевидувати. Інші просять відшукати їхніх родичів, інші — це в якійсь справі. Ось так у нас є постійний діловий контакт з багатьма нашими волинцями, які не тільки пишуть до нас листи, але й приносять свої пожертви на працю ІДВ.

Членство ІДВ і Т-ва "Волинь" постійно зростає. Лише в минулому 1977 році в члені прийнято 12 осіб.

На цьому місці варто згадати, що XV Собор Укр. Православної Церкви в Канаді, який відбувся 2-5 липня 1975 року, схвалив резолюцію такого змісту:

"15-й Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді з величезною відзнакою відзначив діяльність Інституту Дослідів Волині і Т-ва "Волинь", які спільними силами вже зробили великий вклад у екарибнію української культури шляхом видавничої діяльності, а в тім виданням праць бл. п. Митрополита Іларіона. Собор висловлює Інституту Дослідів Волині і Т-ву "Волинь" признання і бажає усім члвм у дальшій корисній праці". (Див. "Вісник" ч. 15-16 за 1975 р.).

Крім того, чимало наших визначних науковців і першквно-громадських діячв у своїх листах висловлювали по-

дяку і признання ІДВ і Т-ву "Волинь" за творчу працю. Знадасмо декого з них: д-р М. Данилюк, проф. Г. Костюк, Митрополит Михайл, пастор О. Гарбузюк, Марія Волоосевич, прот. мгр. А. Дублянський, о. прот. М. Гаюк, о. Ректор М. Юрківський, Іван Чарнецький, Лідія Лугова і багато інших. Ці прихильні відгуки сильно підтримували на дуці управу ІДВ; бо з тією підтримкою ми, на чужині, можемо робити якраз те, що не дозволене в Україні. І ми раді, що наші видання різними шляхами дістаються й до наших земляків в Україні.

25-років — це чверть віку. Ці слова легко сказати, але скільки за ті літа пророблено праці! Як багато гребя було виконати різної кореспонденції, скільки треба було приготувати до друку рукописів, скільки запакувати книжок і занести їх на пошту! І все це виконувалося членами управи ІДВ і Т-ва "Волинь" без будь-якої матеріальної винагороди, як це й буває в більшості наших організацій на чужині.

Відзначаючи 25-ліття праці Інституту Дослідів Волині, ми відзначаємо історичного значення роковини, що дорогі всім волинцям. А тому ми повинні й поставити перед собою питання:

"Що я зробив тут, у цій країні, для своєї Землі, своєї дорогої Волині, в тій великій праці, яку виконує ІДВ?" Нехай кожен з нас у це наше 25-ліття пригадає слова Т. Шевченка: "Важко впасти у кайдани, умирати в неволі, а ще гірше спати і спати на волі". Отже в наше чергове 25-ліття, збільшимо свої зусилля, щоб ми спільно могли йти далі і працювати на добро нашої Рідної Землі.

Зорганізувати Гурток Волинців, Інститут Дослідів Волині чи Товариство "Волинь" не було важко, бо перші земляки, які прибули до Вінниці, майже кожний шукав своїх близьких, щоб обмінятися думками, порадитися, як улаштуватися, де знайти працю тощо. Але утримати ці організації на протязі 25-ти років — це було легко. Тому щира подяка належить всім першим організаторам, але найбільша подяка тим, хто зумів утримати згадані організації творчими, які видали багато книжок, ювілейних марок, різдвних карток і продовжують видавничу діяльність. Наша приказка каже: "Не та мати, що породила, а та, що виховала".

Інститут Дослідів Волині, при співрані Товариства "Волинь" у Вінниці і в Торонті, виконав велику працю. Імена всіх тих, що безкорисно ту працю вели та імена тих, що жертвували свої важко запропановані гроші, записані

їх відпорення і моральної підтримки з боку тих українців, авторами яких ми всі знаємо.

Інститут Дослідів Волині свідомий своїх завдань та майбуттє. В його планах перш за все є проєкт опрацювання і видання "Волинської енциклопедії", монографій на теми ролі Волині в історії української культури, літератури й релігійного життя, а також ролі Волині в історії українського народу в найбільшому в періоді (по першій світовій війні) та ін. Першим том епохального значення праці Митр. Іларіона "Етимологічно-семантичного словника української мови" вже вийшов до друку.

В сімнадцяти своїх 25-літніх Інститут Дослідів Волині з глибокою волею проголосив тах своїх членів і прихильників, що віддали у спадок і висловлює глибоку вдячність усім нашим жертводавцям і всім тим, що саможертвено трудилися й дали груди своє на праці Інституту Дослідів Волині — на добро нашого народу.

Управа Інституту Дослідів Волині й
Управа Товариства "Волинь" у Вінниці.

Вінниця, 15 червня 1977 р.

Біля згодили св. п. Митрополита Іларіона

Стоять зліва: Ір. С. Рабух, К. Богарчук, Г. Онуфрійчук, прав: І. Онуфрійчук і А. Богарчук

Св. п. Блаженіший ІЛАРІОН, у ширі Ір. Іван Огієнко, професор, Митрополит Вінницький і всієї Кащини (1951-1972), Почесний Голова Наукової Ради Інституту Дослідів Волині, Народився 15 І. 1882, упокоився в Богі 29.3.1972

проповідання і різних національно-політичних напрямків.

Інститут Дослідів Волині, що постав пізніше за Гурток Волиняків, фактично був запланований як науково-видавнича установа. Основний тягар праці в усіх її аспектах, з фінансовим включно, Інституту Дослідів Волині дивало на собі Товариство "Волинь" у Вінніпезі, і початках, а також багато допомагало 1-во "Волинь" в Торонто.

Першим і головним завданням Інституту Дослідів Волині було й далі є його завдання давати свій вклад у загально-скарбницю дорібок українців на рідній ниві науково-культурної праці. Інститут Дослідів Волині саме тому не обмежився виданням наукових праць та літературних творів з волинською тематикою, а мірою необхідності й своїх спроможностей він також видавав і далі видає праці загально-українського значення і масштабу. А йдеться тут не тільки про те, щоб ця установа не була установаю, так би мовити, провасильського типу, (якщо б вона принципово відмовилася від праці на загально-національній ниві науково-культурної праці), а йдеться тут також і про те, щоб були в нас такі наукові праці загально-українського масштабу праці, що мають важливий значення для збагачення скарбів української духовного дорібку, які не скоро побачили б світ, а може й взагалі не появилися б, якщо б їх не видав був Інститут Дослідів Волині при основній моральній і матеріальній підтримці невеличкою гуртка тих осіб, з яких складалася Товариство "Волинь" у Вінніпезі.

Перша та найбільша наукова праця загально-українського характеру, яку видав Інститут Дослідів Волині, це монументальний твір п.з. "Рік в українських звичах" проф. Стевана Килимника, що виданий був за кошти особистих меценатів (які походять з-ноз середовища волиняків) цього вченого. Основну частину виданих ІДВ творів загально-українського значення становлять наукові праці Митрополита Іларіона (в мирі — професора Івана Огієнка). ІДВ фінансує видання його творів тими фондами, які ІДВ отримусь за ті тодубліковані волиняками в Вінніпезі праці Митр. Іларіона, які він з цією метою залишив Інституту Дослідів Волині у спадщину.

Надежно оцінюючи той факт, що ІДВ не обмежився виданням праць з галузі волинознавства, а публікує й видання загально-українського значення, Шевченківська Фу-

Засідання Управ ІДВ і Т-ва „Волинь” в 1978 р.

Зіва: І. Похильчук, о. митр. С. Ярмусь, ред. М. Подворняк, М. Михайлов, о. митр. прот. С. Кіпчук, т-р Р. Ралчук, т-р Ю. Мухом-Луцьк, П. Дудова, І. Онуфрійчук, Н. Шаварська, А. Бондарчук і І. Полайлак.

дація в Вінніпезі стала тією першою українською соборною установою, що дала Інституту Дослідів Волині субсидію для започаткування друку багатотомної праці Митр. Іларіона п.з. "Етимологічно-семантичний словник української мови".

Основна ж частина праці ІДВ з галузі волинознавства видана за кошти волинян у Вінніпезі, невисулих і муравлиний праці й пожертвам яких і широчучесь факт існування й праці Інституту Дослідів Волині.

Серед видань ІДВ з обсягу волинознавства за першу й найбільшу пам'ятку треба вважати "Нарис історії Волинської землі" (до часів першої світової війни) д-ра Івана Левковича.

Інститут Дослідів Волині за час свого чвертьстолітнього існування видав десятки томів наукових праць, кошти яких становлять десятки тисяч доларів.

І тепер ось ІДВ став на порозі чергового, другого, чвертьстоліття свого існування й праці.

Утримати ІДВ взагалі, а головню втримати його продуктивно-діяльним у додатньому значенні цього слова, для невеличкою гуртка людей не справа неслегка. І тому ІДВ завжди був влячний тим українським діячам з Волині, які свої поради щодо праці ІДВ хочочо супроводили своїми грошовими пожертвами, або хоч порадами щодо уцінного здобуття фондів на видання таких праць, що їх ці наші земляки бажали б бачити надрукованими.

Що найбільше скриплювало духа й енергію Товариства "Волинь" у Вінніпезі й Інституту Дослідів Волині — це був той факт, що ці установи знали не осудження, а тільки

в багатьох наших виданнях; але найважливіше вони будуть записані й вічно житимуть у серцях великого Українського Народу.

Л. Онуфрійчук

ВОЛИНЯНИ ВІННІПЕГУ ВІДСВЯТКУВАЛИ ЮВІЛЕЙ

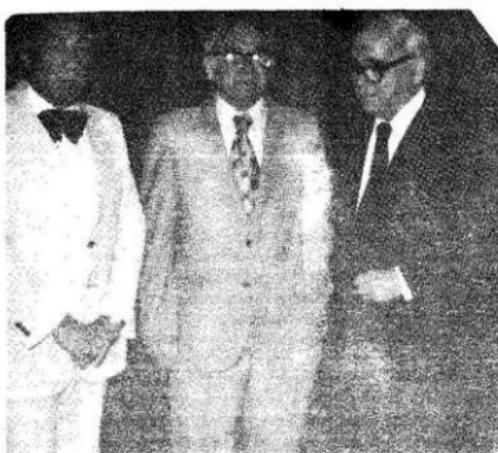
У суботу й неділю, 21-22 травня 1977 р. волиняни Вінніпегу відсвяткували Ювілей 25-річчя життя й праці своїх організації Інституту Дослідів Волині та Товариства "Волинь". У суботу, 21-го травня, в готелі „Лінколн" відбувся ювілейний бенкет, а в неділю, 22 травня, в залі Читальні „Провіта" відбувся авторський вечір письменника Уласа Самчука.

Ювілейний бенкет відбувся під проводом голови Інституту Дослідів Волині адвоката, д-ра Сергія Радчука, а головною його атракцією були дві доповіді: д-р Юрій Мулик-Луцук говорив про працю і роллю Т-ва „Волинь" й Інституту Дослідів Волині, письменник Улас Самчук говорив про місце і роллю Волині в історичній долі України.

Бенкет відкрив д-р С. Радчук, і найперше попросив привняти виланувати пам'ять покійних волинян членів Т-ва „Волинь" й Інституту Дослідів Волині. По вечері він попросив прот. С. Ярмауса представити першого промовця д-ра Ю. Мулик-Луцика, ініціатора оснування ІДВ, автора його статуту та першого голову цієї наукової інституції.

Д-р Ю. Мулик-Луцук щодо ІДВ, сказав, що в його ініціаторів не було наміру творити з нього якусь окрему установу; його творчі думали ввести Інститут в афіліацію з існуючими науковими установами УВАН, або НТШ з тим, що за фінансування публікацій ІДВ відповідає б Т-во „Волинь". Проте, в той час УВАН і НТШ були в такому стані, що тодішній голова УВАН, проф. Я. Рудницький, порадив ініціаторам ІДВ приступити до самостійної праці. Так і сталося. Але, не звважаючи на те, ІДВ не обмежився будь-яким провінціалізмом, а в свою програму включив і включив загально українську тематику, і тим самим робить свій вклад в розвиток української культури взагалі.

Досі, сказав доповідач, ІДВ в співпраці Т-ва „Волинь" видав понад 50 різних публікацій, конг видань яких

Зліва направо: Д-р С. Радчук, письмен. У. Самчук і мист. Л. Молодожанін

становить понад 70.000 доларів. Усе це зроблено добровільними пожертвами й добровільною працею невеликої групи людей, головним каніа том яких є добра воля й братня любов. Нашим центром є поштова скринька в Вінніпегу, робітня по канцеляриях окремих осіб, а склад та архів в будинку „Провіта" та по шльобах приватних домів. І так, добра воля, співпраця, робочі руки, роцина атмосфера й любов відсвяткували на поліщі бій потек і квітлареш десятки публікацій ІДВ, тому не можуть дорівняти поважності і бідній українській інтелектуальній

Прочитавши цю доповідь, говорив, письменника Уласа Самчука, який виступив з промовою. Він сказав, що він вважав за честь бути в афіліації з ІДВ, але він не хотів бути в афіліації з ІДВ, тому він вирішив створити Товариство „Волинь" й Інститут Дослідів Волині. Він сказав, що він вважав за честь бути в афіліації з ІДВ, але він не хотів бути в афіліації з ІДВ, тому він вирішив створити Товариство „Волинь" й Інститут Дослідів Волині.

Після цього виступив мистецтвець Л. Молодожанін, який виконав виступ. Він сказав, що він вважав за честь бути в афіліації з ІДВ, але він не хотів бути в афіліації з ІДВ, тому він вирішив створити Товариство „Волинь" й Інститут Дослідів Волині.

історія, але куди об'їздиве говорять свідки минулого – численні замки та оборонні вали Волині. Колись Волинь ставила велику силу; що таємничу силу її аристократичність духа Волинь скривав в собі й по сьогоднішній день. Це, мабуть, тому окупанти розширцельовували її і тепер звели її тільки до маленької Луцької області. Велика Волинь залишилася тільки в наших серцях, – сказав письменник Улас Самчук.

Господар вечора сказав гостям, що з нагоди цього ювілею отримано чимало привітів, а усний привіт від Проводу Української Греко-Православної Церкви в Канаді мав передати привітний о. митрат С. Кішок. Крім висловлення привіту, о. С. Кішок передав управі ІДВ похвальну грамоту від Митрополита Андрея, Періоїєрарха УГПЦеркви в Канаді.

Слово вдячності за працю в ІДВ і Т-ві „Волинь” та за привітність у цій ювілейній гостині висловив інж. Елія Онуфрійчук – рунійна сила обидвох організацій.

По цій формальній частині ювілею слідувала забава з танцями. Ця ювілейна оказія не була многолюдна, а більш волинсько – родинна.

На бенкеті 25-ліття ІДВ і Т-ва „Волинь” промовляє тис. У. Самчук

Зустріч членів управи ІДВ з тис. У. Самчуком

Зліва направо: митр. С. Ярміль, письменник У. Самчук, др. Ю. Мулик-Лущик, о. митр. прот. С. Кішок і др. С. Радчук.

Авторський вечір письменника Уласа Самчука відбувся у неділю, 22-го травня, ввечері, в Читальні „Просвіта”. Господарем вечора був прот. С. Ярміль – декан Колегії св. Андрея у Вінніпезі. Вечір був многолюдний, з доброю репрезентацією виннієзького українського суспільства вищих клас. Господар вечора, відкривши його, привітав громаду, проголосив вечір продовженням святкування Ювілею 25-річчя волинських організацій і закликав привітних продовжувати святкову атмосферу попереднього вечора. Опісля він попросив Галину Коваль і Валентину Мулик-Лущик до виконання читання уривків з творів Уласа Самчука: Галина Кова в читала уривок з твору „Марія”, Валентина Мулик-Лущик – з твору „Волинь”. Вибір читати і їхній мистецький рівень – бездоганні.

Головною гостинюю гідари був виступ письменника Уласа Самчука з його повним предсловам письменник Олександра Гай-Гольцова, він докладніше оповів історію творчої праці письменника історію творчості цього твору.

Улас Самчук розповів громаді дещо про свою філософію письменницької творчості та про три зони в неприродних обставинах чужини. Він дозрівав і ставив до праці в надзвичайно важкій час для України, відчув потребу доброго літописця тих часів, не бачив його і сам почав відчувати покликання зробити хоч – дещо. Ного великою турбо-

придятих років він знав тільки з оповідань, а не з особистого досвіду, що дуже утруднювало працю письменника дитинця.

Господар вечора, прот. С. Ярмусь, по дякував гостей за виявлення його письменницької філософії, назвавши її позитивною, що проквітнесть в майбутні і сказав, що цей оптимізм, в обличчі сучасних турбот про самозбереження й упадок, — не дуже відрідне явище.

Тут слідували місцеві виступи бандуриста Романа Онуфрійчука і фрагменти струнної оркестри Галини Баляс.

Слово в явності учасникам вечора і всім гостям вголосив рек. Михайло Подворняк і запросив їх на чайне прийняття. Люди гостиніся, оглядали виставку видань ІДВ і І-ва „Волинь”, купували книжки й просили письменника-автора, Уласа Самчука, підписувати автографи на його творах.

Так пройшли святкування 25-річчя життя й праці дуже працюючих і продуктивних організацій: Інституту Дослідів Волині і Говаріства „Волинь”. Так, як їхня праця не годосна, а скромна, так і святкування ювілею було ніби несміливо-скромне. Воно було родинно-святкове. Школа, що господар не попросив прийвних завершити ці святкування відвідуванням родинної пісні „Де поца в сімействі”.

Усім волинянам, згуртованим в І-ві „Волинь” і в ІДВ велике признання і слава за ширю працю. Слава й волинянкам — жінкам, що постійно допомагають фінансувати цю працю і ринми з різних гостин та волиньських „коледок”.

С.Я.

ВОЛИНЬ НЕЗАБУТНЯ

СЛОВО ДО ЮВІЛЕЮ 25-РІЧЧЯ ІНСТИТУТУ ДОСЛІДІВ ВОЛИНІ У ВІСНІПЕЗІ (25.5.1977)

Во время оно, давно, можливо навіть дуже давно, ще в народній школі часів революції, при відомій учительській семінарії (ім. князя Острозького Федора, ми вчили такого вірша (цитую з пам'яті):

Волинь незабуття, країно славуття
У пишний красі ти красуєш.
Здавен твою бачу, українську владчу,
Здавен мою душу чаруєш.

Ця, повна широти, ностальгія належить до ранніх віршів Лесі Косач - Українки, яка була захохана у свою північну Волинь з її хаштами й болотами до такої екзальтації, що з неї постала найкраща її драматизована пісня пісень з назвою „Лісова.” Її манки, чарівники, болотнянки, її дударики й чарівні духи, все це живе, вичує, наповнене надхненням і захопленням, бо в тому вичувалась давність, древність, чарівність, атмосфера легенд, лісових, одягнутах у шквіри людей, званих дубібами, деревлянами, бужанами, хорватками, які селилися, родилися, виростили по пралісах, над озерами, над ріками Бугом, Горинню, Іквою, Случем і, можливо, не була справді найстарша земля Руська віками нікому не підкладна, зі своїми дерев'яними городами, племенними законами, демократичними порядками з князями й воєводами, які і до днів наших творять дуже своєрідне психологічно, а можливо й етнічно, відмінне від решти слов'янських племен, плем'я.

Щоб відчувати настрій і клімат цього племені, вєдухай-мось у ще один вірш - легенду, ще однієї волинячки Оксани Лягурицької:

Наперє юдні дітнього Сонцевороту,
Батьєнко взирає вікна відчинить,
Щоб душі довільно відлетіти в світ!
Батьєнко взирає білий і німий,
А лице вкриває зимень - сніговій,
Розстеліть на давє корно і чугу,
І жертвонний в снігах хай кричить когут!
Сонечку, наш батьку ой, яка імла!

Гужити печалиться по тобі земля,
 На що покидаєш нас твоїм дітком?
 Та й на кого лишити зодол - плодомок?
 Вже ж осиротіємо без тебе ми,
 Вже ж то вже спустіють ясні гереми!
 Вже ж то й місяченьку не світити нам,
 Вже ж то й ні світличкам, ясним зірочкам!
 Підпалить кострище, приберіть гільце!
 Гляньте у правичне батькове лице!
 Хай виносять тіло він між нами тут!
 Так зановідає кремень і трут,
 І про це говорить батьків шит - черлень,
 Де крилатим змієм палахкоче день.

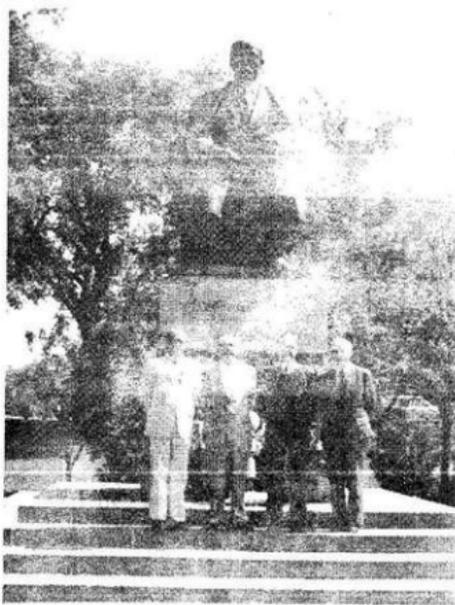
Гостра, бронзово - шарлатна кольоровість, насичена тіннями атмосфера... Древність, віковість, чистота.

Історики схильні думати, що Волинь найстаріша земля Слов'янщини... І найсамостійніша. Тут не було ні скитів, ні аварів, ні половців, ні печенігів... Сюди рідше, ніж де інде, заходили монголи й татари... Про Волинь згадують і стверджують її есеніальноустрое життя давні поети й історики Греції. Існує думка, що ріка Горинь, яка свого часу була великою, багатоголовою границею між півднем і північчю званого греками світу варварів, згадується під назвою Ерідан грецьким поетом Гезіоном у його міті про Фаєтона, сина бога сонця, влученого блискавкою Зевса, який впав з неба до річки Ерідан, від чого зачоркало Сонце, а проліті ним сльози за втратою сина обернулися в буритини.

Згадує що буритинову Ерідан - Горинь і батько грецької історії Геродот, коли звертає свій погляд на південь для цього північну землю званого тоді світу.

На Волині й до цього часу знаходять у степі Сонця, внає буритином, або янтарем, особливий білий домішуваний налі Гориньск, буритини входять, як металева до волинського рісеного фовальдору, до його кожному треба дорівнювати: ко шар очей, ко шар водосей, ко шар домішувати. З буритинову робити животи олобо, наліт, жовтки, каблучки, перстені... "На це захопило буритинову гориньск."

Там також, у тих річках і притоках її, знають і навіть виділяють буритини, але речі старовинні. Не дивно "історична" відомість старовинних монет, до яких відносять і в Азії, далекої Азії.

Біля пам'ятника І. Шевченка

Стоять зліва направо: І. Похильчук, пис. У. Самчук, пис. О. Гай-Головка і І. Онуфрійчук.

Виявилі ж Волинь — одна величезна археологічна копаляня, там де не копні, натрапили на старовинні, горічки зі старовинними монетами викопують жінки на городах, кустатари виорюють на своїх полях старовинні шаблі, списи, шоломи. Ведухуймось у вичучання таких назв, як Горень, Іква, Служ, як Давидгород, Свіязь, Білгородині, Зул'яня, Рубча, Вужва, Пересотишині, Служба, Бресть, Держмань, Острог, Кіропетель, Радоминьля, Мик-Город, Смоляк, Тетерев, Коростиньля, Злужж, Ірени, Чиста, первинна праслов'янщина, автентичний вокаль, передісторії, перел-

Християнщини, з якого постане багата історія державної форми генів аж до держави Галицько-Волинської з її княжими родом Романовичів, які творили і створили державу Холма, Луцька, Галича і Львова.

Земля Волинська густо вікрита городищами й замками... У Луцьку, Крем'янці, Острозі, Дубні... Гай-Город, Дерманя, Городок над Горнином, безліч оборонних валів, які й до цього часу виразно помітні і простягаються на десятки кілометрів...

Знаємо також про Волинь з древніх літописів Русі, особливо владену оповідь Нестора про князя Ігоря київського, що ходив на деревляни збирати данину і які не дуже чинно розплатилися з ним, розіраючи його між двома верхами похилених дерев... Знаємо також і поему за це княгині Ольги, яка облягла своїм військом місто деревлян Коростень і попросила від них лишень по двох горобців з кожної оселі... Деревляни врадувались такою неслухомою і дякну виногою і в чистоті свого серця не підозрювали, що рафінована киявлячка використає тих горобців для спалення їх городів.

Але чи це найбільше знаємо Волинь з діянь князів з Острога — Острожських, нащадків славетного Ярослава Мудрого, що княжив в Києві 1019 по 1054 роки, якого нащадок Данило — 1343 року, став князем Острожським, започатковуючи цілу династію князів цього роду — Федора, Василя, Константина, Константина Константиновича і генів аж до її занепаду 1620 року, по смерті вже спольщеного їх нащадка Януша, після якого цей рід затрачує значення історичної ваги.

Але за князів Федора, за Василя, за Константина Першого їх столиця Остріг розбудовується в один з наймаркантішших осередків політичного, а особливо культурного життя, всієї землі української. Згадаймо хоча преславу ту, єдину на сході Європи, Острожську Академію, де працювало і вчилось стільки видатних, знамих і менш видатних, не знамих людей того часу. Герасим Смотрицький Лука митрополит Вілгородський, Кирило Люкарис (родом грек), Павло Полсурус (родом чех), о. Дам'ян Наливайко, брат гетьмана Северина Наливайка, Зисаній Тустановський, Деонісій Пелелого, Мелетій Смотрицький, гетьман Петро Конашевич - Сагайдачний...

Тут також заложено, першу на слав'янському сході, книгодрукарню, що її заложив відомий друкар Іван Федорів і тут також 1581 року появилася вперше друком

на слов'янській мові відома Острожська Біблія, разом з іншим рядом видань іншого, переважно церковного, значення.

Волинь була також місцем великих, судьбосносних, історичних воєнних побєд української нації... Бій Богдана Хмельницького під Пилявою, під Збаражем, під Берестечком... Земля волинська вікрита цвинтарями знамих і незнамих воєнів, що життя своє зложили за свободу і право свого народу, які часто, особливо тепер, нищаться й затираються ворожою окупацією...

Як адміністративна одиниця, Волинь довгий час була відокремленою від решти земель України і не так глибокими державними, як політичними, культурними, психологічними. Витворилася атмосфера відмінності настрою, поведінки, настановлення. У волинській пісні співаться: "Ой, пахали вози й воли — гей, з України." У поемі "Відьма" Шевченко каже: "Із-за Дністра пішли цигани і на Волинь, і на Україну." Помічається своєрідна семантична відмінність відлутку дїйсності з філософсько-релігійним підрунтям думання й діяння та органічним настановленням політично-державницької організації.

Росія парського часу намагалася використати це у своїх інтересах, політика імперії намагалася зросійщити цю землю і зробити її фо р п о с т о м русифікації дальших західних територій Польщі, яку звали тоді "Правіслав'янським крієм." У відомій Почаївській Лаврі було створено особливе середовище русифікаційних серединах, скерованих проти Галичини. Там постан своєрідний політичний рух з назв. "Союз Руськаво Народа" з підназвою "Чорні Сотні" і з дуже огостреною, часто погромницьким, настановленням до всього не московського. Видивалось багато пропагандивкої літератури з гаслом "за Русь єдину", "за царя батюшку", за "віру православну", розуміється, в інтерпретації Всеросійського Священного Синоду ідейно близьким до "Чорної сотні", видатним співробітником якого був відомий гонитель всього українського архієпископ Антоній Храповицький.

У Дермані, тоді Дубенського повіту, було побудовано привілейовану учительську семінарію, де вишколювалось учителів русифікації, у Крем'янці діяла одна з визначних духовних семінарій з подібними тенденціями, в Острозі знаходилась замкнена дівоча середня школа "Братство" графа Блудова, де іслезалася "благородних дівич" імперії. Разом зі сіткою інших "учебних заведеній"

манових - Волинь була землею "окраїною", бачною, заманутою на задвір'я світових діянь. З цього витворилося і закринилося в нас злобно - вперте, незломно-послідовне почуття консервативного провінціалізму. Психологічно, ми явище місцеве, "тутешнє" парафіяльне, заштатне. Луцьк, Крем'янець. Острії загубились в маразмі повітовости. Славетній Житомир, часів парату, клясичне пристановище "отставних генералів" і сирих архиєреїв. Ніяких претенсій на самовияв хоч би тину Полтави чи Черновець. "Волинська тиха сторона."

Провінція за стилем, за смаком, за виявом... Її сильніші індивідуальності рятуються "визломом у світ": Київ, Львів, деякі - Петербург, Варшава... Рідше Женева, Берлін, Париж. Але єдине, що може тут допомогти, це свідомість своїх недоліків і бажання їх поборитися... Інтелектуальна вищість, розумова вишклицьвість, сила характеру. І хто мав здібність бачити Волинь, зблизка, той міг переконатися, що ця стара, заросла мохом земля дубієська є злибна проявляти чуда... В організації, господарстві, навчанні, політиці, а не є найкраща таранія позаволятися "тутешности" та всіх пов'язаних з ним маразмих атрибутів.

У наш час, адміністративно Волинь, зведено лишею, до однієї невеликої області зі столицею в Луцьку. Решта це області Житомирська, Рівненська, Тернопільська. Її розкасовано, як етнічну субетанцію, деякі її маніжованіші національно місця, як, наприклад, мос рідне село Дермань, позбавлено старих назв. Цю землю покарано за її надто шире перетворення з провінції Росії на провінцію України... На цей раз з самобутими провідними тенденціями.

Сьогодні, ми тут, будучи канадцами чи американцями, а взагалі українцями рожденими спохою відродження країни нашої силою воєн і революцій, тепер ми тут, з винятковою ностальгією згадуємо ті наші "провінційні" святюці, якими обларовано нас з часів прадавніх. Думаємо, що це має характер політичний, а скорше сантиментальний... Це наша ближча природа, пошана ближчій землі предків з переконанням, що тим самим ми свідомо віддаємо пошану всьому тому великому щітому, якого центром центрів був, є і вічно буде Київ, що над Дніпром рікою.

Хочемо бути вірними нашій минулості, нашій традиції, кривній снадішній предків, бо тільки в такому виини можемо бути свідомими людьми і свідомими громадянами

Ювілейні урочистості І, ДВ і Т-ва "Волинь" у Вінніпезі. — Промовляє г-р Ю. Мулик-Луцьк.

теперішніх наших нових батьківщин скрізь там, куди нас занесено подіями.

В таких ідейних кліматах, в таких намірах засновано тут в місті Вінніпегу великої Канади, цей наш Інститут Дослідів Волині, срібний ювілей 25-ліття якого ми тут сьогодні відзначаємо. Можливо, це є дивним, що такий Інститут знаходиться на тому самому рівнобжнику земного глобуса, що й місто Луцьк, але на другому, протилежному його півколі та це, мої друзі, належить до аномалій нашої доби взагалі, а політики простору, де знаходиться Волинь, зокрема. Надіємось, що майбутність збагне що перверзію умовности і захоче її направити.

Але поки що — це законмірність. Кажемо, так хотіла доля, історія, передрішення. Є це наслідки нашої слабости? Нашої сили? В кожному разі — наслідки нашої великої морально-колонізаційної сили, якої ми не можемо виявити в нормальних умовах життя з огляду на геополітичну і стратегічну природу там на нашій батьківщині.

Діяльність цього Інституту, беручи на увагу незвичність його місця діяння, до зворушення цікава. З яким розумінням майбутній історик народу українського буде брати до рук його збірники під назвою "Літопис Волині" де на-

...дані досліджувати ретельно стільки інформації з різних джерел життя людського історії, біографії, релігії, географії, археології... Істориків тих споглядів, часто цих експириван могли б легко розубитися у злив: газетної поведінки, але збралі до більшої публікації вони записується і служилимуть (темою справжніх розвідок. Видите певну кількість окремих видань особливого значення, як "Сторони" та "Українська земля". Утрарна реформа на Волині XVI століття", Г. Горшенка, "Нарис історії Волинської землі" І. Ленковича, одинадцять публікацій покійного Митрополита Іларіона Оленка, видання А. Букацького, В. Левинського, А. Биковського, о. С. Глюка, І. Хмелья, Й. Сірого, С.Настеря... і тому ще йоньки моїх споглядів "На білому коні" і "На віз з вершків".

Всю цю діяльність треба приписати в заслугу відданих патріотів землі Волинської і її жителів, як довголітньому голові Інституту і редактору нашої Ю. Мулик-Луцику, редакторам і видавцям Ю. М. Шумовському,

Авторський вечір письменника У. Сазмюка

Зліва направо: Галина Коваль, о. Мгр. Ст. Ярмусь, письменник У. Сазмюк і письменник Олекса Гай-Орловко.

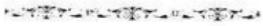
ку, адвокати С. Радчуку, інженерів: І. Онуфрійчуку... При близькій співучасті таких осіб, як М. Боровський, пані др-р І. Тарнавецька, о. С. Герус, о. С. Кішук, о. С. Ярмусь.

З нашого Торонто великими ситуаціями Інституту були і ще с, як покійний вже А. Шумовський, І. Довгалі, Марія Волосевич і нічим товариством інших та великою громадою волинців розвіданих по земній кулі, як М. Бойко, покійний вже О. Нестрицький - Грановський, ген. П. Шандрук... Годі їх всіх тут згадати, це чимала родина близьких нашому серцю людей, кожен з громадян Волині, тепер розсіяних по просторах всіх континентів вільного світу.

Кожний з нас тут присутній, мандруючи "світами", раз-у-раз зустрічає своїх, як ми кажемо, земляків. Волинці беруть за зразок земляцької солідарності, їх наслідують інші "земляки", як закарпатці, буковинці, кубанці, лемки, підгаєтчані, але волинські, знається, виявили чи не найбільше в цьому напрямку ініціативи й ентузіазму, чого найкращим доказом і є цей Інститут Дослідів Волині, якого сьогодні тут, з його 25-літтям, дружно вітаємо ми, багато, многаз літа!

І треба ствердити, що це був гарний, благодіючий, розумний вклад творчої енергії до скаронної нашої всенародної культури і майбутні наші покоління, не зможуть пройти повз нього без уваги і вшности. Ним доказано, що і будучи далеко "за морем" та океаном", люди можуть дивитися в межках землі предків і служити їм добрим відом. Ми с томи з чинним минулим, щоб забезпечити собі наше майбутнє. Людина тільки тоді подина, коли вона має певні земри свого простору у вшности: минуле, теперішнє, майбутнє. Свідомість цього не свідомість вільних, мудрих, некорених.

Ізвести утоми Дослідів Волині та його творцям і праоронесам: Галина, білий, многаз літа. Звірою, що о його рази його буде переднесено до столітній коринній Волині, її древнього Душьяка... А покішно, з його глобального далека: "Волинь - це бабувня, країно с шувитня, у шинній красі ти красуєш... Завиваю твою бачу українську владу, давнен мою душу чаруєш!"

велике заміцнення.

Найбільш розповсюдженим типом волонія, в динарських расах, — струпоий, високий, худорлявий, з товстим рівним носом, на підні темніший, та з яким волоссям на півночі.

Волонь та її культура:

Виходячи з заложення, що територія України, а особливо Київщина, творила північну базу І Indo-Європейських народів, яких первісною культурою була т. з. "Трипільська культура". Зривки цієї культури розкопано вперше в селі Трипільлі, біля Києва, що й дало останній свою назву. Україна за словами проф. Січинського, зберігала оного 75% цього культурного перня.

Оскільки Волонь є одним з українських племен, та надбавши цієї культури, як матеріальної, так і духовної було поширене і на всіх землях Волонія, а ритуальні обряди цієї культури збереглися і до нині.

Основними ознаками цієї культури є: а) релігійні вірування, б) побутовий обряд, в) матеріальне надбавля. В релігійній її частині на перше місце висувався культ природи, цебто віддавання пошани та приношення жертв таким богам, як Дажбог, що за рангом був найвищий бог, Перун — бог грому та блискавки, Сварог — бог огню та родючого середовища, Стрибог — бог вітрів, Велос — бог худоби (тварин), а далі Хорс, Ладо та ряд інших богів та пісбогів, як домовників, лісовиків, водянників, німф, русалок, мавок і т. п. Варто відмітити, що деякі з тих "божиків", як наприклад Ладо (во Ладу) — до Сонця — увійшли у християнську традицію — у формі коляди. Інші ритуальні обряди, як веснянки, купальні, коляди — були пов'язані з порами року та збереглися аж по нині.

З інших ознак цієї культури побутового обряду — належне місце займав похоронний ритуал: тіло небіжчика, як виявля розкопки клалося в домовину разом з іншими предметами життєву, а часом і живку померлого забивалося, якщо вона собі цього бажала — та їх останки пошпалено червоною фарбою (охрою, окис заліза). Цю традицію збережено аж до козацьких часів, де на місце червоної фарби — кладено на очі спочилому червою стрічку.

Другою формою похорону — було палення небіжчика на огні, попел збиралося до урни та закопувало, а на

їм місці висиналося високу могилу, потім вся рілля страдала поминки "тризну". Залежно від часу та місцевості — практикувалося і третя форма похоронів, де померлого в лежачій чи сидячій позі клалося в могилу та обставлялося цвитами з тесаного каменя — часами наспинялось могилу, а часами ні. Ці останні могильники збереглися найкраще по сьогодні, та надбюються най-

Карта Волонія, — частина і загальної карти України, виданою Урядом УНР, в році 1919.

краще в центральній та південній Волонія, як зрештою розповсюджені по всій Україні, як винятком крайнього півдня та сходу, що й свідчать про пов'язаність коріння Трипільської культури між окремими племенами.

Щодо матеріальної культури волонія, то вона ввагалася була іншою, як і в других околицях України. В початковій її стадії "неоліту", тобто в часі, коли ще в Єгипті не починали будувати першої піраміди "Хеопса" — всі зварядла вироблялися з каменя, за доби "неоліту" культура значно підвищилася, і цим уможливила перехід до бронзової та залізної доби. Розкопки останніх двох стадій знайдено по всій центральній Україні, а особливо на Волонія (Рівенщина).

Характерними ознаками, майже продовж існування цієї культури займають керамічні вироби, спочатку менше ідалі, а збігом часу досконаліші, що неопстачаються формою ішим культурам того часу. Трипільська кераміка на Україні багата візерунками переважно лініями — в червоних, чорних та білих комбінаціях, особливу була поширена на Київщині. Такі місця, де масово вироблялись речі домашнього вжитку — називасмо "факторіями", а місця, де їх знайдено (розкопано) "городищами".

Волинь у праісторичному аспекті:

Україна — чи не одинокий народ в Європі, що її звідки не прийшов та нікуди не вимагдував протогом свого існування, — народ, який створив самобутню Трипільську культуру, та виріс, як кажуть із власного шию, — такий народ називасмо "автохтоном", тобто первопачтовим.

Чи й коли волиняни поселились на сучасній території — не скаже жодна людська пам'ять, не згадує жодна історія. Всі народи Індо-Європейської сім'ї, це народи, які німжчасі засиміювались. Таке неоспірне становище України, їх "автохтона" займає і наша нучка Батьківщина Волинь, на периферії українських Земель.

Належить прийняти, що зі зростом українських племен, наступав відосередній тиск, який на їх окраїнах викликавав місцеву міграцію, тобто поширення своєї поселітки, а не могло тривати так довго, або так далеко, доки даній народ чи дане плем'я, не натрапило на природний чи ішшої фізичний опір. Враховуючи давність могильників з речами домашнього вжитку — можна сміло твердити, що називність волинян на їх сучільній території так давня, як і цілості українського народу; таким чином "автохтонність" волинян не тільки неоспірна, але й доведена.

Перші історичні згадки про край, що співпадає з нашою Волинню — мається в записках грецького історика Геродота, з середини п'ятого століття до Христа. Геродот називає цей край, або цей люд — "Неври", цебто край, де є багато галюк (за Грушевським). На цім твердженню відомості Геродота обриваються. Наступна згадка про події, які пов'язані з землею Волинською — мається рівно ж з грецьких джерел, датованих роком 547 по Христі, про ватажка або князя Антія, Житомира. В цій

згадці розповідається, що після штурму Аларів (в наших джерелах називають їх Обрами) на Україну, — найсильніший антський князь Житомир, поїхав до їх головної кватіри, щоб випустити своїх волопенних земляків. А тому, що виступав на переговорах дуже влевнено, — Аларі побоюючись, що він має за собою велику силу — вирішили замордувати Житомира, як рівно ж 77-ленну українську делегацію, а в тім і п'ять синів князя Житомира. (Щодо самої назви Антія, то в цей час так греки називали людність України, а в ширшій розумінні східних слов'ян). На питання, чи був в цім часі город Житомир, чи він виник пізніше? — немає історичних джерел, з ім'ям князя Житомира пов'язується назву міста Житомира, що до Першої Світової Війни був адміністративною столицею Волинської Губернії.

Другим праісторичним фактом, що пов'язується з ім'ям наслідника Житомира, Мезібора, або Мезкібожа, можливо одного з синів Житомира — назва місцевості Мезкібож, положена в південній Волині, де існує замок цієї ж назви, хоч і збудований пізніше, однак на руїнах старинної оселі волинян, Мезкібожі. Під роком 782 по Христі, вже в українських хроніках згадується про князя, чи полководця Луку, який з'явився з військом та розвин свої памети; на цім місці постало місто Луцьк, яке є сучасною столицею Волинської Области. Приблизно з цього часу, а можливо і раніше — мається перекази про оборонне місто волинського племені Бужан, Червень, розташоване на південній Холмщині, що по шию збереглося тільки руїни замку, та біля нього село Чермно. Хоч сам час виникнення міста Червоний, то є всі підстави твердити, що Червень одно з найстаріших міст Волині, яке відіграло велику роль в боротьбі волинян з аварами-обрами. З інших міст Червенської Русі, треба згадати Бельз та Бужиськ, початки яких губляться в сірій давнині. Щодо останнього — розташованого в болотистій місцевості, в долині Полтани та Буту, збереглися тільки невеликі виступи, що нагадують про минуле цього міста. Доісторичним містом у східній Волині, є місто Іскоростень, сьогодні Коростень, в околиці якого плем'я Дунівів повісило кийського князя Ігора в році 945, бо не хотіло визнати зверхності Кнєва над собою, що мав князь з чужої "варязької" династії.

А тепер насувається питання — звідки походять сама назва Волинь, та яка її роль в формуванні Волинського Краю? Наякою Аварів в полонній шостого століття переривається на триста років дальше формування укра-

Іського народу, з н зв'язку з тим не зберіглись жодні записки з цього періоду. Що робили наші предки в тім часі — невідомо, однієї деякі скупи відомості з чужих джерел, дозволяють зробити певні висновки, що для історії залишаються майже невідомими. Бен Якоб, арабський подорожник (до речі жидівського походження), який побував по всій Європі, з особливістю в Празі, в своїх записках називав чехів "Дуаліба", тобто Дулібами, іменем волонського племені Дуаліби, що жило на західній Волині. Це твердження підсуває думку, що в наслідок аварської інвазії — частина дулібів, під тиском останніх, переселилась до Чехії, що й було початком чеського народу. Інший факт, — коли аварський тиск в наслідок розширення посягаб, волонські племена об'єднуються, та як перші зо всіх Земель України створюють першу в історії державу Волині, ще за декілька століть до виникнення держави Київської Русі. Інший арабський подорожник та географ, Ібн Фадлянд, як одиникий згадує про існування вищезгаданої Волинської Держави. Він пише: "Волинська Держава (яку він називав Волліана), сильна й велика, багата в них князів, але всі вони слухають старшого князя, який є для них наче батько, він також приймає заграничних князів та гостей у великому почоті. Але пізніше між волонськими князями настало згоди, кожний з них робив, що хотів, через що Іхна Держава Волянаня підпала, але про не все розказати було б забагато". — закінчує Ібн Фадлянд. Яка невідомкова страта для історії Волині!

Рівно ж дено світля на праісторію Волині кидає полонський історик Каллубек. Його дані впершу чергу важливі тим, що наслідують походження самої назви "Волинь". Волинь він виводить від назви річки Велунь, що знаходиться на південь Володимира Волинського та впала до Буга.

На цій річці Велунь є по сьогодні замок цієї ж назви, що правдоподібно був осідком найпозшого Волинського князя, якого Ібн Фадлянд називав "Манджак".

Як бачимо, Волинь є збірним поняттям, що під ним ім'ям були об'єднані всі племена напереломі з перидісторичних в історичні часи, в одну Державу Волян. Ця перша Волинська Держава взагалі, як перша держава українського народу, — засвідчена джерельним матеріалом, це подія колосальної ваги на шляху самобутності українського народу, не неоціненний вклад в скарбницю української духовності. Волинська Держава зментувала та дала на всі часи воляніям свою назву, як

рівно ж останнього князя цього періоду — князя Мала, який після підкорення Волині Києвом, за клигний Ольги, користався великими впливами в її державі — Київській Русі. Але цим вже починаються історичні часи нашого народу, а в тім і Волині, як складової частини України.

Є. С. Крамар

ПРО ПОДОРОЖ ШЕВЧЕНКА ПО ВОЛИНІ

Точний маршрут подорожі Т. Г. Шевченка восени 1846 по Волині не встановлений і досі; про відвідання поетом ряду міст і сіл цього краю збереглися скупі документальні дані. Шевченкознавці висвітлюють цю поїздку по-різному, а часом, без достатньої аргументації, чи то користуючись неперевіреними й мало вірогідними даними, дехто приписує поетові перебування в тих чи інших місцях Волині. Останні ж дослідження біографії Шевченка мало що прояснюють у цьому питанні.

Так, автори біографії Шевченка, виданої 1963 р., подорожі поета по Волині майже не торкаються. 1) Авторі наукової біографії поета, виданої 1964 р., в основному, правильно визначають хронологічні рамки цієї поїздки і водночас відзначають дискусійність перебування Шевченка в с. Вербі біля Ковеля і в с. Секуні тодішнього Ковельського повіту. 2) Питання ж про те, чи відвідав поет місце Берестецької битви, Ковель, Луцьк, тут обійдено зовсім.

Прикро, що часом ігноруються навіть і ті безперечні, кожним, хто в тому чи іншому аспекті торкається названої документально засвідчені дані, які повинні бути враховані в подорожі Шевченка. Так, доволіні припущення, різні згадки щодо того, в яких містах і селах Волині побував

1) Див.: Г. А. Вязовський, К. Ю. Данилюк, І. М. Дузь, М. О. Левченко, А. В. Незабавський, В. З. Нестеренко, Тарас Шевченко. Біографія, вид. 2, Вид-во Київського ун-ту 1963, стор. 139-140.

2) Див.: Є. П. Мирячок, Є. С. Шабльовський, В. Є. Шубравський, Т. Г. Шевченко. Біографія, К., "Наукова думка", 1964, ст. 191-192 (далі посилань на це видання в тексті, позначаючи лише сторінку).

Шевченко, проникли в деякі путівники, експозиції музеїв, в наукові дослідження, навіть подекуди увічнені на меморіальних дошках.

Зіставляючи наявні дані, спробуємо тут спростувати деякі неаргументовані припущення, які виявляються у різних формах і періодично приймаються за вірогідні факти.

Чи не найбільше мовиться про відвідування Шевченком місця Берестецької битви. В Луцькому краєзнавчому музеї, а також в інших місцях Луцька й області, вивішено таблиці "Визначні місця Волинської області," які сповіщають, що Шевченко 1846 р. побував на місці Берестецької битви. В музей-заповіднику "Козацькі могили," розташованому на місці битви в с. Пилипській біля м. Берестечка, відвідувачі зазначають, що поет був тут у 1846 р. Про це говорять і написи на таблиці в музеї, а в путівнику читаємо: "Мудрий Кобзар нахилився в шанобі до землі священної, ходив — мріяв навколо Берестечка поле герої народної." 3) Про Шевченкові відвідини Берестечка писалося як у місцевій пресі, так і в дуже солідних республіканських виданнях. 4)

Можна зустріти агадки про те, що Шевченко був у Ковелі, а також у селах Вербіч і Секуні тодішнього Ковельського повіту. 5)

"Факт" перебування великого поета в м. Рівному закріплений, так би мовити, архітектурно: на будинку залізничного вокзалу ліпленими буквами повідомляється, що вулицями цього міста ходив Шевченко.

Отже, чи був Шевченко в Берестечку, Луцьку, Ковелі, Секуні, Вербіч і Рівному?

Відомо, що Шевченко, як співробітник Археографічної комісії восени 1846 р. мав побувати в ряді місць Волині з метою запису народних пісень і переказів, збирання давніх рукописів, опису й змалювання пам'яток старовинної архітектури, могил. 21 вересня 1846 р. (тут і далі дати подано за старим стилем) Шевченко одержав у Києві необхідні документи й гроші, про що свідчить його власноручна розписка. 6) 30 вересня 1846 р. він ще був у

3) П. П. Мах, Козацькі могили. Музей-заповідник під Берестечком (напр.-путівник), Львів, "Камісар", 1972, стор. 31.

4) Див. зокрема: "Визначні місця України", К., Держлітвидав, 1961, стор. 134; "Історія міст і сіл УРСР. Волинська область", К., Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1970, стор. 181.

5) Див.: надр. "Шевченківські місця України", К., Вид-во АН УРСР, 1957, стор. 27.

розписки про одержання від Археографічної комісії платні в сумі 12 крб., 50 коп. А вже 29 жовтня 1846 р. Шевченко розписався у книзі видавців Археографічної комісії в одержанні чергової платні. 7) В зв'язку з цим слід заперечити твердження про те, ніби ще в листопаді 1846 р. Шевченко перебував на Волині, зокрема, в Корні. 8) а до Києва повернувся з відрядження "десь у листопаді 1846 р." 9)

На підставі розписок Шевченка від 30 вересня й 29 жовтня 1846 р. тривалість другої подорожі по Україні, включаючи Волинь, визначається дещо меншого одного місяця. З Києва Шевченко спочатку виїхав на Поділля. Існує думка, нібито йому передусім потрібно було описати й змалювати пам'ятки монументальної архітектури Волині. 10) Але першочерговість досліджень на Волині, власне, не підтверджується нічим. З жовтня 1846 р. Шевченко вже був у Кам'янці-Подільському, — цією датою він позначив записку тут від П. Чуйковського пісню "Ой, Кармелюче, по світу ходиш" (див.: VI, 331—332).

Скільки часу поет пробув у Кам'янці-Подільському, не відомо.

У другій половині жовтня 1846 р. він був уже в Почаєві на Волині. 11) Точна дата прибуття Шевченка до Почаєва не встановлена. На підставі обсягу й дат виконаної в Почаєві роботи вважають, що він прибув сюди десь у середині жовтня 1846 р. 12) На наш погляд, зовсім неаргументована думка про те, ніби Шевченко ще до 13 жовтня 1846 р. змалював Почаєвську лавру. 13)

Про відрядження Шевченка на Волинь були поінформовані відповідні духовні власті з тим, щоб сприяти худо-

6) Див.: Тарас Шевченко, нові зібрання творів у шести томах, т. 6, К., Вид-во АН УРСР, 1964, стор. 289 (позначено на не наданій, позначимо в тексті том і сторінку).

7) Див.: В. Анисла, Є. Серета, Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка, К., Держлітвидав, 1959, стор. 91, 92.

8) Див.: "Шахами великого Кобзаря. Путівник", К., "Молодь", 1964, стор. 230.

9) "Шевченківські місця України", стор. 27.

10) Я. Я. Галайчук, Шевченко і Прушинський — дослідник Волині. "З досліджень про Т. Г. Шевченка", К., "Дніпро", 1968, стор. 52.

11) Див.: М. М. Ткаченко, Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка, К., Вид-во АН УРСР, 1961, стор. 99.

12) "Шахами великого Кобзаря", стор. 238.

13) Див.: Я. Я. Галайчук, стор. 53.

житковій, зокрема при огляді церков і монастирів. Ось що записано з цього приводу в журналі засідань Волинської духовної консисторії від 15 жовтня 1846 р.: "Слухали: стаття 34. Здане його високопреосвященством в консисторію для належного розпорядження відношення г. генерал-губернатора Бібікова від 21 минутого вересня за № 7251, яким... відомо художнику Шевченку доручено ним збирати у Волинській губернії різні відомості... Наказали: про точне виконання прописаної вимоги г. генерал-губернатора Бібікова послати з консисторії всім монастирям, духовним правлінням і благочинним Житомирського й Кременецького повітів, а також благочинному Житомирських міських церков, економу волинського архієпископського дому й благочинному кременецьких міських церков укази і, крім цього, сповістити у волинське семінарське правління і духовний собор Почаївської лаври." 14)

Проте дослідникам ширше відомий указ Волинської духовної консисторії духовному соборові Почаївської лаври про сприяння Шевченку під час його поїздки, опублікований у наш час під дагою 22 листопада 1846 р. 15). Така дата давала можливість неправомірно розширити хронологічні рамки всієї другої подорожі Шевченка по Україні, в тому числі й по Волині, — аж до двох місяців, тоді як подорож ця насправді тривала недовга місяць. На нашу думку, дата 22 листопада 1846 р. є помилковою. Звернімо увагу на те, що в тексті цього указу згадується "21 прошедшого сентября", але ж для листопада, 22 числом, якого датований цей документ, минулих місяцем є жовтень, а не вересень. Не виключена можливість, що йдеться про дату записішого надходження одного з примірників указу консисторії на місце. У цьому ж указі переплутано й номер відношення генерал-губернатора: поставлено 4251 замість 7251. Що правильною є саме остання цифра, підтверджується не лише цитованим вище текстом указу від 15 жовтня 1846 р., а й власноручною розпискою Шевченка про одержання в канцелярії генерал-губернатора пакета за № 7251 (VI, 289).

Встановлення якомога точнішого терміну перебування Шевченка на Волині дуже важливе: на цій підставі сумніву ряду названих вище населених пунктів Волині.

У Почаєві пробув поет найдовше (хоча й невідомо, скільки саме), оскільки мав прямо конкретне завдання:

14) Цит. за статтею: Я. Я. Галайчук, стор. 52-53.

15) Див.: "Тарас Шевченко. Документи і матеріали, 1814-1963", К., Держсполіт — видав. УРСР, 1963, стор. 75.

аміновати, по-перше, загальний зовнішній вигляд лаври, по-друге, плугітійний вигляд, і по-третє, — краєвид на околицю з тераси. 20 жовтня 1846 р. Шевченко ще був у Почаєві. — Цією дагою позначені записані тут народні імени "Гіля-гіля, селезень", "Ой, шила-вихилала", Ой у саду, саду (див.: VI, 333-334). Слід гадати, в першу чергу, Шевченко приступив до виконання прямого завдання — змалювання лаври (відомо 4 акварелі, 2 ескізи олівцем). Важко припустити, щоб на шкоду цій головній і великій роботі він відлучався з Почаєва в інші, до того ж досить віддалені місця, — скажімо, в с. Вишнівці, розташоване кілометрів за 20 від Почаєва (а тим більше за кордою). Про відвідання Шевченком Вишнівця в спогляд старожила Федора Кружники, який з цього приводу розповідав у 1905 р. так: "... Тут він був. Кілька днів був. Се знав, де він було — як не малює, то щось писав... Я ще молодий був. Та не раз і балакав з ним... Тут зараз за грашинею Підкамені... Стож він раз мені каже: якби там у Підкамені побути часок". 16)

Розповідь Кружники — єдине пряме свідчення про перебування Шевченка у Вишнівці. Це свідчення видається вірогідним, і автори наукової біографії цілком слушно на цій підставі відзначали перебування Шевченка у Вишнівці (стор. 191).

Принадгідно зауважимо, що у книзі "Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область" з посиланням на наукову біографію Шевченка сказано, що Шевченко у Вишнівці цікавився старовиною бібліотекою, зробив кілька малюнків. 17) Проте у науковій біографії нічого подібного не сказано, і взагалі в мистецькій спадщині Шевченка невідомо малюнків, які були б у Вишнівці.

На нашу думку, у Вишнівці Шевченко, найвірогідніше, не приїжджав з Почаєва, а заїхав під час переїзду з Кам'яня-Подільського до Почаєва. Про Вишнівці з його величним палацом XVIII ст. Шевченко міг знати ще до поїздки на Волинь від М. Костомарова, який був тут у 1845 р. 18) Досить глянути на карту, щоб переконатися, що з Поділля до Почаєва шлях пролягав через Вишнівці або біля нього. Отже, Вишнівці міг бути першим відомим населеним пунктом, в якому перебу-

16) Див.: В. Г. Шураг, *Вибрані твори з історії літератури*, К., Вид-во АН УРСР, 1963, стор. 202.

17) Див.: "Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область", К., Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1973, стор. 395.

18) Див.: В. Г. Шураг, стор. 203.

ван Шевченко, подорожуючи по Волині. Таке трактування дає можливість запозичити як у часі, так і в просторі прогалину в маршруті між Кам'янець-Подільським і Почаєвом, а також точніше визначити тривалість подорожі по Волині. Як зазначалося вище, в Почаїв Шевченко прибув десь в середині жовтня 1846 р., перед ним, гадаємо, провів у Вишнівці кілька днів, а 29 жовтня Шевченко вже був у Києві. Отже, вся подорож по Волині тривала днів 15.

Цілком можливо, що у Шевченка виникло бажання нелегально побувати за австрійським кордоном — у селі Підкамені, і здійснити це тоді було неважко, але, думається, далі неясного наміру справа не пішла. Перехід Шевченка через тодішній російсько-австрійський кордон не підтверджується ані жодним доказом. З цитованої вище розповіді Ф. Кружияки непрямою робиться висновок про те, що Шевченко просив місцевих жителів провести його в Підкамені і що перебування Шевченка за кордоном можна вважати вірогідним¹⁹⁾.

У літературі є повідомлення про те, що "Шевченко з Почаєва виїхав до Кременця, Острога, Дубна, Корця" (20), яке сприймається так, ніби з Почаєва Шевченко, виїжджаючи до названих міст, повертався шоразу назад. Нагадуємо, що з Почаєва до Корця близько 150 км. Витрати часу й грошей на радіальні поїздки з Почаєва до Кременця, Острога, Дубна, Корця й назад були б явно нерациональними, оскільки названі міста Шевченко міг відвідати на зворотному шляху з Почаєва до Києва, — думається, що так він і зробив насправді. Згадаймо, що у написаній на засланні повісті "Варнак" герой подорожує з Почаєва Кременецькою дорогою до Кременця, далі через с. Верби до Дубна, звідти через Острог, Коресь до Новограда-Волинського (див.: III, 167). Очевидно, це і в маршруті самого Шевченка.

Припущення про те, що з Почаєва Шевченко міг виїхати на місце Берестецької битви (21), не має документальних підстав і ґрунтується на невірогідних. Ні в офіційних документах, ні в творах поета, ні в спогадах сучасників немає жодних згадок про перебування його в

19) Див.: Леонид Хинкулов, Тарас Шевченко (біографія), М., Гослитиздат, 1980, стор. 137; не дуриться цього припущення і автори наукової біографії — див.: стор. 191.

20) Див.: М. М. Пачеєвко, стор. 99.

21) В. Г. Шураг, стор. 203; Ю. О. Івакін, Коментар до "Кобзаря" Шевченка. Поезії 1847 — 1861 рр., К., "Надзуба думка", 1968, стор. 137.

Волинська хата в селі Квасові на Горохівщині.
Малюнок Н. Ковалюка.

Берестечку чи на місці Берестецької битви. Зважмо й на те, що від Почаєва до Берестечка — понад 50 кілометрів, і така подорож з поверненням назал до Почаєва зайняла б два-три дні. Перед цим Шевченко пробув кілька днів у Вишнівці, досить тривалий час провів у Почаєві, а повертаючись з Почаєва до Києва побував у Кременці, Дубні, Острозі, Корці, де оглядав численні пам'ятки старовини. Це вимагало чимало часу, а вся волинська частина подорожі, як відомо, тривала десь близько 15 днів. Отже, для відвідання Берестечка чи поля Берестецької битви, виходячи з такого розрахунку, фактично не було часу, до того ж ці місця розташовані осторонь того шляху, яким пот повертається з Почаєва до Києва.

Версія про відвідання Шевченком місця Берестецької битви виникла, очевидно, в зв'язку з тим, що у ві-

домому вірші "Ой, чего ты почорніло", написаному в Кос-Аралі в 1848 р., тобто через два роки після перебування на Волині, ця битва згадується. Та, гадаємо, якби Шевченко побував на місці Берестецької битви, то у названій поезії відбилися якись місцеві деталі, мікротопоніміка тощо. Безпідставною видається така патетична заява: "Видно поля, черного, зраненого, що кривало в світ блима кістками гордих воїнів, було таким вражаючим, що ще два роки по тому, на засланні в Кос-Аралі, душа великого народного поета бриніла білем:

Почорніло я, зелене,
та за нашу волю 22).

Описаної картини у 1846 р. ніяк не могло бути: всі сліди битви, які сталися у 1651 р., давно були знищені розливаним річкою, заростями (до того ж, точне місце битви розшукане лише недавно).

І досі побутує твердження про те, що вірш Шевченка "За байраком байрак" також присвячений Берестецькій битві, зокрема, героїчному подвигові трихсот козаків на острові Журавлісі. 23) А проте вже давно доведено, що в цьому вірші відображено не Берестецьку битву, а якусь іншу, шаншу, а, можливо, й не конкретну подію. 24)

Спираючись на усі ці факти й міркування, вважаємо, можна з достатньою мірою певності твердити, що Шевченко не був на місці Берестецької битви і в Берестечку.

Тепер про Шевченкові гіпотетичні відвідини Луцька, Ковеля, Вербки, Секуня, Рівного. Про Луцьк згадує герой повісті "Варнак": "В то время являлся я с своим малым отрядом около Луцка" (III, 165). Така загальна форма і такий контекст не дають підстав вважати, ніби й сам Шевченко був у Луцьку. Коли б поет справді відвідав Луцьк, то, очевидно, оглядав би там цікаві пам'ятки старовини і це певне залишило б слід десь у якійсь формі. Скажімо, згадуючи про Кременець у тій же повісті, Шевченко наводить такі деталі, які не залишають сумніву, щодо його перебування в цьому місті: "Возвращаясь из Почаева, я зашел в Кременець посмотреть на королеву Бону, на возвытившияся в то время палаты, являя княитор для Кременешского лица" (II, 167). Те саме можна сказати про Острого і Кореш, згадані в повісті "Прогоулка с удовольствием и не без морали" в такій формі: "...я часто любуюсь живописными развалинами древних массивных замков и маяк, некогда великолепных, как например в Остроге или Корне даже перковь, хранящие балзамированных трунов фамилии графов Коренских, сама собою в развалину превратилась" (IV, 319).

А от щодо Луцька — жодної деталі. Наведену вище неясну і, наскільки відомо, єдину згадку про відвідини Шевченком Луцька не можна обминати ще й тому, що від неї залежить віднось на питання, чи був поет у Ковелі, Вербці, Секуні. Адже щоб з Почаєва потрапити на Ковельщину, необхідно обминати Луцьк.

У творях Шевченка, як відомо, Ковель, Вербка, Секунь не згадуються. Народна пам'ять також не зберегла згадок про перебування там нашого поета. Село Вербка розташоване зразу біля Ковеля, Секунь — кілометрів 20 за Ковелем, і від Почаєва до Секуня буде кілометрів за 200. Взагалі, всі ці населені пункти — Луцьк, Ковель, Вербка, Секунь — розташовані в протилежному боці і далеко від того шляху, яким Шевченко повертався з Почаєва до Києва, і, отже, побувати в них принагідно, на зворотному шляху, він міг. Поїздка до Луцька й на Ковельщину складала б окрему частину волинської подорожі, але для цього, враховуючи загальну тривалість поїздки по Волині, не було часу. Обсяг роботи, що її Шевченко виконав на Волині, відвідання тих місць, де він безперечно побував, виключає, на наше переконання, приписувані йому поїздки. До того ж, цілком можливо, що не все в намальованого Шевченком на Волині збереглося до наших днів. Навіть фізично неможливо було здійснити всі ті гіпотетичні поїздки (треба врахувати й осізне бездоріжжя, гужовий транспорт, відсутність належного догляду тощо).

Не можемо залишити поза увагою ряд повідомиць про те, ніби Шевченко в селах Вербці й Секуні змалював перкви. 25) Вважається, що неатрибутований малюнок церкви в с. Вербці під Ковелем, відшукано у книзі "Життя князя А. М. Куркського" (1849), належить Шевченкові. Правда, тут не можна скинути з рахунку таку обставину: згадана книга вийшла в Києві тоді, коли Шев-

22) Див.: П. П. Мах, стор. 31 (до речі, у Шевченка: "Та за нашу волю").

23) Див. вступну статтю до зб. "Народні думи, пісні, балади", К., "Мелоді", 1970, стор. 7; а також: "Історія міст і сіл УРСР. Волинська область", стор. 181.

24) Див.: Ю. О. Іваниця, стор. 10-11.

чино Томіса на засіданні — отже, видати за його підписом будь-що ним написане чи пам'ятоване було звагати неможливо. І це один момент між сприятливі цією версією: по-перше, це Почаєва до Києва, Шевченко переїжджав через с. Верби, народна пам'ять зберегла згадку про перебування поета в с. Вербах на Поділлі. 26) Не виключено, що близькі назви цих пунктів підготували до думки, що саме Шевченко малював зобрав у Вербі на Ковельщині. В атрибутованій частині малярської спадщини Шевченка малюнків церков у селах Вербі й Секуті немає. Не згадуються вони і як неатрибутовані чи не знайдені твори. На наш погляд, питання про перебування Шевченка в Вербі й Секуті навіть не є дискусійним, оскільки ніколи не наводилося аргументів за чи проти. Просто висунута німось мимохідь (ймовірно, Штуровим уперше) ця думка згодом нескритично приймалася й поширювалася. Йі, вважаємо, слід відкинути.

Чи був Шевченко в Рівному? Можливість перебування поета в цьому місті: значною мірою залежала від відвідин Ковельщини й Луцька, оскільки, повертаючись звідти, слід проїжджати через Рівне. Припустимо на мить, що Шевченко справді був на Ковельщині і в Луцьку. Повертаючись до Києва він повинен був через Рівне, Кореш, Новоград-Волинський. Але ж бо в Корці й Новограді-Волинському Шевченко побував, проїжджаючи з Почаєва до Києва, отже, виходило б, що в Корці і Новограді-Волинському Шевченко був двічі, а про це немає навіть натяку. Оскільки з Почаєва до Києва (за поїстною "Варнак") маршрут пролягав через Кременець — Верби — Дубно далі — різкий поворот на Острозь — Корешь — Новоград-Волинський, то, очевидно, що Рівне лишилося осторонь від Дубна кілометрів на 45-50. З другого боку, якщо Шевченко був у Ковелі і повертався до Києва через Луцьк — Рівне — Корешь і далі, то залишилися б у стороні Дубно, Кременець, Острозь, що суперечить дій-

25) Див.: Н. Штуров, О рисунках Т. Г. Шевченка, исполненных по поручению Киевской археографической комиссии в Волинской губернии, "Киевская старина", 1894, № 2, стор. 318-319; Оз. Ковельский, Тарас Шевченко — Грушівський, хроника його життя, т. І, Львів, 1898, стор. 206-207; В. Шураг, стор. 209; С. А. Таранушенко, До питання про архітектуру в творчості Тараса Шевченка, "Мистецтва спадщина Т. Г. Шевченка", К., Вид-во АН УРСР, 1959, стор. 157; Леонид Хиткулов, стор. 463, прим. 186.

26) Див.: "Шаяками великого Кобзаря", стор. 241

стності, великою кількістю був би відвідував. Отже, швидше за все, маршрут Ковель — Луцьк — Рівне — Кореш і далі виключає справжній маршрут поїздки і тим самим, авжасмо, несприйнятливий.

До цього додамо ще й таке пояснення. Названі в згаданому вище записі журналу засідань конксторії "волинський архієрейський дім" і "волинське семінарське правління" можуть навести на думку, що йдеться про релігійну Луцька. Але центром тогочасної Волинської губернії був Житомир, і саме тут розміщувалися Волинська духовна конксторія та інші єпархіальні органи.

Викладені тут міркування й застереження, гадаємо, допоможуть прояснити деякі моменти в подорожі Шевченка по Волині.

м. Горохів, Волинської області.

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ!

Інститут Дослідів Волині і Товариство "Волинь" у Вінніпезі, при матеріальній підтримці Товариства Волиня в Торонто, проводять видавничу діяльність, на прогні вже 25-ти років. Ці дві організації видали 12 чисел "Літопису Волині", "Нарис Історії Волинської Землі", "Острів", "Св. Почаївська Лавра", "Митрополит Мученик А. Мадисевич" і багато інших. Інститут Дослідів Волині і Т-во "Волинь" не обмежувалися видаванням творів на волинську тематику, а видали багато творів загально українського значіння тому, що їх не було змоги видати як перевидати, як наприклад: "Словник Шевченкової мови", "Дохристиянське вірування українського народу", "Українська Культура" і інші.

Бажаням ІДВ і Т-ва "Волинь" є продовжувати і збільшити видавничу діяльність, а тому звертаємось з ласкавим проханням до авторів надсилати наукові і літературні праці на волинські теми, а також праці, які пов'язані з загально українською культурою і політикою.

ІДВ і Т-во "Волинь" розпочали збірку матеріалів до "Альманаху Волині", чимала кількість матеріалів вже надійшла від волянців. До "Альманаху Волині" просимо надсилати матеріали з історії, культури, а також різні спогади про громадське, релігійне і політичне життя на Волині.

Матеріали посилати на адресу:

RESEARCH INSTITUTE OF WOLYN

P.O. Box 606

Winnipeg, Man.

Canada — R3C 2K3

Леся Українка зайняла почесне місце серед діячів світової культури, а в українській літературі одно з перших місць, бо крім Шевченка, ніжність Лесі Українки, мудрість Франка — це талант.

Вона дочка Прометея, своє дитинство провела на Волині. Волинь її зачарувала, вона з дитинства полюбила "рідний куточок" волиняків і їх мову.

Пише її сестра Ольга Крижинюк "Як радісно було Лесі, що наша мати у своєму вірші "Волинські спогади" голосно всім сказала, що Волинь незабутня, славетна країна, що вона краше у пишній красі, що вона здавна має українську владу, що рідну мову в краях волинських всюди чути і те слово живе — ніки немирує — скрізь по Волині панує. Ще в цьому вірші мати згадала і любий Лесин Звягель-Новгород Волинський і Луцьк стародавній зі старинним замком".

Село Колодежне, де родина Косачів переїхала в 1882 р. та інші села Волині відіграли велику роль у житті і творчості Лесі Українки. Вона щоденно бачила не лише поетичну природу, а й курні хати, злидні бідних селян. З уст народу вона почула багато пісень, казок, легенд. Леся всім цікавилася... У Колодежному, Скулині, Любитові, Волошках, Білній, Уховецьку та інших селах Леся Українка почала фольклористичну діяльність. Вона ходила в село, напр. на свято купала, прислухувалася до пісень, які при ватрі співали, дивилась як танцювали і це все записувала у зошиті, який майже все носила зі собою.

Про свої зібрані праці вона писала до визначних діячів української культури, як Драгоманова, Франка. В цих листах видно, яку велику увагу Леся Українка приділяла фольклористичній й етнографії.

Пише вона: "Часто згадую ті легенди, де то одна людина приймає на себе чужу біду і слабість і жаль мені, що се можливо тільки в казці. Гарні є казки на світі, бо в них лежить вічна правда".

В журналі "Життя і слово" Леся пише "записані мною і подані тут волинські купальні пісні, це матеріал настільки цікавий, що варто було б їх науково обробити".

Отож її життява праця почала з народної пісні Волині.

Леся любов до України бере свій початок від любови поетеси до "рідного куточка, до рідної берізки...", а дати все більше і більше розширюється і поглиблюється.

Але особливо дорогим Лесі було волинське Полісся. Подобила вона його як мийний куточок рідного краю, як спогади про роки дитинства і юності, як місце, де вперше пізнала красу природи України, життя народу і його визвольні прагнення, де знайшла невичерпне джерело успішної творчості і чудової української мови, нарешті подобила поетеса Волинь, як місце, де відчула радість і му-

Одна з кімнат будинку в селі Колодежне, де Леся Українка писала свої твори.

Збудована в 1912 році і розмалювана мистцем І. Іжакевичем Георгіївська Церква в селі Пляшіві на Волині, у якій покояться кости козаків, що впали у славетному бою під Берестечком, томіше — на острові Журавлиці на р. Пляшівці, в 1651 році, відбиваючи атаку поляків.

ки творчості. Саме тому звідки б то не було — з Одеси, Львова, Відня, Берліна, завжди Леся Українка поверталася на Волинь з хвилюванням і почуттям великої радості.

В листі до матері з Ялти (21 березня 1898 р.) поетеса зазначає, що сумує за рідними, за любим рідним куточком: "Властивий найрідніший рідний край для мене — Волинь" — пише вона.

В Колодяжному Леся Українка багато працювала, навіть важко перерахувати всі написані тут нею твори.

Вона писала вірші, поеми, пародії, епіграмки, повісті і драми...

В цих творах Леся Українка, згадуючи своє дитинство, завжди у мріях переноситься на Волинь. "І мріялася мені росквіті луги Волині рідної".

"Волинська природа — це лісова пісня".

В подорож до моря (1888) пише: "Прощай, Волинь, прощай рідний куточок, мене від тебе доленька жене, немов од дерева одірваний листочок..."

З рідним краєм зв'язане все духова і творче життя поетеси. Її талант напоєний життєдайшими соками української народної творчості.

Поезії, драматичні і прозові твори Лесі Українки — це невідірвана пісня про рідний край.

"А в серці тільки ти єдиний мій
коханий, рідний краю".

Леся Українка

Прощай, Волинь! прощай, рідний куточок!
Мене від тебе доленька жене,
Немов оц дерева одірваний листочок...
І вміти залізний велетеня мене.
Передо мною килими чудові,
Натура стеле, — темній лути,
Славути красної бори сосенові
І Слуці рідної веселі береги.
Снується краєвидів плетениця,
Розтопченим сріблом блищать річки, —
То ж матінка-натура чарівниця
Розмотує свої стобарннії нитки.

БРАТСТВА НА ВОЛИНІ

Ще з кінця XIV століття Волинь увійшла до складу Литовського князівства, об'єднаного з Польщею династичною унією. В ті часи католицька церква сіяла ненависть та презирство до православних "схизматиків", і в той спосіб подяки провадила політику жорстокого національного гноблення нашого народу. Тому у боротьбі проти скласії польського католицизму, а тим самим збереження рідкої культури, рідної церкви, рідної мови та несення освіти, були організовані православні братства, які мали релігійно-національний характер. Такі братства переважно існували при церквах.

Найстаршим православним братством в Україні було — Львівське, засноване в 1460 році при Успенській Церкві, та при Онуфрійському православному монастирі.

Наприкінці XVI — століття братства на Холмщині, в Любліні, а біля 1617 р. — і в Луцьку, що був тоді адміністративним і культурним центром Волині. Луцьке братство існувало при церкві Воздвиження і обслуговувало не тільки міщан, а й багатьох православних шляхтичів Волині. Зокрема засновниками й членами першого Луцького Воздвиженського (Чеснохрестського) братства, були представники православного духовництва, шляхти, монастирські ігумени й міщани як Герасим Мукуліч, Ісакій Борискович, шляхтичі Михайло Гуленч, Лаврентій Древинський, Хома Гуляницький та Андрій Пузика. 1)

В 1620 р. Єрусалимський патріарх Феофан надав права Луцькому братству. В ті часи проти найбільшої експансії польського католицизму на Волині, братство провадило боротьбу на захист рідної церкви і національних прав українського народу.

Братства на Волині були гідними уваги освітніми чинниками, зберігали традиції минулого, мали великі зв'язки з ширим волинським населенням, та прагнули відстояти самобутність рідного культурного розвитку.

На братчиків покладався обов'язок боронити православну віру, бути чесними, не упиватися, доглядати недужих і нести поміч бідним: "і аще некий брат іменем будет блудник, или лихоимец, или идоолослужитель, или пияница, или дражежник, з таковыми ниже ясти".

1) Пам'ятника, надане Кнеською коміссією для разбора древних актов, 1886.

При вступі до братства, братчики складали при задалених свідках присягу й коли хто не дотримав приреченого, підпадав під церковне прокляття. 2)

По друге, коли поміж братчиками повстали якісь непорозуміння, то братство само роз'язувало ті суперечки. "Єжели би один другому кривду і шкоду якую колеком учинил, не маює ся до уряду світського позивати, аєз братства позивати сден на другого". 3)

Братство в Луцьку викликало бажання лютя магната Альбрехта Радзивиля. Коли старостинський бурґрабій хотів заборонити будівництво братства праньславної церкви в Луцьку, то на сторону братства став навіть магистрат, а ремісники — теслярі сокирами погрозували боронити святу будову.

У католицькій церкві була й є поширена теорія про те, що православні церкви є єретиками, а тому напсраґаюя в католицьку віру їх, слід хрестити як "погань". Як відомо, частина православних єпископів в середині 90-х років зробила рішчу православну віру й погодилася на церковну унію з Римом. Акт про це був підписаний єпископами 18 жовтня 1596 р. Але український народ, особливо представники братства, православне духовенство на чолі з волинським князем Острозьким категорично виступили проти унії. Слова зрадника єпископа І. Потія народ називав отрутою, а його мову вбиваєм. "Всяк от убіий бєжить. Неумістний єстєзь мнлость ловецє: первий страшиш, аніжли грієш гроїш, аніжли гоїш..." 4)

Після насильного протолошення унії, релігійно-національне гноблення волинського населення побільшилось і одним з найісткіяких супротивників унії на Волині вважалися Луцьке братство. Воно посилило свою діяльність в галузі оборони рідної православної віри, освіти та культури свого народу.

Треба подати, що Луцьке братство відіграло велику роль на Волині в галузі освіти. В року 1617 була заснована братством школа вишого ґіну, а в році 1620 споруджено для неї мурований будинок. В рукописному збірникові висяно датовані 1624 роком два документи, що регламентували характер і структуру цієї школи.

2) Архив Юго-Западной России, т. ст. 135.

3) Рукопис № — 325 Перемискої капітульної бібліотеки. Арк. 13.

4) Monumenta Conf. Stauropigiana, ed. W. Milkowicz Leopold, т. 860-862.

Про високий рівень викладання в Луцькій братській школі свідчить те, що учні її та вчителі не лише декламували, а й свідоміше вміли читати українською мовою.

В роках 1626 — 1627 зосталась урхоплена при Луцькому братстві друкарня, яку задля допомоги братства привезли до нового порядку два маючі друкарі, Палло Домжів — Люткович Тезица та ієродиякон Сильвестр. Й в році 1628 вони надрукували брошуру, в якій були подані "Лямент" написаний православним ієродияконом Данилом Андрієвичем, сумний "Трен" убогих студентів братської школи, автором якого був Григорій Сошинюк, "Елегія" Івана Карповича та літературну епітафію помрлому. Потім вони видали збірник жалобних віршів українською мовою, присвячений пам'яті міщаника Василя Яцивіна. 5)

Діяльність друкарні православного братства не подолася сузіттам і вони напали на будинок братства й частинно знищили друкарню й через це друкарня своєю діяльністю зупинилась, однак в році 1640 вона була урхоплена й того року була видана книга "Апостоли і Євангелія через всі народи і правдописи".

В році 1633 завдяки двом українським шляхтичам Лаврентію Дреншському та Данилові Малинському удалось дістати дозволення на заснування Богоявленського монастиря, братства, шпиталю в м. Крем'яни.

У загальному, братські школи як в Острозі, Крем'яни, так і в Луцьку в 16 — 17 століттях на Волині відіграли значну роль в боротьбі проти національно-релігійного гніту з боку Польщі та уніятів, у розвитку освіти на Волині та збереженню рідної культури. З братських шкіл вийшов ряд українських волинних вчених, політичних діячів, працівників на рідній церковній ниві, а особливо великих патріотів, що своєю діяльністю сприяли розвитку рідної православної церкви і рідної культури.

ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Недалеко від міста Рівного на Волині, на правому березі р. Стубли, серед яскравито-зелених крутосхилих розкинулось з своїми білими хатинами гарне село Пересопниця. На південь від села знаходиться високий оборонний історичний вал, а також з 10-11 століть стоїть гордище і великий слов'янський могильник.

Про це село є згадка в давньо-українському Іпатійському літописі з 1149 року. В тамті часи було це село великою міною укріпленою твердищею з князівським палацом, мурованим монастирем і багатьма церквами.

Євангеліє Марко. Мініютор Пересопницької Євангелії.

5) М. Возняк. Історія укр. літератури. Т. 2, ч. 1. Львів 1921.

В 14 столітті за панування князя Василя Романовича Пересопниця пережили страшні лиха — напади татар і в році 1399 була остаточно зруйнована, а серед згаринц уцілів тільки монастир Різдва Пречистої Богородиці, споруджений наприкінці 12-го століття.

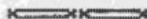
І ось з цим монастирем є пов'язана великої ваги подія в історії української писемності, а саме у році 1561 було закінчено переписування так зв. Пересопницького Євангелія, якого на тогочасну живу українську мову перекладали архімандрит монастиря Григорій і Попович Михайло Василевич.

Це Євангеліє було переписане на 482 пергаментних аркушах, по-містиському оздоблене малюнками, що зображають чотири чудові мініатюри євангелія. Кожну мініатюру обрамлено чудовим рослинним орнаментом. Золоте тло — сині, червоні і зелені кольори — надають всьому особливого урочистості й життєрадісності.

Також у цьому Євангелії є виразно відбиті фонетичні, грамафічні і лексичні риси живої народньої української мови 16-го століття.

У році 1596 монастир у власність перейняли єзуїти. Вони пограбували монастир, знищили книгозбірню й зруйнували православну церкву. І вніні на тому місці, де стояла монастирська книгозбірня, стоїть порослим мохом кам'яний хрест, якого поставили патріоти-волинці на згадку про славіні події давно минулих часів на рідній Волині.

Фелір Онуфрійчук

ЖИВІ ПАМ'ЯТКИ

Серед пам'яток природи, що є на Волині, чимало рідкісних дерев. Нещодавно взято під охорону крилатий ясен, що вже кілька віків височить у центрі селища Рожиче, 120 двохсотрічних ясенів у селищі Луків, 400-річну липу у селі Стара Гута, дуб та сосну, котрі принаймні чверть віку тому «поріднялися» під Шацьком, зростають у кількох місцях стовбурами і гілками.

На території Губинського лісництва зберігся єдиний на Волині масив європейської модрини, насадженої близько півстоліття тому. Тепер тут заготовлятимуть насіння для розмноження цінної деревної породи в навколишніх лісах. Під охорону взято також два лісових масиви. Поблизу кількох років щодесні селяться рідкісні на Поліссі чорні дубки.

ВЛАДИКА СТРАДНИК

Дня 18 лютого 1974 року в Курітібі, в Бразилії, помер Архидієкоп Іван Скакальський, голова Консисторії Української Автокефальної Православної Церкви в Латинській Америці, Генеральний Капелан Українського Вільного Козацтва, кол. капелан 1-ої Української Дивізії УНА, лицар медалі Архистратига Михайла і Хреста Українського Козацтва з мечем і золотою та срібною лавровими гілочками.

Бл. п. Владика Іов, ліворуч в Капеланії з своїм земляком-волинцем Арх. Анатолієм в храмі Воскресення в Єрусалимі.

Владика Іоанн народився 1 січня 1914 р. в м. Крем'яні на Волині в родині Якова Скакальського і Анни з дому Федорентук. При св. хрещенні одержав ім'я Василія. Від з дитячих ще років, під впливом побожних родичів, перейнявся покінканим до служби Богові. Після початкової школи Василій студіював в Духовній Православній Семінарії в Крем'яні, після закінчення якої зголосився бути послушником у славній Свято-Успенській Почаївській Лаврі. В 1936 р. прийняв чернечий постриг з іменем Іова та був рукоположений в сан ієромонаха, а в р. 1938 в сан ієромонаха. Висвячував його Архiepіскоп Волинський Олексій.

Поза любов'ю до Церкви молодий ієромонах жив ще й любов'ю до свого українського народу, до його історичних проблем боротьби за волю. За це він терпів переслідування від польської поліції і навіть був запроторений до в'язниці, з якої його визволив розгром Польщі в 1939 р. за другої світової війни.

Але почалися нові переслідування національно-свідомого духовництва з боку московської-совітської безбожницької влади. Це примусило отця Іова переселитися на захід і від 1939 р. до 1943-го він працював у Холмі в Консistorії та обслуговував парафії Холмсько-Підляської єпархії, яку очолював Митрополит Іларіон Огієнко.

В 1943 р. о. Іов став капеляном 1-ої Української Дивізії УНА та разом з дивізією попав до англійського полону в Рімні, в якому за дрогоми перебував два роки.

До 1951 року виконував пастирські обов'язки для наших людей в Англії, а по переїзді до Канади спочатку перебував в скиті св. Миколая в Грімсбі, а потім до 1964 р. був секретарем Митрополітної Капеланії у Митрополита Іларіона Огієнка. В роках 1964-67 був духовним оікуменом Богословського факультету св. Андрія при Манітобському університеті і за старання та віддану працю був нагороджений саном Архимандрита.

В роках 1964 та 1966 о. Іов відбув подорож по Святій Землі і про свої виснісі враження та про все, що він бачив і спостерігав, написав цікаву й цінну та багато ілюстровану працю "Паломництво по Святих місцях Сходу" на 200 сторінок, видану в Вішнілзі 1966 р. видавництвом "Наша Культура".

В році 1967 о. Іов наперісся до ЗСА і 13 жовтня 1970 р. Собор Єпископів УПЦ підніс його в сан Єпископа, призначивши Вікарієм Митрополита Іоана Теодоровича для УАПЦ в Латинській Америці.

Редактор Михайло Подворник на могилі Владика Іова
(Рік 1976)

Владика Іов не визначався міцним здоров'ям, бо польськсьа в'язниця, дальші скитання та два роки перебування в полоні ще дужче підірвали його фізичний стан і Владика час-віл-часу тяжко хворів. Це знали і його друзі дивізійники і тому цікавилися долею свого улюбленого кол. капеляна. Призначення Владика до Південної Америки, знаної своїм убувчим кліматом для слабких людей, було небезпечним. Тому дивізійники дуже активної станиці в Чикаго, разом з іншими ветеранами Української Визвольної Боротиби, активізували акцію збирання підписів під проханням про призначення Єпископа Іова на катедру св. Володимира в Чикаго, яка не мала тоді свого єпископа. На жаль, та ініціатива не одержала позитивного розв'язання. В днях 14-17 жовтня 1971 р. Собор УПЦ в ЗСА підніс Владика Іова в сан Архiepіскопа. Він же покiрно дальше віддав служби Богові й своєму українському народові на широкях просторах з

ше диких пралісами Південної Америки. Його служба з огляду на специфічні труднощі того краю набрала часто характеру місіонерської служби з усіма самопожертвами, які його спітали в щоденних скрутних обставинах. Був він "жертвою вечірньої" часу й обставин. В своїх листах до нас з Бразилії писав про непосильні для нього труднощі при виконуванні призначених йому обов'язків і вже в 1972 р. жалівся, що йому буває дуже тяжко. Страждав Владика Іов також душевно, спостерігаючи та думаючи над умовами, які існували в ті часи в житті Української Православної Церкви. Він глибоко їх переживав і будучи не в силі зміняти та сам, видно, підупавши на душі, писав нам вже в 1972 році таке: "нішов би в монастир. Але куди? ... Українського православного монастиря нема і не буде... Маю можливість поселитися в монастирі в Греші або в Дамаску. Дещо мені особисто стоїть на перешкоді, бо ж це все чужі люди, чужа мова, чужі звичаї. Ставило собі питання — чи витримаю там? Бо і літа мої не молоденькі, і вже здоров'я недописує. А тому тепер стою дещо трішки на роздоріжжі, чи не рішиться на цей крок?..."

А тим часом здоров'я Владика Іова чим далі в тих кліматичних та інших безрадних для нього обставинах все гіршало й гіршало. В році 1973-му Він вже майже писав: "...вже від довшого часу хворію, і мені зовсім це до спашерів. Пару місяців не працюю... Жаль триматися стислої опіки та догляду лікарів. На жаль, тяжко це все властєся, бо нема жодної помочі... а тут нема кому подати навіть склянку чаю. Всюди сам, як палець"... А далі: "... У мене пекуче бажання... вийхати десь трохи ближче біля Вас. Бо бачу, що всі тутешні умовини, включно з кліматом, мене скоро заженуть до могили. Це мені радять місцеві лікарі, кажучи: "Чим скорніше втікай звідси, бо не витримаєш..."

Але помімо такого стану здоров'я і безвихідних особистих обставин та переживав, Владика Іов до останнього, понад свої сили, виконував своє покликання, якому присвятився ще за молодих літ. Він жертвенно виконував свою місію. Йому приходилось мандрувати по Південній Америці в дуже примітивних обставинах і способами, як в погуду, так і в нетуду, сам таскаючи валіаки з обладнанням та предметами, потрібними для Богослужб. Часто не мав навіть уваги з боку тих, хто міг би йому допомогти в транспортуванні.

Мало того. Він веде диспути з зустрічними протестантськими й католицькими місіонерами. Між іншим,

в останньому до нас листі з серпня 1973 року Владика Іов цитуючи тих місіонерів лише таке: "Ті місіонери тут дуже добре влаштовані, мають зета, гарні помешкання, добра платія і все інше. Але перебувають тільки два-три роки у Латинській Америці, а так повертаються до своїх домів у Північній Америці, а на їх місце приїздить другі на такий самий час. Вони просто дивуються, як я можу так тут триматися в таких безрадних умовах?... Мійну зуби зціпити, і нічого не відповідати на таке питання, бо треба тримати пристій церкви, ніколи не ділитися душевно з своїм противником..."

Це була остання вістка і наука, яку ми дістали в листі від дорогого Владика, який так щиро й прихильно прийняв свого часу запрошення бути Генеральним Капеланом нашого Козацтва. Покійний Владика постійно дуже цікавився чистістю та його розвитком і глибоко поділяв та схвалював провідні ідеологічні напрями нашого відновленого Козацького Руху. Згідно з Правильником Гонорової Ради ВВК йому було удушено козацьке звання Генерал-Харунжого Українського Війська в ВВК, відзначено Хрестом Українського Козацтва з мечами та золотом й срібном лавровими гілочками та надано звання Почесного Козака. Нас всіх Владика був поблагословив своїм Великодушним привітанням в квітні 1972 року.

Відійшов у засвіти до селища праведників ревний священнослужитель, який від молодих літ присвятив все своє життя на службу Богові та на духовну поміч своєму рідному народові. Таких духівників, що с шима з покликання, а не з інших життєвських причин чи обставин, є у нас дуже мало. Тим більший сміток і жаль огортає нас при згадці про св. к. Покійного... Був це священнослужитель — воїн Христовий з усіма такими прикметами, як послідовності у поступованні зо своїми глибокими переконаннями, зі щирою простотиніною владчею. Таким людям в сучасну епоху трудно жити не тільки через переслідування з боку ворогів (поляків чи москвінів), але і від своїх. Такі люди, як був Владика Іов — люди правди та відваги часто не мають признання за свого життя і хіба тільки після смерті дістають належну пошану та учту їх світлій пам'яті.

Хай же Господь Бог ласкаво прийме встражданню душу праведного Владика Іова і упокоїть її за всі труди, терпіння і позбавлення вигід за Його земного життя. Між тими ж, хто пізнав блиск і полюбив дорогого Владика, най лишитися вічна й світла пам'ять про Нього...

**

Перед самою смертю Владки Іова, ще 17 лютого 1974 р. до Курітби прилетів з доручення Мстислава Єпископ Константин і був свідком останніх хвилин життя св. п. Покійного 18 лютого. Там Єпископ Константин очолював похоронні відправи в сослужбесні десятках священників. Відправи відбувалися кожного дня до 24 лютого. Старанням Єпископа Константина тілні останки Владки Іова було перевезено до Бавнд Бруку в ЗСА і тут дня 2-го березня 1974 р. відбулися урочистості, величали похорони на цвинтарі св. Андрія коло церкви пам'ятника. В заупокійній Божественній Літургії в панакхиді брали участь Митрополити: Мстислав УПЦ в ЗСА і Мхкалі УГПЦ в Канаді, Архиспископ Марко та Єпископ Константин в сослужбесні 20 священників. Під час Служби Божої промовляли: Архиспископ Марко та Митрополит Мстислав, а запечатання гробу виконав о. Протопр. А. Селешина. Представник Генеральної Управи Українського Вільного Козацтва, віл же Обласний Отаман УВК Сотник Богдан Дацківський був впорядником того величавого й урочистого похорону. Почесну варту при домонні тримали по черзі по 6 членів Українського Вільного Козацтва, Союзу Ветеранів Українського Резистансу та Братства к. Вояків 1-ої Укр. Дивізії УНА. Сотник Б. Дацківський був також комендантом почесної трилавн комбантантів згаданих трьох організацій, пластуців, одумівців і делегації ОБВУА — усі при своїх 25-ти прапорах. Домовину провадили церковні хоругви і віданки, що їх несли члени УВК, за ними слідували прапори організацій. Домовину несли священники на зміну з членами почесної варти. При надробній панакхиді усі прапори творили довгий шпалір та в відповідні моменти на команду Сотника Б. Дацківського віддавали почесь Покійному Владці. Над відкритою могилкою останнє прощальне слово сказав голова Головної Управи Братства Дивізійників Куріянців УВК д-р Роман Дражницький. При похилених прапорах і звуках сурми, як останнього салюту для Покійного (Хоружників УВК Осип Голованький) огушено домовину і закінчено похорон. Присутніх при похоронах було біля 250 людей. Українське Козацтво, крім представника Ген. Управи (Обласного Отамана) було заступлено трьома Отаманами Станиць з Заходу ЗСА та коло 20-ти членів. По похоронах відбулася тринна, яку розпочав о. Е. Новицький молитвою й співом "Вічна пам'ять", який і провадив цими поминками. Під час тринни співковало св. п. Покійного Владку Іова промовама, в яких промовці відзначали Його заслуги перед рідною Церквою і рід-

ним народом та згадували Його активну участь в різних організаціях. Особливо знаменною й сильною була промова представника УВК Сот. Б. Дацківського. Промовляли представники різних 20-х організацій. Заключне слово подяки всім, що брали участь і спричинились до величавого похорону Покійного Владки Іова сказав Митрополит Мстислав.

Д-р М. Чигрин

ВОЛИНЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Доповідь виголошена на З'їзді Волинян в Австралії

"І все-таки до тебе думка ліне,
Мій закопанений, щасливий краю,
Як я тебе згадаю,
У грудях серце з туди, з жалю гниє".

Л. Українка

Такими є закони життя. Країна, в якій ми народились, зростали, робили перші кроки в життєвому змагу, стає для нас назавжди найкращою. Спогад про неї пишасться нам чарівним образом, де б ми не були, в яких обставинах ми не жили б...

Великий Шевченко, перебуваючи на засланні, в глибокій тузі за рідним краєм, — висловив свої незабутні думки словами: "Немає другої України, немає другої Дніпра"... Ми, доля яких так само викинула поза межі нашої Батьківщини, хіба найкраще зможемо зрозуміти ті слова, погодитися з ними й їх потвердити. Ми найкраще відчувасмо повну їх глибину.

Багато з нас не бачили нікої України, не бачили Славути Дніпра, а родились, зростали й жили на одному лише клаткуці тієї прекрасної, ослівуваної землі... Цей клаткуці, в якому б то кращуку великої України він не був, стая для тих, що там родились — тим втраченим раєм, мрією...

В Юаїлейний Рік Лесі Українки — Великої Доники Волинської Землі, ще різкіше заграли в душах волинян

розкиданих по цілому світі почування, спогади про ту мальовничу країну і тугою наповнилися їх серця...

Ми зібравшись сьогодні тут, щоб разом з нашими братами із сусідніх українських земель, спільно подякувати нашою думкою туди, щоб згадати про її славу минувшину, посумувати над її незвідною сучасністю і по-мріяти над її краєм завтра. — "А згадаймо, може серце хоч трохи спочине", — сказав колись Шевченко.

Багато літ пройшло від того часу, коли ми востаннє прощали нашу чарівну землю. На нашому життєвому шляху багато інших красивих-країн пробували чарувати нас своїми привабливими панорамами, але ніяка з них не була весілі затерти нам слідів і спогадів про нашу Волинь...

Волинські ліси, горбки, долини... Волинські струмки, річки, озера... Волинські, окутані пахучими садами села, чарівні скіпи соловейків, жайворонків, жалібно квігання чайок, радісне клекотання чорногуза-божона, і вечірні жабячі концерти — не уступають, кіба, жодним іншим... Волинська незабутня весна, коли починають тріщати на річках льодові кринги, струмками бігти вниз розтоплені весняними проблесками сонця-сніга... Коли майже силою пробиваються крізь них перші квіти, коли влітають цілія лютного зимового відпочинку вперше бджоли, коли все прокидається, коли, здається, й мертві вириваються з могил, щоб жити, тінтяться тим чаром відродження природи... Волинське багате своїми плодами літо, волинська чарівна, в місячній сьвітні сріблнста осінь, часто окутана серпанком бабонного літа... Волинська зима, збрана в сніжності шати і, немов невіста, прибрана кришталним інєсом на галузках дерев, з довгими звисаючими з селянських солом'яних стріч ледяними сошлюшами...

Прекрасна, чарівна наша Волинь...

"Волинь незабутня, Країно славута!
У пишній красі ти красуєш;
Здавен твою бачу українську вдачу,
Здавен мою душу чаруєш" —

писала колись Олена Пчілка.

Волинська земля, як невідризна частина широкєх просторів України, відіграла в її історії неабияку роль, приймала безпосередню участь майже у всіх подіях її історичного життя.

Будучи, разом з Галичиною, найдалі з усіх українських земель висунєною на захід, вона була, майже, від

Ініціативна група першої зустрічі Волини в Австралії

Зліва: Сергій Цимбалюк (Голова Сьвідєвської Укр. Громади) Зина Вік, членка групи, Дозя Володимирів, членка групи, д-р М. Чагрина, голова, ін. Г. Сьвідєрська (секретарка, Н. Лясківська, чл., А. Васильюк, чл. й Микола Сьвідєрський (голова Об'єднання Укр. Громад Нов. Півд. Валії).

найдавніших часів — через середньовіччя і до найновіших — центром подій, що не раз важко долею цілої України, мали для неї рішучий значіння.

Границь Волини не легко докладно окреслити. Вони були вічно рухомі, кількакратно міналися на протязі історії, як і міналась доля самої землі.

За славних княжих часів Волинь сягала аж до Забужжя, вєдлючала в себе Холмищину, Підляшшя й Полісся. — Була тоді Великою Волинню. — За царсько-російської імперії її зменшено до середньої, а Ризьким трактатом 1921 р. мечем побідносівця розрізано її живе тіло, так як і тіло цілої України, на дві частини — східню, з головним містом Житомирськом, яка попалає в кітї червоної Москві й стає Житомирською областю. — і західню, з древньою столицею Луцьком, від окупацією Польщі. Волинь стає роздєсєною... Після 1945 р., коли й західні українські землі, в наслідок воєнних подій, попадають в межі Сьветів, ті обривають дальше Волинь, відділяючи від неї Крем'янецьщину і приєднуючи її до Тернопільської області, роблячи Волинь "Малою".

Рівночасно зо змінами границь, мінялось, зовсім зрозуміло, й число мешканців Волині, якого докладно так само не було б легко окреслити. В границях Волині повинно жити нині дещо понад 400.000 людей, в більшості українського походження, малим відсотком жидів, чехів, німців, поляків і, правдоподібно, в останні часи — московських зайд.

Історія Волині сягає в далеку давнину, в "праісторію". В печерах Крем'ячечини ще й нині знаходяться праісторичні кістки, на днях річок часто видніються старі монети — римського й старогрецького походження.

Волинь була колись колиською, центром скупчення слов'янських племен, які з неї порозходились у різні сторони. Там жили деревляни, дубіби, бужаги, волинняни... Жили вони переважно по лісах у так зв. "городах" — селцях, які були окопані ровами й огорожені високим плотом, зробленим з грубих високих, з острими шпильями, нетесаних палів — для охорони від різних небажаних гостей, яких у ті часи, в потоні за кращим лепшим життям, чимало перескочувало з місця на місце. Займалися наші предки головним чином хліборобством, вирощуванням худоби, звірів і риболовством. По своїй вдачі вони були процьовитими, спокійними, добросердечними, однак — упертими й свободолюбними. Нікого не любили зачіпати, не дозволяли, однак, й зачіпати себе.

З появою Київської Княжої Держави — Волинь живе своїм самостійним життям. Князь Ігоря, який своєю її підбивав й накладає на її мешканців обов'язок платити податок — деревляни убивають, як каже літописець, за що з'являють жорсткою покараними Княгинією Ольгою, жінкою Ігоря. Від того часу доля Волині з'являється зв'язаною з долею України.

По смерті Ярослава Мудрого — Волинь дістає особного князя — Ігоря, який осідає в Володимирі. Волинським, заснованим Володимиром Великим, по переможних боях з поляками. Через різні княжі міжусобиці й чвари й у наслідок того послаблення Київського Княжого Престолу, Волинське Князівство дів являє час самостійно, а відтак за Князя Романа Мстиславича (1200-1205) з'єднується з Галичиною, творячи "Галицько-Волинське Князівство". — З послабленими Київської Княжої Держави через часті монгольські напади, на Волинь спав тягар цілої Української Державности.

Волинь завзято обороняє свої землі від монгольських орд. В одній з таких битв під Почасвом стається най-

більше чудо в житті українського народу, а може й людства взагалі, — оборону перед безчисленною монгольською навалою, перейняла сама "Мати Божка", яка "кулі вертала й турків вбивала" — розбивши в той спосіб велику силу турків і зберівши від наруги й знищення найбільшу святиню Волині — Почаївську Лавру.

В наслідок княжих споріднень з сусідними, неукраїнськими князів, Волинь, по смерті свого останнього князя Юрія II, разом з Галичиною 1340 р. опиняється в границях Велико-Литовського Князівства до 1452 р., як особіне Князівство, відтак, як провінція, а від 1566 р., як воєвідство. В 1569 р. разом з Литовським Князівством входить у склад Польського Королівства, в складі якого існує до р. 1793, коли то з розбором Польщі, попадає під владу царської Москви.

За часів своєї перебування в складі Литовського Князівства — Волинь користувалась широкою автономією. Мала своє власне законодавство, вживала своєї мови, як урядової мала свій прапор і герб... і завзято берегла своїх приваєліт, традицій і рішуче відбивала всі спроби їх змінити, нехтувала всіма зарядженнями, які мали в памірі їх зменшувати, або вводити нові литовські.

З'їзд волинян в Австралії

Ситуація сильно змінилась, зі здукою з Польським Королівством. Поляки, не тратячи часу, не барячись, зробили негайно атаку на литовську й українську окремишність, з намірами їх знищити й населення щільком сполучити. Насильки вони не натрапили на сильніший опір зі сторони литовців, на Волині вони його найшли. Усвідомлюючи собі, що найбільшою перешкодою в їх намірах була українська православна віра, яка в ті часи утворювалась з укр. націоналізмом — вони зробили наступ на Православну Церкву. Волинки, однак, не пішли слідом литовців і рішуче відкинули всі польські заходи, відмовились перейти на католицьку віру.

Тоді Польща, при допомозі Риму, рішила піти далішим шляхом до осягнення своєї мети — запропонувала волинянам прийняти т. зв. "Унію" тобто з'єднатись з Римською Католицькою Церквою, підпорядкуватись їй, заховуючи, однак в той самий час, всі свої обряди й схему церковного управління, в надії, що раз зламавши опір і звязавши під вплив войовничой й могутньої в ті часи Католическої Церкви, з часом зможе зробити наступний крок і в якійсь підступній, властивий полякам, спосіб перетягнути волинян зовсім на лono Католическої Церкви, а відтак, з націоналізувати, сполучити.

Хоч і знайшлися деякі, що далися зловитись на закишений підступний гачок, то натрапляють поляки також на сильний опір у своїх задумах сильного тоді волинського Князя Константина Острозького й кількатишлячої української шляхти.

Поляки з Римом, для полегшення здійснення своїх задумів, заснували у Вільні Католицьку Академію, а по цілій Україні масу менших подібних шкіл і друкарень. Випустили на місіонерську працю цілу масу своїх високоосвічених і відповідно вишколених єзуїтських проповідників.

Українська аристократична молодь, не маючи своїх шкіл, примушена була йти до єзуїтських, де її виховували в латинському дусі й неванасті до православної віри, а тим самим зроджували нехеті й погорду до укр. народу й спричинялись до її віткання від нього, тобто сполучення тієї молоді. Так вихована молодь, зовсім зрозуміло, провадила для укр. народу, що й було головною причиною, що Україна stratила свою аристократію й інтелігенцію.

Щоб тому запобігти, князь Константин закладає 1579 року Православну Духовну Академію в Острозі. Запрошує до неї висококваліфікованих викладачів, щоб зрівня-

ти її з рівнем польських католицьких академій і зробити її в той спосіб атрактивною для української аристократії. Сучасники називали ту Академію "Тривомним Цирком", тому що там викладались три мови: латинська, грецька й церковно-слов'янська, або просто — "Академією". Школа була чисто православною. Мала вона величезне значення для цілої України. Бо, хоч в Україні в ті часи й були високоосвічені люди, як напр. митрополити, єпископи, то свою освіту вони здобували переважно самотужки, самоосвітою. — Академія та у великій мірі опрацювала князів нації. До неї почали з'їжджатися студенти з цілої України, з усіх її суспільних станів — шляхти, міщанства й козацтва. Академія дала Україні багато видатних людей, а між ними й славного гетьмана Сагайдачного. Академія та, на жаль, із занепадом здоров'я й старости Князя, почала занепадати й остаточно її переноситься до Дерманського Макастиря, а в Острозі, по смерті Князя, освоюється нова — єзуїтська.

Снадищу Української Острозької Академії перебирає Академія в Києві, заснована пізніше митрополитом Петром Могилою.

З Острога, крім Академії, між иншим, єдиної тоді на сході Європи, виїшла також перша в слов'янському світі Біблія на слов'янській мові, т. зв. "Острозька Біблія", сланиа на цілий світ. Там також появилася перший переклад на українську мову Св. Письма, т. зв. "Пересовницька Євангелія".

Волинь не перестає ставити опір зазіянням Польщі й після смерті великого князя Константина Острозького. Опір той проявляється поодинокими визначнішими особами, а й масово, спонтанно, чи то організовано. З Вишнівця на Кремленчій виходить славний "Байда" — Дмитро Вишневецький, який освоює "Запорозку Січ", Михайло Вишневецький — завзятий оборонець православної віри й укр. народу при кішці шістнадцятого століття. Волинь, на жаль, дала Україні й горезвісного зрадника — Ярему Вишневецького, згідно правила, що — "вима сім'ї без вирока". На прозяті століття, високо тримав прапор боротьби за свою віру й національність Почаївська Лавра, яка дала Іона Заліза, близького приятеля й сповідника Князя Константина.

Волинь пізніше стає ареною вирішальних боїв між військами Великого Богдана Хмельницького і Польщею, які густо вкривають Волинські землі високими козацькими могилами, а між ними найбільші, які стали пізніше місцем прощів для укр. населення — Козацькі Могили, масо-

вий лантеон України, над річкою Пляшевою, під Берестечком.

Підпавши під скитр "їх імператорських величеств" — "царів всея Росції" — значення Волині для України меркне. Будучи далеко віддаленою від центру Російської Держави — Москви, на неї все менше звертається увага, уважається її далековиддаленою, малознаною провінцією і її занедбується. Для легшого контакту з нею, царський уряд переносить її столицю з історичного Луцька до ближче помішеного Житомира. І, коли нова столиця Житомир почала рости, розвиватися, древній Луцьк почав гратися на своїй славі. З колись гордого княжого города, Луцьк перетворюється у значайше, запущене провінційне місто.

Волинь, однак, і далі манить до себе великих українських мужів — своєю митинговою, своїми численними замками-твердинями, своїми могилами... Її відвідує й по ній мандрує Дмитро Дорошенко, Палтелеймон Куліш, Тарас Шевченко...

З національним відродженням України в 19 столітті — Волинь дає Україні свою велику дошку Ларису Косач, більш популярно звану під іменем — Леся Українка, а за наших вже часів — найбільшого сучасного укр. прозаїка Уласа Самчука. На Волині жила й працювала Оксана Лятуринаська, Вячеслав Липинський і інші. Волинський Полк в 1917 р. дав перший постріл по "непо-бідному престолу царського Дому Романових" і зробив у цьому трішню, якої вже не вдалося залатати й яка, в не малій мірі, спричинилась до упадку того престолу.

Визвольні змагання укр. народу 1918-20 рр. охоплюють і волинську землю. Волинська Дивізія Армії УНР вкрилася славою. В Рівному затримувється деякий час Уряд УНР. З Волині вирушив — Зимовий Похід, з яким містечко Базар на східній Волині записується в історію України невимирним у своїй трагічності — боєм відділів УНР з червоною Московською потугою й жорстоким, безощадним розстрілом 359 полонених укр. героїв-воїнів.

З відділеної Ризьким Трактатом східньої частини Волині, яка попала під советську окупацію, кризь "залізну заслонку" мало проходить вісток у вільний світ і наш загаль почав уважати за Волинь тільки її західню частину, яка опинилася під Польщею. Із своїм історичним центром Луцьком, модерним Рівном, Князем Володимир-Волинським, Ковлем, легендарним Кремлящем, Дубном і велич-

ною Почаївською Лаврою, Волинь попадає в орбіту впливів княжого города — Льва — Галичини, разом з нею, з Холмщиною, Поліссям й Підляшшям — ділить недолу польської окупації.

На протязі цілої історії України, за винятком хіба татарського виходиття, Волинська земля чи не найбільше потерпіла зі всіх укр. земель. Не раз відіграла переперіснчу роллю в житті цілого укр. народу, не раз була ареною, на якій рішалася доля того народу.

Волинь в своїй історії — була колись слов'янства, була самостійним князівством, дала початок і була складовою частиною Галицько-Волинського Князівства, була складовою частиною Велико-Литовського Князівства, була польською, біло-московською, німецькою і червоно-московською... Волинь, однак, завжди була е і буде тільки українською. Наші предки своїм потом, кров'ю духом зробили нашу царівну Волинську Землю частиною нічної й невіддільної України!

Волянників нищили монгольські орди, знуцалися, увважаючи за "бидло" — полки, з презирством дивилися і дивилися на них різної краси Москва, дика німота... волянників, однак, зламати нікому не вдалося. Волинська впертість, довготерпеливість, прив'язаність до своїх предківських традицій і любов до своєї землі — не тільки що не зламались, а ще більше загартувались, зміцніли.

Між двома світовими війнами, помімо дуже дошкільних утисків національних, релігійних і економічних піль Польщею, переживає західня Волинь бурхливу добу національного відродження. Роки недавніх визвольних змагань розбудили її сну волинського селянина. По довгих роках тьми — показали йому пробілики сонця, які йому більше засунути ніяк не давали. З ще вчорашнього "мужика", "хлопа", "тутешнього", "православного" — як гриби після доброго перед-осіннього дощу — родились свіломі, горді з свого походження й назви — українці. І за те ім'я, за ту назву вони вже сьогодні готові понести всякі жертин-нарту, тортурн, а навіть і смерть... Поляки не всіли вже були здатні тієї могутньої сили національного пробудження. Ані тортурн, довголітній тюремн, ані дикунсько-варварські знущання в гореславній Березі Картузькій... Не могли ні червоної варвари, ані, хоч і з культурного заходу, не менш дикунські орди новітніх гунів-гештапо зі своїми безощадними масакрами. Спротив населення під утисками не меншав, а зростає.

Під час Другої Світової Війни Волинь стає ареною дій славної Української Повстанської Армії, яка по героїстичному борецьку на два фронти, проти обох зайд — червоного зі сходу й брунатного із заходу.

Опинившись знов в більшовицькому ярмі — Волинь і далі не складає зброї, не згинає мирно, віроповіданчо спини. Міняс лише тактику боротьби. На Волині знов відбувається низка так зв. "політичних процесів", судових розправ, де судяться молодих наших земляків за те, що вони люблять свою землю, парід, люблять Україну, хочуть бацити її вільною. Останнім таким лже-процесом було засуджено у Ново Франківську нашого земляка Валентина Мороза на 15 літ тяжких робіт на горезвісному Сибіру, "тоже русській землі".

Багато волиняків, в наслідок останніх воєнних подій, опинились поза межами своєї Батьківщини, по крайню широкого вільного світу. І, хоч багатьох з них не склало на відношок своїх рук, включились в працю у всіх ділянках нашого емігрантського життя, — то велике, на жаль, число їх лезь зникло. Хоч багато волиняків і видно на чолових позиціях і в нашому церковному, громадському й політичному житті, займають відповідні місця в молодечих організаціях, школах, культурно освітній діячній, ведуть перед, як відданий, працьовитий і жертовний елемент — є, на жаль, велике число таких, які стоять осторопн усього укр. життя, насолоджують тільки благами життя, яке їм дав вільний світ, забувши про своїх батьків, братів і сестер, приятелів і знайомих в краю, які лишени на подалу ворога, даремно чекають на належну їм поміч. А поміч ту ми повинні їм нести. Нести усім, навіть тим найменшим, що ми робимо у тому вільному світі в ім'я України, з думкою про неї і для неї.

Нашим обов'язком є розбуджувати в них почуття любови до нашого народу, почуття обов'язку до нього. Нашим обов'язком є знайти для них відповідне "євшан зідля", яке б могло їм пригадати чар старшої їх Батьківщини й побудити їх до чину, наміреного до покращення її долі й звільнення з кігтів окупанта. Нашим обов'язком є продовжувати й зберігати нашу мову, славу традицію й стояти — надалі в авангарді боротьби за краюу долю України і — в разі потреби, як і за часів монгольського ликохиття — перебрати навіть провід у визвольній її боротьбі, подібно, як це зробив наш князь Роман Мстисла-

вич. Це ж він із Володимира Волинського дав початок Галицько-Волинської Держави Укр. Народу. Це ж його син Данило поширяв цю Державу від Дніпра до Берестя й Перемишля. Він розбудував Холмську Землю і зложив свої тлініні останки у любимому Холмі... Це ж в Острозі наші князі стали на захист українського народу в часи великої скрути, створили першу Високу Школу в Україні і випустили друком першу Біблію своєю мовою... Це ж та зворожена мавками чудесна земля, де на кожному шляху, в кожному місті й селі — це стоять свідки нашої слави, культури й колишньої сили ... Це ж та земля, що дала Україні неперевершену Десю Українку ... Це ж в цій землі — Крем'янецька — з її руйнами колишньої слави, понищеними замками, палататам, високими могилами, старими княжини та козацькими клавонцями, старовинними церквами, та ще старшими легендами... переказами з її шертими й твердими людьми...

Ми не сміємо, ані самі, ані допустити інших, щоб склали зброю, й зібрались спочивати вже на лаврах. Не сміємо на священичу пам'ять наших славних предків, батьків, братів і сестер, які вже згинули, або ще далі терплять нартуу й зництва від чужого зайди й запроданих йому наших вол.

Ми мусимо докладати всіх зусиль, щоб приспінити момент визволення Волинської й цілої України земель. Мусимо йти слідами тих наших героїських предків, які ніколи не складали своєї зброї, й з нею в руках часто гинули. В братській співпраці мусимо негайно заловновати всі спорожнілі місця в нашому емігрантському житті. Мусимо завжди пам'ятати, що в найбільш критичні моменти історії України — Волинь завжди була між останніми, що здавались. Між першими, які ставали в її обороні. Хай Духи князів Романа, Данила, Константина Острозького, Байди й Кривоноса — будуть завжди з нами, хай нас ведуть до остаточної перемоги!

Сидней, 23 червня, 1971 р.

До:

Хвальної Управи
Інституту Дослідів Волині
Winnipeg, Канада.

Вашьмишановні Паночі!

Як Вам вже швидко відомо від Вашого представника на Австралію п. Родіона, — в травні к.р. відбувся в Сідней (Австралія) перша щорічна зустріч Волини, організована Ініціативною Групою під проводом др. М. Чигрина. В зустрічі взяло участь околу 200 осіб Волини і гостей з сусідніх укр. земель. Доложили "Волинь в Історії України" вголосені др. М. Чигрин, в місцевій програмі брали участь: М. Свідерський, Т. Базиліська, А. Василюк, та музичний ансамбль під проводом п. Прендського. Сцена була прикрашена великим портретом Л. Українки, виконання п. Г. Свідерського. За багато засталося волиняками столами присутні провели в товариській гурті кілька промених годин.

На зустрічі була переведена збірка на виділений фонд Інституту зібрано 135 австр. доларів, які своєчасно були переслані п. Родіонові.

На зустрічі було оснований Т-во Волини ім. Лесі Українки з тимчасовою управою на чолі з др. М. Чигрином, яка має виробити відповідний статут і предложити його на перш. Зборі Т-ва, для прийняття.

Сама ідея зустрічі й основана статого Товариства була дуже радо прийнятою присутнім. Волиняками, що дає надію на його успішне існування.

В прилозі перешлаємо Вам дві фотографії з Зустрічі — одна з Ініціативною Групою, на якій сидять зліва направо пп.: Сергій Цимбалюк (Голова Сиднейської Укр. Громади) Зіна Волик — членка групи, Доза Володимирів, членка групи, др. М. Чигрин, голова ім. гр. Г. Свідерська, секретарка, Н. Ляківська, чл. А. Василюк, чл. # Микола Свідерський (голова Об'єднання Укр. Громад Нов. Півд. Валії). На другій знімок — присутні волиняки.

Різночасно вислаємо доповідь "Волинь в Історії України" для ефективного використання.

З кращою повагою

Твоє. Управа Т-ва Волини

Dr. M. Chyhyr
363 Marrickville Rd.,
Marrickville, N.S.W.
AUSTRALIA 2204

"Я вмуру, щоб ви жили"

Сказав Мороз до сина і дружини
У володимирській гуртуні тюрмі.
Конає з мук за волю України,
Лишаються сироти його самі.

Ми, патріоти, в вільному ще світі
Молобі служимо, в руках свічки,
Як людство спить на динаміті
І волі кров спливає у річки.

В палку пору повітряних піратів,
Горить та одержимий партизан,
Протести вносимо і делегатів
Шлемо до славних світу горожан;

Турбуємо послів і сенаторів,
Міністрів і голів глухих держав,
Щоб до червоних, тайних світлофорів,
Лобами билися з високих лав.

Самі ховасмоєь за барикади,
Щоб на прикид не взяв нас есведист...
І клятьє з нас миролюбні амбасади,
Пингунські кубла всіх столицних міст.

Ще й дїтвору ми кличемо на голод —
Мороз так робить! Ви також робить!
А де ж важкий більйонів наших молот,
З бенкетів, "партій", ювілейних "літь"?!

Забули всі ми заповіді Бога,
Що віра чинами лише жива,
Лиш від ударів родиться тривога,
А сліз, квилень — не слухає Москва!

11 вересня 1974

Д. М.

ВЕСІЛЛЯ НА ВОЛИНІ

"Нехай нас Бог благословить щастям,
здоров'ям я доброю долею, щоб я
був у Бога годі і не був голоді,
як земля, і здорові як вода".

Наш народ на протязі століть зберіг, увічнив та проніс найцінніше та найгеніальніше народне мистецтво. Він був творцем великих культурних цінностей і він є єдине і невичерпне джерело тих духовних скарбів в постаті пісень, звичаїв, приказок, прислів'їв і т.п. І тому народня творчість, особливо народні звичаї завжди були і є вірним дзеркалом народнього життя і правдивим нашим літописом. Одним із тих самоцвітів народньої творчості є українське весілля, яке особливо на Волині мало свої чудові форми, і якого опис є скороченне подасмо.

Коли молодий парубок вибрав та покодав дівчину, тоді він просив рідного та хрещеного батьків, брав горілку і йшов з ними в свати. По прибуттю до хати батьків молодий, в хату входили його батьки, а він залишався надворі. В хаті його батьки віталися, сідали до столу та висловлювали щіль свого прибуття, а потім зверталися до молодой, з запитанням, чи вона знає молодого і чи вона бажає за нього вийти заміж. Звичайно, коли молодята кохалися, то молода батькам не дає відповіди, тільки виходить на двір і вводить до хати свого нареченого. По прибуттю до хати молодий цілує руки батька та матері нареченої, а її в уста. Потім всі сідають до столу й батьки молодого питають батьків молодой, чи вони згоджуються віддати свою донечку за прибувшого молодого, і коли вони висловлять згоду, тоді ставлять на стіл горілку, але її ніхто не п'є, тільки залишають на другий день, на який сходяться всі родичі молодих і кожний з гостей приносить з собою буханок хліба. По цьому остаточному сватанню устальнює день церковного шлюбу.

Перед шлюбом відбуваються приготування. Молодого кличуть князем, молодю киянкою, а старшого дружка — князеньком.

Дуже важливою частиною весільного обряду, невичерпним до нього, є приготування весільного короваю, що є своєрідним пивком. Його розчиняють місяць і печуть досвідчені в цій справі старші молодіжні, що їх для того й запрошують. Приготовляючи коровай молодіжці співають:

"Благослови, Боже, Пречиста Госпоже,
І батько й мати своєю дитяті,
Коровай розчиняти.
Судилася пшениця сім літ а стожку,
Стояти, а тепер нам судиться
В коровай вигнати".

В день шлюбу, перед виходом молодого з батьківської хати, його разом з дружком садять біля столу і батько його підносить синові чарку та так промовляє, "Нехай тебе Бог благословить, щастям, здоров'ям і доброю долею." Він дякує татові, бере чарку горілки, але її не п'є, а ставить на стіл і тоді його дружок кланяється низенько його татові й мамі та просить їх, щоб вони сина благословили. Звичайно, вони сідають, а молодий стає перед ними на коліна, тричі кланяється їм до землі, цілує їхні руки і просить благословення. Тоді вони його благословлять та промовляють: "Нехай тебе, наш синку, Бог благословить."

По благословенню молодий кланяється татові та мамі, бере 7 буханців хліба — "доминків", а дружок — одного найбільшого для священика й ідуть до молодой. По прибуттві туди молодий цілує її батькам руки, а молодю в уста та передає батькам всі 7 хлібів. Потім вони всі сідають до столу і молода підносить молодому на мисці власпоручно вишитий рушник і так до нього промовляє: "Просить тебе батько та мати, щоб ти був ласкавий прийняти цей дарунок". Молодий кладе на миску срібну монету, дякує її батькам та їй, потім поволі розгортає рушник і коли він є цілий та гарний, передає своїй нареченої і вона його причиплює йому до пояса.

Потім до молодой підходять дружки, забирають її від молодого, злімають з голови хустку, підводять до її батьків, вони її благословляють і дружки звертаються до них та просять благословити "косу розпустити". В тому часі інші дружки ставлять серед хати порожню джку, викривають її спершу килимом, потім білим обрусом і на ньому кладуть буханок хліба. Тоді молодю підводять до джки й вона праним коліном ошарастяє на джку, і її не жонатий брат розплітає до половини коси, а другу половину розплітає незамужня сестра.

Дівчата співають:

"Ой првступає братік до мене,
Ой, розплітає косу русу тепер мені,
Ой, розкине, Боже, братову хату по одній деревинці,
Що, розкидає мою косу по одній волосинці.
Ой, розкине, Боже, братове жито по одному колосочку
Що розкидав мою косу по одній волосочку".

Потім дружки голову молодої увітчують квітами та стражками, підводять до батьків, вони її благословляють, і нарешті приводять до молодого і садять поруч з ним. Батько молодої наливає чарку горілки, встает і складає молодим бажання: "Нехай вас Бог благословить щастям, здоров'ям й доброю долею, щоб ви були у Бога гідні і не були голодні, як земля, і здорові як вода". Потім чарку горілки він передає молодим, але вони її не п'ють, а тільки виливають догори. В дальшому всі встають та спільно моляться промовляючи молитви "Отче наш" та "Богородице Діво, радуйся". По молитві дружок бере рюшники, приводить молодят, що держаться рюшника до хліба, вони хрестяться, їдують хліб і всі, крім батьків молодої, йдуть до церкви на шлюб.

В церкві молодим підставляють під ноги полотно, а під нього кладуть дві дрібні монети. По вичнанню, коли вертаються додому то молодим співають весільні пісні:

"Дякуємо попонькові, як своєму татонькові
Що наші дітки звичав, не багато за шлюб взяв".

"Були ми на шлюбі, у Бога на суді
Там панотці читали, а дьки співали,
Там нашим дітям рученьки вязали,
Там їх вже судили,
Щобні вони добре жили".

"До кінця вулиця до кінця,
Іде няша (ім'я молодої) з-під вікна,
Проти її татонько з калючима,
Чи вже мос дитятко звінчали".

Коли підходять до хати, то співають:

"Вийди мати з нової хати,
Зятя вітати, зятя й дочку,
Йдуть вони з-під віночку".

У двірях хати молодих чекає мати, одягнена у инверненій догори повною кожух. На гарілці вона тримає мед, а у ногах її стоїть дїжка, а на ній лежить три калачі. По прибуттю до хати молодята стають на коліна, по разу кусають калач, а мати дає їм трохи меду. В той час дружки співають:

"Теща зятя вітає,
Щирим словом питає,
Ой будь зятю добренький,
Як той мід солоденький".

Потім на порозі з'являється батько молодої. Він частує передусім молодят, а потім всіх гостей горілкою, а дружки співають:

"Ой поріс, поріс зелений моріг
Жовтими кучочками. Ой там ходила,
Молода (їм'я) зі своїми дружечками,
З слизюньками дрібненькими,
Татонька не пізнала. А з жалості
За великого перепою не брала".

Молодята входять до хати, і ще раз у батьків просять благословення, а дівчата співають:

"Що то за зіллячко, яворина,
Покірне дитятко (ім'я молодої)
З шлюбів їдучи, на поріг ступає,
Своєму татонькові до ніжки впадає".

Потім всі сідають до столу й розпочинається весільна година. Мати молодої обсилає всіх житом, а гості співають:

"Ой сичана калінонька, сичана,
А вже наша (ім'я молодої) звінчана,
Просить її татонько водичі,
З погожої криниці.
А вже я тобі, мій татонько, не слуга,
Вже моя водичя дорога,
Дорожча вона від вина".

Потім грають музички й молодь танцює. На другий день знову відбувається весільна забава.

На третій день всі гості йдуть до батьків молодого й перед хатою співають:

"Полети соколоньку в нашу стороньку,
І дай батькові знати, що вже я звінчався
В нещівно пораненьку я полюбив дівчині,
Молоденьку (її ім'я).

І на закінчення молодий забирає свою дружину з дому її батьків і разом з приданним перевозить її до хати своїх батьків, а дружки співають:

"Біг зайчик через гайчик, тувився,
Ішов (ім'я молодого) від свого тестя тувився,
Ой Бог мені дав, я доброго тестя дістав,
І багатого й розумного як сам".

ВОЛИНСЬКЕ

Минулої війни окопи
Не проорать, не зорать,
Земля мов історичний попіл:
Кохав ратай, налила рать.

І вічно спрагнена, несита
Багряних рос, багряних злив —
Вирощує лише тоїце жито
На сирій плоті бідних ина.

Ще крок і — від межі Полісся,
Вже не скороблена сосна,
А шум волинського узлісся,
Широкий пан, дунка весна.

І вже Колоджине, Любичів,
(Які найменші і згадки!)
Де дні як чаші недопиті,
А ночі — чорні і палкі.

Тут Леся відлихала — трудно,
Ходив Франко — отут, отут,
Де сон і груша непробудна,
І в них загрузлий добробут.

... Та ось від Дермана, від Дубна
Зростає незвичайний гук
То Карашевич — гласом трудним,
То пісню землі — Самчук.

Аж осінь з'явиться волинська,
Спелить багрені і жлатоглав,
В сапахнях зєзких Лятурицька
Виходить годувати пан.

Ворожить про весну колішню,
Любов відлює в слова
І випускає сокл-пісню
З гантованого руква.

12.XII.41 ("Пробос", ч. 9)

"ДЕРМАНСЬКА РЕСПУБЛІКА"

До одної з ганюбних та жалогідних подій на Волині під час наших визвольних змагань — треба віднести т.з. Дерманське повстання.

По російській революції та демобілізації російської армії, край наповнився різними темними типами, які но-чави разом з анархією почали ширити всілякого роду грабунки. Найбільше дісталось зненавидженням селянством панським маєткам. В с. Дермані, тепер Здолбувського, а давніше Дубенського повіту знаходився маєток кн. Любомирського. Палати князя пограбували частинно солдати, а решту докінчили дерманці, захо-чувані своїми "бувалами в світі" людьми Іваном Довбенком, прозваним Галата, Б. матросом Балтійської флоти та іншими особами. Розохочені грабунками дерманці й не зоглядалися, як з князівського добра нічого не лишилося, а що до грабунків була ще охота, то пограбували, знову ж таки за наявкою згаданих осіб, і добра Свято-Троїцького монастиря, який знаходиться в Дермані.

1918 рік. Настає влада гетьманату. Скрізь по Україні порозташовувано відділи війська, які почали карати села карними експедиціями. Це було одною зі страшних похиток Гетьманату і цим озброєно проти себе селянство, яке лише частки було винне в грабунках, та дано в руки більшовиків чудесний аргумент для агітації проти Української Влади. — Не минула кара і дерманців. Відділ Гайдамаків, стаціонований на станції Мізоч (7 верств від с. Дермана) зробив нальот на Дермань, зібрав всіх мешканців на сход і вибравши будинок замішаних в грабунках кількадесть селян — тут же на очах решти — виворив їх нагаями.

Тимчасом вибухнуло проти гетьмана повстання. Заворухнулись і дерманці, підбурювані більшовицькими агентами маг. Дибенком, Рибакотом та провідником Спаси-ської волости на Дубенщині Режучом, який дуже часто проваджував на "присвячення" до "сусідньої Дерманської республіки". Цей "ревком" вирішив врешті використати ситуацію в краю і підняти також повстання згаїтї проти Української Армії. (Дубенщина була вже занята укр. республіканським військом). Проголошено с. Дермань "Дерманською Республікою". До "республіки" ві-зави також сусідні села як Буша, Боршівка, Мізочик, Лебеді та Здовбичі (остання претендувала також на "са-мостійність", але ж їй якось слабіше пішло).

"Ревком" в складі мат. Дибенка, Рибак і інших (прізвиськ інших членів не знаю) — почуваючи себе профанами у військовій ділі — вирішили запросити на керівання "армією Дерманської Республіки" якогось військового чоловіка. В той цілі делегація дерманців звернулася до чеха-колоніста Говорки з чеської колонії Ірвени, б. старшини російської армії, аби той взяв провід над дерманцями. Говорка від цієї чести категорично відмовився та радив дерманцям сидіти тихо, аказуючи при цьому на безцільність такого повстання та перспективи в майбутньому. Однак повстання таки вирішено зробити і то під проводом своїх місцевих військових "авторитетів".

Командатура міста Здолбунова, передчуваючи, що в Дермані діється щось непевне — вислала в розвідку старшину та двох козаків, аби ті на місці переконалися, в чім річ. На простуючу дуже безпечно розвідку напали в Ірвені дерманці та забрали її в полон. Козаків зараз же по розброєнню випущено, а старшину (прізвисько не відоме) — вирішено розстріляти. Довго нараджувалися та тягли жеребки, кому прийдеться вбити невинного чоловіка, а тому що ніхто не ринувся на це — вирішено розстріляти його гуртом. По відповіднім "підтриманню духа" самогоном — старшину розстріляно та потім поховано під кол. Ірвеною.

Після цього інциденту з розвідкою — вирішили дерманці вже не критися зі своїм повстанням, а виступили отверто з наступом на самий Здолбунів. Витягли якусь захочув гармату та почали обстріл Здолбунова, а "армія" тим часом оточила місто зо всіх боків, обстрілюючи також місто з кулеметів, рушниць. Від гарматного обстрілу потерпів чугунолітейний завод в Здолбунові, на який дерманці звернули найпильнішу увагу своєї гармати. В місті наступу ніхто не сподівався, бо большевницький фронт був далеко, отже в місті панував цілковитий спокій, тому самозрозуміло, що наступ та обстріл міста якимсь військами викликав як серед населення так і серед залоги певний неспокій. Не зустрічаючи відповідного опору — дерманці ввірвалися в місто, прямуючи до двірця, де в вагонах знаходилося військо, яке по обстрілянню їх дерманцями поховалося в будинок станції і звідти відстрілювалося. Командант війська (його прізвиська, кількості війська та назви його не міг я мимо своїх старень довідатись), наказав залозі стрільницю припинити цілком та підпустити дерманців до себе якнайближче. Дерманці оп'янілі успіхом пояснили собі причину припинен-

ня стрільниці утечею противника та побігли ще швидше в напрямку станції. Залога, підпустивши повстанців до себе на кров'я двіста — привітала їх такою дружньою сальною з кулеметів та рушниць, що дерманці відразу відмовилися від своїх воєвоначних планів та кинулися втікати.

Так в Здолбунові пропала Дерманська "самостійність", проіснувавши всього кілька днів. Тих повстанців, які засіли в лісах біля Дермані, відстрілювалися проти наших військ — розстріляно, в живих лишилося небагато. Розпочене козачтвом хотіло стерти з лиця землі Дермань, та почало обстріл з гармат по Дермані зі ст. Мізоч, але делегація селян, які поставилися до повстання — оскільки не негативно — то пасивно — ублагала козаків і стрільницю припинено.

Літопис Черв. Капани, Львів, рбник III, ч. 7-8 за лип.-серп. 1931.

МІСТА НА ВОЛИНІ ВИШГОРОД

Вишгород. Ця назва нагадує нам про видатні творіння рідної архітектури. Відомо, що в XI-XII століттях Вишгород пишався своїми артиями умільців, майстрів дерев'яних споруд. То ж вони зводили чимало будівель розсаджовано по сусідству столицю Києва-града. З численних майстерень прямували в центр князівства довгі вози з колотаним посудом, хитромудрими ремісничими виробами. Цілком ймовірно, що й кладчі білокам'яних стін великої св. Софії брали участь вишгородські будівничі.

Мури, ними зведені, не раз захищали Вишгород і Київ від печенігів, половців. Башти-вежі стояли на високих земляних оборонних валах. Найбільш укріщеною частиною Вишгородської фортеці був дитинець. Там мистився князівський двір, відомий ще з першої половини X-го століття. Він належав дружині київського князя Ігоря — Ольги. Недалра літописець називав місто Вишгород "містом Ольги". В першій половині XI-го століття князівський двір був набуцобленішим місцем перебування Ярослава Мудрого. Тут у 1054 році він і помер.

Орда Батия (1240) перетворила давноче місто на купці щезено. Прогном трьох століть це було ніяких відом-

мостей про Вишгород. Тільки в 1523 році грамотою польського короля Сігізмунда 1-го Вишгород — на ті часи маленьке село, де проживало лише кілька десятків сімей, — був приписаний до Межигірського монастиря міста Києва.

Сьогодні Вишгород село Києво-Святошинського р-ну Київської обл. УРСР. В 1959 р. 3,2 тисячі населення. В рр. 1934-37 і в 1947 переводились археологічні розкопки, де відкрито багато стародавніх металообробних гончарських предметів у майстернях та фундаменти Ворсинодільської церкви з 10-13 стол. В селі є середня школа і бібліотека. Село мало розбудовуватися, починає хіба будову майбутньої Київської Дніпро-ГЕС. За УРЕ. — Ред.

Ю. Колісниченко

БЕРДИЧІВ

Бердичів — бувше повітове місто Київської губ., у 110 клм. на південній-захід від Києва, на річці Гиндолять. У 1320 році вел. литовський князь Гедимін подарував територію, де нині Бердичів, литовшу Янушу Тишкевичу. В актах 1546, під час розмежування польських і литовських земель, значиться: "Селеніє Беричков" входить до складу Литовського князівства.

У кінці XVI стор. київський воєвода Я. Тишкевич побудував у "селенії" замок, а в 1627 р. заснував тут монастир Кармелітів Босих і подарував монастиреві стародавній образ Божої Матері. У грамоті на заснування монастиря "селеніє" названо містечком. У 1630 році Януш подарував свій замок монастиреві.

Зважаючи на те, що тоді були часті напади на монастир, монахи обнесли його високими валами. Під час Хмельниччини, 1648-54, замок і монастир були взяті, монахи розбіглися, а майно пішло у військову казну. Повернулися монахи назад аж у 1663 р. і розпочали судову справу з новим господарем містечка, який їх не допускав до монастирських мастиностей. У 1717 р. трибунал вирішив справу на користь монахів, які у 1737 році надбудували другий поверх над підземною церквою (критою) й освятили 1754 р. Папа Бенедикт IV прислав дорожочний вінець для образу. Цей монастир знав ще й тим, що у 1700 р. у нижньому поверсі, був ув'язнений гетьманом Мазепою Хвастівський полковник С. Палій, який розбив польське військо.

До Бердичева шили маси богомільців на поклоніння чудотворному образу Божої Матері, а крім цього, мирне королівання Августа III-го та Станіслава Понятовського, та зняте мито з чужоземного краму — все це притягло багато купців з різних країн, у наслідок чого місто Бердичів дуже розбагатіло. А до всього ще як у ті часи тут осіло багато жидівського населення.

У 1732 р. кравці-жиди заклали цех і одержали від Терези Завіша привілей, що звільняла їх від кагалу. У 1794 р. Матвій Радзивил наказав місцевим жидам, незалежно від рабства, вибирати собі суд. Далі дозволив окремим жидам мати суборні крамниці. Усе це ще більше притягло сюди жидів. І Бердичів став не лише центром жидівської торгівлі, але й політичним та релігійним осередком жидівського життя. Рішю ж Бердичів був головним центром жидівської секти хасидів. Звідси вишло чимало вчених рабівів, серед яких особливо відомий ребі ЛЕВІ, що надвичайно збагатив жидівську літературу своїми численними й важливими для жидів творами.

В р. 1793, після 2-го розбиру Польщі Бердичів ввійшов до складу Росії і був як перед тим значним торговельним містом. Від р. 1845-1917, Бердичів був центром Бердичівського повіту — Київської губернії. За час війни України з більшовиками (1919) тут — під Бердичевом були великі бої, української національної армії з російськими комуністами. Від 1920 р. Бердичів входить у склад Житомирської області УРСР. Сьогодні (1959) населення Бердичова — 53 тисячі. Працює (від 1874 р.) шклярний завод та багато всяких майстерень. Є також Вищий Державний Педагогічний Інститут.

М. Б.

РОЗСТРІЛЯНИЙ КЛОБУЧИН — ШЕ ОДНІ УКРАЇНСЬКІ ЛІДЦЕ

Летять роки за роками і в нашій пам'яті, як свідків німецької неволі затираються факти, заплітованого Гітлером, фізичного винищення українського народу. І ось тепер зібрані я зафіксувати й увічнити друком це хоч те, що ще залишилося в пам'яті. Подробиць уже не пригадую собі, але сама згадка про ці факти позриває мене чуттєво ще тепер й пагадає той жахливий терор на Волині і ту ганебну роль, яку виконували населені польською владою колоністи.

Село Клобучин лежало на віддалі 6 км. від села Журавич на південь, а від Сильного 4 км. на північ, побіч шляху Олика-Козки, на Лучинці. Мешканців — біля 700 осіб. Положене на окраїні радзівіських лісів. Із всіх сторін окружене столітнім лісом. Жив у тому селі одинокий поляк Гайішкі, який був за польської окупації "гмініним" референтом військових справ у Силеській волості. По приході московських большевиків, совєтська влада поставила його вчителем народної школи в Клобучині, а Силеську волость переймувала на район і перенесла її осідок до Цумань, на південну окраїну волости.

У Силеській волості був величезний, заліснений маєток кв. Радзівіла, переважно дубово-сосновий. Туди завжди кв. Радзівіла зі своїм почотом приїжджав на зимові лова, на звірину. По приході німців гітлерівський райкомісар України Еріх Кох, озглянувши порадзівіський спадщину, яку московські большевики не встигли ще своїм пильним тереблінням українських лісів знищити, намітив, із дозволу Гіглера, перебрати у своє власне посідання. Тому він дав цуманському крайсляддівртові доручення поліквідувати всі українські села на терені б. радзівіського маєтку. В першу чергу під ліквідацію попали села Клобучин, мое рідне Сильно й Горозидце. Крайсляддівртові подав це до відома тих трьох громад і розпорядився, щоб вони добровільно перенеслися за Луцьк, на колонії по німецьких переселеннях. Навіть позначувало, яке село до якої колонії, по німцях, мало переселитися. Але силно прив'язаний до рідних околиць, українські селяни відмовилися переселюватись. У відповідь Е. Кох піддав у цуманський район карний відділ СД, щоб змусити наших селян до переселення. Свою роботу німці почали

від того, що доручили командантові цуманської допоміжної поліції, т. зв. "Шудманшафту" Кішкowi поробити списки всіх українців з родинами, яких підозрівають в і прокомунізм, або в протинімецькому наставленні. Кішкowi, як людина низького характеру, пішла й плазуюча особа, рівно виконав доручення гітлерівських кроважодів. Приймав доноси від будького й, не перебіраючи правдивості, робив з них списки в німецькій мові. Все передавав він командантові карного відділу кривавого СД.

Поміж доносами позива до його рук і донос майже на всіх селян з Клобучина. Автором доносу був згадуваний нами Гайішкі. Декого його пішла рука донощика здригнулася вєсти на список. Кішкowi, як німецький плазун, передав і той список кроважоджам німцям. А карний відділ СД тільки ждав на те. Формальний претекст для розстрілів українців знайшовся. І так десь в половині 1942 р. день і місяць висіли вже в пам'яті, приїхав вночі до Клобучина загін кривавого СД і окружив у сні Богу духа вишне укр. село. На світанні гітлерівські кати, позиваючи всіх українців, від новородка до старенького дідуся, чи бабуні, до кількох клунь. Відділили від них тих кілька родин, що не були в списку і послили із скорострілів. Описав, зовсім не добираючи ранених, або не поцілених кулями, при загальному реві зойків невинних жертв, позивали клуні, обставили їх решето кривавої банди і відпалали. І так вони без милосердя спостерігали, як ранені або непоцілені поміж трупами, конвали в обіймах полум'я палаючих сараїв.

Після того вернулися знову до Цуманя, постягали понад 150 осіб, цілими родинами, з доволеними сіл з Башкикова, Цуманя й інших, — все по списку Кішкowi. Доручили їм викопати самим для себе ями і положили їх туди, проливши скорострілами.

Усю спадщину по розстріляних і спалених Клобучинцях перебрав крайсляддіврті з Цуманя. Увесь живий та мертвий інвентар, навіть із забудівлями, перетяг до "штатсгугу" в Цумані, який, як звичайно, був обсаджений самими польськими зайдами, буншими слугами Радзівіла. Поляки навіть тишилися з того й голосно говорили: "Маде тераз Україне, о ту валда Україна, ми вас тераз винитських викончили". Але народне прислів'я: "Хто на коні яму коняє, той сам туди владас", справдилося саме на них. Дальший розвиток поліції на Волині переконав польських колоністів і зайд, що те, що вони приготовляли для українців, не минуло і їх. Після Клобучина, введов-

зі прийшло ще відоме всім спалення селян живцем у церкві в Малинях. Далі ще погром у Миловиці і в інших.

Недовго прийшлося пожити Галицькому. Десять третньої ночі, після розстрілу Клобучинців, досягла його українська рука пімсти. Прохожі знайшли його трун на дорозі біля зліквідованого Клобучина. Галицькі й інші йому подібні стали прологом до трагедії усіх поляків на Волині.

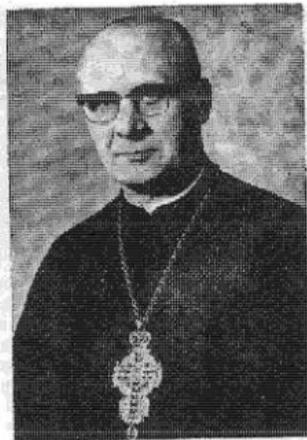
По Галицькому, українські повстанці невдовзі знищили думанський "штатсгут" та досить спустили німецької крові.

Кількаразовий замах на Кішка не вдався. Відбачучи, що його смерть неминуча, втік до Луцька. Опісля говорилося, що там досягла його рука пімсти. У Луцьку він був тюремним наглядачем, на вулиці ніколи не показувався. Але, коли б поголоска про його смерть неправдива, то ми переконані, що ще досягне його справедлива кара.

МИТР. ПРОТ. СЕРГІЙ КІШОК

Уродженець Володимирщини. Походить з священничої родини. Початкову освіту здобув у Володимирі Волинському а середню в Сокалі, в Галичині. З приходом більшовиків на Західні Українські землі, в 1939 році осінню учительова в неповно середній і початковій школах. В 1940 році вступив до Педагогічного Інституту в Дубьку в якому навчався до вибуху війни з німцями. З приходом німців об'явив знову посаду учителя і керівника школи, яку провадив аж до закриття шкіл німцями. Будучи учителем в 1942 році осінню записався на Пастирський Курс при Крем'янській Духовній Консисторії, яка провадила підготовку священників в тяжких воєнних умовах і позаочно, під наглядом старших досвідчених пастирів в різних місцевостях. Зі зближенням другого приходу більшовиків, залишає рідні землі і відступає на захід. В Австрії прилучується до українських військових частин, як і багато інших молодих людей, до 1-шої Дивізії Української Національної Армії. В 1945 році з Дивізією був інтернований Англійською Армією та перебував в таборах Бельгії і Ріміні в Італії. В 1947 році разом з Дивізією переїхав до Англії і до звільненні працював як робітник на різних роботах, як і всі інші емігранти. Увесь свій вільний час поза працюю, присвячував для

Митр. Прот. С. Кішок

суспільно громадську "працю". Був членом основоположником Хору "Дніпро", який виконав велику місію працю в організації нашої Української Православної Церкви в Англії, та крім цього записався на позаочні студії в У.Т.Г.І. в Регенсбурзі і рівночасно продовжував богословські студії позаочно, користуючи з матеріалів Духовно-Педагогічної Академії в Мюнхені, за посередництва і допомогою бл. п. Архисп. Іова Скакательського.

В 1951 році одружився з патною Галиною Ягнушевською в якій Боже Провидіння дало йому віддану під кожним оглядом, ширю подругу життя. Цього самого року згідно з рішенням Генерального Церковного Управління у Вел. Британії здані іспит з повного Пастирського Курсу і як достойний кандидат у священники, и черані був висвячений Блаж. Владикою Митрополитом Полікармом в Паризи та отримав призначення обслуговувати парафію Галіфака, Брандфорд. Ліде в Англії, які обслуговував до 1958 року. В міжчасі за його віддану працю в згаданих парафіях був нагороджений бл. Владикою Митрополитом Нікано-

ром усіма ієрейськими нагородами включно з саном протоієрея. В 1958 році переїхав до Канади де обслуговував парафії Флін Флон, Де Па, Реджайпа, Мус Джа, Собор Св. Покрови у Вінніпезі. І 1970 році був вибраний Собором Першим членом Консисторії ГУПЦ в Канаді і секретарем її Президії та Головою РУШ. В 1974 році був покликаний на становище Голови Місійного Відділу при Консисторії. Крім обов'язків які виконував при Консисторії, був лектором Колегії Св. Андрея та рівночасно продовжував студії в Манітоському Університеті. В 1974 році доповнив свої богословські студії в Колегії Св. Андрея у Вінніпезі і отримав академічний ступінь Ліценціата Теології. З повстанням Ради Українських Церков був її членом і секретарем від представництва УГПЦ в Канаді. В 1976 році за віддану працю Церковній Ниві був нагороджений саном Митрофорного Протієрея. В сучасну пору є даліше на становищі секретаря Президії Консисторії УГПЦ в Канаді, Головою Місійного Відділу та головою Ради Українських і Неодільних Шкіл та обслуговує парафію Св. Архитр. Михаїла у Вінніпезі. З переїздом до Вінніпези в 1968 році стає членом Тов. "Волинь" і Інституту Дослідів Волині та його релакційної колегії.

СВИДОК НАРОДНЬОЇ ВЕЛИЧІ

"... Найдавнішу згадку про Дорогобуж зустрічаємо в літописі "Повість временних літ" під 1084 роком, коли князь Давид Ігорович одержав в уділ Дорогобуж і Володимир: "Приходи Ярополк Всеволоду на Великийє. Все же время ижебоста Ростиславича 2 от Ярополка, и пришеде прогнаста Ярополка, и посла Ростиславича, сына своего, и вина Ростиславича, и посади Ярополка Володимири. Все же лето Давид зая гръци в Олещи и зая у них именьє. Всеволод же, послав приведе и вда ему Дорогобуж."

Давид Ігорович був задоволений своїм стольним градом Дорогобуж, у якому були і незолочені макіяки Спасо-Успенського монастиря, і пристань на широкій судноплавній Горні, нагадував йому Київ. Через Дорогобуж пролягав битий шлях на Київ, а на міському майдані відбувались шумливі торжннн. Родючі ґрунти, густі праліси, де було повно всякого звіря і пташеня, широко розвинені ремесла і торгівля приваблювали сюди чимало людю.

Дорогобуж, обнесений двадцятиметрівними земляними валами, був одним з потужних оборонних форпостів на Русі. З заходу він міцно закривав нападникам шлях на Київ, зі сходу — стримував навали печенігів, половців, тюрків та татар.

Ще й понині на північній околиці Дорогобужа височать крутосхили прадавніх валів. На місці колишнього дитинця, що підіймався над околицями, чорніють глибокі ями, уламки давньоруських споруд. На території городища часто знаходять гончарні вироби, іржаві штефви напівзотлілих цвинирних саток, шоломи, наконечники списів.

Територія Дорогобужа, його кургани та вали — свідки героїчного минулого нашого волинського народу.

Лаврентій Крашів

ПРИЙДЕ ВЕСНА

"На спогад весни на Волині"

Прийде весна... і там десь за горами
У незабутній, рідній стороні,
Зазелені гай розкішними вітвями
Та розщечуться пташки...

Загомонить і розві'ється
Весела, радісна весна,
Промішним сонечком всімхнеться
Її дівочая краса.

І різнобарвні, ясні квіти
Геть, геть розстегаються в траві
Їх очі будуть цілувати
Метелики ніжні...

Зозулька мила у діброві
Так, як колись, знов закує,
Та спогад давньої любови
Далеким ехом рознесе.

Понесе на ті доріжки
Які заросли, та сумні
Почують, та згадають ніжки,
Що істоптали їх в весні...

В весні минулих літ, щасливих,
Яких відгомін пролунав,
Про яку мабуть ще словесяко
В кущах пераз ще споминав...

І я ще згадую... та плачу,
Бож серцю люба та весна
Якої тут вже я не бачу...
Хіба... у сні прийде вона...

Казахстан 1942 р.

С.О.

Ліда Лугова

СПОГАД З ВОЛОДИМИРА ВОЛИНСЬКОГО в 1935 — 1936 р.

Пам'яті заслуженого громадянина лікаря
Юрія Полянського

Волинь, а зокрема місто Володимир Волинський залишило в моїй пам'яті незатерту згадку, тому я пишу цей спогад, понамо віддали літ.

Після торговельного іспиту в Централі Народної Торговлі у Львові та після відбуття трьох-місячної практики в Народній Торговлі в Тернополі, виїхала з одного замкового дня до Володимира Волинського. Така подорож від нас з Тернополя до Володимира Волинського відбувалася в тих часах, як подорож в далекий і чужий світ.

Пам'ятаю, мій начальник Н.Т. бл. п. Михайло Береза, дістав таке письмо про мій перенос, то щільні тиждень мене таємно приготував. Був це старшина УГА, дуже характерний, який був відданий кооперації Н.Т. Дуже шкода, що передчасна смерть його забрала від дружини, доні та громадянства, де він по змоці своїх сил в Тернополі уділявся й працював. Їхала я тому до цього Володимира Волинського з великим страхом, бо ж не мала я там нікого знайомого та й саме незнане місто не робило приємного враження, десь далеко в снігах. До цього всього покидала я м. Тернопіль, в якому малою дитиною росла, ходила до гімназії, Р.Ш. покидала добру тіточку й вуйка (дядю) др. Чубатих, та вродливого студента, на якого не одна тернопільянка ласо споглядала.

Дорога залізницею була довга й нудна, дорога в пове невідоме. На двірці в Володимирі Вол. чекав на мене молодий воляк Вітя Вігоровський, працівник Народної Торговлі, який під час їзди т. зв. "дорожкою" старався мені дещо оповісти про крамницю Н.Т., а також й саме місто.

Крамниця Народної Торговлі містилася в центрі міста, в модерному новому будинку, при вул. Третього Мал ч. 6. Начальником був галичанин Гриць М., якого дружина була молода, гарна й дуже мила. Зате від перших днів було видно, що п. Грицьві зі мною, а мені з ним не працювати і не мешкати, а мала жити в родині начальника. Цебо, стала в їх вільній й заручувалася з ними, бо окремої кімнати для себе я не мала.

Перші дні в Н.Т. в Володимирі Вол. були для мене дуже, а дуже важкі. Покупці дивились на мене, як на чужу їм "галичанку", чужого обряду й не мали до мене довіря. Щойно згодом, як пізнали мене, полюбили й відносилися до мене дуже щиро й сердечно. Найперше дошкучував холод. Великий льокаль Н.Т. був слабо, або й зовсім не огрітий. Сидіти за касою наш начальник не дозволяв. Треба було ввесь день стояти, а під касою в підлозі були двері до привниць, з яких ніяк несамовитий холод. Недалеко каси були фронтіві двері, а як кущі входили і виходили, то холодне повітря спинилося на мені. Коли начальник виходив із крамниці, то присутні працівники дозволяли собі на дуже несмачні жарти й казали, що я після гімназійної матурі опинилася в Н. Торговлі, та багато інших історій, про які важко писати. Під час довгих інвестур за інспектора Кота з Централі, який, як правдивий — кіт вдень спав, а ночами робив обчислення товарів, хоч тоді в крамниці було тепло, мене морив сон і дошкучувала якась несамовита втома. Я згадувала наш батьківський дім, добрих батьків і я сплювала на себе, щоб якось з цього зачарованого кола вийти. Як ж могла кожного дня сісти на поїзд і поїхати додому, але в мені будилася якась впертість і завзяття. Хоч перший раз я стрінулася в житті ніч на ніч з нашою правдою життя, яке, я як пластунка хотіла пізнати хоч би коштом могого алдорв'я. Чекала я нетерпеливо кожної неділі. Мавно мене в неділю місто Володимир Вол., яке для мене мало багато краси. Середмістя більше модерне з пам'ятниками, зате на переферіях партерові ченурні доми, а всі у вишневих садах. На горі, край міста на великій площі стояв величавий Успенський Собор св. Володимира, до якого вели вгору кам'яні сходи, а докрути росли різного роду дерева. З церковної гори був чудовий вид на ніле місто Володимир і околицю. Нижче Собору при вул. Сокальській мешкав др. Юрій Полян-

ський. Коли я пізнала д-ра Поляньського, він мав понад 60 років. Носив окуляри й завжди був дуже гарно одягнений, та дуже ввічливий. Робив вигляд аристократа, подібного до англійського лорда. Його шанували і любили всі мешканці міста, хоч він сам походив з Галичини. Про свою дружину, з якою він розійшовся давно, ніколи не говорив. Вона, як казали, мала бути полькою і жила в Галичині. З ним жила дочка Тамара, яка ходила тоді до 5 кл. гімназії. Д-р Поляньський любив товариство й його гостинний дім у Володимирі Вол. заступав якусь неначе українську установу, де могла сходитися місцева інтелігенція на так зв. недільні вечори. Ці недільні вечори в гостинному домі д-ра Поляньського залишились в моїй пам'яті, як незатертий спогад на все життя. Там пізнала я подружжя п-ва Юрія Хомін, з якими я жила ввесь час під час могого побуту у Володимирі Вол. у великій приязні. Ще досі не можу забути п-ні Марусі Хоми волинянки повної радості й широкого серця, яку я ще дуже хотіла б в житті зустріти. Бував там також д-р Бартків з дружиною і з стареньким батьком та своїм товаришем мгр. Савкою.

Постійно бував там Коля Крик, рідний брат Юрія. Др. Арсень Річинський, якого я знала ще як п'ястку з Підлужного, який у Володимирі мав свою лікарську практику, був одружений і мав одну доню. Також бував у д-ра Поляньського мій начальник з дружиною. Недільні вечори у д-ра Поляньського були неначе духовним кормом на шийн довгий і важкий тиждень в праці. Помешкання д-ра Поляньського було просторе й гарно влаштоване, тепле й дуже ясно освітлене, а головне те, що було на неділі до нашої диспозиції. В домі д-ра Поляньського кожний проводив час, як собі хотів. Одні слухали радіо, другі користали з його великої бібліотеки, ще інші грали в шахи, в карти і т.п. Крім тих осіб, що я вже згадала, завідував хтось до д-ра Поляньського зі Львова, Лущька, Перемішля, чи Сокала. Тоді ми всі слухали цікавих новин з далекої місцевости.

Я найбільше перебувала в кімнаті Тамари — дочки доктора, яку ми всі киякали Такою. Ми широко одну полюбили й д-р Поляньський був дуже задоволений з нашої приязні. В її кімнаті було фортеп'яно й ми часто грали в чотири руки. Часто до нас приставав Коля Крик з гітарою, а тоді до дщери Тами ступали в дщери деякі молоді гості і долучувались до нашого товариства. Я думаю, що такі недільні вечори коштували д-ра Поляньського багато грошей, але він був такий далеко гостинний, що як хто не прийшов то просив, щоб на наступну неділю таки прийшов. Гостинний дім д-ра Поляньського зна-

Л. Лугова і д-р Юрій Поляньський

ли не тільки прийжджі галичани, але вся інтелігенція міста, знали також і циніки всі довколишні міщани та селяни. Знали його не тільки як доброго лікаря, але як добродія, що помагав бідним селянам. Він їх не тільки лікував дармо, але давав свої ліки і допомагав грошми. Пишучи про д-ра Поляньського, не можна забути про сланного кухаря Ілл'юка, який з його доктора гостив нас, випікав смачні тісточки і смажив різні м'ясяца та сам, завжди вбраний в білий хвартух, подавав до столу. Був він полібний до китятки. Часто я бачила, як гостив він у своїй кухні малих бідних дітей, або людей, які з далеких сторін прийжджали до доктора. Мимо своєї праці, він завжди був веселою людиною, а коли робив закуп в Н.Т., то завжди хотів, щоб тільки я приготувала для нього товари. Давши нам різні кулінарні перенеси, які ми називали жартом "Ала Ілл'юк." Що з ним сталося, мені не відомо. Польська поліція знала, що дім д-ра Поляньського заступає Читальню "Просвіти" й бібліотеку у Володимирі і вона щільно слідкувала за доктором. Кілька разів переводили ревізію в його дім та хотіли його арештувати, але д-р Поляньський все зміяв якусь викрутасів. Великою рисою характеру д-ра Поляньського — була його побожність. Кожної неділі можна було його бачити в Соборі на довгих відправах. Прикраску

сих відправ був чудовий хор, який слухалося, як найкращий концерт. Такий церковний хор я чула ще колись в Почасві.

Не пам'ятаю вже прізвища пароха Собору, який завжди хоч я була з Галичини до мене дуже гарно ставився. Часом, мандруючи по місті, я заходила аж під Чорний Хрест, який стояв на місці дому Носафата Кунцевича, де він родився.

Після дому д-ра Полянського, де загал української інтелігенції сходився, другим центром була сама Народна Торговля. Бувало ми замкнуто крамнишо, а ще сходяться люди і обговорюють різні справи. Народна Торговля влаштувала також зимою свої забави в часі карнавалу. Були це забави виставні, завжди багаті, з теплими вечорами, перекусками та відомим зі своєї якості волинським медком, чи вишнячком. Звичайно, на тих забавах фотографі робили знімки і саме в мене захоувался така світлина в товаристві д-ра Полянського. Очевидно, що такі вечори, такі виставні забави були повинію для мене галичанки, бо у нас у Львові я не бачила таких забав, хоч і були бали чудові, з доброю публікою і шаними строями і незабутньою музикою Яблонського. На Волині всюди було видно добробут. Коли до Народної Торговлі приїжджали люди по крам з околичних сіл, як Турічани, Оджитичі й інших, то вони завжди привозили з собою білий хліб. Інн його з оселеннями т. з. "сельодами", завжди були багаті одягнені, в теплих чистих кожухах, захоплювалися своїми кіньми, які були великі і добре годовані. Звичайно, запрошували мене на неслідо в гостину, на жаль я ніколи з тих запрошень не скористала. Незабутній дат. Новий Рік залишився для мене в моїй пам'яті, де ми забавлялися до білого ранку в ресторані т. з. "Під стріхою".

Згадуючи про життя у Володимирі Вол. не можу забути н-во Лесю Пашівську, дружину багатого волинського власника млина. Пані Леся була галичанкою, дочкою священика з Космача, дуже гарна brunетка з синіми фіялковими очима. Вона була вся душею в наших рідніх Карпатах. Вона не жила, а животіла, як та квітка пересаджена в інший ґрунт. В домі н-во Пашівських бувала я на приліптях, як Йордан і інші свята. Там, як кажуть, вгналися столи від різних, прерізіх приставок перед самою вечерею, так що саму вечерю годі було з'їсти.

Не бракувало там різних дорогих закоронних оовчів і т. л. Пан Пашівський був високий, кріпкої будови, тип поміщика-багача. У пані Пашівської був у гостині молодший брат, який був дуже гарний, як і вона. Коли пізнав

мене, то любив заходити до Н.Т. по крам і чекав часто, поки не замкнемо крамниці, а після десь навмисне аустраїансь та відривавдував мене додому. На жаль, я завжди підкреслювала йому, що у мене с вже суджений та він зовсім цим не перебивався, так що знайомство з ним було приятельське. Попращали ми себе серед міського зимового вечора при вул. Стрілецькій і кожне з нас пішло своїм шляхом з волі Божої.

Знайомство й приязнь з паненою Лесею Пашівською, Тамарою Полянською та Мирусею Хомяо розвівало мою тугу за рідними і моїм судженням Славком. Незабутні враження і спогад з Володимира оставила в мене мати скриналі Юрія Криха, до якої я перенеслася на помешкання. Мешкала вона при тій же самій вул. Стрілецькій, що і мій начальник Н.Т. Мое життя тоді багато змінилось на краще. В домі дорогої н-ні Крих, після праці в Н.Т. я зовсім духова відпочивала. Була це старша пані, дуже добра і полюбила мене, як рідну дочку, бо її дочки були артистки та жили далеко. Вона тільки не могла ніяк зрозуміти, чому я не звертаю особливої уваги на її сина Колю, який вечорами чудово грав на гітарі, а завжди трималася тільки її товариства. Коли приходили до мене листи від мого судженого, вона часто казала: "Через ці листи вас, Лідочко, одного дня страtimo." Коли я була хвора, вона доглядала мене навіть вночі. З нею перенисувалася довгі літа, після від'їзду з Володимира Вол., вже будучи одруженою. І так, як створила собі чудові незабутні життєві відносини поза працю, такі погані, а то й неможливі відносини в праці змусили мене покинути Володимира Вол. раз назавжди. Моя рідня у Львові через директора Централі О. Бариляка допомогла мені в тім. В саме Великдень тиждень переїхала до м. Самбора. Я потім не могла собі простити, що саме на Великдень, я не залишилась між своїми ширими приятелями у Володимирі.

Я навіть не уявляла собі, як важко буде покидати тих всіх звайомих друзів, яких я, а вони мене в тім тиждні вкитиськім місті полюбили.

Важко було мені покидати місто Володимир Вол., яке пишалося вишневим білим цвітом, а над рікою Лугою, на широких дугах цвіли та пахли квіти, цвіли лози, а пташки щебетали, тишилися теж весело.

Пані Крих, др. Полянський і Тамара не могли ніяк зрозуміти, що я мій від'їзд тримала в таємниці. Старий дідусь, а хутора, Степанюк, який походив з козацького роду, завладав за мною. Він нероз приносив мед або вишнячок до Н.Т. для мене у фіяшніні, як казав — погріти душу. Тут мушу ще згадати вродливого Талю Комаре-

вичка з хутора, за яким володимирські молоді дівчата споглядали, а він тримав себе гордо, як пава, мав закінчені університетські студії в Варшаві, з яких не скористав, а жив як поміщик на хуторі. Бував часто в Н.Т. та з ним майже ніколи не говорив. Дивно було мені, що коли довідався про мій від'їзд з Володимира, тоді відвідував мене в домі п. Крих та хотів мене відрадити виїжджати, бо могла б я під іншим оглядом залишитись у Володимирі.

Коли пригадую мій від'їзд з Володимира, то і тепер після донних десятих років шемить щось біля серця. Немов бачу цей довгий постійний поїзд, яким від'їжджала, біла шного так дуже дорого заплакану п-ні Крих, розублене лице Тамари і Колі Криха, сумні очі д-ра Полянського, який просив мене писати, смист машини й я ловлю китищо квітів від Тамари. Ще один смист машини і ми розстаємося назавжди. З великим страхом приїжджала я до Володимира Вол., а зі сльозами в очах покидала його та з великим твердим досвідом життя, який після приїжду мені в житті. Через цей досвід зашлятила я ревматизмом у ногах, але мала задоволення, що видержала його. Не довго довелося мені працювати скарбничкою в Самборі, де не старалася навіть нав'язувати близькі знайомства з людьми. Це було місто іншої ментальності людей, місто повне гордості й неприємної шляхти. В короткому часі я одержилася та покинула працю в Н.Т.

Знаю, що перед приходом війни в 1939 році поляки вивезли д-ра Полянського до Берези Картузької разом з п. Юрієм Хомою і там познайомились вони з моїм чоловіком Ярославом. Добрий др. Полянський, як роздобув де якусь цигарку, то давав чоловікові покурити, працював доктор там фельдшером. У воєнній хуртовині в 1944 р. на малій станції в Німеччині зустріла припадково п. Коло Криха враз з дружиною. Не було часу втішитися навіть зустрічю, бо поїзди наші від'їздили. Він тільки сказав мені, що його мати залишила сама удома, а др. Полянський вже не живе.

Нехай цей мій спогад залишиться замість квітів на його далеку могилу, як великого громадянина Волині, що спочив в ній вічним сном на пантарі в Володимирі Волинським. Колись д-ра Полянського хата була гостинна, відкрита для всіх українців галичан, уродженців Волині чи східних земель, без різниці віровизнання. Він старався бути батьком для всіх і хто його знав, ніколи не зможе забути.

Ярослав Булка

З МИНУЛОГО ВОЛИНІ.

(Відомості з 1924 - 1926 років).

УКРАЇНСЬКІ МУЗЕЇ

Музей Історичної Старовини в Берестечку. (пов. Дубно). Містив історичні знахідки лобосвища під Берестечком. (Хмельниччини).

Церковний Музей св. Володимирського Братства у Володимирі Волинському. Містив церковну старовину.

Городецький Музей Волині (барона Ф. Штайнгеля) в Городку під Рівним. Музей присвячений був зібранню матеріалів до пізнання Волині.

Музей Луцького Хрестовоздвиженського Братства в Луцьку. Містив церковно-історичні пам'ятки.

Музей Острожського Братства ім. Князів Острожських, під покровом преподобного князя Федора в Острої. Присвячений історичним пам'яткам роду кн. Острожських.

Український Музей Товариства Дослідувачів Волині в Житомирі. Заснований в 1918 році, заходами дир. А. М. Якимача і М. П. Кудрицького. Музей містив церковну старовину, портрети українських письменників і зимки старих церков. Зокрема зібрано було старі архівні документи до історії Волині.

Волинське Спархіяльне Старинне Хранилище в Житомирі. Містило багато пам'яток волинської землі і колекцію рукописів.

Українська преса на Волині.

Давін. Часопис політично-економічний й літературний. Виходив два рази на тиждень. Редактором-видавцем був В. Петrenchенко. Форм. FOLIO (50 X 35) по 4 ст. Адреса: Рівне на Волині, вулиця Директорська ч. 9. Поштова скринька ч. 259.

Досвітня Зоря. Український культурно-економічний часопис. Виходив шовіатірка. Видавала: Колегія. Відповідальним редактором був М. Сполітак. Форм. 4' (32 X 24) Ч. І вийшло два 10 днів 1923 р. Адреса була: Володимир Волинський, вул. Малолуцька ч. 6.

Зоря Крашого. Рік II. Часопис Кременецького Повітового Союзу Кооперативів на Волині. Видавець: Колегія. Часопис виходив щомісяця, формату 4' (27 X 19) по 16 стор. Адреса була: Кременець на Волині, вул. Широка ч. 122 Союз Кооператив.

Наше Життя. Рік III Краший тижневик по справам політичним, культурним і суспільно економічним. Виходив раз у тиждень, у неділю. За редакцію відповідав: Д-р Микола Ваврисевич. Форм. FOLIO (47 X 32) по 4 стор. Адреса була: Холм, вул. Люблинська, "Дом Людови."

Українське життя. Рік II Орган суспільно-політичний та економічний, присвячений справам Волині. Виходив раз на тиждень. Редактором-видавцем був М. Матієнко FOLIO (47 X 32) по 4 стор. Адреса була: Луцьк на Волині, вул. Ягайлонська ч. 93.

Хвиля. Рік I. (Літературний журнал). Видавець: Ф. Пивниченко. Редакція: А. Офренко, В. Данильченко і А. Гайовий. (Літографоване видання). 4' (35 X 21) по 16 стор. Адреса Кременець на Волині.

На варті. Незалежний орган українського культурного і церковного відродження. Двохтижневик. Видавав А. Річинський. Адреса була: Володимир Волинський. Гносська 18.

Українські книгарні

Володимир Волинський. Відбудова. Промислово-Торговельна Спілка з обм. порукою, вул. Малолуцька 10.

Дубно. Книгарня повітового Т-ва "Просвіта", Дубно.

Здолбуново. Відбудова. Промислово-Торговельна Спілка з обм. порукою, вул. Колійова 9.

Ковель. Книгарня "Світло".
Українська Книгарня "Відбудова", вул. Колійова 16.

Кременець. Книгарня Т-ва "Просвіта", вул. Широка 63.

Луцьк. Книгарня "Нива".

Острів. Книгарня Повітового Т-ва "Просвіта".

Рівне. Відбудова. Промислово-Торговельна Спілка з обм. порукою, вул. 3 Мая.

Книгарня Т-ва "Просвіта", вул. Шосова 1.
Центральна Книгарня Українського Акційного Т-ва "Земля", Дубиська 10.

Олег Домаранський

РОЗПРАВА МОСКВИ З БОРЦЯМИ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ

"Радянська Україна" з 10 січня опублікувала "нотатки судового процесу над фашистською — оунівськими дубогубами" п. п. Уширі" свого волинського кореспондента Я. Радченка. В цих "нотатках" пишеться про суд над грюма українськими підлітцями — революціонерами: І. Чайкою, О. Кухаруком та П. Ковальчуком, яких "неомтно, наполегливо розшукували чекісти протягом довгих років." Радченко пише, що "їх судові справи налічує вісім "губезних томів" і що "по ній було викликано 59 свідків." Очевидно, за традиційною советською звичкою Радченко надає судові фальшиве тло, щоб показати обвинувачених як паталогічних злочинців, які "пранули крові", вбивали "невинних жінок і дітей". Все це вони робили, пише він, ставши на службу фашистській Німеччині, виступуючися перед німцями у рядах "допоміжної поліції", завданням якої було "ліквідувати гетта."

В советських обвинуваченнях Організації Українських Націоналістів у співпраці з фашистською Німеччиною немає нічого нового: описи "жорстокостей" українських націоналістів, їх "звудань" над селянами і робітниками, які нібито тільки й жили думкою про поворот героїчної червоної армії" і про "визволення" з допомогою СССР. Над цим не варто зупинятися, але деякі факти треба уточнити, і це ми хочемо зробити, будини свідком і учасником подій того часу на Волині, а також зяючи особисто розстріляних категістами українських революціонерів. Нам у першій мірі йдеться про твердження советського автора, мовляв, українська поліція на Волині перейшла у протинімецьке і протисовєтське підлілля з доручення... німецької влади.

"Коли до Волині долинув переможний крок радянської армії, що нестримно йшла на Захід, — пише Я. Радченко, — вся торчинська районна поліція радлом залтвом зникла. Комендант проголосив своїх підлеглих підрозділом так званої УПА. Однак, в окупантів це чомусь не викликало тривоги. Гетсало не забуло на словах. Чому? Бо банда УПА виникла не просто із згоди окупантів, а з їх прямого наказу."

Даремно намагається Радченко переконувати читачів, що українська поліція на Волині діала проти інтересів місцевого населення. Хто жив у той час на Во-

лінії, той знає, яку важливу роллю відіграла ця поліція в обороні майна і життя українського населення і скільки в неї було через це конфліктів з німецькими чинниками. Не маючи змоги зробити з української поліції своє слухачине звання, німці вирішили її ліквідувати, визначивши дату 17 березня 1943 року як день її ліквідації. Про цей німецький намір дізналися українці, і поліція дістала доручення покинути станції і зі зброєю скритися в лісах, з'єднавшись з повстанськими загонами, які там діяли. Один із таких загонів перебував тоді в Садівському лісі і з ним об'єдналася поліційна частина, в якій був Петро Ковальчук. Два його товариші включилися в ряди УПА, яка діяла тоді під проводом Буряка — Боронця.

Скрипані поліцією, повстанські групи почали офензивні дії проти німців. В боях узялися зокрема відділ УПА, що оперував в районі Стіжка на чолі з командиром Хрином. Відділ нараховував 250 воїнів. Під кінець березня, коли німецькі СС'и напали на село Стіжка і його пограбували та спалили, цей відділ виступав біля Ліщин засідку і згинув у бою німецький каральний загін, вівабравши українське пограбоване майно і повернувши його селянам. Протинімецькі акції розгорнулися на Крем'яничині, Дубешчині, Луччині, а також Володимиринні. У наслідок цих акцій німці перестали робити напади на села, заховавшись в містах, де стояли їхні більші заголи.

Незабаром після бою з німцями у Вишнівці наші повстанські групи зустрілися біля Борсуців з большевицькими партизанами Ковпака. З ними ми мали бій, і про це написав Ковпак у своїх спогадах. Дії УПА, як відомо, були звернені в однаковій мірі проти німців і проти большевицьких партизанів, що були для наших селян пострахом не меншим від німецьких каральних загонів.

Під кінець травня наша група з 22 осіб під командуванням Білого мала перенести зброю з Крем'яничини на Володимириндану (6 "деттарія", 8 "токарів" та ін.). З початком червня 1943 року ми зупинилися на відпочинок біля Лучька, де в той час була поліція, що складалася з поляків під проводом німців. Не було там ні одного українця. Ця поліція давалася якнаймі місцевому населенню. Довідавшись про перебування нашого відділу, німці і польські поліцаї нас заарештували. Після короткого бою ми musiли відступити до Садівського лісу, де з сотою УПА був Петро Ковальчук.

Бой українських повстанців на Волині проти німців продовжувалися аж до їх відступу з України. Після того

все увага українського підпілля і УПА була звернена проти червоного окупанта — Москва. В протимосковській боротьбі І. Чайка, О. Кухарук та П. Ковальчук витривали довгі роки. Ловили їх московська дупоуби — чекісти по всьому СССР. П. Ковальчука та І. Чайку советський суд в Україні засудив "до найвищої міри покарання — розстрілу", О. Кухарука — на 15 років ув'язнення і 5 років заслання після відбуття кари.

Даремно, однак, московський окупант намагається залякати їхню пам'ять. Вони чесно пройшли свій життєвий шлях, відважно спое життя справі визволення України. Щоб не писали катебіські "журналисти", їм не властиво приховати злочинні большевицько — московської система, приписуючи ці злочини українським революціонерам.

ІСТОРИЧНО—ГЕОГРАФІЧНИЙ І ЕКОНОМІЧНИЙ СЛОВНИК ВОЛИНИ І ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ

(Інтер'ю з "Наша культура", додаток до "Наше життя" Варшава, ч. 9, 1969)

З уваги на те, що в найближчому часі маємо розпочати друк "Краєзнавчого Словника Волині і Волинського Полісся", і тому, щоб поінформувати наших читачів з цим словником — друкуємо інтер'ю з проф. О. Цинкаловським.

Редакція

Відомий дослідник Волині і Полісся м-р. Олександр Цинкаловський по довголітній праці докотив працю над "історично-географічним і економічним словником".

Необхідність такого словника не вимагає спеціального поясненя, а особиню тоді, коли він має повстатися вперше.

Словник ставить перед собою мету: пояснити на підставі фактів і статистичних даних причини, чому він найдавніших часів географічне поділення країн, історичні і економічні воли, взаємовідносини так вплинули на розвиток краю та витормили такій, а не інший психологічний тип волиняка й поліщука, їх духовну і матеріальну культуру.

Усе це покаже нам, яку роллю відіграла Волинь і Волинське Полісся у загальному розвитку й історії України.

Представник "Нашої Культури" зустрівся з автором згаданой праці й попросив його дати кілька інформації про неї. Авторіви було задано ряд питань:

Коли у нас народилася думка про необхідність опрацювання матеріала до історико-географічного і економічного словника старої Волині і Волинського Полісся?

Думка про такий словник, — відповів автор, — виникла під час моєї допитливої праці на Волині з Полісся, коли я там за протягі 15 років проводив археологічні дослідження.

Під час цієї роботи виявилось, що немає солідних відомостей про цей край не тільки з археології і етнографії, з історичної географії, топоніміки, історичної економіки та інших ділянок, що в значній мірі ускладнює працю на місяцях, а часом робить її майже неможливою. Щоб це було більш зрозумілим, подам тут кілька фактів. Бувало так, що колись в даній місцевості існували оселі, а тепер їх немає, або існують ще тепер, але вже під зміненою назвою. Другим виїємним випадком було абсолютне незнання назв урочищ на полях, сівожатях та лісах, які могли б допомогти у встановленні назв і місць селища, яке або зникло з лиця землі, або змінило спосіб найменування. Карту, на якій значимо зазначені міста й села, а доповнена назвами урочищ і вона оживає і промовляє до дослідника.

— Які джерела на місяць ви використали до свого словника?

На місяцях, в містечках, чи селах, я використовував інформації старих селян, вчителів, священників, лісничих, які досить докладно розповідали історію свого села, церкви, двору, окремих місцевостей, де відбувалися якесь визначні події, або були поставлені вали городищ, землиць, відоміші високі кургани й могилки. Крім того, вони оповідали про назви урочищ у лісах, на полях і сівожатах.

Чи крім того, могли би ви подати хоч головні джерела, використані вами у бібліотеках і архівах з яких ви черпали необхідний для словника матеріал?

Матеріал до історії і географії окремих осель і околиць я старався знайти у місцевих магістратах, церквах, монастирях, приватних збірках і архівах. Переглядаючи для цього магратні книжки, ілюстрації, презентації, записки у церковних книжках, часом хроніки, шкільні документи та квітнівські і короньські грамоти-пергаменти. Досить часто приватні особи промовляли мені про певні свої родинні архіви. Так було на місяцях. У великих містах, де були наукові бібліотеки на протяжі останніх десяти років, я використовував великі багатотомні архіви матеріалів і словників. Найголовніші з них такі:

1. "Історико-географічний Словник Крутецька Польського і землі осельних" (разом сімнадцять томів)
2. Архіви Юго-Западної Росії.
3. Архіви Козьмодем'янського Саїтунгула.
4. Матеріали для розбору джерелних актів.
5. "Життя" князя Андрія Курбського на Волянні".
6. Н. Теодорович "Історико-статистическое описание церквей и приходов Волинской губернии".

ОЛЕКСАНДЕР ЦИНКАЛОВСЬКИЙ

7. Справочник й адресная книга "Весь Юго-западный край".
8. Праці про Волині Талеуша Євгея Стельцова.
9. Волинські Епархіяльні Ведомости.
10. А. Цинкаловський, "Матеріали до правдєво Волині і Полісся Волинського".
11. Матеріали до археології Володимирщини.

Крім того, я використовував численні й цінні монографії, які торкаються археології, історії, етнографії Волині та Полісся, а також окремі замітки, розвідки на річничках, кварталнихках, місячничках і щоденничках, що виходили або виходять українською, польською, чеською та іншими мовами.

Чи можете ви, при сучасному стані словника, подати хоч приблизно, кількість опрацьованих нами місцевостей на Волині й Полісся?

— Кількість назв опрацьованих місцевостей, враховуючи не тільки селіща міського характеру і сіл, а й назви урочищ, річок, лісів, боліт, гір і долині дорівнює приблизно 10,000 реєстрованих сіл.

— Чи серед назв лісів, поли, озер, річок, долин трапляються назви архіви, зв'язані з нашою історією?

— Дуже часто. Особливо серед назв старих осель і урочищ та окремих назв — "кутнів" вилуч сіл трапляються такі назви, як Книжє, Гетьманщина, Боярське стійто, Козацькі могили, Городок, Городищи, Волохи, Хохарщина, Татарські шляхи і багато інших.

— Як глибоко сягаєте ви в історію при описах осель?

— Так глибоко, як на це дозволяють мені не тільки історичні, але й археологічні матеріали, аж до періоду т.зв. палеоліту (старшої кам'яної доби).

— Чи трапляються у ваших описах місцевостей на Волині і Поліссі старі українські прізвиська відомих в історії осіб та старих українських родин?

— Тема, якої ви торкаєтесь така цікава й широка, що тільки їм варто було б присвятити окрему наукову працю про стародавні родини на Волині й Поліссі, показати їх заслуги для свого народу, батьківщини, науки і мистецтва. Однак мисли б ми також представити тут місцеві визначні родини, які зганяли себе трагедією народу. Досить згадати таких, як Ярема Вишневський та інші. Вертаючись до поставленого вами питання, слід зауважити, що це тепер серед селян, міщан і буржуазії шляхетської верхівки трапляються такі прізвиська, як Гетманчуки, Пушкаруки, Боярчуки, Сотничуки, Атаманчуки і т.п.

— Чи під час збирання матеріалів для словника ви використовували також наш фольклор?

— Звичайно, при кожній нагоді я стараюсь нотувати переказувані мені селянами, а також сільськими учнями, духовенством, купцями й иншими різними переказами, байками (часто історичного характеру), піснями, поговорками й приказки. На жаль, в значній мірі матеріал цей загинув під час воєнних хуртовини 1939-1944 років.

— Чи можете ви пояснити нам, яку схему ви вели при описах окремих місцевостей?

— Передовсім я подавав назву місцевості так, як вимовляється її місцеве населення і в інших варіантах та гій транскрипції, в якій ця назва фігурує в історичних документах. Крім того, к водянню приналежність оселі до волості й повіту, вказуючи на приблизну віддачу від повітового міста. Біля кожної назви оселі вказую назву річки, озера, болота, торфка, назв яким вона розташована. Далі подається кількість населення, двох, орної землі, лісу що належала до селян, а також двірської землі. Описував я також промисел, якщо населення ним займалося. В міру можливостей я описав такі замітки архітектури, як замки, церкви, палаци, костели, синяги та інші форми життєвої і дачі її спорудження.

В більших оселищах подається також населення за його національно-приваженістю. Якщо у місті або оселі були промислові підприємства такі, як млинні, цегельні, броварні, гуральні, суконярні, рудні, фабрики, гутні і т.п. вказую сервіс вони були здійснені: в міру можливості подано їх річну продукцію або продаж. Стараюсь а також подати прізвиська та імена старих власників сіл, замків і маєтків до XVIII ст. особливо до підписання так званої "Копальбушівської угоди" в 1753 р., коли то польські магнати і шляхта поділили всімк спадщину по князю Острозькому. Крім того, звернув я увагу на перехід сілня невіданих польських повстань — на

Волині і Поліссі великої земельної власності від польських магнатів і шляхти до рух широким високим урядників і генералів, часто з типовими чимськими прізвиськами.

— Закінчуючи нашу розмову, бажало вам успішного закінчення і видання вашого "Історично-географічного і економічного словника старої Волині і Волинського Полісся".

Розмовляв К. Бор.

Юрій Шумовський

НОВИЙ СКАРБ ВОЛИНИ

(В Нью-Йорку відмічено ювілей письменника Віталія Волкова)

Волинь, що пов'язує собою території Західної та Східної України, споконвіків славилась не тільки своїми природними багатствами, археологічними та історичними пам'ятками, старовинними замками, церквами, палацами тощо. Волинь викрашають рідкісні, чудової краси рослини, як наприклад "Азалія Понтіка" та безліч іншої нашої флори та чудові красиви угірі, річок, полів і гаїв звеселяють та заспокоюють душу народу. Але Волинь вславила і сотками талановитих своїх громадян, вірних синів великого українського народу та борців за батьківську віру та духову незабутню високу культуру.

Прямуючи по слідах визначних творців української культури і літератури, на обрії письменництва з'явився новий автор Волинської землі — письменник Віталій Волков, 30-літній ювілей письменництва якого шанувала українська громада 17.4.ч.р. в приміщенні Українського Інституту Америки.

Ювілей, владство, був влаштований Спільною Українських Інженерів Америки в Нью-Йорку. Приявні були мило порадовані виступом двох відомих мистців-бандуристів з наймолодшої нашої генерації — Лідусі Чорної та її партнера Марка Іванюка, що почали святковий вечір.

Надзвичайно скромна постать ювілянта наразі зі-
явилась перед очима присутніх і широкі та гучні оплески
залунали на залі. Полягло спокійне та чітке слово
нашого нового українського письменника, Невеликий
на зріст, але могутній духом В. Волков з далекій Воли-
ні приніс скорби тієї землі і народу аж за синій океан
до нашого Нью-Йорку. На вступі проф. Костюк, голова
Спілки Українських Письменників "Слово", схарактери-
зував письменницькі труднощі наших авторів у сучас-
ній дові, а зокрема, труднощі письменника В. Волкова,
та подав коротко характеристику творчості нашого ново-
го письменника.

В. Волков є надхнений любов'ю Волині, українсь-
кого народу, його багатого побуту, віруванн, звичаїв та
історичних подій. Містично настроєний увійшов у тесни-
ща не тільки побутового життя волинського народу,
але й в тесниці самого космосу. Всі його твори, особ-
ливо побутово-історичного життя, чи то живих істот, чи
лише духів, надзвичайно зацікавлюють та захоплюють
читача, що з здивним подихом чекає на розв'язання
і закінчення романтичної, містичної та цікавої події.
Таким настроєм охопшена збірка його творів під заголо-
ком "Загадковий перстень".

У другому творі "Перекусничок", автор дотепно і
по-містичному подає короткі епізоди з життя нашої
еміграції, з життя колишніх колег зі школи, модерних
пань тощо, де всюди проявляється зірковий та ширий
гумор. Однак у нашого письменника, як і в інших людей,
бувають різні настрої та надхнення і тоді наш автор
поринає в історичні події, пов'язані з певними героями
українського народу, як наприклад з Довбушем. Тут
автор на підставі легенд, переказів, а то й письмових
документів виводить Довбуша, як героїчну постать. В
романі "Довбуш" розвивається подія в розкішній приро-
ді Карпатських гір, пов'язані зі ширим палким коханням,
з патріотизмом. Все це сполучене з чарамі і духами не-
видимого світу. Книжка-роман "Довбуш" з перших
сторінок неабияк зацікавлює читача і тримає його нер-
ви в напруженні. А то знову наш письменник залишає
все реальне, земне і поринає в недосвіданий та таємни-
чий космос та в дискусіях різних осіб охоплює метафі-
зичне і містичне життя не тільки людини у цьому чи в
майбутньому світі, але й описує долю всього оточення
людини, кожну найменшу істоту та рослину.

Не зустрічаючи ані технічної, ані матеріальної, ані
моральної помочі від видавців нашої еміграції, до яких
нераз звертався наш автор про видання своїх творів,
наш автор на власні гроші купив друкарську машинку і в
"бейзаменті" свого дому невтомно друкував, слово за сло-
вом, свої твори. Хоч як зазвичай вельми — у більшос-
ті оцінюють письменника, поета, науковця чи іншого дія-
ча вже запізно, але в даному випадку прекрасна ідея
вдлаштування ювілейної вечірки письменника В. Волкова
Товариством Українських Інженерів в Америці якраз
сталась у розквіті творчої праці нашого письменника.

В. Волков

МАСОВА ПСИХОЗА

Уривок з роману "Шляхи життя"
(Дійсна подія в літературному навігванні)

...Втікачі з Картузької Берези одного погідного ран-
ку, як уже рани на ногах погойїлись, подякували гостин-
ним селянам, які не тільки дали придуток на тих кілька
днів відлиху на волі, а ще й обдярували на дорогу бі-
лизною та харчами.

— Беріть, не соромтесь. Вам ще далеко йти, а пам'
кравди від нього не буде. Шласти, Боже, в добру пору!

Вони розбились на дрібніші групи, щоб гурт не ви-
дівся у вічі, і шшли різними дорогами, вимінаючи ра-
дянські частини, що вже почали то тут то там появля-
тись, переважно на битих дорогах.

Партнер Панаса — симпатичний парубок з Антонів-
ки, біля Тучина — був високий, стрункий і гарно збудо-
ваний. Його освіта — польська семикласівка, проте мав
добре вироблений політичний світогляд. Називався Іван
Кротюк.

Вони взяли напрям на Тучин, бо там мешкала тітка
Панаса.

— Москві напевно будуть переслідувати національ-
но свідомих українців, а особливо тих, що поводали на
Закарпатті — міркував Панас. — Я не хочу мати другої
Берези. Країне перебуду у тітки деякий час, а там буде
видно, що далі робити.

— Як у тітки буде гаряче, то прихось до мене в Ан-
тонівку. У нас безпечніше... — відказав Кротюк.

От і Тучин. Кротиюк відпровадив Панааса на місце, трохи відпочив та підкринився, бо тітка нізачо не хотіла відпустити його голодити, і подався до своєї Антонівки.

А в Тучині вже зорганізувалася місцева міліція, та й кооператора заходились відкрити споживчому крамницю. Більшовицької адміністрації ще не було. Часом якось зарядження дávalо військo, що коли-не-коли переходило через містечко.

На північ від Тучини розкинулося село Шубків. Біля нього простягнувся великий, на кілька тисяч гектарів, полігон. Про Шубків знала вся царська Росія, бо на полігоні щороку відбувалися військові маневри.

На підставі Рязького договору Рівненський повіт, в складі якого був і Шубків, відійшов до Польщі. З огляду на недостатню віддаль від радянського кордону, полігон втратив військову вартість і тому його розпарцеливали на хутори й віддали на власність жовітрам, що боронилися за незалежність Польщі. Ці, так звані військові осадники, одержали це й від Держаного Земельного Банку довгоречинцеві, нізько опроцентовані позики на забудування та загосподарювання. Маючи землю задарма та різні податки, особливо податкові, голі осадники скоро вбралися в пір'я й зажили досить заможні.

Проїшло щось зо два тижні від приходу москалів на Волинь, як транілася подія, що сколихнула майже повною Рівненцини. Тло, на якому вона зродилася, та причини вже відомі, а саме:

Тиск поляків, при допомозі так званої "Католицької Акції", на українців, щоб перехрежувалися на католиків та вживали між собою розговірну мову польську, викликав обурення та велику нервовість. До цього ще й польська адміністрація не ласла задніх, дошкунуючи, особливо безпиртним, грошовими карами за всяку дрібницю, часто безпідставно. Про несумлінність адміністрації нехай скаже, наприклад, такий випадок.

Не маючи змоги та правної підстави відібрати від православних церкву в Гощі, щоб переробити її на католицьку, поляки вирішили побудувати свій костел. Вибрали гарне місце на горбку при битій дорозі, що провадила з Гощі до шосе Рівне-Корень, в недалекій відстані від нової гміни, яку саме тоді почали будувати, і приступили до праці. Війт Лашевський, поляк, асидив кількох господарів з сусіднього села Терентіївца викопати рів під фундамент. По закінченні роботи приходять селяни до гміни по гроші.

— Що, вже скінчили копати? — питає війт.

— Так, прощу пана — відповідають.

— Дякую. Можете йти додому.

— А гроші?

— Які гроші?

— То ж ми домовились, що ви нам заплатите за працю.

— За Боже діло? І вам не соромно допоминатись про заплату? По-перше, костел грошей не має, а по-друге, щоб вас вдовольнити, я зроблю так: як костел буде побудований, я допрошу ксендза, щоб помолвився за вас і зарадмо відустив вам всі ваші гроші. Добре? Га-га-га! — закінчив війт свос виспнення сміхом — До відзена! (До побачення).

Ще нерви не відіружились після упадку Польщі, як москалі своєю позволю розвіяли папі на якесь краєце самостійне життя без поляків, що нібито мало прийти десь з Заходу. Відразу пригадалося злиденне життя в Радянському Союзі, про яке стількі писалося в газетах та було підтверджене самими червоноармійцями. А особливо лякав той страшний голод 1933 року, викликаний штучно, щоб зломити спротив населення в зв'язку з примусовою колективізацією.

— Ой, недобре — казали по селах. — Аж тепер не минути нам лиха. Польща почала, а Совіти докінчать.

Якось раницько прийшов Кротиюк до Панааса.

— Десь ти дуже рано встаєш, що всієї прийди до Тучини. Щойно шмога година.

— Закортіло довідатись, що діється в світі. У нас повна тиша. Ніхто нічого не знає. Думаю, дай довідаюсь та разом і приятеля відвідаю.

— Я дуже радий, що ти прийшов. Хоч побалакаємо трохи.

— А як тут товариші поведуться? Не тиснуть наших?

— Знаєш, є така анекдота: "Як тепер почувастись твій батько? Чи вже подегнало йому?" — "Подегнало — відповіде син. — Раніш пшовав на стіну, а тепер плює на бороду"... Скоро, брате, й ми всі будемо плювати на бороду. — Невже так зле?

— Покищо ні, але скоро буде.

Надворі, почувся галас. Обидва Івани нібигли на вулицю. Десь з лівоїч Ілпим поспішно, а дехто й підбігом, випереджуючи новільних, селяни. Коженний тримав у руках якусь зброю: сокиру, шилка, косу тощо. Кількох були озброєні в сікачі та м'ясарські ножі.

— Що сталося? — питає Кротюк.
— Втікайте, куди очі бачать!
— Та чого ж втікати? Що трапилось? — питає й собі Панас.
— Польські жовітери з шубківськими осадниками ріжуть наших людей!
— Де ріжуть? І ви самі бачили? — недовіряє Панас.
— Інші бачили. Щоб я сам бачив, то вже й не жив би досі.
— А живуть же ті, що бачили? Бо як би ви знали?
— Ти може поляк, що за ними тягнеш? — наставив вилки на Панаса.
— Залишіть — втупнися Кротюк. — То ж він щойно два дні сам вирвався з Каргузької Берези.
— Та ходи вже — потягнув його сусід, що разом біг.
— Як заріжуть, тоді й сам повірять.
— А де вже вони тепер? Далеко? — питає Кротюк іншого.

— Навпевно в Антонівці.
— Це жакливо! Як на твою думку?
— Треба розвідати. Ми ж ювки, чи ні?
— Та добре. Але як іти з голими руками? Шкода, що не маємо зброї.
— От у мене в Карпатах був гарний скоростріл. Німецький! — зітхав Панас.
— Та що в Карпатах, як тут нема. Часом в твоєї тітки нема сокири?

— Навпевно є. Де ж би господарка була без сокири... У повітці знайшли аж дві та кілька доліт.
— Ця буде добра для мене — вхопив Кротюк більшу.
— А я візьму меншу. Та ще й долото на придачу. Знаси, як було в Карпатах? Там кожний з різакон. Раджу й тобі взяти.

Кротюк завагався, але взяв.

— А тепер ходім.
Вийшли на вулицю. Люди ще бігли. Хотіли йти напроті — не пустили.
— Куди? Там поляки з осадниками. Заріжуть. Назад!
— Ходи за мною — наказав Панас і додав шепотом.
— Підемо поза клунями. Не пішли, а побігли. Зупинились аж за містечком.
— Дивись, Іване, що за чудасія! Та ж тут нема нікого. Де ж ці поляки? У страху завжди очі великі — режюмував Панас.

Кротюк кинув зором довкола.

— А це що?

З лісу, що ріс вдалечині, вибігло двох вершників. Ще їх і не розглянули як слід, як почули віддалений галас з лівого боку. Подивились туди, а там тільки порох здіймається на дорозі. Поволі з пороху почали виринати люди. Так, не селяни, що бігли сюди.

— Наче б з Антонівки — схвилювався Кротюк.

— Ех, щоб ми мали коні! — зітхнув Панас.

— А у тітки немає?

— Та є грюк, але тепер запізно. Хіба до клуні сховаємось та через цілнину, га?

— Чи ти з глузду з'їхав? То ж пішки не втічеш, та й в клуні знайдуть. Треба своїх триматись. Це ж громада. А громада — це сила.

— Сила? Тільки не зараз. Ця отара через паніку не встоїться. Хіба випередити їх та змусити до самооборони? Бо й куди ж втікати? До Радяйського Союзу?

— Хіба не бачиш, куди біжать? На полудневий схід. Цілком логічно, бо й так більшовики займають всю Волинь. Мене одно дивить в Тучині є міліція. Чому вона не реагує на паніку?

— Навпевно зреагувала тим, що втікла разом з усіма — усміхнувся Панас. — Що ж, втікаймо! Тільки заскочимо до тітки, бо вона не знає, де ми ділись. Може й коні візьмемо.

Тучинці виявились більш практичні. Не втікала пішки, а позапргягали коні в вози. Дехто навіть верхи поїхав. А зібрались дуже скоро, бо коли наші Івани прибігли на місце, не застали нікого. Навіть сусідів. І ніякого коня. Одинюка надія — власні ноги. Але їм повезло, бо коли вибігли за Тучин, їх наздогнав Іванів дядько Пилип Кротюк з жінкою Оларкою та двома доньками: старший Насті було сімнадцять років, а молодший Яринці — чотирнадцять. Пилип утледів небожа й підхопив на віз, а з ним і Панаса. Недарма кажуть: "як не вилі комаха, то підсобе Домаха".

З хаотичного оповідання Пилипа, перериваного часто поясненнями Оларки, виходило, що справа нападу поляків на українських селян виглядала так:

Хтось побачив на узліссі біля Шубківона великий відділ озброєних польських уланів, які дали знати про себе шубківським осадникам, бо інші люди бачили, як ті осадники, також озброєні й на конях, виринули до лісу, де були улани. В лісі вони з'єдналися і першим ділом вирвали кілька українських родин, що мали під лісом свої

господарства. Це, щоб не було кому повідомити околиці села. Потім напали на село Сіпше. Там всіх мужчин вирізали, жінок сікочатку мужчин, а нотім також повбивали, а дітей — за шийки та голівкою об дерево. Тоді до них прилучились ще місцями поляки й разом почали нападати на інші села за чергою.

— Вони вже були недалеко від нашого села, але нам пощастило втікти. Бо ті, що їхали за нами пізніше, казали, що лесь полковину Антонівки вирізали. Це ніби так, що не поіриши й залишилися — оповідав Пилип.

— А нашіх ви не бачили? — оповідавив небаж.

— Вони всі виїхали раніше від нас.

— А Сянька прив'язали за ноги до кінського хвоста й так влочили по полях, поки не замучили — несподівано закінчила Яринка.

— Що ти плетеш? Якого Сянька? — крикнула Одарка.

— А хлопця нашого сусіди.

— Тож він поїхав з батьком попереду нас.

— Поїхав?... А я думала...

— Чому ти так думала?

— Бо Сянько раз оповідав мені, що так робили поляки колись ще за панщини, то я думала, що й йому те саме зробили...

Боязка людина рятуються звичайно втечею, куди-небудь, аби далі, тому й не диво, що коли зачинили Тучин і наблизились до Гошанських сіл, то передмі загопи опинилися рівночасно і в Чудинці, і в Красносілі, і у Віткові, і навіть в Будові. Розтягнулись на близько п'ятнадцять кілометрів вишир.

Перебігли через села, збудоражили всіх, наешкстризували своїм криком та розповідями про осадників та недобитків польського війська і разом з свіжками втікачами наблизились до шосе Рівне-Корець. А на шосе якраз в ту пору переходив відділ червоноармійців в напрямку до Рівного.

Побачивши ще далілі таке небуденне явище, москалі перелякалися й почали готуватися до оборони. Кілька коротких команд, і всі залегли в рові та наесли на селіш скорострільні. На щастя командир зрозумів викрики, що доплатили до нього: "Рятуйте, поляки ріжуть нас!", і вогню не відкрив.

— Що случилося? — питає засананих втікачів, а з самого також голос дрижить з переляку.

— В Тучинському лісі сила-силенна поляків з осадниками. Нападають на села й вирізують українців.

— А ви не бойтеся! Ми їм сейчас покажем, где раки зимуют. Ми їх всех перестреляем, как куропаток. Где ані ссйчас?

Селяни подивились на моголого командира й захитали головами.

— Скільки ж вас тут є? За десять хвилини і нас всіх поріжуть. Краще, товаришу, втікайте разом з нами, поки не пізно, бо вони вже під Красносіллям — показали на село. — Це всього два кілометри заідсіля...

Поки йшла розмова з москалями, частина людей зупинилася. Якесь старша жінка в зустріку з продертими ліктями, без черевачів, лише в панчохах, в квітчастій хустці, що зсунулася з голови на потилицю тоді, як она коса розплелася й розсипалася по плечах, виступила напроти людей, взялася під боки й заголосила:

— Ой, рятуйте, люди добрі! Що ж то воко буде? — театральню сплеснула долоньми. — То ж вся моя картопля в полі!

— Душу рятуй, а не картоплю! — кинув хтось, пробігаючи повз неї.

Не зустрінувши співчуття, вона повернулася і побігла доганяти своїх.

Інна жінка тримала в правій руці макотія, а в лівій — кошик яєць. На ящиках лежала зв'язана курка. Недалеко від неї зупинилися Кротюки. Панас, як побачив дивну жінку з макогоном та кошиком яєць, не витерпів. Зіскочив з воза та й питає:

— Що це ви, гітко, думаете курчат выводити восени? — З яйцями? На твой дурній голові поб'ю. Тут вся горить, а він з жартами лізе. Може й ти хочеш дістати? — замалувалася макогоном.

Саме надійшов на сярку якийсь статечний господар, що ніс на плечах коловороток. Панас відскочив від бойової молодичі і звернувся до власника ткацького знаряддя.

— Дядьку! Павіщо ви коловороток несете?

— А чорт його, прости Господя, знають. От попался під руку, то й забрав. Ним також можна робити голову котромусь "исадникові".

До Панаса підбіг Іван і шарпнув за рукав.

— Слухай, Панас! Як ти думаеш? Чи не використати нам нагоду й предложить москалям zorganizувати спільний протинаступ? Бо нотім буде пізно.

Страх видно добре опанував більшовиків, бо якраз в тім моменті вони завернулися і шодуху погналі назад до Корця. Натовп вирушив у напрямку на Гощу й Терентіїв.

Думка Кротюка так і зависла в повітрі.

— Може в Гощі щось зробимо — трохи згодом відповів Панас.

На південь від Гощі знаходилось велике село Симонів. Фільварок в ньому належав до графа Колоно-Чорновського. Сам граф мешкан у Варшаві, а фільварок віддавав в оренду полякові Задемському. Цей Задемський саме їхав з Гощі до шосі й тут побачив, що великий натовп, який ще хвилину тому стояв на місці, раптом вирушив назустріч. Задемському видалося, що люди впізнали його та біжать, щоб вбити. Мабуть мав нечесте сумління, бо завернув коні й навскач погнав назад до Симонова. Та його ніхто й не затримував. Були потім чутки, що того ж таки дня він втік до німців.

А люди минули Гощу та інші села, де до них приєднувалися свіжі втікачі, й добили до буншого польського кордону. Тут їх зустріли радянські пограничники. Розпитали, в чім справа, і з огляду на вечірню пору, пристигли всіх на ніч в ближчому колосці.

Щойно в ту ніч, завдяки припадкові, крєвні та знайомі, розділені кордоном майже двадцять років тому, перший раз мали нагоду побачитись і поділитись своїми речами та турботами, а також і довідатись про дійсне життя по обох боках кордону.

Селяни з Польщі не крились і голосно оповідали про своє заможне життя та волю. Радянські колгоспники жадібно ловили кожне слово несподіваних гостей, в душі згадуючи про своє колишнє життя за царських часів, також вільне та досить заможне, проте про теперішнє життя оповідали пошепки та оглядалися, чи хто не підслуховує.

— Гарний одяг маєте. Це святочний? — питались колгоспники.

— Ні, буденний. Ми тільки в неділю або свято гарно вбираємось. Цього добра в нас багато. Повні крамничі.

— А ми майже нічого не маємо на зміну. От так, як бачите, ходимо щодня. Купити нема де. Крамничі жод-

них, а кооперативи порожні. Мусимо всі дні працювати, хоч користі не маємо. Хат також не будуємо, бо нема з чого та й нема за що. Все обіцяють, що скоро настане щасливе життя. Цими обіцянками вже двадцять років годують нас, а попробуйте щось сказати, то не менше, як п'ять років відстанете.

Надворі стояла тепла осінь. Втікачів трохи нагодували й поклали спати на соломі, що була простелена на землі біля колгоспних будиноків. Тут же стояли вози та коні прабудили. Декого забрали до своїх хат крєвні чи свояки.

Кротюки з Панасом лягли біля свого воза. Панасові припало місце напротив Насті, голова до голови.

— Скажіть, Настю, ви дуже налякалися тих поляків? — зашепотів Панас, щоб не перешкоджати іншим.

— Ні, тільки трішки. Я навіть хотіла залишитись вдома, та мама не пустила.

— О, то ви слухняна дівчина. І це навіть вийшло на краще, бо маєте нагоду побачити Радянський Союз зблизька. А як вам тут подобається?

— Щось дуже все бідаємаке й старе, та й люди мовчазні. Краєне про це вдома поговоримо.

— Ви мудрі, Настю.

— Хм...

Як пізніше оповідали, відділ червоноармійців, що так панічно втік до Корця, иррегулярно повідомив штаб, бо в короткому часі кілька літаків вилетіло в напрямку Польщі, а панцерні з'єднання вирушили до Тучина назустріч згоданим рятунам.

Над ранком все втихомирилось. Більшовики повідомили втікачів, що все перевірили і жодних польських осадників чи уланів піде не знайшли. Так само нікого не різав і всі села стоять не порушені.

Заспокоєні селяни полякували за гостинність і поїхали додому. Панас вертався з Кротюками, бо своєсі тітки не бачив. Сидів тепер поруч Насті. Деякий час їхали мовчки і щойно як минули кордон, Панас заговорив першим.

— Як, Настю, на вашу думку, що це було?

— Звичайна паніка.

— Ні. Щось більше, бо під час паніки всі або майже всі бачуть причину, а тут ніхто її не бачив. Це була мавсова психоза. Чи ви прагнете, як нару років тому поль-

ські газети описували приклад масової психози, що трапилася в Америці, коли всі радієві станції Бі-Бі-Сі почали на жарті передавати репортажі з ніби правдивого нападу на Америку марсіян? Тоді також вчинилася паніка, подібна до нашої, тільки багато більша, бо охопила всю Америку. Потім те саме радіо ледве заспокоїло населення, доводячи, що це був жарт.

Легка усмішка заграла на обличчі Насті, а теплий погляд на Панаса був йому нагородою за пояснення...

Віталій Волков

Зліва направо: Митр. Тларіов, ред. М. Подворний, д-р С. Радчук і вез. І. Онуфрійчук обговорюють друж. праць Митрополита.

В'ЯЧЕСЛАВ ВАСЬКІВСЬКИЙ

(1904 — 1975)

Біографічний нарис

Мистець-графік В'ячеслав Васьківський народився 15 лютого 1904 року в Рівному на Волині, з батька поляка й матері українки. Небагате дитинство, серед простих людей передмістя, де товариші дитячих забав — це такі самі бідні хлопці українського та жидівського походження. Шкільні роки з російською мовою навчання, в такому самому оточенні тих самих учнів, склалися в сумі на знання української, польської, російської та румунської жидівської розговорної мови.

Революція 1917 року втягнула слабовитого хлопця в свій вир. Зродилася віра в краще майбутнє. Але сумна дійсність революційних часів і матеріальні недостатки та хвороба легенів залишили свій важкий слід на все життя. Коли після Ризького миру волинська земля знайшлася в границях Польщі, заїзний, інтелігентний, вразливий молодий чоловік, який захоплювався мистецтвом, добився по 1920 році до Варшави (як згодом багато молоді з Волині) та дістався до пізньої Академії Мистецтв. Матеріальні умовини тодішнього повоєнного життя в Варшаві були дуже важкі для всіх студентів, а життя молодого студента Васьківського, без родини й помічі (батько вже не жив), було особливо невдирним. Туберкульозні недоматання, через невістачальне відкипльовання, поступали далі. Студентська організація Академії часто, разом із іншими студентами, такими самими хворими, відсилали до протитуберкульозної санаторії в Закопаному. Звідтам повертався по кількох тижнях із скріпленим здоров'ям, брався далі до науки й так через усі тяжкі студентські роки. На протязі свого життя переходить кілька операцій.

За кілька років, коли в Академії знайшлося кілька студентів українців емігрантів, теж із Волині (П. Омеляченко, А. Жуків, М. Щербак, В. Побулавень, П. Мегик, Н. Хасевич, О. Шатківський, Н. Тищенко), Васьківський знайшов свій круг і став близьким приятелем і другом. Усі його любили й співчували тяжкому його життю, але самі мали не легше життя — тільки були зі здоров'ям у кращому стані від нього. Усі були членами Української Студентської Громади Емігрантів і творили в ній секцію митарів. Коли по роках перестала існувати Громада Сту-

дентів Емігрантів (покінчили студії), заіснувала Українська Студентська Громада вже з молоді Галичини (після знесення бойкоту) й Волині. До секції малярів прийшли нові студенти Академії: О. Мариняк, П. Андрусів, Д. Дунаський, П. Холодний — син, Ю. Трохимчук. Згодом ця секція створила Український мистецький гурток "Спокій", окреме Товариство з широкими планами й окремим статутом, затвердженим Міністерством Внутрішніх Справ, з правом діяльності по всій Польщі. Васківський став активним членом "Спокою", бере активну участь у доповідях, перших скромних виставках і скромних видавнях.

Студював в Академії малярство (в робітні проф. Т. Прушковського), а згодом перейшов на графічний відділ, на спеціалізацію, до проф. В. Скоцнися й Л. Вичулковського. Згодом отримув там скромне становище асистента графічних технік для допомоги студентам на графічному відділі з невеликою платнею. Вже було щось на початок. По роках призначають його асистентом відділу графіки з трохи більшою платнею, а по другій світовій війні, після смерті проф. Хростовського, призначають Васківського надзвичайним професором і керівником відділу графіки в Академії, де працює аж до виходу на емеритурі.

Коли організація "Спокій" організувала першу пересувну виставку на Волині (Луцьк, Крем'янець, Рівне) 1935 р., Васківський був великим ентузіастом і виклав багато свого мистецького досвіду й праці в підготовленні виставки. Коли "Спокій" влаштував літній пласнеровий місячний курс для своїх членів і вивіз на Горинь (на Волині) 13 осіб на свій кош і втримання, Васківський був вибраний інструктором на цей курс. А вже як притовлялася друга пересувна виставка на Волині 1937 року (комісар виставки Н. Хасевич і архітект Л. Маслов), Васківський горів тією справою: Волинь була для нього святою. По виданні 1939 року "Клижкових знаків Н. Хасевича", коли організація вже мала в банку 2500 злотих, які за минулі роки зробилося зусиллям із нічого, Васківський із Хасевичем раділи, як діти. Коли ж на протязі трьох років перед другою світовою війною була обговорювана справа купна дому для організації в Карпатах (Космач), або на Волині, щоб можна було приміщувати безплатно членів "Спокою" на час відпочинку й для малювання, то Васківський й Хасевич, із яким він дуже дружив, висловлювалися за домом на Волині, десь над рікою Горинь (і риба, і куняка, і малювання). Оче-

Фото В'ячеслава Васківського

видно, як вибухла війна 1939 року, всі гроші в банках були німцями забрані з обіцянкою, що нова Європа колись виплатить. З усіх плянувань залишилося оте колісь. Війна застала Васківського в Варшаві, де він перейшов облогу міста, коли загинула його наречена, перебув там усі роки німецької окупації, був свідком усіх ексзекуцій й руйнування життєвого гетта. Ці часи залишили свій слід у його графічних працях. В часі варшавського повстання в серпні 1944 року був на селі і в той спосіб вижив. У воєнні часи Васківський мав контакт із польським підпіллям, як графік виконував потрібні печатки й документи німецьких урядів для виставлювання підпіллям ніби німецьких документів, летючок і т. п. Під кінець 1939 року виконав листівку з колмською вежею та літографічний портрет Шевченка для Холмщини в кількості понад тисячу примірників, які колмаком, покійним Которовичем, були туди передані. Це в часі, де всі друкарні в Варшаві були замкнені й за нелегальні друки грозна негайний розстріл.

Після війни деякий час був учителем у мистецькій школі в Закопаному, а згодом поперуївся до Варшави, де обняв керівництво катедри графіки в Академії мистецтв. У тім часі зілюстрував своїми дереворітнями кілька польських видань із російської літератури до дво-

рив Пушкіна, Есеніна та видання про Сочу, місце народження Сталіна. За ці оформлення згаданих видань і власні праці одержав державні нагороди та півторамісячну безплатну подорож до СРСР (Ленінград, Москва, Київ).

Але вік, нездатке життя в минулому та погіршене здоров'я давалися вже ознаки, часто хворів, був оперований, відчував брак близьких друзів, забриханість фраз виступів та зближення кінцевих днів мистецького життя. В останні роки артритним уперехомив руки й не міг уже виконувати своїх високотехнічних дереворитів. Працював він більше ксилографом, робив усілякі проби й досліди. Багато його праць знаходяться по музеях Польщі, Ізраїля, серед приватних колекцій тут у ЗСА та Європі.

Помер у Варшаві 26 грудня 1975 року й так закінчив своє творче життя на чужині. Похований він, впрочисто на цвинтарі у Варшаві. Всі свої творчі сили, велике знання з ділянки графіки передав в Академії молоді й виховав цілий ряд молодих мистців-графіків.

Петро Метик

ЮРІЙ О. МУЛИК-ЛУЦІК

Юрій Мулик-Луцик, син Олексія і Ксенії з дому Найчук, народився 18 грудня (ст. стилю) 1913 р. в селі Татарниках, Крем'янецького повіту на Волині. Того ж року батько його, Олексій Мулик-Луцик, емігрував до С.Ш.А., і там загинув під кінець I-ої світової війни.

Після закінчення початкової (7-класової) школи (з польською мовою навчання) в Матвійцях Ю. Мулик-Луцик вступив до української приватної гімназії Сергія Міляшкевича в Крем'янці. Отримавши в цій школі натуральне свідчення навесні 1933 р., того ж року вступив на студію права й суспільних наук в університеті Стефана Баторія в Вільні. У ході цих студій він звернувся до особливої уваги на теорію й філософію права.

З уваги на те, що Адвокатська Палата в Польщі незарем була на сім років закрита для нових випускників факультета права, він на початку 1935/36 академічного року переїхав (в ньому таки університеті) на славістичні студії і там був учнем відомого німецького славіста проф. Ервіна Кошмідера, що викладав у Вільні на статусі професора-гостя, та теоретика літератури проф. Манфреда Крідла. У Вільні Ю. Мулик-Луцик брав участь у діяльності кружка українських студентів.

Юрій О. Мулик-Луцик

Тоді ж таки він почав дебютувати на літературній ниві своїми нарисами "Орич", "Дуб", "Воєвода", "Ведмідь Лютий" і ін. в журналі "Волинський світ", що виходив у місті Луцьку за редакцією письменника Володимира Островського.

Тому що на славістичні у Вільні не було українознавства, Юрій Мулик-Луцик на початку 1936/37 акад. року переїхав на славістичні студії в університеті Яна Казимира у Львові, де кафедру української філології очолював проф. Я. Янів, а його асистентом був д-р Теодик Пачовський. У Львові він зокрема присвятив увагу студіям психології й філософії літературної творчості (цей предмет викладав відомий мислитель проф. Роман Інгарпен).

У Львові він продовжував своє дебютування на літературній ниві нарисами "Кайн", "Жах" і ін. (в щоденнику "Новий час") і за д-ра Миколи Голубця, д-ра Г. Лужницького й д-ра Миколи Шлимкевича планував присвятити літературній творчості (від чого наолегливо відмовляв його проф. Я. Янів, що принципово ставив науку вище літературної творчості).

На третій рік славістичних студій Ю. Мулик-Луцик переїхав (на початку 1937/38 акад. року) у Варшавський університет. Тут він закінчив слов'янську філологію в 1938/39 акад. році. Тема його магістерської праці (під супервізією проф. Романа Смаль-Стоцького) була: "Західні впливи в ук-

раїнській церковній драмі". (Спочатку він узяв був собі за тему магістерської праці "Літературну структуру "Волині" Уласа Самчука", але на прохання свого приятеля й однокурсника Макара Середюка з Лучиння він по темі уступив йому — за згодою проф. Смаль-Стоцького).

У Варшавському університеті Ю. Мулик-Луцик належав до найближчих студентів проф. Р. Смаль-Стоцького, проф. Павла Зайцева (відомого Шевченковзнавця), проф. Юліана Кжижановського (теоретика літератури), проф. Станіслава Слюнського, й проф. Станіслава Шобера (який особливо захоплювався його до студій теорії й філософії мови).

У Варшавському університеті належав до тих 4-ох студентів-українців (Григорій Самчук, Анатолій Дублянський, Богдан Кентрженський і Юрій Мулик-Луцик), що за несподівані успіхи в студіях були відзначені найвищими ступенями міністерства освіти, а Ю. Мулик-Луцик одночасно був ректорським і деканським стиледлянтном і, як такий, на останньому році студій був зачислений у склад інформаторів-інструкторів при кафедрі слов'янської філології. Тоді ж таки йому був даний привілей заздалегідь брати участь у докторському семінарі, і внаслідок його критики соціологічної дефініції мови йому було апансом дане право докторизувати впродовж одного року, а не на протязі двох років.

У Варшаві Ю. Мулик-Луцик, крім славістики, вступ до часу вибуху 2-ої світової війни закінчити три роки слов'янської стенографії під проводом проф. Цезарія Боуден де Куртене Сиджесвічевої.

У Варшавському університеті він належав до української студентської корпорації "Запоріжжя" і до членів редакції науково-популярного "Волинського Альманаху", який одначе не встиг вийти друком через вибух війни.

Літо 1939 р. застало його на Поліссі, де він збирав, в околинях міста Кобриня, матеріали для роману з життя по-ліщуків. (Цей роман мав вийти друком заходами д-ра Миколи Шлимкевича).

Вибух 2-ої світової війни заскочив його в Варшаві, де він, як кадет Варшавського полку Академічної легії, був негайно змобілізований до оборони цього міста. Під час оборони Варшави в вересні 1939 р. був поранений німецькими шрапнелями і це назавжди сильно підкосило стан його здоров'я.

Під час 2-ої світової війни він спочатку брав участь в організуванні українського народнього шкільництва на Холмщині, а потім довгий час був першим постійним за'яз-

ковим між православним Митрополитом Варшавським Дюнісієм (Валедиським) та її Адміністрацією в Україні з центром у м. Луцьку, яку очолив митр. Полізарп (Сікорський). При цьому він згодою взяв участь у праці українського народнього університету і належав (на Волині) до учасників збройної боротьби проти німецько-гітлерівських окупантів.

Вліті 1943 року він одружився з Валентиною Боштенко, донькою протоєрея Олександра і Анни Бонітенків (на Волині) і з Волині виїхав до Львова, звідти — до Варшави, а далі в Чехо-Словаччину, звідки під кінцею війни виїхав в Австрію, а звідти — в Мюнхен, Західна Німеччина.

Так він залишив Волинь, де на протязі багатьох років під час гімназійних та студентських ваканій брав участь в організуванні читальне "Просвіти" (Львівської) по селах, філій "Добродійного Товариства", парафіяльних бібліотек тощо. Проживаючи від весни 1945 р. в Мюнхені, він докторизувався (на основі дисертації "Психотранспозиція в українській синтаксі") під проводом проф. Юрія Шевельова в УВУ в Мюнхені 1948 р. і після цього був запрошений на становище лектора в Українській Богословсько-Педагогічній Академії в Мюнхені. Там він був автором нового предмету — "Психологія мови в службі релігійного культу".

У грудні 1948 р. Юрій Мулик-Луцик з дружиною і 5-місячним синомком приїхав у Канаду — до Вінніпегу. Тут він спочатку працював фізично, а 1950 р. був запрошений викладати в середній школі Коледжі Св. Андрея латинську й французьку мови. З уваги на дуже малі грошові засоби, він сам своїми руками по ночам збудував хату, а коли ця стала замалою, бо сім'я збільшилася, він збудував другу — також власними руками й по ночах.

Року 1951-го він був запрошений викладати на Богословському факультеті Коледжі Св. Андрея. Одночасно, коли Манітотський університет ще не призначив був належних фондів на розбудову Департаменту славістики (яку в основному утримував тоді Клуб Українських Професіоналістів і Підприємців, тож платня викладачів була дуже маленька), Ю. Мулик-Луцик, на прохання проф. Яр. Рудинського, го-ловни цього департаменту, жертвував багато часу на розбудову цих студій, де викладав три предмети, а по вечорах і неділях організував там слов'янознавчу бібліотеку). Одночасно, всередині він викладав у військовій школі.

Тоді ж таки він написав три наукові праці: "Духовий портрет Ольги Кобилянської" (видання ОУК в Вінніпезі),

"Старо-церковно-слов'янська мова як мова релігійного культу" (видання УВАН) і "До методології назвознавства" (вид УВАН). При цьому він допомагав (разом з проф. Яр. Рудницьким, проф. Дмитром Дорошенкою і проф. Леонідом Біленьким) організувати Українську Вільну Академію Наук у Канаді. У 1951-1952 рр. він був редактором в Клубі Української Книжки, що його очолював Іван Тиктор.

У Вінніпезі він з самого таки початку включився у провід Т-ва "Волинь", яке заініціював д-р Максим Бойко, згодом він став ініціатором і першим головою Інституту Дослідів Волині та основоположником її періодичного аналізу "Літопис Волині" та редактором видань ІДВ.

Року 1954-го Ю. Мулик-Луцих був запрошений з становище головного редактора "Вісника" й календаря "Рідна Ніва", а одночасно він дає викладав у Колегії Св. Андрес. Крім цього згодом почав редагувати (безкоштовно) квартальника "Новий Літопис".

Написав він сотні наукових розвідок і статей, а протяг деякого часу редагував тижневика "Канадійський фермер", а потім "Український Голос". Юрій Мулик-Луцих дає викладає в Колегії Св. Андрес, де він одночасно пише деякі підручники для цієї школи; є він дійсним членом УВАН, а ІДВ займає становище голови Видавничої Комісії і належить (як голова Літературної секції) до членів-основоположників Ради Української Культури при Відділі КУК у Вінніпезі.

Р.К.

ПЕРШИЙ УКРАЇНЕЦЬ НА НИВІ КЛІНІЧНОГО ДУШПАСТІРСТВА

Свящ. Степан Ярмусь

Прот. Степан Ярмусь, професор богословського й гуманістичного факультетів Колегії Св. Андреса в Вінніпезі, навесні 1977 року закінчив студії в Міжконфесійному Інституті Вінніпезького Університету із ступнем магістра святої теології (офіційно він звучить традиційно, по — латинському: Sanctae Theologiae Magister).

Священик С. Ярмусь таким чином став тим першим українцем православного віросповідання, що в Канаді отримав ступень магістра спеціальної теології (богословія), а не ступень магістра релігієзнавства (по-англійському: "дивиніті") взагалі.

Священик Степан Ярмусь є першим тим українцем, який у програмі своїх богословських студій теоретично й практично студіював клінічний аспект душпастирства (пасторалогії), і практичний вишкіл у цій наймодернішій галузі теології він проходить у Загальній Лікарні (Дженерал Госпітал) у Вінніпезі. Там таки він одночасно, як практикант, виконував обов'язки капелана на відділах неврохірургії й скорої помочі. У зв'язку з цим він написав дві спеціальні науково-дослідні розвідки для Вінніпезького університету й Загальної Лікарні.

Магістерську працю о. С. Ярмусь написав на тему "Проблема пастирського поклоніння", що основана головю на тих даних, які він отримав шляхом опитування тих осіб, що закінчили теологічні студії, але згодом роздумалися, під впливом різних причин, і рішили не висвячуватися на священників.

Отець магістер С. Ярмусь є першим і покищо одним тим українцем, що спеціалізується в галузі пастирської антропології, тобто в царині студій підходу до людини не як до "одинокі серед одинокі", а як до особи-індивіда.

На його думку, досюгочасним зосередженням пастирської уваги на "вироді" (та ще й в абстрактному сенсі цього слова) прикривається факт браку зацікавлення тією практично-конкретною справою, якою є невідкладна потреба пастирського зацікавлення особою — індивідом.

Свящ. С. Ярмусь перший вишкіл, як кандидат на священника, пройшов у Лондоні, в Британії. Згодом він закінчив богословські студії в Колегії Св. Андреса з ступнем ліценціанта богословія. По закінченні студій в Манітобському університеті із ступнем бакалавра гуманістики, він у Колегії Св. Андреса написав дипломову працю на тему "Переживання Божественної Літургії" і отримав ступень бакалавра релігієзнавства ("Бечелор оф Дивиніті").

Свящ. С. Ярмусь — це бувший довогнітний редактор "Вісника" в Вінніпезі; одночасно він був, і досі є, настоятелем парафії в Кезорі, Онтаріо.

ПРОТ. СТЕПАН ЯРМУСЬ

Степан Ярмусь, син Онисима й Єфросинії з дому Чучмай, народився 25 травня 1925 р. в Ілдіхові біля Почаєва, крем'янського повіту на Волині. Початкову освіту здобув в Ілдіхові, середню, як студент, мав почати 1939 р. в Крем'яні, але війна ці плани розвалила. Батько Степана,

Описим, був поштовим урядовцем та рільником. Родина Ярмусів визначалася побожністю, яка від 1920-их по 60-ті роки дала 5 священників (три двосвідні брати по батькові, і дядько — брат матері). Три з них були ченці Почаївської Лаври, а Степан і один двосвідний брат — члени білого духовенства.

1942 р. Степан Ярмусь опинився в Німеччині, де працював інструментальщиком при залізній конструкції, а 1944 р. потрапав в ряди першої дивізії Укр. Національної Армії. Кінець війни захопив його в Австрії. 1945-47 роки він перебував в англійському полоні в Італії; в травні 1947 р. був перевезений до Англії, а з полону звільнений швидко в жовтні 1948 р. Зорієнтувавшись в можливостях заочних студій, С. Ярмусь записався на курси загальної інженерії, які згодом перервав, бо був запрошений вписатися на Пастирські Курси УАПЦ в Лондоні, Англія. 1955 р. Степан одружився з Константою з дому Гутко, а закінчивши Пастирські Курси, на початку вересня 1956 р. бл. п. Митр. Никанор рукоположив його в сан священника з призначенням на становище другого священника парафії УАПЦ в Лондоні. Там о. Степан працював до 1960 р. коли то, як стипендіант УГПЦК, він переїхав на богословські студії в Коледжі Св. Андрія в Вікніпезі. Отень С. Ярмусь закінчив ці студії 1962 р. з дипломом Ліценціата Богословія. Повернувшись назад до Англії на становище заступника Адміністратора УАПЦу Вел. Британії, о. Степан в листопаді того ж року повернувся до Канади (його дружина приїхала до Канади в лютому 1963) і був призначений до праці в Консисторії УГПЦК. 1965 р. він був обраний в склад Консисторії на становище секретаря її Президії. В той же час о. С. Ярмусь працював другим редактором "Вісника" (відповідальним редактором тоді був д-р Ю. Мулик-Луник). В травні 1967 р. о. Степан зрезигнував з членства в Консисторії і дістав призначення на парафію Шіго в Саскачевані. 1969 р. його було запрошено на становище головного редактора "Вісника", з якого він уступив 1975 р., коли прийняв призначення на становище лектора Коледжі Св. Андрія, де курси Пастирського богословія і Гомілетики він викладав від 1970 р. Працюючи в редакції "Вісника" і лектором Коледжі Св. Андрія, о. С. Ярмусь 1971 р. записався на студії в Манітобському університеті, які закінчив 1974 р. й отримав диплом бакалавра гуманістики. Того ж року, написавши тезу на тему переживань Божественної Літургії, він отримав диплом бакалавра богословія від Коледжі Св. Андрія. Восени 1974 р. о. С. Ярмусь записався на магістерські студії в Міжконфесійному Пастирському Інституті при

прот. Степан Ярмусь

Вішніпезькому університеті, які закінчив 1977 р. й отримав диплом магістра богословія (STM). Там, у новій програмі 6 курсів, він проїшов дві програми клінічного пастирського вишколу, а одну з них — в головній лікарні Вінніпегу (Health Sciences Center), де виконував обов'язки капелана на відділах неврохірургії і скорой допомоги. Магістерську працю, на тему проблем пастирських покликань, о. Степан написав на основі аналізу опитів між колишніми студентами богословія, які до священничої праці не стали, а вибрали інші професії.

Прот. С. Ярмусь (протоієреєвством його нагородив Митр. Іларіон 1968 р.) є автором низки розвідок на теологічні й психологічні теми, а втім двох книжок: **Причини до мислі про сучасне душпастирство** і **"Харизматизм"**, як також повного курсу **Гомілетики** (ця праця ще не опублікована). Тепер він займається студіями проблем пастирської антропології, працює викладачем богословського й гуманістичного відділів Коледжі Св. Андрія, він є капеляном православних українців студентів Манітобського університету та духовником студентів Коледжі Св. Андрія. Прот. С. Ярмусь є членом Консисторії УГПЦК, Інституту Дослідів Волинці, Ордену Св. Андрія, Укр. Історичного г-ва, Канадської Асоціації Пастирського Вишколення, Вішніпезького Теологічного Колекційному і ін. Прот. С. Ярмусь зібрав і приготував до видання твори філософа П.Д. Юркевича, а крім академічної праці, обслужує православних українців Кенори, Онт. Літом 1978 р. він почав докторські студії в Семінарії Сан Франціско, Каліфорнія, США.

В о. Степана й його-матки Константи є один 14-річний син Андрій.

Р.К.

**Д-Р СЕРГІЙ РАДЧУК
ПРЕЗИДЕНТ КОМІТЕТУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ**

Дванадцятий Конгрес Канади, що відбувся восени 1977 р. в Вінніпезі, знову на становище президента Комітету Українців Канади обрав адвоката Сергія Радчука з Вінніпегу. Перший раз на це становище він був обраний Одинадцятим Конгресом 1974 р.

Сергій Радчук народився на Волині, Західна Україна. У Канаду він приїхав зо своїми батьками 1948 р. Тут він пройшов середню школу, а 1954 р. закінчив правничі студії на Манітобському університеті й отримав диплом бакалавра права. Адвокат С. Радчук продовжував свої студії далі і 1958 р. отримав диплом магістра. Працюючи адвокатом у Вінніпезі, С. Радчук записався на вищі правничі студії в ВУВ у Мюнхені, які успішно закінчив 1975 р. і отримав науковий ступінь доктора права.

Поза своєю адвокатською професією, д-р С. Радчук бере активну участь в загально українському та в політичному житті Канади. 1972 р.

він кандидував від ліберальної партії до Федерального Парляменту Канади, а крім того займає провідні становища в українському громадському житті. Він є президентом Інституту Дослідів Волині, Взаємної Помочі Канади та кредитової спілки "Карпати". Д-р С. Радчук був членом Консистрії УГП Червки в Канаді, а також Ради Міжнароднього Центру в Вінніпезі, президентом (і є членом) Об'єднання Українських Професіоналістів і ін.

Дружина д-ра С. Радчука, Леоніна, професійна учителька. Вона була членкою і головою Шкільної Ради публичних шкіл Севен Окс і взагалі є активною жінкою в громадському житті. Дочки подружжя Радчуків, Юлія й На-

Сергій Радчук, LL.B., LL.M., D. Jur.

діля, — студенти середньої школи і члени молодіжної організації СУМК.

Д-р С. Радчук обдарований добрим баритоном, завдяки чому був членом церковного й світського хорів.

Родина Радчуків (батьки вже упокоєні) були довготривалими членами Т-ва "Волинь" у Вінніпезі. Харитон Радчук був співорганізатором Інституту Дослідів Волині.

Q.F.F.F.Q.S.

UNIVERSITAS LIBERA UCRAINENSIS

CONFERENTIA PRAESIDIUM HONORATIONES PUBLICAS ET HONORES BACCALARI B. S.P.L. A.D. 1946. No. 24. 24742

ET NOS
WOLODYMYR JANIW

PROFESSOR AUCTOR CONSTITUTIONIS HUIUS UNIVERSITATIS LIBERAE UCRAINENSIS
N. I. RECTOR MAGNIFICENTIS

ET
GERHARDUS O. HORN

PROFESSOR AUCTOR STATUTI HUIUS UNIVERSITATIS LIBERAE UCRAINENSIS
UBI CONSULTORIUM ORDINIS N. I. DECANUS

ET
JAROSLAUS BOHDANUS RUDNYCKYJ

PROFESSOR AUCTOR STATUTI HUIUS UNIVERSITATIS LIBERAE UCRAINENSIS
PROFESSOR VICE CONSTITUTUS

IN LIBRO CLAUDIUM
SERGE RADCHUK

BOHDANUS S. BACCALARIUS IN IURIS

UNIVERSITAS LIBERAE UCRAINENSIS JUSSE SENATUS SUI IN HUIUS UNIVERSITATIS
ET CLAUDIUM LIBERAE UCRAINENSIS ETI CONSTITUTIONIS PUBLICAE

DOCTORIS IURIS

HONORIS ET HONORES IURA ET PRIVILEGIA CONTULIMUS IN HISQUE P
F. IEM HUIUS LITTERAS UNIVERSITATIS SIGILLO SANCTIENS CURAVIMUS

HAEC SIGILLUM DE SE HABERE DEBEAT HUIUS LIBERAE UCRAINENSIS

_____ Prof. Dr. W. Janiw

_____ Prof. Dr. G. O. Horn

_____ Prof. Dr. J. B. Rudnyckyj

Д-р мед. наук Федір Онурівчук

ВИСОКА НАГОРОДА УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВЦЕВИ

Міжнародна Біографічна Асоціація, що міститься при Кембрідзькому університеті, нагородила інж. агр. Федора Онурівчука, за написання 22 праць у галузі природи й літературознавства, срібною медаллю й помістила його біографію в рівнені значимих людей світу 1975 року.

РОЗКОПКИ БІЛЯ БЕРЕСТЕЧКА

Біля міста Берестечка на Волині, де 18 червня 1651 року відбувся великий бій армії Б. Хмельницького з польською армією, ведуться тепер, — як подає преса УРСР, великі розкопки. Ці розкопки почалися в 1972 року та дали досі дуже великий матеріал, при допомозі якого встановлено місця переправи українських військ через річку Стыр та розв'язання цих військ. Викопані матеріали збагатили також знання про козацьку зброю та одяг, який добре заховсервувався в торфовому ґрунті.

ПРОГЛОШЕННЯ 125-РІЧЧЯ ЮВІЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЇ БАПТИСТСЬКОЇ ЦЕРКВИ

До всіх християн і Церков у Бозі Отці й Господі Ісусі Христі: благодать Вам і мир!

1977 рік — це особливий рік в історії української релігійної думки. Цього року минає 125 років від того часу, як перший український баптист, Іван Овнйшенко, із села Осередан, раснопольської волости, одеського району на Херсонщині, вступив у заповіт із Господом через святе за вірою хрещення восени 1852 року. Того знаменного року почав горіти огонь правди Божої, огонь пробудження, який почав освітлювати проміннями світла Євангелії Христової серця нашого народу-Богошукача. І хоч вороги правди, вороги світла, вороги Самого Бога робили все можливе, щоб цей

Голова Всеукраїнського Євангеліско-Баптистського Братства паст. О.Р. Гарбузов

огонь загасити, то всі їхні зусилля, включно з тортурами, переслідуваннями, гоніннями за особисті переконання віри, ув'язнуваннями, висиланням за Сибір, Колиму, безсилі були погасити могутнє полум'я цього святого вогнища, в якому був Сам Бог. Слово Боже негнисьало, його не можна уявити! Огонь горів і вже весною наступного 1853 року нові душі, народжені згори, від Духа Святого, освічені небесним світлом, вступили у заповіт із Господом через святе за вірою хрещення і цього святого акту уділив їм молодий ще вірою, але високого духа, перший баптист України — Іван Онниченко.

"Перша яскрава постать в історії українського євангельського руху, яку знаємо, це Онниченко", каже історик проф. Михайло Грушевський. Чисте життя, глибока віра, міцні переконання робили сильний ефект на тих, із ким Онниченко мав спілкування. Через свідчення Онниченка на вернувся до Бога Гарасим Вітенко-Балабан, через його навернування пізнав правду Божу Михайло Ратушний, і на вернувся до Бога 1856 року, і свідчив про велике спасіння і великого Спасителя своїм країнам. Євангельсько-Баптистський Рух ширився і поступово запаливав огнем віри, любови і духом нового життя села південної України. Нові послідовники Нового Заповіту Господа нашого Ісуса Христа — Гарасим Вітенко-Балабан, Михайло Ратушний, Олександр Капустяк, Юхим Цимбал, Іван Рябошапка й інші були тими першими носіями євангельського світла, яке освітло правдою Божою Україну й народило Українську Баптистську Церкву, яка освятила нашу історію кров'ю мучеників за Христа й дала нам справжніх героїв духа, подвижників християнства правдивого, борінні за віру євангельську, за віру, раз дину святим. Посаджене Самим Богом деревце життя в українському виноградарникові Вселенської Церкви Христової розрослося в могутнє дерево, в третю (а можливо й другу) за числом Українську Церкву, високого духа якої не подолас не тільки войовничі безбожжя нашого часу, але й сили адомі не переможуть її! (Мат. 16:18).

Тому, за рішенням Світового Конгресу Всеукраїнського Євангельсько-Баптистського Братства — Української Баптистської Церкви — з учасниками ЗСА, Канади, Австралії, Англії, Південної Америки й України проголосуюсмо 125- річчя Українського Баптистського Руху. Закликаємо всі українські Церкви відзначити цю славу річчино в нашій історії, а наших вірних просимо влаштовувати спеці-

альні святкування в своїх Церквах. Особливі ж спільні святкування відбуватимуться під час нашого Ювілейного Конгресу, який відбудеться в днях від 2-го до 5-го вересня 1977 року в Українській Баптистській Церкві в Чикаго.

Президія ВСЄББ проголосує також і гасло Ювілейного року: Перемога з Христом! Ювілейним текстом із Святого Писання нехай будуть слова Самого Христа — Голови Церкви: "Страждання зазнає в світі, — але будь-те відажні: Я світ переміг!" (Єв.Ів. 16:33).

Із побожністю, святістю, надхненням від Святого Духа та помазанням Господнім відзначимо велику річчину в житті Українського Народу — 125-річчя Української Баптистської Церкви!

Вітаємо із славним Ювілєм усі наші Церкви в розсіпні та в Україні, які продовжують боротися за Віру Христову та бажаємо успіхів і повноти Божих благословень у відзначенні Ювілею перемоги — 125- річчя українського баптистського Руху. "Коли за нас Бог, то хто проти нас?!" (Рим. 8:31).

Із щирим привітом і напкою любов'ю —

Ваші у Христі брати:

Пастор Олександр Гарбузок
Голова ВСЄББ

Пастор Володимир Домашовець
Генеральний секретар

Січень 1977
Року Божого

ІВАН ЧАРНЕЦЬКИЙ

Я, Іван Чарнецький, народився дня 4 січня 1907 р. в містечку Старий Вишневськ, Крем'янецького повіту на Волині в національно свідомій українській родині. Мій батько, Андрій, по професії маляр, (закінчив Харківську Художню Школу), постійно жив у Вишневці, але по справах свого фаху часто подорожував не лише по шлій Волині, але також і по багатьох інших землях України, що тоді знаходилися під російською займанщиною. Ці подорожі дали йому змогу глибоко пізнати та щиро полюбити наш Рідний Край, любов до якого він і заціняв у кожного з своїх дітей.

Початкову освіту я одержав в домі моїх батьків і вже в 1921 році закінчив приватну Українську Вищепочаткову Школу, яку відкрив та якою керував незабутній для мене кирило Крест'янополь. Дальшу освіту відбув, приватно вдома, готуючись до вступу до Української Господарчої Академії в Подєбрадах. Мій виїзд до Чехо-Словацьки був узалежнений від виїзду туди ж мого старшого брата, Афанасія (старшини Української Армії). Однак до цього не дійшло й мені прийшлося реґіструвати з моїх мрій про освіту у Вищих Учбових Українських Завладах та, при шораз сильшому тиску нового окупанта — Польщі, шукати країної долі в далекій Аргентині.

До Аргентини я прибув в червні 1925 року та перебуваю тут без перерви по сьогоднішній день. Належу, тут, до тих перших піонерів національного та суспільно-громадського життя нашої спільноти в цій країні, які: вже залишилося дуже мало. В 1939 році прийняв аргентинське підданство та тим позбувся раз на завжди приналежності до Польщі. В 1929 році, попробувавши перед тим хліба не з одного печива, вступив на працю до американського банку "The First National Bank of Boston", в якому вислужившись до шефа у Відділі Осалностевих Рахунків, по довгій грядячій іній праці, відійшов на належну заслужений відпочинок — на пенсію. З різних причин в 1961 році прийняв знова працю в одній з фінансових інституцій бостонської групи "Congregation Financiera de Boston", що залежала від банку в якому я працював. Попрашовавши там до 65-року життя відійшов знова на пенсію в 1972 році, на цей раз вже дефінітивно.

З самого початку мого приїзду до Аргентини вступив до єдиного, тоді тут, українського товариства "Прогресиві" в Управі якого, майже поєбібно, прийняв участь від час мого перебування в рядах членів цього товариства. Двічі був головою цього товариства, коли і вистарався зареґіструвати в місцевому Уряді просвітницький статут, щоб здобути для цього товариства право приналежності. А моменту створення "ОДВУ" — (Організації Державного Відродження України) в 1938 році переходжу в члені останньої та з зміною назви цієї установи на "Відродження" (з причин виключених Другого Світового Війною), перебуваю в рядах такого по сьогоднішній день. В чотирьох періодах і тут був головою Головної Управи. В 1967 році був відпоручником-делегатом цього товариства на Першому Світовому Конґресі Вільних Українців в Нью-Йорку. На початках 60 років, два рази був заступником голови Української Центральної Репрезентації в Аргентині. Належу

132

Іван Чарницький

тут також до фінансників Братства Святої Покрови УАПЦеркви в Аргентині, на установчих Зборах якого був Председником. З основанийні Комітету будови пам'ятника Г. Шевченкові в Бе. Айресі був одним з місто-голов Головної Управи Комітету та головою його Прогрешіно-Будівельної Комісії.

Тепер маю честь бути головою Предстаніштва на Аргентині Раді Справ Культури при СКВУ, головою Будівельного Комітету у нашій церкві в Бе. Айресі та належу до Редакційної Колегії Пропагантської Книжки будови пам'ятника Г. Шевченка в Бе. Айресі, яка з причин, від нас незалежних, з великим опізвенням побачить світ щойно цього року.

Завжди і всіоди вважав своїм святым обов'язком проіґнувати нашу Національну Справу та дібати про чистоту й честь українського імені на чужині. Під час святкування в Аргентині в 1950 році столітніх роковин смерті свого Визволителя генерала Сан Мартіна мав велику честь бути відзначеним листовим признанням до мене від голови Сан Мартініанського Інституту, (призначеного для студії над книгамі і творчістю Визволителя), полковника Е. Дескальєсо, який рівночасно був заступником голови Офіційного Державного Світового Комітету, головою Комітету був Президент Держави (тоді ген. Перон). Це було єдине відзначення для чужинці по походженню. Протягом моєї, вже таки досить довгої — 50-літньої праці для нашої Національної Справи, взагалі, та місцевої спільноти, зокрема крім праці організаційного характеру, приходилося майже постійно займатися такими річима як мальованням декорацій, виготовленням пергаментів, писанням різних відозв, рефератів, промов (дві не раз були видрукowanі на шпальтах місцевої, як української, так і аргентинської преси). Треба було не один раз зазнати ураз і болі — та всеж такі примихи, дорогих споминів є більше і вони дають стимул до дальшої праці до дальшого несення свого обов'язку щокі на це дозволяє здоров'я і сили.

Сьогодні, бажаною вступити в члені Інституту Дослідів Волиня, маю за діль поєнатити себе своїм заслуженим і так мені дорогім землі України на якій мені судилося родитися та на якій я й провів свої дитячі роки і де спомівають останки моїх предків — мой СВЯТИЙ ВОЛИНИ.

133

ПОЕЗІЯ ОДНОГО БУДІВЕЛЬНИКА

З приводу видання двох збірок поезій інж. Кирила Куцока — Кочинського.

Вважають взагалі, що поезія це пристрасть молодості. Молодій людині хочеться виділити надмір почуттів, хочеться розповісти про своє відкриття світу, сказати про речі, які, як йому здається, лише він один пережив і побачив. Згодом приходить охолодження і багато з цих юних поетів стають статешними громадянами, затурченими у прозу життя. У Кирила Куцока — Кочинського, інженери будівельника проживаючого нині в Бухаресті, все сталося інакше. З молодих років він захоплювався будовою, і свою мрію здійснив, як він сам повідомляє у вірші "Звіт-110", керував у сепілетичній Румунії спорудженням принаймні 110 будов — житлових будинків, фабрик, гуртожитків, шкіл, церков. А коли йому проминуло за п'ятдесят тяжких життєвих потрапінь, які йому довелося пережити в той час, змінили його цілком. У нього появилось непереможне бажання сказати якось людям про свій досвід життя — не досвід праці будівельника, на це пригодилося б й проза — просто про досвід свого життя як людини, а коротко і сильно про це може сказати насамперед поезія, яка оминає деталі і залишає суттєве. Адже йому йшлося не про своє життя як індивідуума, хоч і це мало свою вагу, а насамперед про життя його покоління, в душі якого війна і повсякдення післявоєнних років залишили незагоєні рани.

Звичайно в такому похилому віці засвоїти ремесло поета і дійти в ньому зрілості не легко, тим більше для людини пілком іншого фаху і життєвих інтересів. І він став гарцювати шукати літературного середовища, читав жадібно вірші інших поетів які були йому особливо близькі, а головне — писав, писав неперестанно. Перша його збірка вийшла, коли вже йому сповнилося 64 роки і вона носила промовисту назву "Надвечірній заспів". Випустило її видавництво "Літера" в Бухаресті. Друга збірка "Запах неба" появилася нещодавно (1977 року) там же у видавництві для співживучих національностей "Критеріон".

Після вищесказаного можна було б сподіватися, що поезія Кирила Куцока — Кочинського оспівує з нахилом до моралізаторства. Справді, у першій збірці ми ще натрапляємо на деякі твори, в яких являється тенденція розповіді про пережите у прямій формі. Але читання улюблених

Б.І. Антонович, Д. Фальківського, а головне Михайла Зерова — призвичаїли поета до більш витонченого сучасного поетичного вислову.

Але не тільки лектура кращих поетів допомогла йому здіятися на вищій обрії поезії. Вроджений нахил до образного мислення, який в часи молодості привів до законності в досконалі просторові форми архітектури і в красу оздоблень, примушує його і тепер узяти все якскраво, випулко з римопредметно, викликає появу нав'язливих картин і образів. На цій основі виробились у нього метафоричні відповідники почуттів і прагнень — як, наприклад, образ стегу як смітеш років дитинства і молодості, проведеного на Волині, на "Лесиній землі". Це один з домінуючих образів його поезії, до якого він цілий час повертається уявою, численні епігети, якими він його наліває — виражають надзвичайно широкую гаму почуттів, цілий комплекс його увлечень про минуле, теперішнє і майбутнє рідного краю. Але в його поезії часто виявляється і образ лісу, який також має автобіографічну основу, адже серед лісу розгортались найкращі його зрілі роки, зайняті творчою працею — саме тому так любовно описані ліси в румунських Карпатах у вірші "Фраєсів". У другій збірці ми знаходимо образи журавлям, джерел яких і фольклорне і літературне. Вони стають носіями душевних переживань і сподівань поета і проколять майже через всю збірку, непокоячи душу читача своїм носталгіч-

Інж. Кирило Куцок Кочинський

шим зовом. Образи природи формуються в картини, на фоні яких розгортаються певні події і вірші набувають епічності. Іноді ці події символічні і далеко не завжди відповідають реальним обставинам життя самого поета. Блукання в безмежних снігах ("Балада дороги"), плавання по морю ("Тихе плавання"), перебування у батьківській кузні або зустріч з оленем на далекій півночі не буди моментами життя поета, ці картини — випадки уяви поета і їх сила у суголосному ефекті цих образів, вони ремінісценціями, з ширим світлом поетичних уявлень.

Цей нахил до ліро-епічного оформлення ідей привів автора до жанру сонета, широко представленого в другій збірці. Його сонети написані як легко книжний вишуканий мови, оскільки така вимога цього виду поезії, але в них говориться звичайно про звичайну людську долю, про її драматичне напруження, проблиски надії. Знається, саме бажання уникнути сумне, розмачливе завершення розповіді про тяжкі події і приклало поета до вибору цього жанру, який за висловом Франка, вимагає, щоб "при кінці" вірш славив "в гармонію любови". Це відповідає загальному теплому, людському скромному тону його поезії. Тому він і звертається до цього нелегкого жанру, який вимагає ювелірного обробку кожного слова.

Відповідно до тенденції до об'єктивізації, яка стає все більш пряминою в поезії Кирила Кулика Кочиського, у нього появляються і міфологічні мотиви, яким він уміє надати сучасного звучання (вірші "Молитва до Аполлона", "Прометей", "Кроки Єрвдіки", як і вірші: "Плач Йосипа" і "Балада кохання" — у журналі "Нова думка", № 6, і портрети визначних письменників) ("Покли Кобзарю"). Однак читач знайде в нього і любовну лірику, позначену душевністю ("Улюблена", "Любові уклін", "Щем серця"), аскрилі образи недавньої історії, яка настирливо займає його увагу ("Варшава в огні", "Восниа ніч") і світлі, радісні картини сучасності ("Парк на світанку", "Екві радости").

У віршах Кирила Кулика Кочиського спостерігається добре відчуття слова, культура поетичного вислову, багатство асоціацій, широкий діапазон виражень. Вони виявляють нахил до інтроєкції, до роздуму, поважне ставлення до літератури, віру в могутність поезії, яка спроможна протидіяти зоривам зда і зробити життя прекрасним.

Ці вірші не є аматорські вирази, це — справжня творчість.

I.M.

В силу політичних обставин, які склалися після другої світової війни, з України виїхала на чужину друга еміграція нашого народу, яка поселилася в різних країнах вільного світу, а зокрема в Сполучених Штатах Північної Америки і Канаді. Ця нова еміграція позначилася великим піднесенням духової і матеріальної культури в згаданих країнах, включившись до корисної праці тієї еміграції, яка тут уже існувала після першої світової війни.

I. Онуфрійук

Чимало тієї нової еміграції було і з нашої Волинської Землі. Волинцями — народ працьовитий, дружний, товариський, а тому вони встали на новому місці свого поселення відразу організували гуртки волинців, дебото товариства "Волинь", які мали глибоко-патріотичне завдання — сіяти по світі правду про їх землю, публікувати яось друговані праці про Волинь. Між багатьма товариствами "Волинь" постав також у місті Вінніпезі, Канада, Інститут Дослідів Волині, який у минулому році вродило відкриття своє славе і влідніе 25-ліття.

За тих минулих 25 років Інститут Дослідів Волині, разом з Товариством "Волинь" у Вінніпезі, видав друком ба-

тато дуже глибоких і корисних праць з тематикою волинсько-знавства, з історії України тощо. Про це читачі нашого "Літопису Волині" знають з попередніх чисел "ЛВ", читають також про це в ньому ювілейному числі.

На цьому місці хочу тільки нагадати, що волин'яни, згуртовані в Інституті Дослідів Волині, а також в Т-ві "Волинь", волин'яни, що розсіяні по всіх країнах вільного світу за всю що проведено працю повинні бути вдячними найбільше скромній і ширшій людині, голові Товариства "Волинь" інж. І. Онуфрійчукові, який протягом довгих минулих років віддавав і досі віддає увесь вільний час для того, щоб праця волинян продовжувалася.

Правда, допомагають йому в тій клопітливій праці інші його друзі-волин'яни, але він є такою рушійною силою, тим головним механізмом, на раменах якого спочиває вся культурна праця волинян.

Інж. Ілля Онуфрійчук народився на Волині в патріотичній українській родині, де він і провів своє дитинство, вихований в любові до Бога і до свого народу. Середню освіту здобув в українській гімназії в місті Луцьку, агрономічні студії закінчив у Люблині, доповнюючи їх пізніше в Агрономічному Інституті в Дублянах. В роках 1946-48 студіював філологію на історичному — філософському факультеті Франкфуртського Університету ім. Гете.

По закінченні студій інж. І. Онуфрійчук працював у різних ділянках сільського господарства, а також брав чинну участь в усіх здорових проєктах українського національного життя між своїм народом. Він глибоко відчував велику потребу національної свідомості між волинцями ще на рідній землі, а потім також на чужині, а тому для цієї важливої праці він присвятив усе своє життя.

Прибувши по другій світовій війні до Канади, інж. І. Онуфрійчук включився до культурної праці існуючих вже тут національних організацій, а зокрема він завжди брав живу участь в праці своїх братів і сестер волинян. Об'єднаний організаційний хистом, він стає головою Товариства "Волинь" у Вінніпезі, приймає найактивніший udział у праці Інституту Дослідів Волині, своїм зрівноваженим характером змагає до того, щоб ці дві організації волинян творили одну цілість, мали свої спільні наради, також спільну мету, — служили своєму народові широкою працею.

Ті шляхетні мрії інж. І. Онуфрійчука, а також інших його співпрацівників волинян здійснилися. Інститут Дослідів Волині і Т-во "Волинь" у Вінніпезі довгі літа працю-

На святині Митр. Іларіон і І. Онуфрійчук. Митрополит Іларіон висловлює подяку волинцям за видання його праць.

ють разом, вони ніколи в своїй праці не мали жодних непорозумінь. І якщо така шира співпраця існує між волинцями, то це у великій мірі ми повинні завдячувати інж. І. Онуфрійчукові.

Плідна і багатогранна праця І. Онуфрійчука, разом з усіма членами ІДВ і Т-ва "Волинь" позначилася великими успіхами, зокрема в праці видавничій.

Волин'яни видали вже багато цінних праць Митрополита Іларіона, який ще за свого життя високо оцінив що працює волинян, доручивши тільки Т-ву "Волинь" у Вінніпезі видавати і перевидати його твори. Завдяки невислущій праці інж. І. Онуфрійчука, волиняни досі чесно і сумлінно виконували волю Митрополита Іларіона, видавши його 14 праць. В одній своїй праці — "Дохристиянські вірування українського народу" Митрополит Іларіон у передмові дякує І. Онуфрійчукові за допомогу у виданні його творін.

Інж. І. Онуфрійчук є людинною лагідною і толерантною християнського погляду. Він має кристалу чистоту ідей і є бездоганним представником нашої української інтелігенції на чужині.

Тому щиро бажаємо йому ще довгих літ прожити і багатомо йому добрих фізичних і духових сил для великого служіння, яке він виконує.

М. Подворняк

У релігійно-духовному житті українців Канади, його праця відома далеко поза країною, відне місте належить протопресвітеріні др. Сергію Герусові. Здається немас багато осіб серед вітру Української Православної Церкви в Канаді і поза її межами, котрих би діяла не тіснула з великим шкідливим богословсько-духовних основ українського православ'я — з професором о. Сергієм Герусом. Його ім'я відоме теж і широкій громадськості. Отець Сергій все своє життя проводить у віданій праці Української Церкви. Широку душпастирську й громадську діяльність він поєднує з педагогічно-науковою роботою. Ця праця протягом останнього 25-ти ліття тісно пов'язана з Колегією св. Андрія у Вінніпезі і її діяльністю. Особливою заслугою о. Сергія є ті зусилля, які він докладав вже кілька десятків літ, щоб належно й на відповідному рівні виховувати нові кадри священників для Української Православної Церкви.

Довголітню і плідну працю протопресвітера Сергія Геруса в Українській Православній Церкві, як священнослужителя так і великого педагога і вихователя, було належно оцінено і відзначено. Отця Сергія було наділено почесним ступенем Доктора Богослов'я. Урочиста конвокація відбулася у Колегії св. Андрія при Манітобському університеті дня 9-го листопада, 1975 року, де теж о. Сергій вголос конвокаційну мовову дивовідь на тему: "Питання про Богонатхненість Св. Письма".

Отець Сергій народився, зростає і довший час працював на Волині. Недаліке місто Корнець, де він народився, відоме своїми історичними пам'ятками, багатьма церквами та двома монастирями. Навіть Богдан Хмельницький не поминув корнецьких святинь, а йдучи від Берестенка, зайшов із військом поможитися у Корнецький монастир. Сергій ще з дитячих літ захоплювався монастирськими відправками та чудовим світом монашеским. Ця духовна атмосфера не залишалася без впливу на його формування, коли по закінченні реальної освіти з відзначенням, молодий Сергій вирішує вступити на богослов'я. Закінчивши Волинську Духовну Семінарію у Кремені, він поширює богословську освіту на Православних Студіях при Варшавському університеті.

о. др. С. Герус

У 1923 році він одружився з Анною Борельких та прийняв аскетичну. Рукоположення довершив Митрополит Єпископ Православної Церкви в Польщі — Блаженніший Діонісій. Отця Сергія призначено настоятелем Свято-Покровської парафії в Почаєві.

Почаїв, як відомо, з давніх-давен славиться на широкій своїй святині — Почаєвською Лаврою, де зберігається чудотворна ікона Божої Матері та П'ятицього Стопа, як теж моли св. Іова. Отже Почаїв був центром православних не тільки Західних Земель України, але всіх православних у тодішній Польщі. До Почаєва щороку сходилося на прощу тисячі народу. Сюди з'їжджалося численне духовенство і архидієри. Завдяки цьому о. Сергій був добре знайомий в духовних колах. А гостинний дім отця і добродійки Анни був відомий кожному, хто хоч раз побував у Почаєві. Тож вони мали широкі зв'язки, які подекуди ще й сьогодні підтримують.

Значимим, що ролі Почаєва великою мірою спричинилося до дальшого духовного росту о. Сергія, який і так постійно поширював свою духовну освіту. Виявляло це тоді

власні функції. Він спершу був наступником декана, а потім деканом Почаївської округи. Довгий час він був духовним старшим. Скоро о. Сергій був нагороджений всіма Священственими нагородами, і Священним Синодом возведений у протосрейство.

Пізніше о. Сергій перенісся на парафію Блаудів на Рівщині, де його і застала Нім'є Світова війна.

В атмосфері польської опресії о. Сергій активно вживався в різні ділянки культурно-освітнього і суспільно-громадського руху волинян, а, зокрема, він національно-усвідомлюючи працював серед молоді.

Під час II-ї Світової війни у Волинь, як і інші українські землі, опинилася під більшовицькою, а потім під німецькою окупацією. Розпочалася визвата боротьба українського народу за свою самостійність уварі з політично-визвольним рухом, на Волині сільно поширився національний церковний рух. В наслідок цього Волинь поділилася на дві юрисдикції: автономну з митрополитом Олексієм, і автокефальну з митрополитом Полікарпом на чолі. Останній Сергій дуже активно включився у цей визвольний рух. Він відразу перейшов до юрисдикції митр. Полікарпа, будучи на парафії у Золочині, поблизу Луцька, а незадовго перейшов до Луцька, де тісно співпрацював з митр. Полікарпом як член Церковного Управління. Тому, що Українська Автокефальна Церква була суто національною Церквою та співпрацювала з визвольним рухом і українським підпіллям, окупанти безоглядно її поборювали. Так, що праця священників була надто небезпечною — багато з них погинули життям як закладники тощо. Незважаючи на всі небезпек о. Сергій не покинув праці на Рідних Землях, аж до часу вже неминучої більшовицької загрози. Тоді прийшлося покидати Волинь і йти на скитаєцтво.

Коли у післявоєнній Німеччині митрополит Полікарп обняв духовну опіку над православними українцямими британської зони та покинув до праці Церковне Управління, о. Герус знову увійшов у склад Церковного Управління Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ), і працював аж до свого виїзду в Канаду. Як призначення та віддану працю Собор Єпископів УАПЦ у Мюнхені 1947 року нагородив його митрою.

Завдяки старанням Консисторії УГПЦ Церкви 1950 р. о. Сергій прибув до Канади. Тут він розпочав свою працю викладами на Літніх Курсах в Інституті Могилі у Саска-

туві. Церковною парафією о. Герус євразійців, який він був настоятелем церкви св. Миколая і Своборі св. Покрови у Вінніпезі, церкви св. Покрови у Форт-Вільямі та Каплиці при Колегії св. Андрія.

Він теж сповідував різні адміністративні функції та є членом багатьох комісій і комітетів. Наприклад, він був наступником голови Президії Консисторії, Членом Церковного Суду, головою Ревізійної Комісії Консисторії тощо. Він є членом Богословського Товариства, що заснував помісний митрополит Іларіон, і яке сьогодні носить ім'я Іларіона.

Останній Сергій тісно співпрацював з митрополитом Іларіоном. Багато допомагав йому у видавничій праці, працював у Комісії по Перекладу Богослужбових Книг від самого початку її створення митрополитом. Часто дораджував митрополитові у справах перекладів та був близькою йому особою. Митрополит Іларіон обрав о. Сергія своїм духовником. Церква оцінила працю о. Геруса і нагородила його протосрейством, а в 1973 р. з нагоди 30-літнього ювілею священслужіння — спеціальною грамотою УГПЦ.

Хоч як важлива праця протосреєтера Сергія для Української Православної Церкви, якій він присвятив уже більше як пів століття життя, свій запал і силу свою душу, а все ж головне місце о. Сергія в історії Української Церкви, а зокрема в історії УГПЦ Церкви в Канаді — це у вихованні нових кадрів українських православних священників. Записався він в історію Української Церкви як великий вихователь і вчитель. Цій справі о. Сергій присвятив не лише свій педагогічний талант і лекторський хист, але свою величезну ерудицію.

Коли в 1951 р. митрополит Іларіон обняв провід УГПЦ і очолив Колегію св. Андрія, він, знаючи о. Сергія ще з Європи, задрозив його до професорського складу цієї високої Богословської школи. Спочатку прикладлося навіть доїжджати, краще було, коли о. Сергія переведено у Вінніпег. Але у 1967 р. його було призначено на постійно до Колегії св. Андрія у склад Богословського Факультету та настоятелем Каплиці і духовним опікуном студентів-Богословів. Незважаючи на свій вже похилій вік, протосреєтер Герус працює тут і дотепер. Викладаючи на Богословському Факультеті, він водночас бере участь в інших діяльних життях і праці Колегії та на протязі чверть століття сповняв багато функцій і займав різні становища: він був Діаконом і Деканом Богословського Факультету, се-

членом багатьох комітетів.

Отець Сергій має чималий науковий доробок. Це член Богословської комісії і статті, з історії Церкви, Святого Письма, праці з історії Української Автокефальної Церкви, скритих богословських лекцій, збірки проповідей, статті з життя Волині. Серед інших публікацій є кілька підручників для недільних шкіл, **Богослуження Православної Церкви**, **Священна Історія Нового Заповіту**, **Огляд Історії Старого Заповіту**, **Службник УГПЦ** і ін.

Отець Сергій завжди живо цікавився і цікавиться працею волинян та дослідями, пов'язаними з Волинню. Він активно включився у працю Інституту Дослідів Волині від самого початку його заснування, а теж є членом Товариства "Волинь". Опінуючи його працю, Інститут Дослідів Волині з нагоди 50-ліття священнослужіння о. Сергія нагородив його Почесною Грамотою.

Вийшовши із відомої православними традиціями Волині і її твердині Почаєва, о. Сергій Герус переніс і до Канади великий інтерес до справ Української Церкви і, передусім українського православного богослов'я. То ж кожний, хто ближче цікавиться питаннями Колегії св. Андрея і новими кадрами богословів, виявить чималий вплив виховання О. Сергія та не бай дуже поливється на ті духовні поштовхи, які вони срийняли від свого вчителя і вихователя у процесі формування їхніх богословсько-духовних основ.

На цьому місці побажаємо нашому дорогому сеньйорові, проф. др. о. Сергію Герусові, сил і витривалості, щоб дожив бачити не тільки плоди своєї праці, які вже, як сказано, існують, але й плоди тих, яких він з любов'ю чихав і шиховує.

Г.Г.Г.

Зліва: Ректор Університету д-р П. Торляксон вручає докторат членові ІДВ мист. Леоніду Молодожану, 20 квітня 1974 р.

ПРОТОПРЕСВІТЕР АНАТОЛІЙ ДУБЛЯНСЬКИЙ

Грудня 9-го м.р. сповнилося двадцять п'ять років плідної настирської діяльності протопресвітера Анатолія Дублянського, настоятеля Хрестовоздвиженської парафії в м. Новому-Ульмі та парафії в Інгольштадті і в старечому притулку в Дорнштадті біля Ульму.

Наш Ювіляр народився 11 листопада 1912 р. в оселі Перетоки біля станції Олика на Волині, в родині іконописця і його дружини Неонди з роду Швед. В час першої світової війни родина Дублянських зазнала долі біженців, а повернувшись 1918 р. на Волинь, оселилися в м. Луцьку. Тут Анатолій Захарович учився в гімназії, яку закінчив 1930 р. В 1931 - 1933 рр. він учився в Віленському університеті, студіював історію на гуманістичному факультеті. По трирічній перерві, спричиненій несприятливими матеріальними обставинами, далі студіював з 1936 р. на тому ж факультеті Варшавського університету і в 1938 р. закінчив його з титулом магістра філософії в ділянці історії.

В студентські свої роки А. Дублянський почав журналістичну працю. Писав статті краєзнавчого й церковно-історичного характеру, які друкувалися в різних українських періодичних журналах і часописах, а зокрема в церковно-релігійних журналах "Шлях" (в Луцьку) та "Черква і Нарід" (у Крем'яні). В 1934 р. написав і видав друком коротку історію міста Луцька. Після закінчення студій працював у музеї і частинно в шкільництві, а опісля як журналіст.

Далі — тернистий шлях життя і діяльності в емігрантських умовах. А. Дублянський 1944 р. опинився в Австрії, а з 1945 р. — в Німеччині. Сповнений релігійною свідомістю, що виросла з його любови до Церкви, любови заціпленої йому ще в дитячі роки глибокорелігійними батьками, він став активним співчасником православно-церковного життя, що організувалося після закінчення війни по всіх таборах громадах українців-емігрантів у Німеччині, життя Української Апостофальної Православної Церкви. Після організаційної церковної праці, як секретарство в Парафіяльній Раді Свято-Покровської парафії в м. Регенсбурзі в 1946 р., А. Дублянський, перебуваючи опісля у санаторії, кілька років виконував обов'язки дяка при прот. О. Семеновичу, що обслуговував православних українців у санаторіях в Амберзі, а опісля в Гавтігу. В 1950-51 рр. організує парафію УАПЦ в переписільному осередку в Лютензе, біля Міттенвальду, в Альпах.

Восени 1951 р. А. Дублянський одружується з паніною Євгенією Більо. Того ж року, після відповідної підготовки,

Протопресвітер Анатолій Дублянський

8 грудня в м. Мюнхені Архiepіскоп Ніканор Абрамович (пізніше Митрополит УАПЦеркви) висвятив його на диякона, а 9 грудня — на священника.

Наш Ювіляр прийняв на себе обов'язки настиря з новим усвідомленням ваги цих обов'язків і віддався цим обов'язкам з усією властивою йому енергією та ревністю, як це бачимо в його двадцятирічній діяльності. З 1952 р. й до року 1970-го він був настоятелем парафії в Лялльсбурзі й обслуговував ще парафію в Регенсбурзі та декілька парафій в Амберзі і Пассау, а з 1962 р. — парафію в Інгольштадті. За цю працю Митрополит Ніканор у травні 1956 р. підвищив його в сан протосерія. Того ж року на Церковному Соборі в Карлсруе протосерія А. Дублянського обрано членом Ради Митрополії УАПЦеркви. На Церковному Соборі 1969 року в Оттобрунні, біля Мюнхену, його було обрано в члени Вищого Церковного Управління, в якому він виконував обов'язки секретаря. Рок 1970 нинішній Митрополит УАПЦеркви Владика Мстислав призначив прот. А. Дублянського на парафію в Новому-Ульмі, крім якої він обслуговує й тепер, як уже сказано, парафії в Інгольштадті і в старечому притулку Дорнштадту. Церковним Собором 1973 року в Парижі його знову обрано до Вищого Церковного Управління і 1-го липня того року він, з волі Митрополита Мстислава, став, і нині є головою цього Управління та підвищений у сан протопресвітера.

З перших днів свого священства о. А. Дублянський розпочав заходи щодо заснування пресового друкованого

органу УАПЦеркви. І хоч умови для цього були несприятливі, ініціатива о. А. Дублянського була зреалізована. В кінці вересня 1952 р. вийшло з друку перше число журналу "Рідна Церква" за вересень-жовтень під його редакцією, вже двадцять п'ятий рік, спочатку як двомісячник, а з 1958 року — кварталником. Серед різних статей у цьому журналі багато статей церковно-історичного характеру та інших самого о. А. Дублянського, часто підписаних лише ініціалами, а то й без жодних підписів. Зокрема в 1962 р. вийшли друком дві його праці "Українські святі" і "Тернистим шляхом" (про життя і діяльність Митрополита Нікалора Абрамовича).

Ісус Христос, береже Свого слугу протопресв. Апатолія Дублянського, нехай обдарує його здоров'ям і довголіттям для дальшої праці на добро і славу Української Православної Церкви.

о. ДБ

НОВИЙ СВЯЩЕНИК — ВОЛИЯНИН.

В році 1975 був прийнятий до складу духовенства УАПЦеркви в Канаді священник о. П. Шадурський й влітку Консисторією УАПЦеркви був призначений настоятелем 12 громад в Саскачеванській провінції з осідком в м-ку Гасс.

О. П. Шадурський нар. 29-го січня 1914 року в селі Старожуків на Волині. Гімназію закінчив в Рівному, після вступив на студії до Львівської Політехніки, які й закінчив в році 1939. Тоді доповнював свої студії на Львівському університеті, але з огляду військових подій, був змушений студії залишити. Мав бажання розпочати теологічні студії на Варшавському університеті, але також військові події були перешкодою тому.

Будучи дитиною глибоко віруючих батьків, ще юнаком мріяв стати священником і відома подія поповнення ікони Божої Матері в Більові на Волині, якої він був свідком, остаточно затвердила в нього думку стати священником.

Митрополіча нагородна Грамота, що була вручена волинцям із святувими 25-ліття ІДВ і Т-ва "Волинь"

О. П. Шадурський й добродієва Марія.

ком на рідній Волині, а при тому також нести селянам освіту в галузі сільського господарства.

Працюючи агрономом під час німецької окупації на Волині, він у вільні хвилини перебував при бл. п. Спискоді Платону, який знає, що П. Шадрський має бажання бути священником, вчив та передавав йому основні знання православного священника й перебуваючи вже на еміграції в Німеччині бл. п. Спискоді Платон, висловив бажання рукоположити його в священники, однак він відмовився від такого почесного звання.

Перебуваючи вже в Америці, він завжди цікавився церковним життям і брав у ньому активну участь і по переконанні, що духовно й знайомий він відповідає бути священником та бачучи певну потребу в священниках, він остаточно постановив бути священником і це його бажання задовільнив Архистрокоп Андрій Куцак, який в році 1969 в соборі Діброрні в Америці, рукоположив його в діякони, а на другий день в священники, а тим самим сповнилася його та його батьків життєва мрія бути йому воїном Христа.

По рукоположенні він був назначений настоятелем Собору Івана Сучавського у Вінніпезі, а згодом з переконання, що УГПЦерква в Канаді є найбільшою релігійно-національною твердинею у світі, перейшов на її пліч і Консисторією УГПЦеркви був призначений на церковний округ до Гассе.

Минає вже другий рік о. Павло серцем і своїм розумом виконує свої обов'язки священнослужителя серед вірних в так багатьох громадах нашої рідної Української Греко-Православної Церкви. Він як ширій патріот-священник найбільше віддається служінню на церковній ниві й національним усвідомленням своїх парафій, а також в галузі рідного шкільництва. І завдяки о. Павлові за так короткий час було перепроваджено декілька релігійно-національних свят і занесення освіти й культури він був відзначений державною нагородою Уряду Саскачеванської провінції. Крім того він особисто виділяє на високому рівні релігійно-національний місячник.

На закінчення треба додати, що всебічним помічником о. Павлові є добродійка Марія, яка закінчила Віденську Консерваторію, провадить церковні хорі, академії й є вчителькою української мови в недільних і державних школах.

ПРОТОІЄРЕЙ МИКОЛА ГАЮК

Прот. Микола Гаюк, син дяка Гордія та Евдокії з дому Мельник, народився 1 жовтня 1910 року в селі Романові, Луцького повіту на Волині.

По закінченні середньої освіти, працює у сільсько-господарчих і кооперативних установах у Луцьку та Романові. Там він належить до Пласту, "Просвіти, та "Сільський Господар." Був кореспондентом "Волинської Неділі" та дописував у часописах, що виходили в Луцьку.

В зв'язку з націоналістичним процесом на Волині, в 1932 році був ув'язнений поляками.

Після німецько-польської війни в січні 1940 року прибув до т. за. Генеральної Губернії, та в місті Біла на Пільншпо працює у сільському господарстві. В листопаді 1941 року прибув до Берліна та поступив до праці в Українське Національне Об'єднання і провадить книжний склад до кінця квітня 1945 року.

По капітуляції Німеччини в травні 1945 року прибув до Бад-Кіссінген, а в жовтні того ж року переїхав до Ерлангену, де в університеті студіює суспільно-економічні науки, та в місті Фюрті, Баварія працює в КоДУС-і як книговод.

о. прот. М. Гаюк

П.Ш.

В році 1947-48 перейшов на студії в Богословській Академії УАПЦеркви в Мюнхені, та продовжує студії суспільно-економічні й право в Українському Вільному Університеті. В тому часі належить до студентських організацій, є членом Українських Політичних В'язнів і Співки Українських Журналістів. 26 березня 1960 року в Карльсруе, Владикою Ніканором, Митрополитом УАПЦеркви, висвячений на священника, та обслуговує парафію: Ерлнген, Нюрнберг, Амберг і Регенсбург.

Прот. М. Гаюк співпрацює в українській пресі, пише статті на історично-церковні й релігійні теми. Є членом-кореспондентом Інституту Дослідів Волині в Канаді, та основоположником Т-ва "Волиня" у Німеччині.

В 1968 році о. М. Гаюк видав друком короткі спомини про УНО, як причиню до історії української еміграції в Німеччині.

Від липня 1970 року, прот. М. Гаюк провадить Адміністрацію В-ва журналу "Рідна Церква" — орган УАПЦеркви в західній Німеччині.

Що закінченні Надзвичайного Собору УАПЦ в Парижі, під час урочистої Соборної Архирейської Служби Болжі, в неділю 1 липня 1973 року, Владикою Митрополитом Мстиславом, о. М. Гаюк був нагороджений протоієреєм і золотим хрестом, за жертвенну й корисну працю для Української Автокефальної Православної Церкви.

М. Г.

СТЕПАН РАДІОН

(Журналіст, письменник, рецензент — критик)

Степан Радіон народився 24.7.1912 р. в селі Сильному тієї ж волости, Луцького повіту на Волині. Народив школу закінчив у місті Оліці, середню — в Луцьку. В Австралії закінчив Австралійську Школу Журналізму, отримавши диплом. Дійсний член Інституту Дослідів Волині, у Вінніпезі, Канада, член Об'єднання Українських Письменників в емігрі "СЛОВО", звичайний член Наукового Товариства ім. Шевченка в Австралії, автор двох збірок оповідань — "Новий похід" і "Микола Береза". На обидві збірки були прийнятні рецензії.

Дотепер друкувався в "Єдності", тижневик, Аделаїда (статті, оповідання); у "Вільній Думці", тижневик, Сідней (статті, нариси, оповідання, фейлетони, репортажі, силь-

Ст. Радіон

ветки, рецензії); в "Українці в Австралії", двотижневик, Мельбурн (статті, репортажі, оповідання, новелі); в альманасі "Новий обрій", Мельбурн (новелі й переклади новел з англійської мови); у "Літописі Волині", збірковій волинознавства, Вінніпег (нариси); у "Визвольному Шляху", науково-літературному журналі, Лондон (оповідання, нариси, новелі, рецензії, вірші); в "Українському Самостійнику", місячник, Мюнхен (рецензії); в "Шляху Перемоги", тижневик, Мюнхен (рецензії, статті); в "Сучасності", журнал літератури, мистецтва й критики, Мюнхен (рецензії); у "Києві", літературно-мистецькому кварталнику, Філадельфія (рецензії); в "Церкві і Житті", суспільно-громадському часописі, Мельбурн (оповідання, новелі, переклади новел з англійської мови, вірші, статті, репортажі й хроніку) та багатьох інших виданнях.

Д-р Юл. Мовчан у "Світлані", ч. 11-12, 1970, Торонто, в статті на тему: "Австралія очима українського поселенця", критикуючи "Миколу Березу" Степана Радіона, пише, що його твори написані цікаво й захоплюючі, і тому сподіваємося, що він збагатить українську літературу на

оповідь. Не однією зоркою своїх цікаво написаних

На початку нашого перебування в Австралії тутешні часописи поміщували наклепницькі статті на українців. Степан Радіон, проживаючи тоді в Турадіні (1951-54), посилав (передусім до "Сайту" й "Геральду") англійською мовою багаті сиростовані та інформативних листів.

Підсумки невтомої праці Степана Радіона такі: белетристика і сподаги — 24; рецензії і огляди та критичні статті — 156; часописні репортажі, статті, дописи й хроніка — 146. Здається, що він єдиний з поселенців в Австралії вже 20 років збирає та опрацьовує бібліографію тутешнього українського друкованого слова, яку друкують альманах "Північне сяйво" в Канаді.

Степан Радіон належить до групи літераторів, які в своїх творах проводять ідею здобування усього в житті **не плачем, а мечем**. Він виловлює і малює з українського й взагалі людського життя позитивні та виховні моменти. У нього, як і в усіх письменників і поетів цієї групи, добро мислять завжди перемагати зло. Тим самим він впливає в душу читача надхнення до боротьби за свою правду, силу йти правильним життєвим шляхом та віру в перемогу добра над злом.

Як рецензент, Ст. Радіон уже здобув собі визнання за глибокі й змістовні рецензії. На його фахові рецензії покликається навіть "АЗБУКОВИК" (коротка енциклопедія української літератури) у Філадельфії в гаслах на твори, про які він висловлював свої критичні думки.

Як видно з наведених тут назв часописів і журналів, у яких Ст. Радіон друкувався, він є вже відомим безперейним працівником на українській літературно-культурній ниві для українців, поселених по всіх частинах світу. Бо ж немає такого закутка на світі, де не поселились українці, щоб туди не доходив якийсь із згаданих часописів чи журналів.

Крім цього, Степан Радіон працює над перекладами мистецьких творів англійськомовних прозаїків. Уже має перекладених близько 40 новел і оповідань австралійських, американських і англійських письменників.

Залишається ще з нагоди 60-ліття побажати Степанові Радіонові міцного здоров'я та сил до улюбленої праці, яка являється змістом його життя.

С.Р.

У ПАМ'ЯТЬ ТИХ, ЩО ВІДИЛИШІ ВІСНІСТЬ

СЛ. П. О. ТИТ ЯКОВКЕВИЧ

У неділю, 23 червня 1974 року, у місті Вінніпезі упокоївся в Бозі, на 97-му році праведного життя, **ПРОТО-ПРЕСВІТЕР ТИТ ЯКОВКЕВИЧ**. Народився о. Тит 15 квітня 1878 року в селі Синьові, повіт Ковель, на Волині.

Сл. в. Протопресвітер Тит Яковкевич

Після початкової освіти в родинній школі, записується він до Духовної Школи в Ширгороді на Поділлі, закінчує тут 4 класи навчання і поступає тоді до Духовної Семінарії в Кам'яній Подільській.

По закінченні богословської освіти, а згодом і після одруження в 1901 році із Софією Рогозицькою, отримує 18 лютого 1905 року дияконське рукоположення від Пресв. Амвросія, Єпископа Крем'янецького, — а після успішного зложення священничого іспиту в листопаді 1913 року приймає рукоположення в сан священника, 19 грудня 1913 року, від Преосв. Єпископа Діонісія, Єпископа Крем'янецького.

Працює для рідної Церкви починає в 1898 році як учитель парафіяльної школи в селі Мала Клітенка, а в 1905 році — як диякон в тому ж селі. Від 1907 до 1913 року працює о. Тит як диякон і учитель співу в селі Чернилівка.

Ставши священником, сповняє душпастирські обов'язки як настоятель церковних громад в таких місцевостях Волині й Полісся: Юськівці, в рр. 1914-1916; Паньківці, в рр. 1916-1922; Киселині, в рр. 1922-1925; Пульмо, в рр. 1924-1935; Рашні, в рр. 1935-1938; Микulichі, в рр. 1939-1942; Катедральний Собор у Володимирі Волинській в рр. 1942-1944.

В часі 2-ої світової війни, перед повторним захопленням України советськими арміями в 1944 році, залишає з болем серця о. Тит рідну Волинь і з численними тисячами других українських біженців подається до Західної Європи.

Після припинення воєнних дій весною 1945 року, оселяється о. Тит тимчасово у великим таборі українських біженців у місті Регенсбург, у Баварії, де — разом із сином-священником, о. Борисом — поділяє душпастирські обов'язки в таборній парафії і в школах того міста.

В листопаді 1948 року приїжджає о. Тит, разом з о. Борисом, до Канади, і з доручення Проводу Церкви приймають обидва 1949 року в свою душпастирську опіку велику парафію Шіто в Саскачевані, в якій потрудилися успішно продовж 14 років.

Коли в травні 1963 року годішній Ієромонах Борис, син о. Тита, був возведений в сан Архидіакона Української Греко-Православної Церкви в Канаді і замешкав у Вінніпезі, тоді й о. Тит залишив активну душпастирську працю настоятеля громад в Шіто та перебрався до Вінніпезу.

Відають хворого о. прот. І. Яковлевича — Архидіакона Борк і голова Т-ва "Волинь" І. Онуфрійчук

Проживаючи у Вінніпезі, як запасний священник з уваги на поважний вік, покійний о. Тит завжди був готовий послужити ще активно там, де вилікала потреба. Через багато ще років виїздив для обслуговування під-Вінніпезьких громад та дуже часто й радо, — будучи ще при кращих силах, — помагав у душпастирських обов'язках при катедрі Пресвятої Тройці у Вінніпезі.

Поруч душпастирської праці займався о. Тит з великим замишлянням і церковним співом, до якого любов прищеплював своїм парафіянам, — а під час побуту у Вінніпезі — студентам теології в Коледжі Святого Андрія. Великий свій вклад пожертвував о. Тит і в уклад Церковного Уставу, доводячи його до 1978 року, тобто до 100-річчя свого народження.

Бл. п. Протопресвітер Тит пройшов довгий і багатий і в трудні переживання вік українського священника-патріота. В 1937 році повдівся, а воєнні переживання від 1939

родинного гора. Сюди належать — трагічна смерть перших закінчених війни невістки Євгенії й онуки Валентини, а далі й — дочки Ольги й зятя — нізмішого Євкопа Олександра.

Як священник Української Православної Церкви, покійний о. Тит був зразком високо-культурного й здійснюваного душпастиря, гідним прикладом для наслідування всім іншим.

Син

СЛ. П. ПЕТРО КАЛІЩУК

Дня 19-го травня 1974 року в наслідок трагічного випадку упокоївся в місті Монреалі сл. п. Петро Каліщук.

Народився 15-го жовтня 1922 року в селі Нова Вижева, повіт Ковель на Волині. Батько його Павло Каліщук помер давніше, а мати Анна живе вдома в Україні — на Ковельщині.

Сл. п. Петро закінчив на батьківщині 8-класову початкову школу та технічний курс навчання середньої освіти. З відступом німців з України виїхав на еміграцію до Німеччини, де проживав в містах Ганновері, Гамбурзі, Фаллінгботелі, Берген-Белзені та вкінці — в українському таборі Мунстері коло Гамбургу. Звідси 1951 року виїхав до Канади, куди його спровадила родина Антона і Феодосії Панасюків з Вотерфорду, Онтаріо. Будучи ще змалку людиною надзвичайно віруючою, брат Петро (як його шанували кликали студенти-теологи в Коледжі Св. Андрія) в 1952 році вступає до Коледжі Св. Андрія у Вінніпегі та закінчує з відзначенням ліценціата теології 4-річний курс в 1956 році. Після цього працює деякий час в Консисторії УГПЦК, але, на прельюційний жал, не працював тут довго, бо в 1957 році стає жертвою загрозливої хвороби, яка лише час до часу випускала покійного Петра з своїх невольних кайданів.

Остання покійний в глибокому смутку на рідних землях свою стареньку матір та братів Григорія і Миколу з родинами, сестру Ольгу з родиною, а в Канаді двоюрідного брата Петра Каліщюка з родиною в Га-

Сл. п. Петро Каліщук

мільтоні, а також свого дуже близького приятеля ще з дитинства — Петра Цехона з родиною в Торонто.

Петро Каліщук був дійсно людиною, створеною на образ і подобу Божу — ширю віруючий, скромний, тихий, терпеливий, повний любови до свого ближнього — не на словах, а на ділі. Одночасно був також дійсним воїном Господа нашого Ісуса Христа — завжди заступався за правду й справедливість, ніколи не страхувалось наслідків. Любив проповідувати та поширювати слово Боже та як правдивий проповідник завжди носив з собою найціннішу книгу в світі — Заповіт Господа Ісуса Христа. Видно, що лише сам Господь Бог так зводив, що покійний не міг служити при Престолі Господньому — стати священником!

Похоронні відправи відбулися в церкві Св. Юрія в Монреалі-Лянгі. Відправили отці: протопресв. д-р В. Слюсар, миграт. Е. Чижів та Ігор Кутан.

Після цього тіло покійного було перевезене до міста Гамільтону, де в похоронному заведенні Всес. отці Олександр Костюк та Богдан Горгіца відправили тіло, в співучасті родини та численних приятелів, на місцевий цвинтар. Віримо усі, що Всемилостивий Господь Бог, до-

Істисті брата Петра співслужили при Його Небесному Престолі! Вічна Йому Пам'ять!

Пам'яті Петра П. Калішука

Таких як Він — із світом серед дня
Треба шукати в наш зловісний час.
Вільність людей — були йому рідня.
Він був Душа найкраща серед нас.

Бо все життя його було — Господь,
Він все читав, молився беззастанно
І не шукав в житті собі вигод,
А ближньому віддав, хочби й останнє.

Він був світліньок, був він сілє землі,
Бо Слово Боже сіяв, де шик міг,
Добрь робити він не йшов, а біг,
Де лиш в біді були дорослі, чи малі.

Стояв він вище суети мирської
І жин: десь так, як наш Скорода.
Моливсь, трудивсь, в душевнім був спокої,
Навіть, якщо траплялася й біда.

Боявся він Одного тільки Бога
І не дививсь ніколи на "лице".
Стояв за Правду завжди, якомога —
Можливо мав і ворогів за це...

Матусь Рідна — вся його розрада.
Моливсь за неї і писав листи,
Яким вона була сердечно рада.
Хай Бог допоможе їй все це знести!...

Його відхід неясний, в мряковині...
Багато з нас лишинилис дещо винні.
Моя ж вина лишинилася ота...
Що на останнього не відповів листа.

о. Олександр
26. 5. 1974.

З недавнього минулого Волині:

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ МУЧЕНИКІВ

Отць Протоерей Володимир Мисечко, вихованець Волинської Духовної Семінарії в м. Крем'янци. Був він настоятелем і деканом в м. Горохові на Волині. Як душпастир визначався він ширюю любов'ю, а зокрема був дуже вразивим на всяке людське горе. Стоючи в обороні свого народу, він не заважав піти до гебітскомісара в Горохові і відважно вказати йому на всі злочинства німецької адміністрації супроти українського населення. Але, думки його не промовчили до серця жорстокого генералкомісара Волині Шене, бо о. Мисечкові наказано було негайно вийти з Горохова до Рівного. Працює він в Церковному Управлінні ВАЦК рівенської дієцезії при Владисі Платонові. Був під постійним наглядом німецької поліції, аж до свого арешту і трагічної смерті-розстрілу. Отць Мисечко був великий душпастир-патріот і в розквіті молодого життя закінчив він смертю повільного християнського і народного мученика з руки німецького Гестапо, дня 15-го жовтня 1943 року в Рівенській в'язниці. Тіло покійного спалили жорстокі вороги і могли навіть не залишитися. Але, пам'ять наша про нього житиме вічно в наших серцях.

Отць Андроник Галабурда — походив з с. Дермань на Західній Волині. Всією душею він хотів послужити для своїх братів в Україні, що довго терпіли від безбожної влади. Був він настоятелем в с. Велика Галгоц на Заславщині. Два рази був заарештований німецьким Гестапо, за відправу бугослуження в жинна та відслідкування національного гніму на одній парафіяльній імпресі, що дало певним підставу заплідзрити його в зносинах з національними постанцями в Західній Волині. Проваджений разом з 70-ма українцями з Бернадиської в'язниці до смертної ями, о. Галабурда мужньо підбадьорював словами Господньої молитви, ослабленим духом. З молитвою і зі словами "Нехай живе вільна Україна" він закінчив своє молоде життя після двох років священства. Розстріляний німецьким Гестапо в місяці жовтні 1943 року в м. Заслав'ї на Волині. Отць Галабурда був великим душпастиром-патріотом і загинув мученицькою смертю з руки жорстокого окупанта. Нехай ці рядки будуть земним поклоном перед його святими тінями!

СВ. П. ОЛЕГ ШТУЛЬ — ЖДАНОВИЧ

Діємося сумною вісткою з членством Інституту Дослідів Волині і Г-ва „Волинь” та зо всіма земляками, що в п'ятницю 4 листопада 1977 р. в Торонті, Канада, відійшов у вічність світлої пам'яті

ОЛЕГ ШТУЛЬ — ЖДАНОВИЧ

Голова Проводу Українських Націоналістів, Член Київської Похідної Групи ОНУ в 1941 році, головний редактор „Українського Слова”, органу ПУН в Парижі, прихильник і співробітник Інституту Дослідів Волині.

Олег Штуль-Жданович народився 1 липня 1917 року у Дюпичах на Волинському Поліссі на Житомирщині, в родині священика, де провів своє дитинство. Середню освіту здобув у Духовній Семінарії у Крем'яні, яку завершив 1934 року дипломом магістра філософії у Варшавському університеті. О. Штуль був активним членом Української Студентської Громади та української колонії у Варшаві.

Ще студентом він почав дописувати до українських журналів, а його стаття про 20-річчя Української Національної Революції, що появилася 1937 року у „Віснику” Д. Донцова відкрила йому шлях у публіцистику і літературу. На цьому відтинку він познайомився з Оленою Телігою і Євгеном Малапюком, а згодом включився в ідеологічне середовище О. Ольжича, і 1939 р., ставши членом ОУН, активно працював у Культурній Референтурі ПУН. З рамени останньої О. Штуль редагував альманах „Літаври”, в якому появилася його стаття — конспект історії України „Віки говорять”, яку 1941 року ОУН видала у Києві окремим виданням накладом 50.000 примірників. Ця синтетична праця кілька разів перевидавалася на еміграції.

У 1939-1941 роках референт культурних справ у Тернопільській Екзекутиві ОУН в Генеральному Губернаторстві, він випрошував кадри, які готувалися до повороту в Україну. Призначений до Київської Похідної Групи ОУН, він завдавав культурно-референтурю в Центральному Керівництві ОУН Середньо-Східних Земель України. На цьому становищі взяв участь у Конференціях Активу ОУН у Києві і в Почаєві у 1942 році. З початком 1943 року призначений представником ОУН до штабу УПА під провідом альманаху Т. Бульби, в радах якої перебував до листопада 1943 року. Арештований разом з Т. Бульбою гестагоном, його заслано

Олег Штуль-Жданович

до концентраційного табору у Саксенавзен. В серпні 1945 року одружився з Катериною Кобилко в Гостярі.

Після закінчення війни О. Штуль віддається повністю праці в ОУН, головні видання її діяльні. З 1948 року, переїхавши до Парижу, він редагує відношене „Українське Слово”, остаючись на становищі Головного редактора офіційного ПУН близько 30 років. Очолюючи Референтуру преси й інформації ПУН, О. Жданович скеровує увагу Націоналістичного Руху на розвинуті процеси в Україні, наголошуючи вагу крайової політики та культурних проблем української діаспори. З-під пера О. Штуля-Ждановича вийшли тисячі статей, відважно порушуючи суттєві аспекти визвольної боротьби. Крім „Українського Слова”, він редагує майже всі видання ПУН, пишучи передмови до низки видань загальноукраїнського характеру. Він же редактор майже всіх видань Самвидаву, що появлялися під різними фірмами у Націоналістичному Паризькому Осередку.

Підготувавши 1962 року подк. А. Мельником Головою Підготовчої Комісії V ВЗУН він відвідує майже всі теренні дії ОУН, взяв участь у 1964 році у Конференції, яка створила Координаційну Раду ІСНО. На V ВЗУН, вибраний Заступником хворого Голови ПУН подк. А. Мельника, а з 1 листопада 1964 року перебрав обов'язки Голови ПУН, виконуючи це важке і відповідальне завдання на протязі 13 років. Вибраний на VI ВЗУН 1965 року Головою ПУН, він був potwierджений на цьому становищі на VII (1970 року) і VIII (1974 року) ВЗУН-ах. В нових обставинах О. Жданович унапрямлював ОУН під кутом потреб і завдань визвольної боротьби на Рідних Землях. Він знаходив вирозумітні і спільну мову з новоприбулими людьми з-під совєтської дійсності.

Відповідальний за долю націоналістично — революційно — політичної Організації, Покійний не замикався у вузьких рамках тільки своєї формации, він співтворив загальноукраїнські вартості, включаючи у громадські, культурні, наукові установи, був діяльним на церковно-релігійному відтинку як на терені свого проживання у Франції, так і у вседіяспорному масштабі. Будучи постійно в контакті з українським громадянством, він старався запровадити новий стиль у публічних виступах і промовах. На конгресах, зібраннях, урочистих академіях притримувався безпристрасної, без агітки і зовнішньої ефективності логічної аналізи, правдивих фактів, реальних положень. Боліючи справами внутрішніх поділів і роздорів, він на протязі всієї своєї діяльності стремів до знайдення синтези української дійсності, до реалізації зворової консолідації українського політичного, громадського і церковно-релігійного життя.

Ф.К.

5-го листопада б. р. саме минув рік, як відійшов у вічність св. п. о. протроп. Ф. Кульчинський.

Життя його було многогранне й творче і тому хочеться хоча б в якійсь мірі квітнити його і ним вшанувати пам'ять Покійного.

Народився він у священичій родині в селі Любче, Луцького повіту на Волині 19-го лютого за с. ст., 1891 р. Ничжуч освіту одержав у Духовній школі в Крєм'ячці; середню в Духовній Академії (рр. 1911-1915), де осягнув диплом кандидата Богословія, що відповідає науковому ступеневі магістра теології.

Здобувши повну освіту, розпочав педагогічну працю найперше в Києві, а там в Кам'ячці Подільському, Володимирі Волинському і Рівному на Волині. У 1927 р. стає професором Державної Православної Духовної Семінарії в Крєм'ячці. Викладав там українську і церковно-слов'янську мови, історію Православної Вселенської Церкви й гомілетіку. З цієї школи виїшли цілі кадри української інтелєгенції і багато з них займають високі і відповідальні становища по цілому світі.

Прийхід "визволителів" у 1939 р. змусив його, як й інших, податися з дружиною і сином на захід, до Німеччини, де працював як фізичний робітник. Восени 1941 р. повернувся на Волинь і став культурно-освітнім референтом. Попав до в'язниці, з якої чудом врятувався і повернувся до Німеччини, до родини. Тут пережив всі страхоття й наслідки Другої світової війни і діяв долю сьютальців.

При першій можливості приїмає у любу йому педагогічну працю в таборних гімназіях. Активно включається в церковно-громадське життя. У 1948 р. рішає стати душпастирем, і так 18-го квітня його рукоположив митрополит Полякар у дякони в Автсбурзі, а 25-го квітня в священники єпископ Платон у Цуффенгаузені. У червні 1948 р. стає інспектором у галузі педагогічного процесу православної релігії у всіх середніх, народніх та фахових українських школах.

На запрошення Української Греко-Православної Церкви в Канаді у грудні 1948 р. прибув до Вінніпегу, де зайняв становище професора Теологічного відділу в Колегії св. Андрея і її духовника. По припиненні навчання в Колегії став настоятелем в Смокі Лейк у Канаді.

У вересні 1951 р. виїжджає на місіюну працю до Бразилії. Крім настоятельства парафії св. Дмитрія в Курі-

(Пам'яті проф. Олександра Грановського)

І знову смерть вирвала від нас свою чергову жертву — проф. доктора Олександра Грановського. Його біографія — частина боротьби українського народу за волю.

Сл. пам. О. Грановський народився 4 листопада 1887 р. в Бережках, Крем'янецького повіту на Волині і там, у місцевій школі, розпочав свою науку. Продовжував освіту в Білокриницькому Сільсько-Господарському Ліцеї а відтак переїхав до Києва, де вписався до Комерційного Інституту.

Та Покійний не обмежувався лише наукою. Його не менше інтересувала політика й українська визвольна боротьба, а тому він дуже скоро навізав зв'язки з провідниками тієї боротьби та визначними на той час культурними діячами. Активний і відважний по своєму успособленню, О. Грановський скоро стигав на себе підозріння московської поліції, а це змушувало його вже в 1911 р. залишити Рідні Землі.

Проф. Олександр Грановський

тоді виконує обов'язки Адміністратора УАНІІ в Бразилії, голою Генеральною Церковною Правлінням та редактором "Української Православної Ниви". Відзначивши 70-ліття Покійного у 1961 р., "Українська Православна Нива" писала: "Період від 1951 р. до сьогодні о. протопресвітер Ф. Кульчинський провів разом з нами в безустанній праці для добра нашої рідної Церкви. Невтомна його праця й завзята та організаційний хист привели до того, що з поодиноких наших парафій, місійних пунктів та окремих громад, нез'єднаних між собою, виросла велика укріплена будова, ім'я якій Українська Автокефальна Православна Церква в Бразилії.

У квітні 1963 р. переживає велику родинну трагедію: в один день, несподівано, втрачає дружинку Віру і племінницю Є. Острянську. Це велике горе хоч і відкосило його сили, психічно його не зламало.

Приїхавши до США в 1963 р., відразу поринає всією своєю істотою у церковно-громадське життя і водночас виконує обов'язки настоятеля Святоїорівської парафії у Трентоні, Н. Дж. Поза парафією бере активну участь у інших ділянках церковного життя, де виконує різні доручені йому Консисторією обов'язки. Постійно дописує до "Нашої Школи", до "Українського Православного Слова" і до "Українського Православного Календаря". Підготовляє різні підручники. Остання його праця "Історія Української Православної Церкви" для недільних шкіл, саме підготовується до друку.

Але чи не найбільше уваги і енергії присвячував він молоді. На своєму 75-літньому ювілеї він сказав: "Праця з молоддю й над молоддю була чи не найбільш улюбленою — й оwoчї її були такі, що я мав повне задоволення". Чи не під впливом цієї праці з молоддю був він і сам завжди сповнений молодечим духом.

Ю.С.

Понад рік він мандрував по різних закутках Європи, аж поки йому вдалося виїхати до ЗСА, куди він прибув 26 березня 1913 р. Першою його думкою було — докінчити освіту і того ж року вписався до Колорадського Аграрно-лісового Коледжу у Форт Колінс. По закінченню студій, через невпересічні здібності його запрошено там на працю асистента.

Після проголошення участі ЗСА у першій світовій війні, О. Грановський їде до війська і знову виїждить до Європи. По закінченню війни, лишається в Парижі і там продовжує свої студії в Сорбоні та Інституті Пастера.

Повернувшись до ЗСА, одержав працю у Вісконсинському університеті. Викладаючи, одночасно підготовався до магістерського диплому, який і здобув 1923 р., а 1925 р. одержав науковий титул Доктора біологічних наук. До Мінесотського університету він прибув 1930 р. і — як професор — викладав ентомологію та економічну зоологію, а одночасно працював як дослідник по боротьбі з рослинними шкідливками. На цьому полі він отримав великі успіхи. Виядивши засоби боротьби з певного роду рослинними паразитами. За його рекомендацією вироблено оприскування піль і лісів за допомогою літанів.

Як науковець, він дописував до фахових журналів і належав до найбільших авторитетів Америки в своїй ділянці. Його дослідні рязували і ригують американське сільське господарство від мільйонних втрат.

Ще перед виїздом до ЗСА, О. Грановський писав поезії і ще в Європі видав три збірки, а слідуючих три "Іскри віри", "Осіньні узорі" і "На спорозді" виїхав друком у ЗСА. Зміст його поезій — то переважно тут за Рідним Кримом, за його історичним минулим, тут за українською природою, а також переспів індіанських пісень.

На політичному полі, він був одним із основоположників і довголітнім голосом Центральної Управи ОДВУ і з того становища намагався нав'язувати політичні контакти. В часі другої світової війни, під тиском уряду СРСР, був переслідуваний і обмежений в діяльності, а все ж йому вдалося зберегти архів ОДВУ й саму організацію. Дуже скоро по війні, він відновив свої посередні контакти, особливо з амбасадором Норманом Дейвісом, за посередництва якого інформував про Україну під час конференції Об'єднаних Націй в 1945 р., а після того він систематично закріплював свої зв'язки з іншими впливовими урядовими особами.

Для широкого загалу написав в англійській мові кілька брошур, а саме: "Проблема незалежності України", "Україна — побойовіше за волю" і "Необхідність вільної

Проф. О. Грановський серед земляків у Вінніпезі.

Зліва: К. Щерблюк, С. Полішка, др. С. Радчук, проф. М. Боровський, П. Пришко і проф. О. Грановський

України для тривкого миру." Виготив коротку брошуру на міжнародно конференцію, де складался статут Об'єднаних Націй. Своїми заходами в 1949 р. він допоміг кільком тисячам українських ситальців переселитись до ЗСА й тут улаштувати своє життя.

Одного разу, один із визначних американських політиків запитав проф. О. Грановського, як він може погодити лояльність до ЗСА, що він доказав своєю службою в американській армії, і працю на науковому полі із безмежною відданістю Україні? Проф. О. Грановський на це відповів: ЗСА — як моя дружина, з якою я живу та її шаную, але коли в нас постануть якісь розбіжності, ми можемо розстатися, а Україна — моя мати, єдина в світі, і моїм обов'язком — допомогти їй визволитися із поневолення.

Працював проф. О. Грановський до останньої хвилини свого життя. Ще напередодні смерті він оформлював монографію українських писанок, яку готовив до друку. Але цього йому довершити не вдалося. Втомлений працею, ліг відпочити й більше не встав. Його очі закрились на віки.

Ще за життя проф. О. Грановський весь свій науковий дорібок передав Мінесотському Університетові, де створив окремий відділ і з нього можуть користатися всі, кому

Глибка його ідея. Хоч його дружина не була походження українського, але вона перейнялася ідеями свого мужа й віддано допомагала йому у всіх його починках, навіть часто кошти власного добробуту. Своя почуття до дружини він висловив у вірші, що кінчається словами:

За ніжність серця, ширість і мету,
Глибоку влчність хочу тут віддати
Й вінок із рідних слів тобі шлету
Хоч ти, на жаль, не зможеш їх читати...

Українське громадянство Твін-сіті гідно відпровадило його на вічний спочинок, призначив масову участь у похоронних відправах, що їх звершили о. прот. М. Куданович, о. прот. М. Антохій і о. прот. А. Кістя при співі хору церкви Св. Михаїла під управою п. А. Гнойового. На могилі прощали покійного п. В. Станіславів, Голова 32 Відділу ОД ВУ, і в-ні М. Якович-Раймонд, Голова місцевого Відділу УЗХ.

Сестрицю церкви Св. Михаїла, якої покійний був членом, в церковній залі підготували тризну, під час якої прощали покійного д-р Б. Платок — від Проводу УГ і Центральної Управи ОДВУ, д-р З. Кніш — від ІСНО, п. Дорошенко — від централі УНС, д-р Смух — від співпрацівників, автор цих рядків — від друзів-волинців, і багато інших.

На бажання Дружини, присутні на тризні зложили понад дві тисячі доларів на стипендійний фонд ім. проф. О. Грановського, в тому одну тисячу доларів УНС. Ректором був племінник покійного п. А. Семенюк.

С. Кротюк

ПАМ'ЯТІ ЛІДИ А. СМОВСЬКОЇ

Для 9-го грудня м. р. українська громада Твін - Сіті, Мінесота, зазнала болючої втрати. Померла бл. п. Лідія, з роду Ізясельських Смовська, вдова по с. п. пам'яті генералами Константинові Смовському. Народилась вона в місті Острозі на Волині. Батько був землеміром, а мати вчителькою народних шкіл. До шкіл ходила в Острозі та в Ровнах на Подляшшині. Надзвичайну свідомість винесла з дому батьків. У 1919 році одружилась із старшиною української армії, К. Смовським. Будучи ширшою українкою й дружиною діячки домо і нещодо ті своїм мужем і виконувала не раз дуже важливі доручення військового характеру. Бл. п. Лідія Смовська була людиною стійкого характеру і для добра української справи завжди готова до праці.

Діток не мала і в діарі. П'ятих брата Федір трагічно загинув між верхових куля в ділі біля Катини. Також перелив бл. п. Смовська між Другої світової війни, з болем пожидала рідну землю, але з неспівністю виховати своїх дітей, хоч би й на еміграції у національному ударом. У 1950 році виїздили вони до Америки та змешкали до Америки. Все на самотю асчатку пок. Смовська виїздила до Америки для добра сім'ї, громади та церкви.

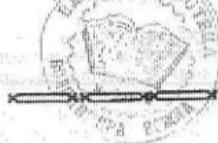
1950 р. вона стала співосновницею церкви св. Юрія Переможця в Мінеаполісі.

Як колишня учителька середніх шкіл, високо цінила виховну вартість української мовки — дарованого каменя української культури. Будучи активна в різних діянках життя громади, Похороном відправила 14-го грудня сповналіс настоятель церкви св. Юрія, о. прот. М. Годицький при сослуживні митр. протоієрея о. Андрія Кістя. О. настоятель наслідком постать бл. п. Лідії, як свідому митрю українку та зразкову українку. Поховано її на шаниварі Свєтєт Меморіал Парк у Мінеаполісі.

На похороні в залі св. Юрія відбулася тризна. Після тризни о. прот. Годицький згадав це дев'ять моменти, з останніх її хвилини життя, а вкінці в рамени Відділу Українських Ветеранів та Т-ва Прихильників УНР-ади промовляв: ген. хор В. Фидосович, Пашара, Єрмоленко. Від Об'єднання Прихильників Літератури для Дітей і Молоді прощав бл. п. Смовську В. Пакуляк. Паці Романченко висловився про Покійну як про людину, що зуміла прислужитися Богові і національній ідеї.

Вкінці Антін Семенюк, зять вкінній Смовської сказав подяку всім безліччям та учасникам похорова, а про Покійну висловився як про ідеал матері, бабусі і широй українці. Збірка на невідлучній вінок принесла суму, яку розділено на потреби УНР-ади та на Духовну семінарію.

Василь Пакуляк
прес. реф. УЗКА

Гайрило Гордієнко

ПОМЕР ПЕРШИЙ НА ВОЛИНІ ПРАВОСЛАВНИЙ ЧЕХ

Року 1866 за часів прусько-австрійської війни великої кавалерійської бої між кіннотою пруською й австрійською відбулися на терені лівиноч-східної Чехії. Наслідком тих боїв було сточеною збіжжя, хліборобська господарка була знищена й не було одної із причини масової еміграції чехів із тих околиць на Волинь.

Еміграція тривала в роки 1867-1874. Після ліквідації греко-католицької унії, була встановлена єпархія Православної Церкви з осідком списока в Житомирі.

Року 1863 відбулося польське повстання, яке настроїло не тільки державну владу, але й суспільство проти католиків. Тому і чехів спаржила намертала на православ'я. При переході на православ'я, чеська громада одержала церковно-приходську школу й це дуже впливало на успішний перехід чехів на православ'я, бо чеська громада органічно не могла існувати без школи.

Року 1897 при переписі населення на Волині було 27.670 душ населення чехів. З них православних було 70, 78%, католиків 9,93% і протестантів 5,80%, решта були жиди з Чехії, або ті, які мешкали в чеських колоніях.

Отже, більшість чехів діяльно поставилися до своєї нової батьківщини й до її офіційної державної церкви. Католики чехи майже не переходили на православ'я.

За дві-три години ходу на схід від Луцька було село Романово, а коло нього була чеська колонія Кошче. Там року 1889 в родині Грейцарів народився хлопчик, якого хрестили іменем Владіміра. Тому, що це була перша дитина, яку хрестили в православному обряді, то немомля не несли до церкви, а сам священник прийшов до дому новонародженого й хрестив дитину в дома. Відповідно до того, що це була перша чеська дитина охрищена в православному обряді, то відповідно до того були інші християни, тим більше, що батьки новонародженої дитини були заможні господарі, мали цегельню, сад, хмеляницю й т. п.

Виростав перший православний чех на Волині, добрим господарем і лояльним громадянином, бо в першій світовій війні був воємком російської армії.

Після другої світової війни чехи з Волині повернулися до своєї національної батьківщини Чехословаччини. Їх оселили на землях зашквнених німцями. Серед чехів новоротонців були й такі одиниці, які ще були емігрантами з Чехії на Волині.

Православні чехи з Волині й залишилися православними. Оселили їх в Західній Чехії в Шумавських горах. Там їх обслуговують православні священники з Чеської Православної Церкви, Церкви Мучениці, яка в боротьбі з нацизмом принесла великі жертви.

В селі Кшаков у повіті Домажлицьке доживав віку і перший православний чех з Волині Владімір Грейцар, який дожив віку свого 84 роки і там спочив 1973 року.

Народжений на Волині, хоч і мавши стало на чеській колонії в чеському побутовому оточенні, в чеській культурі, але і на старості літ тужив за рідною землею — Волиною. Все збрався відвідати рідні сторони, але і за віку та лізнічних хвороб так і не відвідав рідні сторони.

З кінця 1920-х років у Празі розпочала своє існування Чеська Православна Церква на чолі з владикою Саватієм. Себто в той час, як Владімір Грейцар вже давно був православним.

Старші ніж Владімір Грейцар чехи були православними, тому що вони перебіли з одного обряду в церкву православну, а Владімір Грейцар був хрещений в обряді православному.

Він першою дитиною на Волині охрищеною в обряді православному, а в дійсності він мавши був взагалі першою чеською дитиною з цілого чеського народу охрищеною в православному обряді. Себто був історичною особою.

Спочив він, як перший православний чех з Волині та як перший православний чех на всю чеську націю.

Спочиває він на цвинтарі в селі Семевце в повіті Домажлицьке.

Пам'ять про нього варто зберегти не тільки для історії Волині, але й історії Православної Церкви.

НАД МОГИЛОЮ ВІРИ РАДУКА

Засумував волинник, коли по короткій важкій — везузі, в ліварні Мієркордта у Вішнівці 25 січня 1975 року спочив у Богі св. п. Віра Радук з дому Новосад.

Св. п. Віра Радук побачила світ 31 грудня 1901 року на Волині, де й провела молодіжні дні, та виїхала тамж за старшини Армії УНР Харатона Радюка. Як хороша співачка і співачка Волині, так з серця св. п. Віра було добре і шире. Була вона наскрізь чесно, простодійно і глибоко віддана своєму народові. Важка доля матері-українки не оминула і св. п. Віру, сприйнявши її пережити краз з чоловіком і сином всі страхоти останньої війни і партизанки, яка на Волині була в той час, чи не найбільшою. Зупали на те, що Похідний чоловік був старшинною та після визвольних змагань займав високі відповідальні становища в дієвій адміністрації і був постійно в роз'їздах, тому св. п. Віра довжилося вести увесь загар родинного і господарчого життя та в багатьох справах дипломатично.

С. н. Віра Радчук

гати чоловікові. Двері їхньої хати були завжди відкриті для тих, хто потребував порад чи допомоги, а тому їх усі любили і шанували, бо ніхто не відходив від них, не відлучив їх дружньої руки та щедрот їх серця і широт української гостинності.

Восени події зміусили Покійну Віру Харитонівну у усій родині по мандрувати у світ за очі і після довшого самотаня вона з сім'єю застрягла у таборах у Німеччині, де переживала всі труднощі еміграції. Завдяки рідним у Канаді їй пошукували місце, Сергієві узявся дівчати дозвол на виїзд до Канади, куди по двох роках приїжділи родина Іваненків він забрав і батька.

Не легкі були перші роки в Канаді. Чоловікові важко було улаштуватися на будівлю працю і с. н. Віра Харитонівна скоро знайшла працю та утримувала всю родину, головна дипломатка синаві продовжувати студії в університеті. Страхаття війни, істеріація смерть чоловіка, важка праця сильно надірвали здоров'я Покійної. Втомлене серце журбою перестало битися. Найбільшим бажаним покійної Віри було, щоб син Сергій здобув високу освіту; вона знала, що Україна потребує освічених людей, а тому заохочувала і всім допомагала синаві у студіях.

С. н. Віра Харитонівна була людинаю доброго серця, небудованих чеснот, спійого характеру з дити добра української справі завжди готова до праці. Покійна може бути зразком для багатьох матерів, як бути доброво видовищено-українкою. Жаль, що відійшла в той час, коли треба було б жити і радити успіхами сина Сергія, що є президентом Комітету України Канаді, головою Визвольного Повстання, "Карпатів", Інституту Дослідів Волині, членом Президії Консисторії Української Православної Церкви та членом багатьох інших організацій. Раділа успіхам невеличкі Леоніда та успіхаме відчок Юлії і Наталки. В Україні залишили брати Івана та дві сестри Євдокія і Олександру. Похороніе відправи відбулися

і прот. С. Кішок, Прот. Ф. Керницький висловили у надгробному слові с. н. Віру, як матір-україноку, що все життя посвятила сімці, церкві і народові. Поховано її на цвинтарі Глен Делен, біля її покійного мужа.

По похороні в залі Катедрі Присяк. Троїці відбулася трагиза, в час якої о. прот. Ф. Керницький згадав про чеснотне життя Покійної о. прот. С. Кішок розповів про життя Покійної на Волині. Від Товариства "Волиняк" прощах Покійну І. Онуфрійчук також зі згадкою про Неї виступали одесселішани Д. Бартошук, А. Павалік і П. Місюк.

Вінці син Покійної авд. С. Радчук подякував усім вєсє. Отціям, промовцям та валим за улаштування трагиза і всім учасникам похорону.

Не судилося нашої незабутній Вірі заснути на дорозі її вєсерцю Волині. Нехай Канадська земля буде їй на рідну, хай буде їй лєскою, як жити її духа і серця.

І. Онуфрійчук

СВ. П. ПЕТРО ОЛІЙНИЦЬКИЙ

Смєтвом і тугою оповіти всі ті, хто тільки знав довголітнього і заслуженого члена Гетьманських організацій бл. п. Петра Олійницького, якому 10-го травня 1977 року в лікарні Ст. Бонифас, по довгій недугі, немелюма смерть перервала антку його земного життя.

Покійний Петро Олійницький родом з Волині, де на хуторі Ниви Золочаськ б. Дубна побачив світ 18 травня 1897 року. Його студії на університегах Харкова, Києва й Кам'яницького Поліського перервали бурхаливі роки 1917-23. Покійний прожити довгі роки на Волині і серед польського насилля. Він знаходив усю розраду в громадській праці, у своїй малпрській роботі та у книжках, які зробили його релігійного опитаного людинаю, Піваччи від червоної авалди, с. н. Петро Олійницький з дружиною Ольгою оповився на соціалізмши в Німеччині, з Шімєччирі 1959 року приїхав до Канади до колишнього свого уця, який був рад помігти колишньому своєму вєсєлєві афіантгом. Побуваши деякий час на фермі, Покійний з дружиною поселився у Вінніпегі і сразу включилися в громадське життя Вінніпегу. Покійний Петро вступив до Вінніпєзького Коша СГДК, в якому довгі роки виконуєє обов'язки секретаря та був представником Головної Управи СГДК у Президії Комітету України Канади. Як знаменитий мистець, він виконав поштовою марку з Гетьманом П. Скоропадським, створив емблеми для Централі КУК і для І-ва "Волинь", в якому був діяльним членом.

Свою мистецьку роботу — численні красивди з України, історичні постаті та красавди і різних місць Вінніпегу і Манітоби — покійний Пе-

Св. п. Петро Олшинецький

тро виставляє на кількох збірних виставках, де знаходив виступачі. Він допомагав мистцеві С. Горбаньському розмалювати Катеру св. Володимира і Ольгу, Собор Пресвятої Покрови та інші картини, допомагав організаціям декорувати залі на концерти і громадські свята своїми оригінальними символами і написами. Його сорок історичних картин українських королів і гетьманів, виконані оліївими фарбами, с прикрасою катедральної залі ас. м.п., приміщується Рідна Школа.

Павахла за спокій душі покійного Петра відбулася у п'ятницю 13-го травня в каплиці похоронного заведення Зайдовського. В суботу 14-го травня 1977 р., після похоронних вісправ у катедрі св. Володимира і Ольги, які служив парох катедрі о. Роман Кисілевський, глиби останки Покійного похоронено на українському цвинтарі Всіх Святих. Домовина Покійного була вірнота Гетьманським прапором.

Покійний залишив у глибокому смутку Дружину Ольгу, сина Ярослава й дочку Ірину в Польщі, чотирі внуки та правнучки, пасина Олександра Потіпа в Канаді, братів і сестер в Україні.

На поминальному обіді, який відбувся в катедральній залі, промовці Ілля Онуфрійчук, мистець Роман Коваль і о. Кисілевський широкими, теплими словами пригадували великі заслуги Покійного перед українською громадянством.

Наприкінці обіду дружина Покійного Оля зложила сердечну подяку о. Кисілевському за многократне відвідування хворого Петра в лікарні і вдома, за уділення св. сповіді і Причастя та за похоронні вісправи.

Широ дякувала д-р В. Чубату за постійну підтримку отру, всім братцям, сестрицям, приятелям і знайомим, що прислали вінок, квіти і співчуття — а зокрема президентом Комітету Українців Канади С. Радзюк, секретарем П. Банукові і дия. Я. Калій, як теж Союзіві Гетьманців Державників і т-ву "Валіни" за співчуття і вінок.

Дружина Покійного дякувала також пану М. Михайлю, що зорганізувала поминальний обід і всіма паням, які їй допомогли. Дякувала всім-всім, хто будь-чим допоміг їй у цьому великому горю.

Пані Оля закінчила свою зворушливу промову такими словами: "Нехай всещастливий Господь пошле всім здоров'я і нагородить Вас щастливо".

Покійному дорогому Петрові нехай буде легка канадська земля. Вічна йому пам'ять!

Притяль

ПРОФ. Ю. ПЕРХОРОВИЧ

З воли Божої 16 червня 1976 р. спочив Юрій Антонович Перхорович. Покійний народився 1 жовтня 1894 р. в родині о. Антонія і Параскеї з Бережанських Перхоровичів у с. Сав'юві, був Рівненського пов. на Волині.

Середню освіту одержав у Волинській Духовній Семінарії в Житомирі, а потім закінчив історико-філологічний факультет Варшавського університету.

Викладав латинську і українську мови в польських державних гімназіях на Волині. У 1933 р. одержав титул професора.

На еміграції коротко працював в укр. таборному шкільництві. У США, крім заробіткової фізичної праці, багато писав, переважно на історично-археологічні теми, залишив друковані і недруковані праці. Був членом-засновником співробітником УВАН у Нью-Йорку. Був глибоко віруючою, скромною і дуже доброю людиною, завжди старався допомогти кожному, чим міг.

Похований 19-го червня 1976 р. на Українському Православному цвинтарі Св. Андрія в Савт Базид Брукс, Н. Дж.

Вічна йому пам'ять!

ВОЛИНСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ НА КУЛЬТУРНІ ЦІЛІ

Вісник

Від багатьох років Товариство "Волинь" у Вінніпезі влаштовує традиційні вечорниці з назвою "Волинська Колодка". Такі вечорниці цього року відбулися 3 березня в залі Читальні "Просвіти".

Вечорниці волинян завжди перешовнені добрією публікою, бо товариська атмосфера, смачна вечеря, цінна розіграшка й танці при українській оркестрі зробили "Колодку" давно доброю марку рідкісної в наш час імпрези.

При вступі на вечорні гості діставали віднаку з двох жовто-блакитних стрічок і двох березових колодок, а також книжечку проф. С. Килимника п. з. "Колодка-Колодія" за добровільною пожертвою на видавничий фонд Т-ва. Зала Читальні "Просвіти" дбайливо і кольоритно була декорована, а посередині її, серед бальотів висіла зо стелі по-мистецьки виконана березова "Колодка". Під час короткої перерви відбувалася розіграшка, на яку склалися пожертви членів Т-ва різних наших фірм. Свого роду атракцією розіграшки, як і в минулих роках були подарунки членкині Т-ва п. Т. Поліщук великий волинський торт у формі пельки з чоклядовими грибами, пані Г. Погайдак чудово вишита подушка, дві кераміки члена Т-ва п. В. Михайлова, велика ваза пожертва кооп. "Калина" та ряд дарунків від інших фірм.

Жінки волинянки жертвеною приготували вечерю на 350 осіб та були господарями тієї частини "Колодки".

Вартю пригадати, що увесь прибуток з таких вечорниць та з інших імпрез Т-ва "Волинь" призначені виключно на видання творів св. п. Митрополита Іларіона і творів про Волинь, які Т-во видає при дружній співпраці Інституту Дослідів Волині, а зокрема річник "Літопис Волині" та "Альманах Волині", що тепер пригтовляється до друку.

Досі ж видано 14 цінних і рідкісних творів св. п. Митрополита Іларіона та 15 різних видань з волинознавства. За останній час перевидано збіжки У. Самчука "На білому коні" в мистецькій справі і з додатком ілюстраційного матеріалу, і "На коні вороному".

Тепер у повному друку з збірки проповідей св. п. Митрополита Іларіона та в підготові до видання дві його нові праці ще ніде не друкують.

Справді хочеться побажати Т-ву "Волинь" якнайкращих успіхів у його далійшій творчій праці на добро доро-гої Волині та всієї української спільноти. Щастя, Боже, Братами-Волинянам!

Галичанин

Іван Дубилко

ДОВГОЛІТНЯ ВЕЛИКА ПРАЦЯ

Двадцятьма'ять років тому, живучи в Монреалі, прочитав я у часописі "Новий Світок" повідомлення, що у Вінніпезі створилось Товариство "Волинь", яке взялось зібрати історичні документи і живі свідчення та й видати історичний збірник Волині. На мої листи до того товариства відповідав інженер М. Бойко, а пініше інж. Арсен Шумовський. З присланого мені проєктованого змісту того збірника було видно поважний задум видання великої історичної книги.

Переїхавши до Торонто — розшукав я волинських земляків та інформував їх про той задум волинян у Вінніпезі. На прохання М. Бойка шукав я також авторських співробітників. Розмовляв я з професором Ярославом Пастернаком та видатним нашим письменником Уласом Самчуком і просив їх допомогти у тій праці. Проф. Я. Пастернак невдовзі написав наукову археологічну працю до нечаткового розділу тієї історичної книги. Невідомо, чому той поважний задум покині не здійснився. Праці проф. Я. Пастернака та інших вчених авторів появилися 56 сторірковою брошурою, під крилатою, не до теми авторських праць, назвою: "Волинь у боротьбі за волю України". Невдовзі волиняни у Вінніпезі почали формувати Інститут Дослідів Волині і, після випрацювання статуту, він організаційно оформився і почав діяти у тісній співпраці з товариством "Волинь", спрямувавши увагу на періодичну і неперіодичну видавничу діяльність, якої основою стало видання "Літопису Волині".

Попині ЦДВ при невідомій співпраці т-ва "Волинь" у Вінніпезі та при частковій допомозі інших волинських товариств у північній Америці видали 11 чисел "Літопису Волині" і повал тридцять інших книг. Половина тих книжкових видань з тематикою волиніян, між якими вирізняються: дослідна праця інж. Євгена Пастернака: "Нарис історії Холмщини й Підляшшя", — праця від 466 сторінок з мапами, праці письменника Уласа Самчука:

На коні вороному". Видана п'ять томів дослідної праці проф. Степана Килимника: "Український рік в історичній свідчості", охоплюють тематику всеукраїнського значення.

В офіційній УГПЦеркви "Вісник", за 1 липня 1975 року у статті І. Онуфрійчука: "Т-во "Волинь" видає 12-ту працю митрополита Іларіона", короткими жаргонізмами назвало ті книги, що їх видано те товариство у співпраці з Інститутом Дослідів Волині. Та 12-та праця митрополита Іларіона має назву "Найсв. Величківський". Майже одночасно ІДВ і вінніпезьке т-во "Волинь" видали ілюстровану книгу археолога проф. О. Динкаловського, що являється часткою великої археологічно-дослідної праці цього автора. Як І. Онуфрійчук інформує: "Вона вилезла заходами Т-ва Волинь у Торонті, близьку суму 1,000.00 доларів пожертвував довголітній член ІДВ п. Тимш Мельник".

З тієї інформації знаємо, що: "з волинознавства вийшло понад 30 тисяч примірників книг, копій друку їх перевищує 47 тисяч доларів". У брошурі: "Каталог книжок Товариства "Волинь" й Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі" з 1970 року, написане повідомлення, у якому сказано так: "Попадається до ласкавого відома, що Товариство "Волинь" у Вінніпезі, згідно волі Блаженнішого Митрополита Іларіона і в нерозумінні з Консисторією Української Греко-Православної Церкви в Канаді, перепало всі видання "Віри й Культури" Блаженнішого Митрополита Іларіона".

За згаданої статті І. Онуфрійчука довідуємось, що: "ІДВ і Т-во "Волинь" у Вінніпезі призначається в читальні "Просвіти" і там знаходяться бібліотека й архів цих установ".

У згаданому каталозі ІДВ й Т-ва "Волинь" у Вінніпезі подано сорок вісім назв праць Митрополита Іларіона, видрукованих із поданою ціною до продажу й перебраних з митрополитського видавництва "Віра й Культура". Наголоски цих праць вказують, що це наукові праці, які охоплюють теми: релігійні, богословської філософії, історія українського мовознавства й літературознавства, церковно-історичні розвідки, теми загальнохристиянської філософії й історії Української Православної Церкви, релігійно-популярні рецензії. У згаданій статті п. І. Онуфрійчук інформує також про те, що: "Митрополит Іларіон своїм листом 22 вересня 1967 року надав виключне право на друк і передрук його праць Товариству "Волинь" у Вінніпезі."

Для початку слід зауважити, будучи сам автором, редактором Іларіон, видавши, — високо оцінював цінності наукових праць, і видавцем, — високо оцінював ту беззастережну, корисну діяльність ІДВ і вінніпезького т-ва "Волинь" — допривини чесним зусиллям тих працівників своєю науковою авторською спадщиною друкованих і багатьома ще не друкованих праць.

Автором цих рядків відомо, що практично виконавши тієї довготривалої і великої корисної діяльності, без грошових винагород, жертвують своєї трудовою й вільною дією від викладаними справами, я свідомий того, — скільки то потрібно часу і праці, тяжкої праці, щоб організувати видання книги, допильнувати справлення мови, друкарської коректи, експедиції, книжок, листування, провадження фінансових записів і все те діло, від чеснот і трудів від яких залежить даліше, майбутнє корисне, ділове-практичне існування тієї великої, але ж в нинішніх обставинах дуже тяжкої праці.

Я гадаю, що наколи б волинські діячі інших товариств в Америці й Європі докладніше усвідомили собі той довготривалий тягар та значення шліковитою об'єднаною допомогою праці на користь тих великих зусиль "волинських" у Вінніпезі, — тоді праця та була б не більше успішною.

УРОЧИСТЕ БОГОСЛУЖЕННЯ В ЕССЕНІ З НАГОДИ З'ІЗДУ Т-ВА "ВОЛИНЬ"

В неділю, 16 травня 1975 року, в м. Ессені з нагоди З'їзду волинської організованого Товариства "Волинь" у Німеччині, відбулося урочисте Служба Божа. Відправляли її протопресв. А. Дубинський, протопресв. П. Дубицький, прот. М. Гаюк, свящ. А. Остапчук і свящ. О. Ковальський. Гарно співав хор, зложений зі співачок парафії УАПЦ в Дюссельдорфі, Лорн-Вестгофені і Ессені, під управлінням пана П. Карлуса.

Сама парафія УАПЦ в Ессені невелика, але на цю Службу Богу, крім прибулих волинців з Німеччини й кількох осіб з Англії, чисельно приїхали українці зі згаданих трьох парафій й всі разом запіювали українську православну церкву св. Дмитрія Солунського, що була встановлена перед п'ятьма роками в окремій просторій каплиці при великій євангелізько-лютеранській церкві св. Ан. Фоми в Ессені-Штошбергеру. В цій церкві знаходиться в окремому кінці великий образ Божої Матері, зобразує і гарно по-містично привряненний колишнім довголітнім настоятелем цієї парафії покійним прот. Д. Васильчуком.

няки, що ви привбули на З'їзд і щоб тут зустрілись один з одним і обмінялись думками, та підтвердили нашу єдність волоняків у всеукраїнському об'єднанні.

Прочитано привітання, що їх надіслали З'їздом: Високопресвященніший Архиспископ Орест Іванюк — Мюнхен, Інститут Дослідів Волині і Т-во "Волинь" у Вінніпезі, Т-во "Волинь" у Торонті, п. Івж. Микола Маслев — Паризь, пані В. Терешук — Гамбург, п. Сергій Дяшук — Новий Ульм і Ф. Малиновський — Копенгаген.

Устно вітали З'їзд Протопр. А. Дублянський — від Вищого Церковного Управління УАПЦеркви, Протопр. П. Дубицький — від парафії УАПЦ в Мюнхені й Людвігсфельді та Інтернату "Рідна Школа", п. Мгр. В. Лідович — від ШПУЕН, свящ. А. Остапчук від його парафії УАПЦ, п. Гр. Ткаченко — від УНРадн, п. Борис Ділак — від МП-УЕН, п. М. Мартинюк — від волоняків у Англії та п. Данило Кущик — від Українського Християнського Робітничого Руху в Німеччині. Пан І. Проноза передав привітання від пань Надії Палієнко та Ірини Ленки, які були перешкожені, вони брали участь у З'їзді ОУЖ в Мюнхені.

В залі над президіальним столом висів герб Волині та Ікона Чудотворної Почаївської Божої Матері, що нагадувало волонякам їх дорогу Волинь.

Після всіх привітань відспівано "Де згода в семействі"...

Першу доповідь виголосив Протопр. А. Дублянський на тему "Дещо з минулого Волині", яка була досить обширною й добре опрацьована. Доповідач подав найстарші відомості походження й назву Волині, вказав на вклад Волині до загально-української культури, згадав про деякі моменти з недавнього минулого Волині, про р'яд українських політичних і церковних діячів, що своєю працею спричинилися до високого національного усвідомлення волоняків про дії УПА на Волині та сучасного борця за права українського Народу, волоняки Валентина Мороза.

Другу незвичайно змістовну й дуже цікаву доповідь виголосив п. Мгр. В. Лідович на тему "Культурно-національний розвиток життя Волині". Учасники З'їзду обох доповідей нагородили р'яшими оцесками. Після рефератів, учениця Юлія Корнило продекламувала вірш на пошану книжки Протопр. А. Дублянського "Українські Святі". Талановитий поет-волоняк п. Олександр Капітанчик прочитав кілька своїх віршів про Волинь. Пані Матушка Діна і свящ. А. Остапчук проспівали пісню "Чом, яом земле моя"...

Президія З'їзду Волиня в Німеччині:

Зліва: І. Проноза, протопр. мгр. А. Дублянський, о. прот. М. Гаюк, Ст. Дем'ячур, Олександр Капітанчик і о. протопр. П. Дубицький.

На закінчення З'їзду Прот. М. Гаюк висловив ширю подяку всім тим, що вклали свою жертвенну працю для відбуття З'їзду, українським часописам, які безкоштовно помістили повідомлення про З'їзд, а зокрема організаційному референтові п. І. Пронозові, що багато до того спричинився, щоб З'їзд успішно відбувся.

О годині 18-ій закрито З'їзд відспіванням гімну "Ще не вмерла Україна"...

Після вечері при власному буфеті продовжувалась бесіда волоняків зі сподадами та обміню думок.

Присутні на З'їзді волоняки, яких було 60 осіб, вивесли якнайкращі вражіння, та підбадьорені на душі відїжджали до своїх місцевостей з надхненням віри для дальшої національно-творчої праці в користь Волинської Землі, своєї Рідної Церкви та визволення поневоленої Батьківщини — України!

Прот. Микола Гаюк

РЕЗОЛЮЦІЇ

1-шого З'їзду Волинян, що відбувся в неділю 18 травня 1975 року в доміній української громади в Ессені

З'їзд переслав свій щирий привіт поневоленому, але нескореному Українському Народові на Рідних Землях, в місцях тимчасового засташа та у вільному світі, а зокрема патріотичній молоді в Україні, що бореться за збереження мови, культури та духовності нації.

З'їзд вітає Українську Волюню Церкву, духовенство і вірних, які в умовах жадливого переслідування борються за перемогу християнської правди на українській землі.

З'їзд із захвальною відданістю вітає Ієрархію Українських Церков на Чужині а зокрема Його Високопреосвященниці Митрополита Метислава, голову УАПЦ в еміґрації, та Преосвященного Владика Ореста, правлячого Архєпископа Західно-Європейської Єпархії УАПЦ, усі українські політичні, суспільно-громадські центри та проводи, молодечі та студєські товариства, наукові установи на еміґрації, а зокрема Секретаріат СКВУ (світовий координаційний суспільно-громадський центр) та ЦПУЕН (суспільно-громадський центр) на Німеччину) як рівнож наше братнє Т-во "Волинь" в Канаді та США.

З'їзд стверджує, що Україна і український Народ на рідних землях перебувають і надалі у стані важкого колоніального поневолення, визиску і гніту червоною Москвою, що Москва веде політику послїдовного винищення українського Народу.

Що Москва посилила переслідування Українських Церков та діяч української культури. Доказом цього є арешти серед українського духовенства і громадянства, таємні суди і засуди на довгі роки ув'язнення і заслани.

Що Москва і даліше вивозить українське населення, а особливо молодь з України, а на їх місце поселєє москалів.

Що Москва позбавила молодь на Україні елементарних умов для повного вику своїх творчих сил і здібностей та духового росту.

З'їзд рішує протестувати проти нової хвилі переслідувань і реліґійних утисків

З'їзд волинян у Ессені — Німеччина в 1975 року

в Україні, проти національного і культурного народоньства, плявового нищення Божих Храмів, мител поляглих борців за волю України та історичних пам'яток.

Проти примусового вивозу українського населення, а української молоді зокрема поза межі України та посиленої русифікації на Україні, проти безправного ув'язнення борців за національнй і людські права та заправорення їх до психіатричних заведець КГБ, проти втручання московського православного патріярхату в життя українських Церков в еміґрації.

З'їзд звертається до всього вільного Світу, зокрема до Організації Об'єднаних Націй стати в обороні переслідуваних Українців і урядові СРСР поставити слїдуючі вимоги:

привернути основні права людини на просторах СРСР, згідно Постанов Загальної Декларації Прав Людини, припинити переслідування віруючих в Бога та культурних діяч, які обороняють окремишно духовність власної нації.

звільнити українських священників і всіх в'язнів з тюрем і концтаборів, а зокрема Валентина Мороза і Юрія

Шухевича, усіх наших інтелектуальних творців, які за їхні національні, політичні й релігійні переконання кардіються довгі роки в концитаборях СССР, прийняти: стосування хемічних і медичних засобів ламання волі політичних і релігійних в'язнів, щоб видобути заяву покаліани.

Принняти закриті судивання і поновно розглянути всі присуди, винесені до того часу закритим порядком, дозволити населенню України користуватися правами людини, свободою релігії, науки, вільної думки, платити українську культуру та творити вільні національні організації.

ОСНОВАНО Т-ВО "ВОЛІНЬ"

ПРОТОКОЛ

Зборів Товариства "Волінь" що відбулося 12 січня 1974 р. в домі "Рідної Школи" ври Царинг 11 в Мюнхені.

Присутніх було 12 осіб різного віку, 5 членів листовою виразили свою відсутність на зборі.

Збори відкрив голова Т-ва о. протоєрей М. Гаюк молитвою і привітання присутніх провів шанувати мовчанкою волоняків, що померли: Митрополита УАПЦ Нікатора, о. діакна Онуфрійчука, Перочука Вадіма і Зіневича

Потім о. Гаюк запропонував слідуючий порядок нарад:

1. Відкриття
2. Вибір Президії
3. Відчитання протоколу попередніх зборів і затвердження його.
4. Привіт і листування з попередньої каленці
5. Читання проксту статуту і затвердження
6. Вибір керівних органів Т-ва: Управи, Контрольної комісії та Товариського суду
7. Ухвалення членської вкладки
8. Різне

До Президії зборів вибрано односталосно п. Пронозу Івана на голову, от. Гаюка М. і п. Левик І. як членів. Протокол доручено п. Левик Ірині.

Прочитано і прийнято протокол Основуючих Зборів з 5-9 - 1970р. Відчитано прийняті Згадані від от. Дубинського з Нового Ульму, інж. Ковальчука Ю. з Ганноверу, від Управи УХРР з Ессена з підписом Капіталючка. О. Гаюк повідомив, що розіслано 36 запрошень на сьогоднішні Збори Т-ва, особам з якими він вів переписку від Основуючих Зборів. О. Гаюк був в контакті з 1-вом Волоняк в Канаді і розповсюджу-

вав "Літопис Волоні" між нашим членством. Отець Дубинський також касту, та відкрив банкове конто у Фрайсінкбанк Грлінген н. 9185. Касовий лист залучається до протоколу.

Отець Протоєрєстер Паладій Дубинський поставив внесок подякувати о. Гаюкові за вяршене членстві справи Т-ва.

Збори ухвалили абсолютною більшістю Управу і висловили подяку О. Гаюкові за проведено працю.

Прочитано проєкт статуту, що його опрацювала уступаюча Управа, продискутовано всі точки і висносно деякі зміни п.п. Згідн Т-ва будуть відбуватися кожних 2 роки з Мюнхені, з огляду на можливість харчування на місці з такою більшістю в прийнятій "Гостиниці Рідної Школи." Управа Т-ва з 5-ох членів, а не з 7-ох, що працюють безкорисно і почесно. Евентуальні дрібні зміни в статуті доручається новообразованій Управі.

Внесок Отця Паладія: "прийняти статут і подякувати управі за опрацювання проксту статуту" піддано під голосування.

Статут прийнято односталосно і доручено новій Управі церквлясти його на німецьку мову і затвердити в суді.

Вибір керівних органів Т-ва "Волінь"

Управа Т-ва, проведено анням голосуванням, Управленних до голосування 12 осіб

1. Голова — Отець протоєрей Гаюк Микола
2. Заступник голови — мгр. Дідович Володимир з Мюнхену
3. Секретар — Левик Ірина з Мюнхену
4. Організаційний референт — Проноза Іван з Гамм-Вестф.
5. Скарбник — Степан Демчур з Амбергу

Контрольний комісія

1. Коржанівський Сервій — Оттобрун, Баварія
2. Лашук Олександр — Мюнхен
3. Огородник Всеволод — Регенсбург

Товариський Суд

1. Інж. Ковальчук Юрій — Ганновер
 2. О. Дубинський Паладій — Мюнхен
 3. п. Ткаченко Григорій — Мюнхен
- Вибрані односталосно прийняли свої пости.

Закінчено Загальні Збори молитвою. Отець Гаюк подякував за участь прийнятим і за гостину "Рідної Школи".

Представник
Проноза Іван

Секретар
Левик Ірина

Дня 12. I. 1974 р. відбувся в Мюнхені З'їзд Товариства "Волинь". На З'їзді опрацювано і затверджено статут Товариства і вибрано керівні органи Т-ва "Волинь" в такому складі: о. протопастір Микола Гаюк, Ерланген — голова, мгр Володимир Дідович, Мюнхен — заступник голови; Ірина Левик, Мюнхен — секретар, Іван Проноза — організаційний референт, Степан Демчур — скарбник.

Контрольна комісія: Сергій Коржанівський, Мюнхен — голова, Всеволод Огородник, Регенсбург і Олександр Ляцук — члени.

Товариський суд: о. протопастір Палладій Дубинський — голова іск, Юрій Ковальчук та іск, Григорій Тимченко — являю.

Бажаючі вступити в члени Т-ва "Волинь" можуть згодитися до голови Т-ва о. М. Гаюка (852 Ерланген, Postfach 1948).

Черговий з'їзд Т-ва "Волинь" відбудеться за два роки згідно поточного статуту.

За упразд. Т-ва "Волинь".

Ірина Левик — секретар

Керівні органи Т-ва "Волинь" у Мюнхені. Сидять зправа доліва: пані Ірина Левик, о. протопастір Микола Гаюк, пані Анна Ляцук. Стоять зліва доліва: Іван Проноза, Сергій Коржанівський, мгр. Володимир Дідович, о. протопастір Палладій Дубинський, Олександр Ляцук, Всеволод Огородник, Сергій Ляцук і Степан Демчур.

Т-во "Волинь" ВИДАЛО 12-ТУ ПРАЦЮ МИТРОПОЛИТА ІВАРИОНА

Товариство "Волинь" у Вінниці, при повній співпраці Інституту Дослідів Волині, яке видало 12-ту з серії праць Митрополита Іваріона, — його монографію "Літерія Великоросенія" — про українського значимого аченого босослова-віснїва.

Першу працю Митрополита Іваріона Т-во "Волинь" у Вінниці видало 1961 р. Це була книга під назвою "Св. Почаївська Ляра". На протязі дальших років Т-во "Волинь" видало такі праці Митр. Іваріона: "Словни Шевченкової мови", Релігійність Тараса Шевченка", "Митрополит Арсений Маджевич", "Дохристиянські иривання українського народу", "Слово про Ігоря похід", "Наша літературна мова — Як писати й говорити по-літературному", "Українська культура", "Константині Методій" (2 томи) і "Мої проповіді".

У підготовці до друку: "Етимологічний словник української мови" і "Мої проповіді" (2-га частина).

Загальний тираж усіх тих творів Митрополита Іваріона, що їх уже видало Т-во "Волинь", становить 17,500 екземплярів, копії друку яких становлять суму 39,950 дол. (і сер суми копійки уже перевищили 40,000).

Крім праць Митр. Іваріона, Т-во "Волинь" також видало низку інших публікацій. І так, воно видало першу частину спогадів Уласа Самчука в. н. "На білому коні", а другу частину, "На коні вороному".

Інститут Дослідів Волині, при матеріяльній допомозі Товариства "Волинь" у Вінниці й Т-ва Волинян у Торонті, видало 15 праць з ділянці волюнознавства і 11 збірників "Літопису Волині".

Недавно вишла праця проф. О. Шинкаревського "Староовні пам'ятки Волині". Вона була видана виконами Т-ва Волинян у Торонті (більшу суму — 1,000 дол. — на фонд покриття копій видання цієї праці пожертвував доволішній член ЦВ в. Томіш Мельник).

У загальному ж волюнознавстві видано понад 30 тисяч прикрасок книг; копії друку їх перевищують 27,000 дол.

Усі члени Управління Інституту Дослідів Волині і Товариства "Волинь" працюють добровільно, жертвуючи не тільки багато свого вільного часу (пока заробітковою працею), але постійно жертвують і чимали гроші на видавництво.

Фонди на видання приходять з різних помігнїдних ісправ, пожертв, зокрема з США та з продажу книжок. Одну з більших пожертв дала Фонданція ім. Т. Шевченка, в 1970 році.

У дальшому плані Т-ва й Інституту Дослідів Волині є рішення перевидати давно вже нецарські твори Митрополита Іваріона, а саме: "Історія друкарства", "Українська літературна мова XVI столїття", "Похвадження азбуки й літературної мови", "Візантія і Україна" та інші. Буде також виданий "Альманах Волині", для якого вже кілька років перевищується збірка матеріялів.

При цьому слід угадувати, що в доках полїтиці на видання творів Митрополита Іваріона своїм листом 22 жереня 1967 року надав виключне право

Культурний зорбок і деяких виданнях "Волинь" у Вінніпезі. Директор Товариства "Волинь" у Вінніпезі Дослідів Волів і Товариства "Волинь" засуджують на цю пору підтримку, матеріальну і моральну, всієї української спільноти у віданому світі. ДВ і Т-вом "Волинь" у Вінніпезі приміюється в Читальній "Продовжити", і там так само знаходяться бібліотека Я ерхіє для установ.

І Онуфрійчук

УКРАЇНЬСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ

**ІЛАРІОН,
МИТРОПОЛИТ
Вінніпегу і всієї Канади**

31-го травня, 1968.

До
Управи Товариства "Волинь" в Вінніпезі
(На руки Голови Товариства Імж. І. Онуфрійчука).

Хвальна Управа!

Тому, що Ваше Товариство видало вже сім моїх праць і розпочинає друкувати восьму працю і тому, що я вже довгий час хворюю та не можу сам продовжувати видання своїх праць, — тому сьогодні передаю Товариству "Волинь" до друку такі мої праці:

1. Наша літературна мова XVI ст.
2. Старець Паїсій Величковський
3. Етимологічний словник української мови
4. Мої Проповіді
5. Григорій Сковорда (Матріяли).

А також доручаю перевидати такі мої праці:

1. Кирило і Мефодій
2. Історія Друкарства
3. Українська літературна мова XVI ст.
4. Походження азбуки і літературної мови в слов'ян та праці, які Управа Товариства "Волинь" буде уважати за потрібне перевидати.

Одночасно доручаю членом Товариства "Волинь":
Др. Проф. Ю. Мулик — Луцькові, Ред. М. Подворнякові,
Отцеві Степанові Ярмусю, Імж. Іллі Онуфрійчукові та

н. І. Похильчуковій спільно дописувати друк і передрук вище згаданих моїх праць, а також прошу їх зайнятися олікою Фондів з моїх праць, виданих Видавничою Комісією, Інформаційним Комітетом і Т-вом "Волинь". Одночасно зазначаю, що окрім вище згаданих осіб і Управи Товариства "Волинь" ніхто не може користуватися фондами з моїх видань.

Кличу Боже Благословення на Всіх Вас
і на Вашу працю

Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомолець.

Герб Галицько-Волинської Держави

УКРАЇНЬСЬКА ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ
THE UKRAINIAN GREEK-ORTHODOX CHURCH OF CANADA

ST. CATHERINE'S
CATHEDRAL
1000-1010 St. James St. W.

101 CATHEDRAL AVENUE
WINNIPEG, MAN., CANADA
R2M 1G8

ST. ISIDORE'S
CATHEDRAL
1010-1020 St. James St. W.

22-го вересня, 1967.

Дорогий товаришу "Волиню"
у Вінніпегу,

Давидову Утрисю!

Знаючи, рідний, як відбудуться події після
твого повернення до України, хотів привітати
тебе в твоєму новому житті в Україні та твоїх
дітей. Як рідний хотів привітати тебе в твоєму
житті в Україні та твоїх дітей. Як рідний хотів
привітати тебе в твоєму житті в Україні та твоїх
дітей.

Сподіваюся, що твоє життя в Україні буде
таким же щасливим, як твоє життя в Канаді.
Знай, що я завжди буду поруч з тобою.

З любов'ю та повагою
Давидову Утрисю

Митрополит Іларіон,
Митрополит Київський та всієї України

Фотостатична копія листа бл. п. Митр. Іларіона до управи Т-ва "Волинь".

ОРГАНІЗМ РОДИНИ І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В РОЗВИТКУ Л. ОДИНИ

"Організм родини і його значення в розвитку людини" — це ораторія
прот. С. Ярмуса, проф. Коледжі Св. Андрес, присвячена на вшанування
Жіноцтва — мислів Гостинно-імперезового комітету Т-ва "Волинь" та
Інституту Дослідів Волині, виклощена у вигляді відзначення прот. Ко-
мітету святкового імпрезю, що відбувся 11 листопада 1977 року.

Де тривога в родині, де хліб і тишина,
Шасливий там людина, блаженна сторона,
Іх Бог благословляє, добро і щастя
І з ними на віки.

Гостинно-імперезовий комітет "Марфа"-волинців, служачи Т-ву
"Волинь" та Інституту Дослідів Волині гостинною атмосферою, рекла-
мами, підприємствами для придбання фонду, адміністративним ювілей-
рольником й громадським характером, відбудування і обслуговування
участво в організаційній праці, дорідництвом та іншим служінням, що
сприяє розвитку української культури. За все це пращо — честь, при-
знання і слава вам, жінкам — "Марфам"-волинцям! Ви заслуговуєте до-
брого слова від усіх українців!

Мог дати слово, хоч і не виключно про нас, але воно вам присвячене,
та посередньо й усім учасникам цієї імпрези. З цієї нагоди, хочу поділитися
з вами деякими думками про організм родини та про його значення в про-
цесі зростання, розвитку й нормального завершення людського індивіду-
та його особистості. Я, особиста, думаю, що це дуже важлива справа,
отже тому дозволю собі звернути на неї увагу при цій знайомих і ду-
маю, буде пригодно на це нагоди. Не тяжко бо збагнути, що здоров'я лю-
дини зростає на базі здорової родини, і що вирішально важливе місце в
родині займає жінка — эта неумола "Марфа"-мати. Це бо найбільше
від неї залежить нормальний розвиток, духовний добробут та духово й
морально здоров'я людини. Сама ж здорова родина — це основа здоро-
вої особистості, здорової людини, здорового суспільства й здорового
народу. Тому-то, на організм родини, на його здоров'я і на вишколю
важливу роль жінки у вихованні його треба звертати велику увагу. Са-
мій же жінок — українці матері треба допомагати та давати їй признання
за її пращо, — незважаючи на те, що здорова духово жінка сама собою
має велике задоволення із своєї ролі, і з своєї праці.

Дія і організм родини має вирішальне значення в дія розвитку жо-
вої людини. Тут, у родині, вирішується розвиток особистості жінки, або
особистих браків-владар тут розвивається й ускладнюється натура оди-
нина і весь комплекс її життя, в котім соціального, економічного та пси-
хологічного відношення до інших людей. Це розвиток зцілення, розви-
ток відно-коли плавний; він частіше довгий і трудний, часто критичний
і майже в кожній родині унікальний. У кожній бо родині виробляється

уона від народження до десяти років життя 95% свого часу проводить, будучи під наглядом матері. Отже, матірній вплив на розвиток дитини, позначається найбільше, нервовий і духовний баланс дитини найкраще від неї залежить, а звідси ж починається розвиток майбутнього типу дорослої людини. Треба знати, що людина народжується тільки з інстинктивним даром особистості, а саму свою специфічну особистість — свій характер і свою владу виробляє під впливом батька-матері та решти членів родини. І дуже добре буває там, де всі потреби — природи серця, голод серця дитини бувають задоволені відношенням батька-матері та асції родини. Вже й наука доказує, що там, де дитині потреби — такі, як потреба любові, потреба признання, захопів, а переважно родинової безпеки, — куди її потреби бувають задоволені, тоді людина розвивається нормально і пізніше стає здоровим індивідом — здорового людського душевно і тілесно.

Далі, в дуже великій мірі здоровий розвиток дитини-людини залежить від емоційного здоров'я цілого організму родини, а найкраще емоційного здоров'я батька-матері. Ніщо так легко не перетворює від батьків на дітей, як стає їхнього емоційного здоров'я — такого, як любов-незвичність, спокій-тривога, власна підтримка чи безпастаєння паразитизма й сварка. Висловившись простіше, можна сказати, що спокійно-небесна атмосфера дому виробує людину-ангела, а пекельна атмосфера дому виробує ти нещасної людини, не рідко тию собою — чи вихолопата.

Родинний організм затане в собі неймовірні сили; вони не завжди помітні, і не завжди зрозумілі всім членам родини, але їхній вплив на всіх членів родини великий; часом благотворний, а не раз фатальний. Любов між батьком і матір'ю має дуже благотворний вплив на дітей, діти таких батьків почувуються безпечні, духовно задоволені й, значино, забезпечені потребами любові. Це сприяє розвинуті їхнього духовного, а то й фізичного здоров'я. Там, де між батьком і матір'ю царить пекло, — там діти zagrożені, позбавлені потреб любові, вони перебувають у постійному страху, бо стають неспівні щодо елементарного родинного захисту й дозроботу. Але ось саме такий етап — розвал родини, осиротіння дітей, — це пошесть двадцятого століття. Вона починає проявлятися в умовому, нервовому й психічному хворобі дітей, в аномальній поведінці молоді, в різних бунтах, а також у спрабах, замість утраченого родинного захисту, — творити різні товариства та групи, не раз у творених групах чисто релігійних. Так виробується тию модерної людини — людини серця, — тию духовного буржуа чи й духовного пролетаріата.

При тому варто зауважити, що родина й подружжя життя впливає не тільки на розвиток і зміну дітей — майбутніх дорослих індивідів; родина впливає і на її основу — батька й матір. Цей вплив буває позитивний.

коли ви сприяє розвитком любові й жинкості — в одну плоть, тілом і духом. На це ішло замітка філософа Ніколая Бердяєва, який каже, що процес зростання чоловіка й жинки водно починається в шлюбних любовях між ними. Коли це зростання закінчується повно, тоді Церква завершує його благословенням Таїнства Шлюбу. Проте й після цього процес взаємного зростання, привласнування водно двох характерів продовжується далі. Чоловік і жинка вступу в подружжя з традиціями двох родин; молодий несе з собою один психологічний багаж, молода — другий. Через те, незважаючи на сильне сходження в емоціях любові, їхнє даліше власовування й зростання водно буває критичним, а часом таким тяжким, що молоде подружжя, замість витворення свого специфічного подружнього характеру, — розпадається.

Тому, навіть після розвинення індивід, індивід духово здоровий, коли він входить у союз подружжя, — він затане несподіваних змін, і не раз переживає дальшу кризу зростання до свого партнером водно. Добре, коли обидва партнери завершують цю кризу зростанням в здоровий організм родини. Таке подружжя і така родина шасливі, такий родинний організм — унікальний, він небувалий і неповторний. Коли він випірмує всі виробовування зростання водно — він духово здоровий, і діти такої родини бувають нормальні, емоційно й духово задоволені, здорові. Нік такий розвиненій бабі будеється й Домашня Церква, про яку говорить Ап. Павло (Філімонею 2). Для обидвох згаданих проявів родинного життя (родина — один організм, і родина — Церква) є певні психологічні передумови, і без них ні здорового родинного організму, ні поняття про Домашню Церкву не може бути. Ось ці передумови:

1. Подружжя життя повинно бути любовне й примає так для батьків, як і для їхніх дітей.
2. В батьків повинна бути любов і довір'я до дітей, і діти повинні бути свідомі того.
3. Батьки повинні своїх дітей підтримувати, відболовувати їхню самонавність, захоплювати їх, а ніколи не успільдувати чи зневажати. Такі самі взаємодії повинні бути і між дітьми.
4. Батьки мусять розуміти емоційних голод усіх своїх дітей і відповідно задовольняти його.

Поставлена на ось такі основи, родина буде солідна, і весь родинний організм здоровий; там буде згода в родинній атмосфері, там буде здоровий і всім членами шасливий устрій родинного життя; там вся родина буде мати час на працю, на розвату, на релігійне життя і на відпочинок; там батьки і діти, як родинний організм, — це родинний родинний досвід (феномен екзистенційальний), при чому досвід благотворний, примаєвий, шасливий. Ніхто з такого дому втікати не буде: ні батьки, ні діти — бо їх буде кмітати блаженна родина атмосфера, родина любові, родинне добро і шастє. В такий родині всі члени родинної знають, що вони бажані й люблені; вони свідомі своєї емоційної й духової

кої ролі в родині життя; вони свідомі і того, що кожне з них у родині, корисні й потрібні.

Так, отже, там, де згодя в семействі, де мир і тишина, — там і родинне щастя, і така родина, як один організм, живе життям нормальним, а всім життям повоєм — духовним, релігійним. У такій родині Бог пробуває, — баче наша народна пісня; там виробляється любов до Бога і до ближнього свого; там виробляється пошана і любов до своїх родинних, народних та релігійних традицій, там виробляється наповальний характер людини, народної й патріотична любов та віра.

Згадуючи тут родинні пісні говорять про священний духовний клімат родини, в якому зростає взаємощасливі і не тільки емоційні, але й розумна любов, в такому кліматі також розвивається людська творчість, бо для неї є воля і прогове місце; там народить заохота й взвемолюб'я; там розвивається здорове відношення до суєти, до суєспівства, до Бога і до себе самого. Така родина не тільки зростає, але й розумна, бо в ній є місце на всі: місце на розвиток пошани і любові до Божої Ідності, — а навіть місце на розвиток особистої духовної рани; там є місце на виділення позитивних і негативних емоцій: на крик і на жеману, а понад усе — там буде можливим прозріння загальних родинних цілей. Прозріння цих цілей — це дуже важливе й здорове явище, — важливе для всієї родини, і для виплекання здорового індивіду — кожного члена родини.

Далі — члени родини, з особливе батько-матір повинні бути свідомі ще й такого, дуже важливого факту: це потреба і зривки даного родинного владу в родині життя. — Його першелетній інвестції, що не раз може бути навіть ризикованою. Та інвестиція мусить мати визначення й призначення, інакше вона може довести до обвиняч заслід. Першочортя та інші обсерватори людини твердять, що кожна людина баче і потребує визнання з боку інших людей, бо в тім вона переконується в лепшій перспективі свого життя і себе самої для життя ближнього свого. Без того — життя людини стає безцільним і безплідним. Коли людина має своє місце в родині й суєспівстві, і те місце мусить бути визнане іншими людьми, бо того вимагає сама природа людини. Кожна людина очікує потвердження для себе і для своєї ієстоті з боку інших людей, і це вваляється своєрідним: хлібом — насущним для її самобуття. Це духовна пошана мусить бути забезпечена кожній людині в здоровому організмі, — в утробі здорової родини. Це ж бо з цієї утробки народжується і в ній зростає здорове тіло і здорова душа, і для цього потрібні певні передумови. Ось деякі з них:

1. Почуття важкості й безцільності. Це почуття виникає із здорових стосунків з іншими особами й людьми, між якими даний індивід почуватися бажаним, корисним і важким, прийнятним. Сюди входять також елементи особистого владу — самоінвестиції в інших людей, елемент ризиків, який виникає вартість даного індивіду для інших людей. Це апр

любоби ближньому своєму, — дар і вам самим дуже потрібний, бо він відповідає почуттям і потребам нашої творчості і показує, що кожен з нас — індивід корисний, бажаний і комуся потрібний.

2. Почуття самоважкості й цінності — дуже важливе почуття. Це усвідомлення, що людина виступає місце, призначена й пошану і за що її оцінюють інші. Сюди входить певне умове задоволення, задоволення інтелектуальне — духовне й естетичне. Задоволення цієї потреби — елемент великого значення, а задоволення її бойкотування його може відбиватися на людині трагічно.

3. Почуття любови — це свідомість, що ланим індивідом хтось дорожить і любить його. Це найважливіше й необхідне почуття для духовного здоров'я й розвитку людини. У такій свідомості легко сприймається й переживається різні обсяження, привини дисциплінарні соціального, психологічного, чи й духовного значення. Не дивно, отже, чому-то найважливішою Божесь повинно заповіддю є заповідь Лю-

Жінцтво Товариства "Воля" на гостинній імпрезі

Зова сидять: пані М. Матусявич, Т. Полішка, д-жа Анна Герус, М. Промчук, М. Михайло, М. Пелешок і д-жа Н. Стус. Стоять зліва: Г. Погайлак, Л. Матусявич, Т. Кришук, К. Низишук, І. Зазуля, М. Кусин, К. Шварцчук, К. Дармої, М. Прихошко, д-р І. Гарнаверка, Н. Лугова, Г. Онуфрійчук, гостя з ЗСА Т. Сергій, В. Мулик-Луцик, Г. Силерська, Н. Кришук і Н. Шварська.

Божи — до Бога, до Близького, і до себе самого. ("Піснь Господа Бога
помаї усіх, а Близького свого — як самого себе" Дк. 10: 27).

4. **Почуття свободи.** Почуття свободи для самобутності й вищо-
го особистого розвитку — одне з основних почуттів людини. Але з
почуттям свободи ніколи не можна іти таких почуттів відповідальності й
відповідальності особистих спроможностей. Сюди входить елемент здорової
орієнтації, — пізнання правди щодо себе самого, свого оточення, а також
взаємовідносин в системі суціль (див. Ів. 8:32). Тут йдеться про почуття духов-
ної свободи, свободи свідчення, розумної, відповідальної. Свобідний
розвиток людини — це розвиток здисциплінований, розвиток здоровий
— кожній людині необхідний. На його основі розвивається філософія
життя, протрізна певної ієрархії цінностей, сенсу життя, — гармоніза-
ційна людина з Богом і з усім світом.

Всі члени перелому й прикмети можуть розвиватися тільки в до-
брому здоровому, здоровому родинному організмі. Вони дисциплінують-
ся тільки самими істотами, вони людина природно силкується їх осма-
ти, але добре й творче стійко вміє співіснують з ними. Знання й свідомість
про ці властивості людської природи й життя можуть приводитися на-
літ у будові таких організмів, як ось наші організації. Т-во "Волон",
Інститут Дослідів Волон, а втім Гостинно-імпресійний комітет, де ви,
свої — "Марфа" — волонтери, — виконуватимуть специфічну роль. Треба
визнати, що та роль починається відомо, в зоні ваших роликів; звідти вона
визначиться діями, поза межами свого діючу, — в таку форму суспільного
організму, як ваш Комітет. Без вас і без вашого владу праці в нашій ор-
ганізації — Т-во "Волон" та Інститут Дослідів Волон, — того, що тут
роблено (вкладна понад 50 публікацій), не можна було б осмагнути.

Тож, "Марфа" — волонтери, будьте свідомі свого владу в чимляму
праці вашої організації, а від нас усіх, тут зібраних, прийміть належа-
ючий признання і вдячність. Нехай ваша контрибуція буде тільки контри-
буцією "Марфа", але це контрибуція велика, і ми при цій загоді благопо-
димо й прилюдно.

ЖИНОЧИЙ КОМІТЕТ Т-ВА "ВОЛОН"
під проводом п. М. Михайлова

Сидять зліва: п. Г. Овчарук, Н. Шварська, М. Прохорук, М.
Михайлова, М. Пелешок, Т. Поліщак, і Е. Барчук. В другому ряді сто-
ять: С. Облішак, Г. Погайлак, К. Бодарчук, М. Присойко, Т. За-
буль, і Л. Шулюк. В третьому ряді стоять: Т. Тополевська, Н. Агюла, М.
Куєва, М. Куряній. Непривітані: К. Нітвичук, Т. Шустик, О. Сураска і
Г. Сурданько.

ТВОРЧА ПРАЦЯ ЖІНОЦТВА ТОВАРИСТВА "ВОЛИНЬ"

У Вінніпезі вже понад 25 років існують Інститут Дослідів Волині і Товариство „Волинь”, які в останні роки об'єдналися, щоб сильнішими силами продовжувати свою корисну працю, особливо видавничу діяльність. Досі видано 11 чисел збірника „Літопис Волині” та понад 30 шпиків книг з волинознавства і 13 наукових праць Митрополита Лларіона. Приготовляється до друку „Етимологічно — Семантичний Словник української мови”. Цю успішну видавничу діяльність можна було проводити лише спільними силами, при згоді, вирозумінні, співпраці і жертвенності всього членства у Вінніпезі та земляків і прихильників, розсіяних по всьому вільному світі.

Товариство „Волинь” окрім видавничої діяльності, відвідує хворих, улаштовує різні імпрези, новорічні вечірні, колодку, та бере участь у родинних святах членства Т-ва і Інституту Дослідів Волині. Велику допомогу у всій праці Т-ва „Волинь” приносить Жіноцтво, згуртоване в Імпрезовому Комітеті, під вмілим провідом голови пані Михайлової. Жіноцтво не тільки відвідує хворих та допомагає у різних принагідних святкуваннях, але в першу чергу бере активну участь у влаштуванні імпрез, дохід з яких завжди призначається на друк праць Митрополита Лларіона і праць з волинознавства. Жіноцтво Імпрезового Комітету Т-ва не тільки жертвує своїми грошми, але жінки дарують багато вартісних речей на розгравки: як вишиті подушки, серветки, торти і чималі грошові суми, щоб в такий спосіб збільшити фонди на друк праць Митрополита Лларіона та праць про нашу дорогу Волинь. Жіноцтво Т-ва „Волинь” і Інституту Дослідів Волині глибоко оцінює важливу видавничу працю, вони знають, що друковане слово, як джерельна вода розходить по всьому вільному світі, по бібліотеках і університетах: на поділах українських книгарень у всьому вільному світі знайдете видання волинян Вінніпегу.

Жіноцтво знає, що книжка — це великий дар Божий і трудно уявити, церкву, школу, а навіть найбідніші сім'ї без книжки, а зокрема глибоко релігійних, мовознавчих і історичних праць Митрополита Лларіона. Всі зложені пожертви і доволі гнітні праці жіноцтва записані в виданні і в „Літописі Волині”. Душею всього жіноцтва, що згуртоване в Т-ві є працювати пані М. Михайлової. Цією працею волинське жіноцтво Вінніпегу буде собі вічний духовий пам'ятник. Щастя їм, Боже!

І. Онуфрійчук

ПОЯВИЛИСЯ "ЗБРАНІ ТВОРИ" ОЛЕКСИ СТЕФАНОВИЧА

П'ять років тому відійшов у вічність один з найвидатіших наших поетів нової доби — Олексій Стефанович. Уродженець Волині, студій відбув у чеській Празі, після другої світової війни переїхав до США, жив у Бофало, похоронений в біквуд Бруксу.

Перша збірка п. заг. "Поетів" появилася в Празі 1927 р., друга п. з. "Стефаніс" тек в Празі 1939 р. Обидві збірки відіслали високу оцінку літературної критикою, зокрема Е. Маланюка і Юрія Клена. Описая окремі поезії появлялися в різних періодиках, а оше і 5-річчя смерті появилася його "Збрані твори" старшим ОВП "Слово" і в-ва "Євангеліалія" в Торонті. Упорядковані постом Богданом Бойчуком, наглядом Т-ва Волинян. Вступну статтю для літературознавств Іван Фішер, "Складаний портрет поета як людини" дали Б. Бойчук, Галина Лавченко, Маріна Антонович-Рудницька і о. П. Івахні, слово "Від видавництва" Богдан Гомосський. Мистецька вимета Любомила Гушалюка, у кінці фотопортрети поета і автографи. Об'єм — 304 сторінки.

З нагоди появи "Збраних творів" відбувся в Торонті, 22 лютого ц. р. в аудиторії Првославної Катедри Літературної Вестр з численною участю громадянства, зокрема волинян, у тому письменника Уласа Самчука, який у своїм слові-споминах нарисав силуету О. Стефановича з празьких часів, аналізу творчості поета дав гість з Нью-Йорку — Б. Бойчук, якому вручено, як упорядкований квіт, перший її примірник. Мистецьку інтерпретацію "Волинських сонетів" О. Стефановича дала артистка Ніва Телівня (постм заданих свої поезії тек дитям!) Виступали жіночий квартет "Верховина" під кермою пані О. Гілобач і дівочий ансамбль волинянок під кермою Лесі Шпикти, солю Олексія Овчинюк, програмою проходила волинянка — мр. Галина Степанюк-Грошві. Від імені Т-ва Волинян говорив голова п. М. Гетьманчук, вітаючи присутніх, зокрема поета Б. Бойчука і редактора "Сучасності", професора університету в Лондоні (Онт.) В. Буртгард. Про нашу літературно-видавничу ситуацію і справу збірного мекенатства говорив голова Видвального комітету п. Іван Мищенко. У дальній частині програми поет Б. Бойчук на окрему просьбу упрки відчитав цілий своїх недрукованих поезій п. заг. "Людвиг і..." На закінчення було обговорювання наших літературних справ при чаю й каві.

Поява "Збраних творів" О. Стефановича — виміком культурна подія зокрема при факті, що його творчість мало відома нашому загалоу і ойноу тепер зможе бути повністю і докладно ошеена, що вже й роблять тек наші молоді літературознавці, як власне І. Фішер, Б. Бойчук, Б. Рубчик, які й виметили його "одним з найбільших поетів нашої сучасності (Англослів "Координати", Т.І.).

Товариству Волинян у Торонті — оше його управи, учасників і організатором збірного мекенатства належить глибоке признання за

випав з життя" здійснити не особливо рідке видання і так "Світлинні великої наш моральний довг сутрині поета, ще дав — в остаточному творчому підсумку — високошлюбну синтаксис англійського в діалогі-ського напад у вайній поезії?" ("Від вилучення", стор. 288).

ДОКУМЕНТ БУРХЛИВОЇ ДОБИ

Серед народів поява та публікація важливіших книжок має в пресі першосторінкову вагу, та широкій розголос іншій якособи масової інформації.

До таких книжок, поява яких заслуговує на окрему увагу, належить опублікована у В-ві Юліана Середяка у Буенос Айресі 261 сторінкова книжка Харитона Довгалюка, повість "Соколова дочка." На таку увагу заслуговує ця книжка в одинокій мірі своїм змістом як і її автором — "людиною пера."

На зміст книжки "Соколова дочка" склалася всуцільне слово, в якому д-р Іван Кмета Іжівський вказує коротку біографію та літературну діяльність автора. Поштовхом написання повісті "Соколова дочка" став тривожні події в суспільному житті людства як розрив між двома поколіннями, занепад моралі серед молоді, втеча дітей з дому, масове вживання наркотиків, поява різних аморальних течій серед молоді як гібрид, що домагається зняття всіх законів так людських, як і божественних. Героїня повісті Катерина Марка також зазнала різну хату і азамала страждання серед гібрид.

В повісті образно подано батька Катерини Марка, який багато пережив, а саме: був у Сибірі на засланні, був на фронті, написав спогади про своє життя, а коли довідався, що дочка повернулася додому — рукопис спалив. Автор знайомить читача з уривками тих спогадів, там вказує епізоди, з яких можна зробити висновок: якщо душу не опанує диявольська сила, то навіть в умовах каторжаного життя людина залишається людиною. Маркова любов в Орессо в Сибірі — ця вияв високої моралі, яку автор протиставляє аморальним виходам сучасної людини типу гібрид.

Без уваги на те, що стоючі рецензенти, як без уваги на те, чи ця книжка йому подобається чи ні, її появу можна привідати. Це не тільки тому, що вона своїм змістом охоплює розповідь актуального очевидця і бистрого спостерігача життя сучасної молоді в тому числі в українській, але й тому, що мемуаристика справжнього мемуариста, до якої належить коментована книжка Харитона Довгалюка "Соколова дочка", має велику вартість для наслідування водія та людей, до яких відноситься. Мемуаристика Харитона Довгалюка має атрибути високої фактології, а повість "Соколова дочка", це цінний вклад в українську літературу.

тільки відразу Соколову докуча літературна діяльність можна тільки приймати, вона є вартісним документом цієї великої і бурхливої нашій доби.

Д-р Лев Рубінгер

З ЖИТТЯ І ПРАЦІ ІНСТИТУТУ ДОСЛІДВ ВОЛИНИ І Т-ВА "ВОЛИНЬ" У ВІННІПЕЗИ

В роках 1972-1977 ЦДВ і Т-во об'єднаними силами продовжувало свою працю вилучити і громадську.

КОЛЯДА

В минулих роках члени Управи Т-ва "Волинь" на Різдво Христове відвідували з колядою своїх членів і прихильників. Дохід з коляди збільшував касу Т-ва та дав можливість видати праці з волинства, а також праці св. в. Митрополита Іларіона. Участь у коляді брали: І. Онуфріуш, І. Похильчук, А. Бондарчук, В. Михайлов, І. Погайдак, С. Кушнір, С. Дармола і інші.

НОВОРІЧНІ ВЕЧЕРНИЦІ І КОЛОДКА

Кожного року Т-во влаштовувало Новорічні Вечерниці і Колодку, на яких зустрічалися всі земляки і прихильники. Дохід з вечерниць допоміг видати корисні книжки, які збагатили скарбницю української культури.

ГОСТИННЕ ПРИЙНЯТТЯ ДЛЯ ЖІНОЧОЇ СЕКШІ Т-ВА.

Майже кожного року Управа Т-ва влаштовує гостинне прийняття для жіноцтва, організованого в Жіночій Секції й Т-ва, в локалі поляка за їхню працю і організацію різних волинських імпрес.

ВІДВІДНИ ХВОРИХ

Члени Управи Т-ва — відвідували хворих земляків і прихильників по лікарнях і удома, приносячи книги і висловлюючи співчуття та побажання скорого видужання. На випадок потреби, Управа організувала матеріальну допомогу хворому.

ПАНАХИДА ПО БЛ. П. ЗЕМЛЯКАХ

Для вшанування пам'яті земляків Т-во широкі замовляло Панахиди, щоб помолитися за спочив душ тих, які в різні часи і при різних обставинах загинули на Волині в боротьбі за волю України, а також за всіх членів земляків, які відійшли у вічність в останній час. Цього року відбу-

Управ Т-ва "Волинь"

1. І. Онуфрійчук — голова
2. А. Болларчук — заст. голови
3. І. Похильчук — 2 заст. голови
4. Н. Шаварська — секретарка
5. Н. Лугова — фін. секретар
6. І. Погайлак — Орг. референт
7. М. Шуцьк — Орг. референт
8. М. Подворняк — секретар — редактор
9. П. Вилиток — член

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

1. д-р Ю. Мулик-Луцик — голова
2. І. Онуфрійчук — секретар
3. д-р С. Радчук — від. редактор
4. М. Подворняк — коресп. секретар
5. о. прот. С. Ярмусь — заст. голови і коректор
6. д-р І. Тарнавська — член
7. о. прот. С. Кішок — член
8. о. д-р С. Герусь — член
9. Ф. Онуфрійчук — ред. "Літопис Волині"

ІМПРЕЗОВИЙ КОМІТЕТ

1. М. Михайлюк — голова
2. М. Процьчук — заст. голови
3. Члени коміт.: — М. Пелешок, М. Тополівська, Т. Полішка, К. Ниталичук, К. Болларчук, Г. Погайлак, М. Шуцьк, Г. Затулак, Н. Шаварська, Г. Онуфрійчук, Н. Лугова, О. Шуцько, Саваренко, К. Дармойд і Євмія Чайківська.

На внесок п. Івана Похильчука вибрано Ревізійну Комісію в такому складі: о. прот. Ст. Ярмусь — голова, ред. М. Подворняк — секретар, Ст. Купшнір і К. Крайчук — члени.

По виборі Управ голова ІДВ С. Радчук піднімав імена нових членів ІДВ і Т-ва і запропонував затвердити їх прийняттям, підтримав його о. С. Кішок. Загальні збори всіх прайвтів. Нові члени: проф. О. Герусь, прот. А. Тетеренко, Ліда Лугова, І. Чарнецький, Роман Онуфрійчук, проф. П. Процько, Богдан Демчук, о. прот. Ю. Туржанський, проф. А. Туржанський, і паст. О. Гарбузюк, П. Матанчук і Віталій Панасевич.

Греко-католицькою церквою, а д-р С. Радчук запропонував, щоб загальні збори резолюція була виражена в "Літописі Волині." Святя А. Тетеренко запропонував, щоб ІДВ з Т-вом відзначили 400-ліття Острозької Академії, а також виходу у світ Острозької Біблії. Цю справу додучено новим Управом.

Ред. М. Подворняк сказав дещо про важливість наших видань, а голова Т-ва навів факти про те, що наші видання розходяться по всьому світі і приносять волинянам щастя.

Д-р Мулик-Луцик вніс пропозицію книгу про ІДВ і Т-во "Волинь" спільними силами видати прощайтву книгу про ІДВ і Т-во.

На закінчення І. Онуфрійчук подякував Президі Зборів за гарне проведення Зборів і закликав все членство до дальшої праці.

На внесок о. С. Кішока Збори закрито.

Президія зборів

Д-р І. Тарнавська
Голова

ред. М. Подворняк
Секретар

**РЕДАКТОР І ПИСЬМЕННИК
МИХАЙЛО ПОДВОРНЯК**

Серед невеликого гуртка людей, одним з перших учасників і членів організованого життя волинян у Вінніпезі був Михайло Подворняк, що одночасно визначився своєю літературною діяльністю, головно в середовищі українського баптистського руху. В Товаристві "Волинь" й Інституті Дослідів Волині він займав різні урядові становища, а втім і досі є членом його Редакційної Колегії, та головою Ревізійної Комісії.

Михайло Подворняк народився в мальовничому селі Хотовиш, на Крем'яччипі. Там він виростав, навчався, формував свій характер — глибоко релігійної людини й українського патріота. Євангельським рухом він був захоплений 1926 р. на Волині і залишився вірним йому по сьогоднішній день.

Під час Другої світової війни йому довелося, як і багатьом тисячам його земляків, покинути рідну Волинь і йти слідами долі, яка стелилася йому аж до Віннигеру, що лежить на західних окраїнах Степової Канади. Тут М. Подворняк включився в українське й національне життя, долучився до групи організованих земляків-волинців і став дуже користним працівником у Т-ві "Волинь" та Інституті Дослідів Волині; він близько співпрацював у видавничій діяльності бл. п. Митрополита Іларіона, займався місійною працею, а крім того багато часу віддав письменницькій діяльності.

При цій ювілейній нагоді хочемо відзначити вклад великої праці М. Подворняка в нашу волинську організацію, а крім того довести до відома нашого громадянства список його творів, які широкému загалові українців мало відомі. Хочеться вірити, що приїде час, коли твори нашого земляка звернуть на себе увагу українського літературного критика, і що йому знайдеться місце серед найбільш плодотворних українських письменників Канади. Ось список творів і взагалі літературної праці Михайла Подворняка:

ПЕРЕКЛАДИ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

1. "Спасей Сухач" — І. Лазарев, 3 історії євангельсько-баптистського руху в Україні, Віннигер-Торонто, 1950 р., ст. 80.
2. "Останні дні Єрусалиму" — І. Мордовцева, Торонто-Чикаго, 1959 р., ст. 36.
3. "За віру" — життя і праця В.Г. Павлова, Торонто-Чикаго, 1960 р., ст. 40.
4. "Джордж Мюллер" — Фр. Г. Верне, його життя і праця, Торонто-Чикаго, 1961 р., ст. 184.
5. "Повнога життя" — др. О. Сміт, ст. 38.
6. "Павло Руденко" — С. Степанка, повість з життя перших т.ч. "штудентів" в Україні, Чикаго-Віннигер, 1968 р., ст. 246.
7. "Серце людини" — др. Я. Юк, Віннигер, 1972 р., ст. 24.
8. "Вірний до кінця", — Ф.М. Дунасько, Біографічна повість, Віннигер-Чикаго, ст. 78.

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ

Дня 19 травня 1977 року

Інституту Дослідів Волині
з нагоди 25-річчя діяльності
Віннигер, Манітоба, Канада
Вельмидианові Пані і Панові!

Мені дуже приємно було довідатися, що Інститут Дослідів Волині святкує свій срібний ювілей — 25-річчя діяльності й творчої праці, яка збагачує й збагачує нашу історію здобутками культури духа. "Літопис Волині", виданий Інститутом книжка — це цінний вклад у духову скарбницю Українського Народу, Ювілей Ваш — це радість усіх синів Волині!

Тому в ім'я Всукраїнського Євангельсько-Баптистського Братства з його Церквами в ЗСА, Канаді, Південній Америці, Австралії й Європі з радістю вітаю Вас із творчим 25-річчям і бажаю Вам успіхів у продовжуванні великої праці. Привіт Проводові Інституту Дослідів Волині, привіт його голові, талановитому Сергію Радчукові, привіт секретареві, письменникові Михайлові Юлієві Ваш — це радість усіх синів Волині! Привіт і найкращі побажання успіхів усім Управі Інституту Дослідів Волині у це славне 25-річчя!

1. "На шляху життя", ч. І. Збірка оповідань і віршів, Чикаго-Честер, 1951 р., ст. 126.
2. "На шляху життя", ч. II. Збірка оповідань і віршів, Віннигер-Торонто, 1953 р., ст. 126.
3. "Зелений гай", збірка оповідань, Торонто-Чикаго, 1959 р., ст. 200.
4. "Далека дорога", спогади, Торонто-Чикаго, 1963 р., ст. 356.
5. "Небесний дим", збірка помертвих знарок духовних робітників, Віннигер-Чикаго, 1956 р., ст. 240.
6. "Божий спокій", збірка оповідань, Віннигер-Чикаго, 1966 р., ст. 206.
7. "Недосвітана ніч", повість, Віннигер-Чикаго, 1967 р., ст. 348.
8. "Відпавши", оповідання, Віннигер-Чикаго, 1968 р., ст. 32.
9. "Запахність поля", збірка оповідань, Віннигер-Чикаго, 1971 р., ст. 200.
10. "Верьте и любите", збірка оповідань, перекладених на російську мову, Буенос-Айрес, 1962 р., ст. 93.
11. "Шалом", життя і праця д-ра М. Гітліна, Віннигер-Торонто, 1973 р., ст. 128.
12. "Золота осінь", збірка оповідань, Віннигер-Торонто, 1974 р., ст. 146.
13. "Далекі береги", збірка оповідань, Видання "Світло на Сході", Німеччина, 1975 р., ст. 152.
14. "Квіти на каміні", повість, Віннигер-Торонто, 1976 р., ст. 264.
15. "Одного дня", збірка оповідань, Віннигер-Торонто, 1977 р., ст. 148.
16. "Далекі зорі", збірка поезій, Віннигер-Торонто, 1978 р., ст. 170.

Цього року Всеукраїнське Євangelісько-Батистське Братство святкує 125-річчя Бунтистської Церкви в Україні і я був би глибоко вдячний Вам, коли б Ви згадали про це свято в Вашій пресі. Сина Українського Народу й сина нашої Церкви об'явили духовну війну безбожній Москві. Підтримайте їхнього духа!

— У Ваше 25-річчя прийвіть, прошу, й мене, як сина Волинської землі, у члені Вашого Товариства. Нехай живе Волинь як невід'ємна частина Соборної України!

І щирими побажаннями Божих благословень у Вашій службі Українському Народові остаюся —

Ваш увесь —
Олександр Гарбузок
Голова Всеукраїнського ЄвББ

24 травня 1976 року

Інститут Дослідів Волині
Вінніпег, Канада.

Дорогі Земляки!

Забув вислати Вам належність за книжку нашого Уласа, пробачте. Вислано за книжку і до цього додаю Вам "пару центів" як Ваш давнячий фонд.

Ви, дорогі Друзі, робите велику роботу, задовивете нашаму прогнанню в вашій історіографії, літературі і документації. Просто подивляю Вас, що при таких скромних засобах Ви, подавши собі руки, можете досягнути таких успіхів! Шкода, що я так далеко від Вас, може став би у пригоді чи якійсь допомозі.

Щиро Вас усіх вітаю, Ваш

Др Михайло Данилюк

Торонто, 1. 6. 76.

Інститут Дослідів Волині

Вінніпег, Манітоба,
Дорогі Земляки!

Вдячний, вдячний і ще раз вдячний за Ваше привітання з приводу моїх ювілейних дат, як також за Вашу почесту дати мені грамоту. Буду завжди зберігати про це найкращий спогад, як також, де дав мені моральне посилання для моєї дальшої праці.

чекати на закінчення друку цієї статті. Та коли соромом", яка також додасть чимало матеріалів для історії нашої Землі Волинської. Можливо, що жоді ще пошастить добувати також і в Вінніпегі та зустрітися з Вами особисто.

Пошани до Вас глибокої пошани,

Улас Самчук

Буенос Айрес — 18-го травня 1977 р.

До Хвалляної Управи
Інституту Дослід Волині
Вінніпег — Канада

Високодостойні Панове!

Щойно сьогодні довідуся про святкування 25-літнього існування нашого дорогого Інституту свільно з таким же Ювілєсом вельмишановного Товариства "Волинь."

З приводу так визначної події в житті нашої діаспори сердечно вітаю Вас усіх, Високодостойні й Заслужені на Народній Ниві Панове, а обом дорогим і рідним Установам бажаю найбільшого розвитку та успіху в їх високонатріотичній праці для добра та слави як нашої дорогої Волині, так і всієї України.

В час добрий, з вірою в світле майбуттє — щастя Вам Боже у всьому!

З найглибшою пошаною

Іван Ч. Чарнецький

21 травня 1977 р.

Вельмишановні і Дорогі Земляки!

З великою вренєвнєстю і пошаною вітаю Вас з 25-літнім ювілєсом. Вашої творчої історично-дослідної та літературної праці.

Дай, Боже, Вам усім енергії та ясноти продовжувати таку ж корисну працю, яка збагатить і доповнить історію не тільки многострадальної Волині, а всієї України.

Щастя Вам, Боже!

З щирою і правдивою пошаною
Марія Волосевич

До Управ
Інституту Дослідів Волині
Товариства "Волині"
у Вінніпегі.

Вельмишановні Панове!

З нагоди 25-ліття існування Інституту Дослідів Волині і Товариства "Волині" прийміть від Управи і членства Товариства Читальні "Просвіти" найширочіші побажання у Ваших ювілейних святкуваннях та дальших успіхів у Вашій національно — культурній праці.

За Управу Читальні "Просвіти"
В. Цап, голова І. Голіян, секретар.

Вінніпег, дня 17 травня 1977 року

До
Хвальної Управи
Інституту Дослідів Волині
Т-ва "Волині"
у Вінніпегі, Канада

Високоповажані Панове, Дорогі Володимирі!

Листом за 11 квітня 1977 року уповноважив п. Мг-ра Володимира Дідювача, заступника голови Т-ва "Волині" у Німеччині, що з о. Протопр. Палавдєм Дубицьким з рамені УВУ перебувають у Канаді, взяти участь у святкуванні 25-ліття існування Інституту Дослідів Волині і Т-ва "Волині" у Вінніпегі в днях 21-22 травня 1977 року і від нашого Т-ва "Волині" у Німеччині зłożyć Вам усія привітання. Тому від себе я не писав Вам спеціального побажання, будучи певним, що п. Мг-р. В. Дідювач і о. Протопрес. П. Дубицький належно заступлять Т-во "Волині" у Німеччині. Щиро-сердечно вітаю Вас із 25-літнім Ювілеєм і бажаю Вам якнайкращого успіху у Вашій так корисній національній праці для добра волоніків і українського Народу в чужині сущого. Щастя Вам, Боже, на вседобре! З глибокою до Вас пошаною та любов'ю у Христі,

Прот. Микола Гмох
Голова Т-ва "Волині"
у Німеччині.

Інститут Дослідів Волині,
Товариство "Волині",
Вінніпег, Манітоба.

Хвальної Управи!

Слава Ісусу Христу!

Осьям складно сердечну подяку за запрошення на ювілейні святкування 25-ліття Інституту Дослідів Волині і Т-ва "Волині."

Одночасно пересилаю своє перепрошення з приводу того, що на превеликий жаль, на Вашому Ювілеї я бути не зможу. У ці дні в Торонто відбуваються збори Ради Інститутів і Колегійна яких я зобов'язався бути.

В імені Колегії Св. Андрія в Вінніпегі висловлюю Вам признання і подяку за Вашу велику працю для збереження скарбів нашої літературної і наукової спадщини.

З християнською любов'ю,

За Колегію Св. Андрія в Вінніпегі,

Прот. Михайло Юрківський — Приписник

У Ювілейній Рік

ПРИВІТАННЯ УЛАСОВІ САМЧУКОВІ

Високодостойний і Дорогий
Уласе Олександровичу!

Волинцям, об'єднані в Інституті Дослідів Волині і в Товаристві „Волині" у Вінніпегі, сердечно вітають Вас з 70-літнім життям і з 50-літнім Вашою письменницькою праці.

З подякою за Ваш епохальний творчий вклад у українську літературу взагалі, а зокрема за Вашу віддану працю серед українського народу на нашій сільській Волинській Землі, прохаємо Вас ласкаво прийняти Почесну Грамоту Інституту Дослідів Волині та вислови наших любощів — доброго заворов'я з дальших успіхів у Вашій праці.

З глибокою пошаною до Вас з ширим земляцьким привітом

За Товариство „Волині"
Еля Онуфрійчук,
голова

Вінніпег,
12 квітня 1975 р.

За ІДВ
Сергій Радчук
голова

Для відзначення 25 ліття Інституту Дослідів Волині видано 5 марок з портретами визначних земляків: — поета С. Стефановича, поетеси О. Дятуринської, письменника У. Самчука, мистця Л. Молодожанчина і емблеми Інституту, по чотирьох марках в блоку Малюкни до марок виконавці Е. Піп і Іра Онуфрійчук. Наклад по 125 блочків. Ціна блочка 1 дол.

В минулих роках було видано 8 марок: Почаївська Лавра, Терб Волині, Острозька Біблія, Король Данило, Проф. А. Кримський, погруддя Митрополита Іларіона (визк. Л. Молодожанчином), Чудотворна Ікона Почаївської Богоматері і жовто-блакитну марку, яка відзначає 25 ліття Т-ва „Волинь“ а також 100 річчя Вінниці.

ЮБЛЕЙНІ МАРКИ ІДВ І Т-ВА „ВОЛИНЬ“ У ВІННИЦІ

РІДВЯНІ КАРТКИ Т-ВА „ВОЛИНЬ“

Неруч видавих книжок і сувенірних марок Т-ва видало дві рідвяні картки, які майже розійшлися. Оформили їх малюв. Е. Піп, склавши гарну композицію з Чудотворної Ікони Почаївської Богоматері з вишивковою рамкою і групою дітей колядишків.

ВІДВІДАЛИ ІНСТИТУТ ДОСЛІДІВ ВОЛИНИ І ТОВАРИСТВО „ВОЛИНЬ“

Дяр. П. Продайко з Сан Антоніо — США
Представник ІДВ П. Доугаль з Торонто
Містр. прот. Ю. Турчакський з Вегревіл — Альберта
Протопрес. П. Дубицький з Зах. Німеччини
Мітр. В. Ділонч з Зах. Німеччини
Письменник У. Самчук з Торонто
Інженер О. Черваський з Австралії
Протопреса. Б. Стасиняк з Австралії
П. І. Мишча з Торонто
Пані Л. Лугова з Монреалю

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА ВИДАННЯ ІНСТИТУТУ ДОСЛІДІВ ВОЛИНИ І ТОВАРИСТВА „ВОЛИНЬ“ У ВІННИЦІ

(Зважаючи на неточності в цій збірковій листі, будуть виправлені в наступному числі „ІДВ“).

1. Фондація ім. Т. Шевченка (На друк Етимологічного словника проф. Орліска)	5,500.00
2. Марія Стрижовська	900.00
3. Товариство „Волинь“ в Торонто	500.00
4. Тимша Мельник	250.00
4а. На Узді Волини в Австралії	152.14
5. Кредитівна „Карпати“	150.00
6. Леонід Підстригач	150.00

8.	Д-р М. Данилюк	140,00
9.	П. Матвійчук	120,00
9.	Василь Михайлов	100,00
10.	Кредитівка в Торонті	100,00
11.	Кредитівка Півн. Вішнігеу	100,00
12.	Марія Куснів	90,00
13.	О. д-р С. Герус	75,00
14.	М. Михайлов	60,00
15.	М. Пелешок	55,00
16.	Іва. О. Лист	50,00
17.	А. Господин	50,00
18.	Кредитівка "Союз"	50,00
19.	М. Кутульський	35,00
20.	І. Онуфрійчук	35,00
21.	Ст. Яковський	25,00
22.	Ст. Кушнір	25,00
23.	Л. Шанковський	25,00
24.	О. Сураський	25,00
25.	Д-р С. Радчук	25,00
26.	Архисписков БОРИС	25,00
27.	Д-р І. Гарнавецька	25,00
28.	Н. Лугова	20,00
29.	Мтр. В. Ділович	20,00
30.	І. Бойко	20,00
31.	Прот. І. Стус	20,00
32.	М. Волесевич	20,00
33.	М. Вовк	15,00
34.	П. Пидлинюк	15,00
35.	В. Цап	15,00
36.	Прот. А. Дубинювський	12,00
37.	Прот. А. Дублянський	10,00
38.	І. Чучман	10,00
39.	П. Продайко	10,00
40.	Й. Драганчук	10,00
41.	С. Жуковська	10,00
42.	П. Калшук	10,00
43.	І. Шпатак	10,00
44.	Прот. А. Тетеренко	10,00
45.	А. Жучок	10,00
46.	П. Правдюк	10,00
47.	С. Жуковська	10,00
48.	Прот М. Гайок	5,00

По 5 дол. С. Радюк, І. Погайдак, івж. В. Калішевко, А. Черний, Н. Демидович, д-р Ю. Кузьмич, івж. В. Саленко, З. Лілок, А. Залеско, В. Огород-

янк, ед. д-р І. Савченко, І. Савченко, Ф. Лавренко, М. Калішевко, М. Стригун, О. Вакай, І. Смілюк, В. Пинькооской, івж. П. Розак, І. Баран, Д. Литвин, Л. Жужок, Т. Теліга, П. Вітрик, М. Аміброз, П. Прадюк, А. Кушнір, А. Гіосані, О. Перленка, А. Гузешок, Ю. Олешівський, А. Гаркавіч, О. Матух, П. Сидорук, С. Сивур, Г. Мазурек, П. Клевчук, Л. Лугова.

По 4 дол. Г. Перхорович, М. Луцик, Б. Чародійка, Г. Гордієнко, І. Гіновоїч, І. Довгаль, А. Лобачевський.

По 3 дол. В. Корсунь, Г. Дзівак, Г. Козаченко, С. Демосюк, П. Фидишук.

По 2 дол. О. Іванюк, Л. Дивисенко, І. Церкович, М. Дрозд, І. Ласківський, П. Юхимець, Р. Шока, О. Гях, П. Мороз, І. Шайла, В. Даниленко, С. Голуб, М. Лучко

По 1 дол. Е. Нарушевич, І. Войченко, Н. Гривченко, С. Дніприский, С. Суцук, І. Матушко, М. Козюра, Г. Маргитюк.

Не подані ці жертовданці, призначення яких на збіркових листах трудно було відслідкувати.

УЖЕ ВИЙШО З ДРУКУ Й ПРОДАЄТЬСЯ

УКРАЇНСЬКИЙ СТИЛІСТИЧНИЙ СЛОВНИК Професора Івана Огієнка (Матр. Іларіона)

Ця публікація — це перше перевидання "Українського стилістичного словника" проф. І. Огієнка з 1924 р., перелік якого тепер належить до рідкощості.

Книжка — 496 сторінок друку, на гарному папері — вважна накладом 1-ва "Волни", за ініціативою й заходами Інституту Дослідів Волни.

Ціна в м'якій обпаві — 7 дол.
Інститут Дослідів Волни й Т-во "Волни" у Вінніпезі мають на складі ще такі праці цього Автора з даної української мови:

1. "Як писати й говорити по-літературному". — Це повний підручник українського сучасного правопису в двох томах, 687 стор.

Ціна в м'якій обпаві за два томи — 12 дол.
2. "Український літературний наголос". — Це перша монографія (304 стор.) на цю тему: словник з правильними наголосами й перша історія розвитку українського наголосу.

Ціна в м'якій обпаві 7 дол.

При замовленні всіх 4-х книжок разом — ціна з нарахунок 20 дол., замість 27 дол.

Етимологічно — семантичний словник української мови того ж Автора вже друкується. У підготовці до друку "Краснолиций словник: Волин і Волинського Полісся."

Адреса замовлення:

RESEARCH INSTITUTE OF VOLYN
P.O. Box 606, Winnipeg, Man., CANADA, R3C 2K3

ВИДАННЯ ІНСТИТУТУ ДОСЛІДІВ ВОЛИНИ Й ТОВАРИСТВА "ВОЛИНЬ" У ВІННІПЕЗИ

1. Волики у боротьбі за волю України, стор. 56	\$2.00
2. І. Левкович: — Нарис історії волинської землі, ст. 159	3.00
3. С. Килимник: — Укр. рік в народних звичаях. Вийшло 5 томів, маємо ще в продажі томи 2-5	5.00
4. Г. Гордієнко: — Аграрна реформа на Волині (випередане)	2.00
5. П. Шумовський: — Острів, історична монографія, ст. 130	3.00
6. А. Букачський: — Походження державності в слов'ян (випередане)	2.00
7. А. Букачський: — Ріка Прип'ять і її долини, ст. 40	2.00
8. В. Левницький і Д. Дорошенко: — Спогади про М. Левинського	2.00
9. Д. Биковський: — На навкозсько-турецькому фронті, стор. 152	4.00
10. Літопис Волині: — Інструментальні збірники ч.ч. 1-9 по	5.00
11. Прот. С. Гайок: — Від престолу до Берези Каргузюк, ст. 58	2.00
12. І. Марчук: — 3 мучеництва Холмицьки, ст. 58	2.00
13. П. Федюченко: — Збройна боротьба на Волині	2.00
14. І. Хміль: — Гомін Полісся, поезії, стор. 244	2.00
15. Й. Сирій: — Оповідання, томи I і II по	2.00
16. Бож. Є. Пастернак: — Нарис історії Холмицьки в Польщині, вид. 1968 р., ст. 466 і маш.	10.00
17. Митр. Іларіон: — Св. Почаївська Лавра, ст. 398	6.00
18. Митр. Іларіон: — Словник Шевченкової мови, ст. 256	3.00
19. Митр. Іларіон: — Релігійність Т. Шевченка, ст. 102	2.00
20. Митр. Іларіон: — Митрополит мученик А. Машинович, ст. 256	3.00
21. Митр. Іларіон: — Дохристиянські вірування укр. народу, ст. 424	10.00
22. Митр. Іларіон: — Слово про Ігоря похід, ст. 250 (нове видання)	4.00
23. Митр. Іларіон: — Наша літературна мова, ст. 264	5.00
24. Митр. Іларіон: — Різування України, ст. 94	3.00

25. Д-р І. Огієнко (Митр. Іларіон): — Українська культура, ст. 272	5.00
26. Д-р І. Огієнко: — Історія церковно-слов. мови, ст. 324, том I (Константин і Мефодій), їх життя і праця, вид. 1970 р.	7.00
27. Д-р І. Огієнко: — Історія церковно-слов. мови, ст. 400, том II (Константин і Мефодій), їх життя і праця, вид. 1970 р.	7.00
28. Митр. Іларіон: — Мої проповіді, ст. 186	5.00
29. Улас Самчук: — На білому коні, спогади, ст. 250	5.00
30. Митр. Іларіон: — Палей Величківський, ст. 152	5.00
31. Проф. О. Цинкаловський: — Старовинні пам'ятки Волині, ст. 124	5.00
32. Улас Самчук: — На коні короному, спогади, ст. 360	8.00
33. Маркв. придячени 20-ліття Т-ва "Волинь" в кольорах. Більше на марках: Св. Почаївська Лавра, Герб Волині, Острозька Библия і Володимир, Галицько-Волинський король Данило	1.00
34. Повний комплект "Літопису Волині"	25.00
35. Іраїша Герус-Гарнишевська: Наталя Полонська	2.00

Марка з нагоди 20-ліття Інституту Дослідів Волині, На марші видатний вчений філолог і письменник, син Волинської Землі — А. Кримський.
Марка в пам'ять Митрополита Іларіона, на марші потрудився, виконавцем місцем Л. Молодожанним.
Марка з нагоди 25-ліття Т-ва "Волинь" і 100-ліття Вівніпегу. На одній марші чудотворна ікона Почаївської Богоматері, а на другій — ювілейний знак Вівніпегу і 25-ліття Т-ва "Волинь".
Ціна кожного бланку

Різдвяні картки по 15 центів.
Хто замовить водночас 5 і більше різних книжок чи марок, отримає 10 відсотків знижки.

ТОВАРИСТВО "ВОЛИНЬ"

SOCIETY OF VOLYN,
Postal Station B, Box 3651
Winnipeg, Man. CANADA — R2W 3R0

ІНСТИТУТ ДОСЛІДІВ ВОЛИНИ RESEARCH INSTITUTE OF VOLYN

Box 606, Winnipeg, Man. CANADA — R3C 2K3

ПРО ЩО ХОЧЕТЕ ЗНАТИ?

Ресстр статей, розміщених у 1 до 10 числах "Літопису Волині" впорядкованих за різними ділянками життя

(Число після автора й назва статті з числом відповідного числа "Літопису")

ГЕОГРАФІЯ. ПРИРОДА Й НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНІ

Трембцький В. д-р: Питання державного кордону між Україною і Білоруссю. — 9

Корсенький А.: Ріки й озера Волині. — 5

Чикавський Л.: Подорож проф. Хв. Волка по Волині. — 2

Гривовий Іван: Галицький острів (На польських стежах 1). — 3

Гривовий Іван: (І. Гі.) Де ж те поле? (На польських стежах 2). — 4

Гривовий Іван: 55 км болотами та нетрами Полісся. — 8

Б.І. інж.: Горинь (Уривок з листа). — 3

Боровський М.: Волинська азалия як декоративна рослина. — 4

Осадча — Яната П.: Понтійська азалия на волинському Поліссі. — 4

Бойко М.: Хресний батько "Азалия понтика". — 10-11

Келішняк В.: Коротка історія міс. Волині. — 3

Островський Л.: Володимир Волинський. — 5

Мироненко Г.: Книжний гералд Кам'янець на Поліссі. — 8

Дубленський А.: Замок Любарта в Луцьку. — 1

Шумовський Ю. проф.: Містечко Острозьке в давнину. — 10-11

Сенютович-Бережний В. д-р: Люкші над Горинню та їх ділячі. — 3

Хруці Федір: Село Литовичі і "Туркова могила" на Волині. — 8

Шумовський Ю. проф.: Село Городок в минулому. — 10-11

Боровський В.: Національно-культурне вщодення Олександрії. — 2

Ромашенко Леся: Жидівське Т-во Кібуцу в Острозі та його праця. — 6

Савок Ол. — Шумівський Ю.: Ведоля жидів у Дубні. — 4

П.М.: Від смерті до життя (Рятунок жидів д-ра Мельодиста). — 7

ІСТОРІЯ ВОЛИНІ

Мулик-Луцьк Юрій: Волині, яку знаємо і якої не знаємо. — 5

П.Ю.: Назва "Волині". — 1

С.Б.В.: Герб Волині. — 3

Климківич Р. д-р: Заявки в справу гербу Волині. — 4

Сенютович-Бережний В. д-р: До доведень староруської геральдики. — 2

Климківич Р. д-р: Історичні прапори Великої Волині. — 7

П.Ю.: Забуті джерела до ішої історії. — 7

Шумовський Ю.: Старі пам'ятники Волині. — 6

П.Ю.: Найстаріє згадки про Волині: Еридан-Горинь. — 3

Климківич Р. д-р: Герб і печаті м. Холма. — 7

Климківич Р. д-р: Герб Холмської Землі. — 8

Сенютович-Бережний В. д-р: Історичні місця км. Федька Несвіцького. — 4

Бойко М. інж.: Стратег Остап Дашкевич з Овруча. — 9

Шандрук П.: Восада Дм. Бобрук автор перемоги на Куликівім полі. — 5

Сенютович-Бережний В. д-р: Григор Гуляницький. — 8

Кострицький Ф.: Руїна Волині ри кінці XVII і на початку XVIII ст.. — 10-11

Мана скарби римських монет на Волині (за В. Антоновичем). — 3

Г.С.: Ложечка до св. Причастя з знаком Рюриковичів. — 9

Визвольні Війни України

Владарник: Вітаничі з рідних осель 1915 року — 9

Мартиниш Гіл: Мій побут і праця на Волині. — 7

Квартирук Л. о.: Організація укр. військово-політичних в Німеччині й Австрії. — 7

Дзиковський Ю.: З недавнього минулого (1917 р.). — 1

Яковичев Т. о. проп.: З часів революції 1917 року. — 4

Мизюга Лев д-р: 1918 рік у Володимирі. — 1

Аф — ський В.: Бій під Житомиром (3 сподів.). — 4

Радчук Х. хор.: Бой за місто Володимир. — 2

Сосна Р.: Фронт самооборони в с. Домушко в 1919 р.. — 5

Ш. Ганна: Настрої в Житомирі в 1921-22 рр.. — 3

Дзиковський А.: Огляд організації "Волинської Повстанчої Армії" 1921-22 рр.. — 3

Черквський М.: Український Ключ у Софії з Севасті. — 6

Українська Повстанська Армія (УПА)

Мирнолюб Арсен: Від "Союзу Руськаво Народу" до УПА. — 1

Котульський М.: Бой УПА з німцями і поляками в. Володимира. — 7

Слізко М.: Гале Болото. — 1

Гадзійський М. інж.: Ще кілька слів про Поліську Січ. — 7

Зубенко Артем: До "20-ліття УПА". — 6

Кілька слів до аналізу свєткування УПА. — 6

Примітки до історії

Левинський М.: Блоккринишка Сільсько-госп. Виставка в 1909 р.. — 3

Квартирук Л. о.: Учительська Спілка на Підляшшю. — 8

Б.Е.: Холмська Гімнзія (1940-1944). — 9

Дубилко Іван: Роль Почесні в кооперативному житті Волині. — 2

Німецька окупація

Соїка Ів.: Характеристика часу німецької окупації 1941-44. — 6

- Пам'яті Паєрца-Мученика (ос. м. Маложичеський) (1881) — 2
 Миколайський О.: Незабутній пам'яті родини Рощинська. — 6
 Рудик Лідія Ганна Рощинська. — 1
 А. Данюляк: Зруйнування Красного Саду. — 1
 Спостережач Кров у Крем'янці. — 1
 На Свято Покрови (маскара с. Мліщани). — 2
 Полішук: Трагедія села Кортежа (маскара). — 7
 Грушевський М.: Трагедія одного села (драма/п'єса с. Борнівки). — 3
 Ганка Семеновна: Волохреші (мартирологія). — 1
 Власюк Лідія: Содома в Гоморі наших днів (польські партизани). — 4
 К.Л.: В рівенській німецькій в'язниці. — 4
 К.Л.: У Шумську в 1943 році (маскара оселі). — 1
 Євген "Визволення". — 3
 Гриняк К.: Лісова школа в Білокриниці б. Крем'янця. — 6
 Кольський А. проф.: Життя Бабуні Стругинської. — 6
 П.М.: Від смерті до життя (своєвідч про рятунок життя). — 7

Совєтська окупація

- Рівенський І.: Як совєти вміють обманути, нагнати страху і зоводити містом. — 6
 Вітійний М.: Перший місяць під совєтським п'ястком. — 3
 Євген "Визволення" (нім. і сов. окупація, УПА). — 3
 Т-ко: "Водники" (спортивна колективізація). — 2
 Яковкевич Т. о. прот.: 1939-1943 рр. на Володимирщині. — 3
 Сивяко М.: Нашішня святиня (Чоловчик, Кін'язец). — 2
 Присяжний: Масові убивства в Луцьку. — 1
 Д-ський Леонід о. прот.: Похорон в Луцьку (сов. масакри 1941 р.). — 1
 Ц. Людмила: Волохреша 1944 р. на Волині (бої з сов. танками). — 5

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ ВОЛИНИ

- К.А.: Українська Автономна Православна Церква на Волині. — 6
 П.Ю.: Православ'я в початках християнства в Польщі. — 6
 Теодорович А. о. прот.: Вербківський чудотворний образ св. Миколая. — 4
 Острельський Лев: В обороні православної віри. — 4
 П.С. свящ.: Дещо про полі в Гриньках. — 3
 К.А.: Блаженіший Митрополит Полікарп. — 2
 Теодорович А. прот.: Пресва. Платон, Єпископ Рівенський. — 4
 Це до питання, як змішув Єп. Олександр (Громадський). — 6
 Теодорович А. о. прот.: Світлий пам'яті паєрца-мученика. — 5
 З.А.: Дещо з недавнього минулого (Церква під сов. окупацією). — 2
 Гаюк С. о. прот.: Польські державні свята на Волині. — 2
 Шумовський А.: Урочисте посвячення вояки Чудотворного образу Почаївської Божої Матері в Таропі. — 7

Мулик-Гутич К. д-р: До зародження і розквіту музики про католицький Київсько-Галицький Патріархат. — 10-11

КУЛЬТУРА І ПОБУТ ВОЛИНИ

- Пісня про Почаївську Божу Матір (оригінал). — 1
 Герус С. о. зматр.: Реція Волки в кроводі освіти в Україні. — 5
 З минулого Волині. — 5
 Старі пам'ятки Волині. — 5
 Бачинський Л.: Українські народні вірвання. — 6
 Іванюк І. інж.: Народні приказки на Волині. — 5
 Народні приказки шоло пір року. — 6
 Волинські приказки (Крем'янецьчина). — 3
 З української обробленої поезії. — 7
 Хмель М.: Поліська бесіда. — 5
 Шевчук А.: Шлюбні пісні з Волині. — 9
 Колька з Рівенської повіті. — 4
 Природоривні хрести (Староконстантинопільський пов.). — 2
 П.Ю.: Причлївові приказки волинських лат. — 1
 Котульський М.: Домашній промисел на Волині. — 8
 Габрусевич Б.: Україна багата на каміні-самоніти. — 6
 Романенко Лєса: Намський Великдень на Волині. — 5
 Св. Іванка "Допушника". — 2
 Либанький А. д-р: Пересоніня. — 10-11
 Гіновоїв Ів.: Українська нар. школа ім. О. Сторожєва в Бересті та польська шк. політика на пів-зах. українських землях. — 5
 Гіновоїв Ів.: До історії Т-ва "Просвіта" в Бересті на Поліссі. — 6
 Боровський В.: Національно-культурне відродження Олександрії. — 2

ЛІТЕРАТУРА ВОЛИНИ

а) Поезії

- Гудемчук Яків: До земляка в Україні. — 5
 Гудемчук Яків: Світлан в сілому серпанку. Волинські спогади. Волинський весір. — 10-11
 Забагга Любов: Прорек. — 7
 Коб Володимир-Кость Бульдин: Привіт Тобі, Волино-Земло! — 2
 Крем'янецько Остап: Туга скятлана. — 3
 Климкевич Роман: Поліська ніч, Волині. — 5
 Литуринська Оксана: Наперелодні літнього сондєзвороту. Василєвскі, Почаївський Скит. — 2
 Литуринська Оксана: Зимовий сондєзворот, Рєзєда. — 6
 Мандрига М.І.: Земля Волинська, Захід сонця. — 6
 Мандрига М.І.: Живна, Лєса Українка. — 7
 Неприцький-Григорівський Ол.: Стюно на сєдл. Квітцїя в Підліссїя. — 2
 Неприцький-Григорівський Ол.: Широлим радїваїльським пїтьєчком. — 4

Непрідийський-Григорівський Ол.: В рідкізні віч, минають дні, — 5
Непрідийський-Григорівський Ол.: Кінець листопада, Сніжинки, На
варті, — 6

Непрідийський-Григорівський Ол.: Шляхи, — 9

Орлигора Лес: Й голос, — 6

Кригада Гр.: Над зрубаною вишнею, — 10-11

Самохваленко С.: Заспів, — 4

Славутин Яр.: Пруха (Волинська балада), — 5

Стефанович Олекса: Похитнувся міре й вмірні, — 3

Українка Лес: Подорож до моря, — 10-11

Кушнік Д.: Волинь, — 10-11

Подворняк Мих.: Лежить позовкле ляска на землі, — 10-11

б) Проза

Волков В.: Мовах (оповідання з діяності), — 6

Д.А.: Легенда про заснування Луцька, — 1

Дучинська Оксана: Битва під Берестечком (білина), — 7

Деревлянин: Етюд юности (новела), — 4

Подворняк Мих.: Рідна земля (оповідання), — 10-11

Онуфрійчук Ф.: Мати (оповідання), — 10-11

Давидюк М.: Бій (уривок з кн. "Поштанський записник"), — 10-11

в) Історія літератури

Борисова І.: Лес України в оточенні близьких (спогади), — 7

Гройовий І.: Могилі Олекси Староженка в Берестю, — 7

Гордішко Г.: Що було з оповіданням М. Левницького "Пенсія" у цензури 1904 р., — 9

Дорошенко В. проф.: Шевчиська полорож по Волині, — 5

Крип'якевич І.: П. Кулик на Волині, — 5

Мандрица М.І.: Месця України (Т. Шевченко), — 7

Охримович Марія: Творче 25-ліття Оксани Литуринської, — 3

Семіотич-Бережний В. д-р: Рід Гоголів на Волині, — 1

Середня М.: Лес України, — 6

Тарнавська Іраїда д-р: До питання мандрівних сюжетів і вікових образів у творчості Л. Українка, — 10-11

г) Бібліографія Волині

Волинська (Огляд книжок і публікацій), — 1

Нові книжки авторів-волинців, — 3, 4

Ш.В.: Нові книжки про Поділля, — 7

Ш.В.: Нові книжки про Поділля і Волинь, — 9

Ш.В.: Пару слів про дві нові поважні праці про Волинь і Поділля, — 6

Ш.В.: Огляд праць про Волинь, — 8

Бібліографія Волинців, — 6

Бібліографія видань Волинців у діаспорі, — 7

Видання ІДВ і Т-ва "Волинь" у Вінніпежі, — 10-11

Рецензії на видання ІДВ, — 5

Рецензії на "Літопис" ч. 6 і "Оповідання" Й. Сірого, — 7

Б.М.: Уваги до книжки М. І. Носали "Лікарські рослини", — 6

Бужинський А.: Про історично-геогр. словник Волині і Вол. Поділля, — 10-11

В.С.: Книжка, яку варт прочитати ("У наступних і відступних"), — 6

Кувальницький Ф. о.: Такої лектури потребуємо ми, — 10-11

Смаль-Стоцький Р.: Познай себе ("Український рік" М. Килиника), — 6

Надцелні книжки, — 7, 9

Книжки, перебрані Т-вом "Волинь" від в-ва "Віра і культура", — 10-11

д) Преса

Періодичні часописи на Волині перед Другою Світ. Війною, — 6

Гречук А.: Періодики на Волині в рр. 1941-44, — 3

Українська преса півні-українських земель в рр. 1920-1939, — 9

л) Філіателістика

Шрамченко Св.: Українські марки Волині, — 1

Шрамченко Св.: Українські марки на Волині, — 2

Шрамченко Св.: Українські поштові марки Волині і зах. Поділля, — 4

Максимчук Ю.: Марки міської управи м. Любова на Волині, — 7

Гадзязький М. інж.: Для філіателіста, — 7

Гадзязький М. інж.: Для філіателіста (і нумізматики), — 8

Курдигін А.: Марки Волинської Землі, — 10-11

е) Нумізматики

Вітєко О.: Волинські гроші з 1919 р., — 9

Трембійський В. проф.: Гроші на Волині 1917-20 р., — 10-11

СПОГАДИ

Видовський Лев: З моїх блукань по Волині, — 3

Діковський С.: Смерть о. Іринарха Тригубського, — 4

Женецький Степан: Проща на Козацькі Могилі (мартирологія), — 5

О-ський Лев: Спомири з дитячих літ, — 2

Шрамченко Св.: Початок війни 1939-го року, — 2

Шумовський А.: Паховіцке гніздо (духовенство на переломі століть), — 3

Шумовський А.: Любити (небути і мартирологія), — 2

БІОГРАФІЇ ВИДНИХ ВОЛИНЯН

Василь-Константи́н Ко́нстантинович кн. Острожський, — 4

Мандрица М.І.: Михайло Грушевський (1866-1966), — 8

А.К.: Барон Теодор Швайгль, посол України, — 8

Олійницький П.: Життя і творчість В'ячеслава Липинського, — 7

Господін А.: Ген. Ол. Осеський (у відносі "Заслужені люди Волині"), — 6

- Митрополит Іоан Теодорович (Посмертна згадка), — 10-11
 Єпископ УГЦП Борис Яковлевич, — 7
 Яковлевич Т. в. Преса, Спиктор Мануїл, — 10-11
 Митрополит Николор (Посмертна згадка), — 10-11
 Яковлевич Т. о. прот.: Архимандрит Іван Яковлевич, — 8
 Павло Ковжун (До 15-ліття смерті), — 2
 Гордійський Св.: Павло Ковжун, — 8
 Гордійський Св.: Леонід Молодожанин, — 6
 Онуфрійчук Ф.: Леонід Молодожанин, — 10-11
 Мавдрія М.І.: Агатангел Крицький, — 10-11
 Господи А.: В Островський - невідомий працівник Волині, — 9
 Семен Антонович Жук (з півлю "Заслужені люди Волині"), — 5
 М. Свідерський і Г. Фещенко-Чорвинські (з того ж півлю), — 7
 Свідерський Микола Олександрів (матеріали до життяпису), — 7
 Калиник Л.: Валерій Федорчук — наш моряк, — 6
 Іван-Павулик Н.: Героїчні дії Волині (Пам'яті Харити Коваленко), — 10-11
 Онуфрійчук Ф.: Михайло Подзорняк, — 10-11
 Ш.А.: Пам'яті сест. Ф. Селеського, — 5
 Ш.А.: Іван Долгалич, — 6
 Д-р Михайло Данилюк (з півлю "Заслужені люди Волині"), — 10-11
 Бойко М. Івж.: Достойна пам'яті про Микола Теодоровича, — 10-11
 Олена Літурянська (Посмертна згадка), — 10-11
 Прот. Анатолій Дублянський (Біографічна довідка), — 10-11
 Якіс Лавриченко (Біографічна довідка), — 10-11
 Адвокат Сергій Радчук, — 4
 Ювілей Михайла Боровського, — 5
 До 80-ліття проф. Ол. Неприцького-Грановського, — 9
 До 70-ліття о. Ф. Кульчицького, — 5
 З нагоди 70-річчя Бориса Геня, — 10-11
 До 60-ліття о. А. Теодоровича, — 5

МОЛОДА ВОЛИНЬ

- Успіхи нашої молоді: Оля Радюн і Е. Криворучко, — 8
 Про тих, які нас тішать: Оля Радюн, Оксана Онуфрійчук, Ніталка Соло-
 шенко-Муравська, — 7
 Молодь — наша надія: О. Свідерська, Леся Шахта, Ліла Тішук, — 9

- Боровський В.: Родя Українського Пласту на Волині, — 10-11
 Студентська Секція Волинян при УСГромаді у Кракові, — 8

ВОЛИНЯНИ У СВІТІ І ЧУЖИНАХ НА ВОЛИНІ

- Кр-ський Ф.: Волиняки в Німеччині, — 3
 Лавриченко Якіс: Українці волиняки в Аргентині, — 7
 Лавриченко Якіс: Українська еміграція в Аргентині і волиняки, — 10-11

- Кульчицький Ф.: о прот.: Волиняки у Бразилії, — 8
 Литвинюк Л.: Волиняки в Парагваї, — 8
 Куцьківський А.: Про волиняків у Парагваї, — 6
 Куцьківський А.: Про Івана Литвинюка в Парагваї, — 10-11
 Дабріван І.: З життя волинян в Австралії, 10-11
 Радюн С.: Мій відряд в Австралії, — 5
 Протокол з основних зборів волинян у Німеччині, — 10-11
 З життя волинян у світі: Зустріч волинян у Торонто, — 10-11
 Ривк Фрідрік: Волиняцькі пісні (переклад), — 9
 Гордієнко Г.: Чехи на Волині, — 8

Волиняцькі організації

- Бойко М. Івж.: Десятиліття Інституту Дослідів Волині, — 5
 Онуфрійчук І.: 20-ліття творчої праці Т-ва "Волині" у Вінніпезі, — 10-11
 Мулик-Лурія Ю. д-р: З-за лаштунків ІДВ і "Літопису Волині", — 7
 Бойко М. Івж.: Пам'яті Т-ва Дослідів Волині, — 7
 Ш.А.: Сим літ Волиняцької Колодецької в Детройті, — 9
 Волиняцький Вечір Союзу Українок в Детройті, — 9
 Хроніка (3 орг. життя волинян), — 1
 Хроніка Інституту Дослідів Волині у Вінніпезі, — 2
 Звіт ІДВ і фінансовий звіт ІДВ за 1955, — 3
 Звідоповідь ІДВ і звіт з діяльності за 1958 р., — 4
 Загальні Збори ІДВ, Касовий звіт, Хроніка ІДВ за 1959 і 1960, — 5
 З життя ІДВ, Касовий звіт за 1961 р., Член ІДВ на Конгресі, — 6
 З життя і праці ІДВ 1963-64, Касовий звіт за 1962 і 1963, — 7
 З життя і праці ІДВ, Фінансова база ІДВ, Касовий звіт за 1965, — 8
 Хроніка ІДВ, З діяльності членів ІДВ, Касовий звіт за 1966, — 9
 З життя Інституту Дослідів Волині, — 10-11
 Призначення для праці ІДВ, — 8
 Протокол з Заг. Зборів Т-ва "Волині" у Мюнхені 5 вересня 1970, — 10-11
 З листів по Інституту Дослідів Волині, — 2
 Хроніка Т-ва "Волині" у Нью Йорку, — 2
 Подворняк М.: 20-ліття Т-ва "Волинян" у Вінніпезі, — 10-11
 З життя Т-ва "Волинян" у Вінніпезі (Збори 1958 з інше), — 5
 З життя Т-ва "Волинян" у Вінніпезі за 1963 рік, — 7
 З життя Т-ва "Волинян" у Вінніпезі за 1966 рік, — 8
 З життя Т-ва "Волинян" у Вінніпезі за роки 1967-1970, — 10-11
 Заг. Збори Т-ва "Волинян" у Вінніпезі 1 червня 1969, — 10-11
 Зустріч волинян з проф. О. Грановським, — 7
 Зустріч Ідилори Борисової з земляками, — 7
 Зустріч Тоні Горохович з земляками дипломом, — 9
 Срібний ювілей Галини й Іллі Онуфрійчуків, — 10-11
 Срібний ювілей родини Болдирчуків, — 10-11
 Посмертні згадки: П. Фелоненко, д-р П. Тетянюк, кнт. С. Шрамченко,

інж. Віктор Левинський, о. П. Табійський, д-р М. Перотів, пастор М. Борювський, — 5	
Посмертні згадки: М. Левинський, А. Навинський, Ю. І. М. Черкавські, — 6	
Посмертні згадки: д-р П. Шумовський, Х. Радзук, о. Л. Квартирук, Ю. Лукашук, — 8	
Посмертні згадки: І. Дашенко, Я. Трембач, — 9	
Ті, що відійшли від нас: С. Поліщак, П. Горбатюк, Гр. Топольський, — 10-11	
Світлої пам'яті інж. Ю. Шумовський (некролог), — 9	

ДОКУМЕНТИ І ДОВІДКИ

Меморіал до міністра віровизнання і освіти у Варшаві з 1936 р. і пояснення до нього "Дещо про меморіал", — 4	
Митр. Ніканор А.: Лист до впад. редактора "Літопису Волині" А. Ф. Шумовського, — 4	
Галицько-Волинський Літопис (уривок), — 8	
Д.А. о.: Шкільний документ з 1619 р., — 9	
Лист М.В. Лисенка з Рівного (уривок з книжки), — 9	
Пам'ятки Лесі Українки у Клівленді (з фотографією), — 5	
Із старих листів, — 2, 3	
Сучасна Волинь (Шістки з щоденської преси), — 1, 2, 3, 4	
Що мишує про Волинь, — 1, 2, 3, 4	
Вісті з рідного краю, Останні відомості про Почаїв, — 5	
Вісті з краю: Остриг, Рівне, Луцьк, Козацькі Могили, — 9	
Нам пишуть (Листи до Т-ва "Волинь"), — 10-11	
Рівне (вістки про Волинь і волинці), — 1, 3, 4	
Емблема Т-ва "Волинь", — 10-11	

ВІДЗВИ, ЗАКЛИКИ І ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Дорогі Земляки! — 1, 2	
До Читачів, — 2	
Від Редакції, — 5	
Передмова, — 6	
Напередодні 100-ття Канади (редакційна), — 8	
Наші віковомі дати в 1967-68 (редакційна), — 9	
У ювілейні роки 1970-71 (редакційна), — 10-11	
Як наше громадянство зустріло наш волинці, — 5	
Зміна у видаванні "Літопису Волині", — 8	
Гоффман Я.: Спростовання, — 3	
Доповнення спростовання, поправки і відповіді Редакції, — 4	
Запитання й відповіді, — 6	

К І Н Е Ц Ї

(з редакції А. Курявник)

На порозі другого чвертьстоліття	1
25-ліття Інституту Дослідів Волині. Іл. Онуфрійчук	6
Волинцям Волинцям вісвяткували ювілей. С.Я.	10
Волинь незлабути, Улад Самчук	15
Праісторія Волині, Олександр Капітанчик	26
Про подорож Шевченка по Волині, Є.С. Крамар	33
Дорогі Земляки! ІДВ	43
Леса України — духовна Волинь, Люба Вовчук	44
Прощай, Волинь!, Леся Українка	47
Братства на Волині, Хв. Кострицький	48
Пересопницьке Євангеліє, Федір Онуфрійчук	51
Живі пам'ятки	52
Владика Страдник, Антін Купинський	53
Волинь в історії України, Д-р М. Чигрин	59
Лист д-ра М. Чигрина до Управи ІДВ	70
Сучасність (імпровізація), Д.М.	71
Вісестія на Волині, Федір Онуфрійчук	72
Волинське, С. Манашок	76
"Дерманська республіка", Павло Селетон	77
Міста на Волині:	
Видгород, Ю. Колісниченко	79
Бердичів, М.Б.	80
Розстріляний Клобучин, Степан Радюк	82
Митр. прот. Сергій Кішов	84
Сідок народної волі, Лаврентій Крашів	86
Приїде весня, С.О.	87
Спогал з Володимиром Волинського, Ліла Лугова	88
З минулого Волині, Ярослав Булка	95
Розправа Москви з борцями за волю України, Олег Домарацький	97
Істерія "Нашої культури" з проф. О. Цивкаловським	99
Новий скарб Волині, Юрій Шумовський	103
Масове психоза, В. Волков	105
Віжеслав Васівський, Петро Мезик	115
Юрій Мулик-Луцки, Р.К.	118
Перший українець на шні клінічного душіастрівства	122
Прот. Степан Яремук, Р.К.	123
Д-р Сергій Радзук	126
Висока нагорода українському науковцеві	128
Розколи біля Берестечка	128
Проголошення 125-річчя Ювілею Укр. Католицької Церкви	129
Іван Чарнецький	131
Поезія одного будівельника, І.М.	134
Ілля Онуфрійчук, М. Подворник	137

До 25-ліття педагогічно-наукової праці о. д-ра С. Геруса, І.Т.Г.	140
Протопресвітер Анатолій Дублянський, с.д.Б.	146
Новий свідок Володимир (Павло Шадурський)	149
Протоієрей Микола Газок, М.Г.	151
Стенан Радюк, С.Р.	152
У пам'ять тих, що відійшли у вічність	
Сл. п. о. Тит Яковлевич, Сил	155
Сл. п. Петро Калішук (Пам'яті Петра П. Калішука), о. Олександр	160
Світлій пам'яті Мучеників	161
Сл. п. проф. Юрій Пуванк, А. Домарашків	162
Сл. п. П. Олег Штунг-Жданович, Ф.К.	164
Пам'яті о. протопресв. Ф. Кульчицького, Ю.С.	167
Остання дорога (сл. п. О. Грановський), С. Кротюк	169
Пам'яті Лайи А. Самовської, Василь Пасулук	172
Помер перший православний чех, Гаврило Гордієнко	173
Над могилою Віри Радюк, І. Онуфрійчук	175
Сл. п. Петро Обійницький	177
Проф. Юрій Перхорович	179
Волинські вечорниці на культурні ділі	180
Довголітня велика праця, Іван Дубидко	181
Урочисте Богослуження в Ессені, А.З.	183
Етюд Т-ва "Волинь" у Німеччині, прот. М. Газок	185
Резолюції Першого Уряду Волини	188
Основою Т-ва "Волинь" — Протоієрей — Лєник Ірина	190
Т-во "Волинь" вдало 12-ту працю Митр. Іларіона, І. Онуфрійчук	193
Уповноваження Митр. Іларіона Т-ву "Волинь"	194
Копія листа сл. п. Митр. Іларіона	196
Організм родини і його значення в розвитку людини, прот. С. Яремусь	197
Творча праця Жіночтва Т-ва "Волинь", І. Онуфрійчук	204
Появилася "Зібрані твори" Олексія Стефановича	205
Документ бурхливої доби, д-р Лев Рубинер	206
З життя і праці ІДВ і Т-ва "Волинь"	207
Редактор і письменник Михайло Подворний	211
Кореспонденції	213
Нові мариан волонери у Вінниці	218
Гости ІДВ і Т-ва "Волинь"	219
Список жертводавців	219
Український статистичний словник (оголошення)	221
Відався ІДВ і Т-ва "Волинь" у Вінниці	222
Про що хочете знати (реєстр статей "Бюлетеню Волини"), А. Курасник	224

